

АЛФРЕД ШКЛЯРСКИ ТОМЕК ПРИ ИЗВОРИТЕ НА АМАЗОНКА

Част 7 от „Приключенията на Томек“

Превод от полски: Магдалена Атанасова, 1971

chitanka.info

ПРОЛОГ

НАПАДЕНИЕ В ЗОРИ

Над Северозападна Бразилия, близо до мястото, където се пресичат границите ѝ с Перу и Колумбия, черни, тежки облаци преждевременно захриха залязващото слънце. Едри капки дъжд зашумоляха в гъсталака на амазонската селва^[1]. В същия миг изведнъж секна монотонното бръмчене на цикадите^[2] и щурците, замря предвечерната гълчава на папагалите. Внезапен вихър разлюля короните на дърветата, раздърпа лианите, които висяха като гирлянди.

В лагера на събирачите на каучук^[3], построен недалеч от брега на река Путумайо^[4], настъпи трескава суетня. На бърза ръка укрепваха колибите за живеене, прибираха сечивата, та идещата буря да не причини прекалено големи щети.

Суматохата в лагера и дъждът, който вече силно чукаше по покрива от листа, прекъснаха дрямката на един строен младеж, легнал на дървения нар. Той тежко се привдигна на лакът. В стаята беше сумрачно; погледна през отвора на вратата, закрит с гъста телена мрежа — навън също се беше здрачило.

Джон Никсън, защото така се казваше този млад мъж, отгърна с ръка мрежата против москити, окачена над нара, и стана от леглото. С несигурна крачка отиде до прага и отвори мрежестата врата. Първо погледна към бараката, в която се складираше събраният каучук. Вратата беше затворена. Полуголи индианци мълчаливо се суетяха около колибите, в които сигурно вече се бяха скрили от бурята техните жени и деца.

— Аукони! — извика Джон Никсън с леко прехрипнал глас.

— Сим, сеньор!^[5] — отговори индианецът и се запътя към къщата.

— Къде са капангашите^[6]? — попита Никсън.

— Вечерят в бараката — обясни индианецът.

Никсън ядосано сви вежди. На платените надзиратели можеше да се разчита само когато самите те усещаха камшика над главата си. След малко пак попита:

— Върнаха ли се от селвата всичките серингейроши^[7]? Идва буря!...

— Върнаха се, каучукът е прибран в склада — отговори Аукони, който ръководеше група индианци от племето субео, събиращи каучуков сок за компанията „Никсън — Рио Путумайо“.

— Раздаде ли храна на всички?

— Сим, сеньор, ей сега ще наредя и на вас да ви донесат вечерята — отговори Аукони.

— По дяволите яденето! — изведнъж избухна Никсън. — Не съм гладен! Върви си!

По лицето на индианеца, изразяващо каменно спокойствие, не трепна нито един мускул, само очите му незабелязано огледаха началника. Позна, че белият пак е пил. Помисли малко и прошепна:

— Сеньор Уилсън замина, лошите хора са близо, не пий повече!

Но белият не чу предупреждението, защото яркозелен металически блясък проряза от край до край черното небе и мощна гръмотевица заглуши доброжелателните думи. Над джунглата се изви вихър, посипаха се листа и откършени клони. Скоро бурята се развилия с пълна сила.

Джон Никсън затръшна външната врата, скована от надлъжно разрязани бамбукови стъбла. Пипнешком намери дървения сандък, който служеше вместо маса. Запали газеничето. Нощни пеперуди веднага наизскачаха от тъмните ъгли на стаята и започнаха лудешки танц около светлината. Една от тях докосна Никсън по лицето. Той потръпна от погнуса. Изпитваше отвращение към всички тия гадинки, от които гъмжеше амазонската селва. Не можеше да свикне с влажната гора, денем мълчалива и привидно безжизнена, а в нощната тъма оживяваща с хиляди тайнствени гласове. Кой би могъл тогава да различи животинските гласове от човешките? Може би това са именно сигналите на червенокожите — диви ловци на човешки глави, или на по-лошите дори от тях бели ловци на роби, готвеци се за нападение? На всичко отгоре зачестилите дъждове показваха, че приближава зимата, т.е. дъждовният период, който скоро щеше да превърне селвата в мочурлив лабиринт от езера и разливи.

Никсън седна на пейката и унило се заслуша в шума на дъжда, който се лееше на потоци. След малко се поуспокои и измърмори:

— При буря няма опасност от нападение, поне ще си отспя...

Посегна към бутилката с ром. Наля си пълна чаша и я изпи. Леко замаян, той легна облечен на нара, спусна москитовата мрежа, пхна револвера под възглавницата и се замисли. Скоро се унесе в мечти за деня, когато най-сетне ще може да напусне амазонската пустош. Искаше да се върне колкото може по-скоро в родния си дом в Чикаго, където според обещанията на чичо си трябваше да поеме ръководството на тамошния клон на компанията „Никсън — Рио Путумайо“. Дано само чичо му се е уверил вече, че бъдещият съдружник достатъчно е вникнал в тънкостите на предприятието! Но дотогава трябваше да кисне в мрачната селва в компанията на четирима брутални капангаши и на мълчаливите, недоверчиви индианци и постоянно да бъде нащрек. Авантюристични банди, организирани от каучуковите спекуланти, безчинствуваха и грабежа из околностите на Рио Путумайо.

Младият Никсън с тиха въздишка си спомни за Ян Смуга — дясната ръка на чичо си. Този прочут пътешественик, храбър до безразсъдство, не знаеше що е страх. В горските дебри той беше в стихията си. Когато идваше в лагера на каучукосъбирачите, всичко вървеше като по вода: нямаше свади, никой не се опъваше, всички се чувствуваха в безопасност. Смуга еднакво непринудено общуваше с полудивите хора от селвата и с по-цивилизованите жители на Манауш^[8], където се намираха кантората на компанията и главните складове за каучук. При последния си престой в лагера Смуга обеща на Никсън, че ще склони чичо му час по-скоро да го изтегли от Путумайо.

Дълбоко в душата си Никсън завиждаше на Смуга за способността му да печели сърцата на хората. Знаеше също така, че индианците презират белите, които не умеят да скриват чувствата си. Въпреки това не можеше да овладява инстинктивните си реакции, предизвиквани от отвращение или страх. И затова сега, когато бе изпратил помощника си Уилсън в лагерите на компанията край река Япура, на него му беше трудно да държи с необходимата строгост мързеливите капангаши и индианците, сред които не бе успял да си създаде авторитет на началник.

От близката барака долитаха звуци на китара. От време на време тъжните тонове замираха в силния шум на тропическия порой. Сигурно свиреше надзирателят Матеу — метис^[9] с бурно и не особено безукорно минало. Като слушаше niskия му, тръпнещ от негa глас, на Джон просто не му се вярваше, че същият тоя човек с такава хладна жестокост си служеше с камшика и ножа.

Джон Никсън все по-лениво се вслушваше в звуците на китарата. Мислите му се късаха, преплитаха се с мечтите. Унасяше го на сън. Стори му се, че някъде вдън селвата се обадиha там-тами. Това не събуди у него опасения. В тази част на Амазония често се срещаха следи от негърски влияния, пренесени от някогашните роби, докарвани от Черния континент. Дишането на младия Никсън ставаше все по-дълбоко и по-равномерно. Накрая белият човек заспа като убит...

Под прикритието на нощта група въоръжени хора се промъкваша в гората около лагера на каучукосъбирачите. Когато бурята съвсем стихна, те вече се бяха стаили в гъсталаците на тропическия лес и в тесен пръстен обграждаха поляната. Това бяха индианци от племето яхуа със светлокафяви тела, облечени само с надиплени поли от рафия^[10], които им стигаха почти да глезените. На главите си носеха огромни перуки, които също бяха изплетени от жълта рафия и свободно се спускаха по раменете и гърба, чак под кръста. Някои бяха украсили перуките си с пъстри пера от папагал, с изсушени птици и мишки. На шиите си носеха нанизии от изсушени семена на растения. Въоръжени бяха с лъкове и дълги сарбакани^[11], с които издухваха малки, в много случаи напоени с отрова стрели. Южноамериканските индианци използват сарбаканите главно за лов, но когато ги носят на военен поход, те се превръщат в ръцете им в страшно оръжие, предизвикващо почти мигновената смърт на жертвата.

На изток се показа слънцето. След бурната нощ наставаше ден, почти без утринна зора. Един от индианците — вероятно вождът — се наведе към двамата бели мъже, които придружаваха червенокожите воини, и гърлено прошепна на наречието на яхуа:

— Яримени яренумую^[12], дай знак!

Белият сложи пръст на устните си.

— Унюи...^[13] — предупреди индианецът.

Белцят ядосано сбърчи вежди. Той също забеляза кучето, което се подаде от една индианска колиба. Ако кучето подуши непознатите, сигурно ще предупреди заспалите събирачи на каучук. Тогава хитро скроеният план на нападението ще отиде по дяволите. Белият мъж се извърна бързо към вожда на индианците и му показва с очи сарбакана. Разбраха се с този единствен, мигновен като блясък поглед.

Индианецът извади от плетената си торба малка стрела, пъкна я в бамбуковата цев и я уплътни с топче памук. След това долепи до устата си единия край на духалката, завършващ с удебелен мундщук, а другия отвор на цевта насочи към кучето. Пое дълбоко въздух и духна.

Съненото куче изведнъж трепна, разтресе се и падна настрана като поразено от гръм. Само миг още продължи да драще земята с вцепеняващи се лапи, после издъхна, без да издаде звук.

Белият съюзник на индианците от племето яхуа хвърли поглед към зловещия стрелец. Лицето на индианеца не изразяваше никакви чувства, но дръзкият блясък в очите му и характерното очертание на устата, издаващо жестокост, не будеха доверие. Белият мъж инстинктивно сложи ръка върху дръжката на револвера. Но в същия миг вратата на бараката се отвори. Един след друг излязоха трима капангаши. Белият си отдъхна с облекчение. Веднага се наведе към вожда на индианците и извика:

— Започвай!

Утринният крясък на папагалите в селвата и проточеният боен вик на яхуа екнаха почти едновременно. Нещастните капангаши не успяха дори да се дръпнат назад в бараката. Целите набодени със стрели, рухнаха като покосени. Шайката воини от племето яхуа с адски вой изскочи от гъсталака и нахълта в колибите, които тозчас се огласиха от виковете на ужас и болка.

Двамата бели съюзници на яхуа, скрити в края на храсталака, внимателно наблюдаваха бойното поле и държаха пушките си готови за стрелба. Затова те веднага забелязаха Джон Никсън, който блъсна с крак вратата на къщата и застана на прага с револвер в ръка. С кръвясали, още сънени очи той огледа лагера. Страшно побледня, като видя гибелта на хората си. Вдигна револвера и се прицели в един тичащ към него индианец. Но не успя да натисне спусъка. Един от белите съюзници на яхуа светкавично вдигна пушката до рамото си. Преди да се разнесе димът от изстрела, Джон Никсън падна мъртъв

пред прага на къщата. Вождът на яхуа притича до него, размахал остър бамбуков нож.

Белият убиец и неговият другар се обърнаха с гръб към индианеца — ловец на човешки глави. Гледката беше прекалено отблъскваща дори за тях. Запътиха се към бараката, откъдето червенокожите им съюзници вече изнасяха събрания каучук.

Само половин час след началото на битката нападателите бързо се отдалечиха в джунглата с ценната си плячка. Взеха в плен и събирачите на каучук заедно с жените и децата им. Никой не се оглеждаше назад към оплячкосания лагер, в който горяха бараките.

---

[1] *Селва* — бразилско наименование на влажно-екваториалните гори, покриващи огромни пространства в поречието на Амазонка. ↑

[2] *Цикади* — жътвари — спадат към подразред дървеници или полутвърдокрили хоботни. Обитават предимно по-топлите страни. Хранят се със соковете на растенията. При някои видове дължината на разтворените им крила достига до 18 см. Характерна особеност на цикадите е способността им да издават звуци с помощта на един орган, разположен в основата на коремчето им. ↑

[3] Каучукът се съдържа в много от цветните растения, но най-важните каучуконосни дървета принадлежат към семейство млечкови. Те растат в най-голямо изобилие в Южна Америка, а някои видове — в Африка и Мадагаскар. Най-важното каучуково растение е хевеята, която расте в мочурищата край Амазонка. ↑

[4] *Рио Путумайо* — река в северозападната част на Южна Америка. Извират в Северозападна Колумбия, тече през Перу и Бразилия, където се влива в Амазонка. ↑

[5] *Сим, сеньор* — Да, господине (порт.). ↑

[6] *Капанга* — въоръжен надзирател на работници (порт.). ↑

[7] *Серингейро* — търсач на каучук (порт.). ↑

[8] *Манауш* — по-рано Манаос, наречен по името на живеещото там индианско племе — се намира в щата Амазонаш в Северна Бразилия, на левия бряг на река Негру, близо до мястото, където тя се влива в Амазонка. Градът е основан от португалците през 1660 г. От 1850 г. е столица на щата; сега по значение е вторият, след Пара, град край Амазонка. Има отлично речно пристанище, от което се изпращат по света продуктите на целия щат: какао, каучук, американски орехи

(орехите пара), дървен материал и плодове. Той е важен търговски център, разраснал се бързо в периода на така наречената каучукова треска. ↑

[9] *Метис* — потомък на бял и червенокож; *мулат* — потомък на бял и негър. ↑

[10] *Рафия* — лико от вид палма, използвано за направа на шапки, чанти, обувки, както и в градинарството. ↑

[11] *Сарбакан* или *духалка* — оръжие, използване в Южна и Централна Америка, в Индокитай, Индонезия и Индия. Сарбаканът представлява бамбукова цев, дълга от 2 до 4 м, от която с духане се „изстрелва“ малка стрела. ↑

[12] *Яримени яренумую* — месецът спи (месецът залезе). ↑

[13] *Унюи* — куче. ↑

I

ПЕДРУ АЛВАРЕШ В АТАКА

Леко почукване на вратата събуди Ян Смуга. Той отвори очи. Без да става от шезлонга, заслонен с мрежа против москити, извика:

— Влез!

В стаята, потънала в полумрак, плахо надзърна млада жена.

— Много се извинявам, не исках да ви прекъсвам сиестата^[1], но дойде едно момче от кантората — заоправдава се тя. — Казва, че го пращал господин Никсън по много бърза работа.

— Добре си направила, Наташа, аз вече си починах — похвали я Смуга. — Може би най-сетне са дошли новини от Рио Путумайо. Нека влезе пратеникът.

Той посегна под москитовата мрежа за тенекиената кутийка с тютюн, сложена на масата. Натъпка лулата и запуши.

След минута в стаята влезе решително на вид, босоного момче, което носеше само бедрена препаска от шарена басма и въздълга, свободно пусната отгоре, разкопчана риза. Изглеждаше на около четиринадесет години. Бронзовата кожа, черната, твърда коса, отрязана равно около главата, малко косите очи и изпъкналите скули веднага издаваха индианския му произход.

— Бом диа, сеньор!^[2] — поздрави то на португалски.

— Бом диа, Гого! Вдигни щорите на прозорците — каза Смуга и прибави на полски: — Наташа, мога ли да помоля за чашка чай?

— Ей сега ще приготвя — отговори младата жена и се усмихна на своя опекун.

Индианчето вдигна щорите на прозореца и на вратата, която излизаше на верандата. В стаята нахлу ярката светлина на тропическото слънце. Момчето застана пред Смуга и каза:

— Сеньор Никсън нарежда извика сеньор Смуга. Лоши хора нападнали акампаменто^[3] при Рио Путумайо. Убили примо^[4] на сеньор Никсън.

Смуга с енергично движение отметна москитовата мрежа и пъргаво скочи от шезлонга.

— Сигурно ли е това? — кратко попита той.

— Дойде един боа дженте^[5] от акапаменто — потвърди индианчето.

— Започна се, значи! Тичай при господин Никсън и му кажи, че идвам веднага!

Момчето незабавно излезе от стаята. Смуга се приближи до закачалката, свали колана с револверите и започна грижливо да зарежда оръжието.

Наташа пребледня, като гледаше тези злокобни приготовления. Откакто беше пристигнала в Манауш, не можеше да се освободи от страха, че именно тук ще ѝ се случи нещо лошо. Дори кипящият от живот град ѝ се виждаше зловещ. Манауш, отдалечен на 1690 километра от най-близкия, източен бряг на морето, се намираше на единствения в тази част на континента път — огромната, величествена и в същото време страшна Амазонка, в чието млечножълто мътно течение смъртта дебнеше човека. Като всички градове в щатите Амазонас и Пара, Манауш беше откъснат от вътрешността на страната. Като се изключи брегът на Риу Негру, отвсякъде го обграждаше дива блатиста джунгла — огнище на малария, проказа, отровни змии, досадни насекоми и екзотични животни, както и на непокорени досега индиански племена, които страняха от белите хора.

В пристанището на Манауш всеки ден пристигаха кораби, гемии и лодки, които докарваха от вътрешността на джунглата сока на каучуковите дървета, превърнат в черни топки или листове. Тук каучукът се разменяше срещу чисто, звънко злато. Затова и градът се разрастваше с всеки изминат ден и гъмжеше като мравуняк. В долнопробните кръчми заедно с bankerите, търговците и авантюристите пиеха шампанско и изнемощелите работници, които освен живота си бяха успели да изнесат от зеления ад и парите си, спечелени с кървав пот.

В непроходимия лес продължаваше да господствува правото на силния. За да си осигурят работници, каучуковите спекуланти често организираха корериаси, както ги наричаха испанците, или хайки за отвличане на роби индианци. Който веднъж попаднеше в робство, оставаше такъв чак до смъртта си. Ето защо индианците, които

отначало бяха приятелски настроени към белите хора, сега се загнездваха все по-навътре в недостъпната, девствена джунгла. Те намразиха белия човек, който стана за тях олицетворение на насието, злото и жестокостта.

Само преди година и половина, по време на експедицията до Нова Гвинея,^[6] Наташа мечтаеше да се засели в някое очарователно, екзотично кътче на света. Тъкмо тогава бащата на Томек Вилмовски ѝ обясни, че тропическите страни, които изглеждат толкова идилични на пръв поглед, в действителност съвсем не са бленуваният земен рай. Но чак когато се озова в Манауш, Наташа призна, че той е бил прав. Този благороден човек не беше преувеличил трагичната истина. Сега Наташа желаеше колкото може по-скоро да напусне екзотична Бразилия. Картината на злото, което така щедро сееха наоколо си хората от нейната раса, я изпълваше, с дълбока скръб.

След завършването на ловната експедиция в Нова Гвинея младите съпрузи Томек Вилмовски и Сали заминаха за Англия да продължат следването си. Бащата на Томек и капитан Новицки се намираха в Хамбург, където по поръчка на Хагенбек разработваха проект за уреждане на нов отдел в етнографския музей.

Братовчедът на Томек, Збишек Карски, още в Австралия се ожени за младата рускиня Наташа, която бе избягала заедно с него от заточение в Сибир. Збишек жадуваше да тръгне по пътя на Томек, искаше да пътешествува и мечтаеше да участва в някаква нова експедиция.

Точно по това време Ян Смуга, който придружаваше Томек в експедициите, получи предложение да замине за Бразилия. Компанията „Никсън — Рио Путумайо“ искаше да му повери организирането на въоръжена охрана за своите работници, които събираха каучук в бразилската селва. Компанията на Никсън не си служеше с насилие по отношение на индианските работници и съвестно изплащаше надниците им. Именно по този повод тя изпадна в остър конфликт с конкурента — Педру Алвареш, хората на когото също събираха каучук в околностите на Путумайо и често бягаха от безогледния спекулант в лагера на Никсън.

Смуга обичаше опасните приключения. Ето защо той се възползва от паузата в ловните експедиции с приятелите си и прие предложението на Никсън. Збишек се обърна към Смуга с молба да му

издействува място в каучуковата компания. Благодарение на ходатайството на Смуга работата беше уредена. По този начин младото семейство Карски вече почти от година живееше в Манауш.

След като пристигнаха в Бразилия, двамата Карски бързо разбраха защо нарасналото търсене на каучука е породило толкова трагични последици за местните жители. Каучуковите дървета растяха в амазонската селва. Само индианците можеха да добиват сок от тези дървета, но те никак не бяха свикнали на наемен тежък труд. А край Амазонка други хора, освен индианците, почти нямаше^[7]. И каучуковите спекуланти, жадни да забогатеят на всяка цена, устройваха кървав лов на туземци, отвличаха ги, опожаряваха селищата им и насилствено ги принуждаваха да работят като роби. Наистина, в 1775 г. индианците в Бразилия получиха равни права със свободното население, а в 1888 г. робството окончателно беше премахнато, но въпреки това в затънтената амазонска джунгла законът все така се установяваше с камшик и куршум. Десетки хиляди индианци-роби загинаха по време на каучуковата треска, а белите спекуланти ревниво пазеха интересите си и се бореха помежду си за най-добрите участъци.

При това положение Наташа особено се безпокоеше за Збишек, който малко хлапашки се поддаваше на измамното често пъти очарование на големи приключения. Опитният Смуга бдеше над него, но в негово отсъствие Збишек можеше сериозно да загази. Наташа инстинктивно почувствува, че именно сега бе настъпил критичен момент. Смуга мълчаливо проверяваше оръжието. Страшният блясък в сивите му очи не предвещаващо нищо добро. Наташа вярваше в неговата разсъдливост и точен изстрел, но дали този път той не се залавяше с прекалено рискована работа?

Но Смуга не мислеше за опасността. Отдавна беше решил да отговори на удара с удар. Докато оправяше оръжието, той съставяше план за действие. След по-малко от четвърт час стана от стола и препаса колана с револверите. Взе от закачалката филцовата си шапка с широка периферия.

— Мога ли да дойда с вас? — плахо се обади Наташа.

Смуга я погледна така, сякаш чак сега си спомняше за нейното присъствие. В същия миг лицето му се проясни и той се усмихна.

— До кантората на Никсън можем да отидем заедно — отговори.
— Сигурно си любопитна да чуеш тревожните вести? Благодаря за чая.

Той се приближи до масичката.

— Да ви долея ли малко ром? — предложи Наташа.

— Благодаря, не нося пиене като капитан Новицки. Ръката му не трепва дори след цяла бутилка!

Сърцето на Нашата замря. Значи, най-лошото беше дошло!

Докато пиеше чая, Смуга наблюдаваше изпод вежди младата жена.

— Не се страхувай. На Збишек нищо лошо няма да му се случи — успокой я той. — В Манауш поне външно се спазва законният ред, а на Рио Путумайо няма да го взема със себе си.

— Вие винаги се нагърбвате с най-лошото — тихо отговори Наташа. — Боя се... Колко жалко, че не са тук другите ни приятели!

— Вярно — съгласи се Смуга. — Особено капитанът и Томек са неоценени в такива случаи. Да вървим, Никсън ни чака!

Излязоха от къщи. Градът се намираше на височина: тесните криви улички се спускаха към отлично уреденото пристанище на брега на реката. Поради следобедния зной улиците още бяха безлюдни. Заможните бели жители си почиваха в своите вили с червени покриви, засенчени от кичести стройни палми. Около техните удобни къщи се стелеха килими от пъстри цветя. А по-голямата част от местните жители се тъпчеха в плаващи дървени къщурки с тръстикови или сламени покриви, построени върху примитивни салове, които бяха привързани за брега на реката. Над града се извишаваха белите кули на черквата и фронтоните на няколко големи сгради. Може би ги бяха построили прибързано, разчитайки на по-нататъшното стремително развитие на града.^[8]

Потисната, Наташа вървеше редом със Смуга. Днес тя не обръщаше внимание нито на великолепните сгради, нито на работниците, които се излежаваха в сянката до складовете. Из уличките, които по това време бяха пусти, само от време на време се мяркаше по някой мъж с голяма сламена шапка и оръжие на пояса.

Досами площада имаше едноетажна сграда. Поради горещината щорите на прозорците бяха спуснати, над входната врата висеше фирма с надпис: „Никсън — Рио Путумайо“. Смуга отвори вратата,

пусна първо Наташа и влезе след нея. След малко двамата се озоваха в кабинета на Никсън. Там завариха Збишек Карски и двама други служители.

Като видя Смуга, Никсън извади угасналата пура от устата си и каза:

— Дойде Уилсън от Путумайо. Донесе много лоши вести. Нападнали лагера и моят племенник бил убит. Част от нашите индианци били взети в плен, а останалите забягнали в селвата.

— Господин Никсън, моля, приежете моите съболезнования — сериозно каза Смуга. — Кога е станало това?

— Точно преди двадесет дни — побърза да обясни Уилсън. — Потеглих за Амазонка веднага след нещастиято.

— Къде бяхте по време на нападението? — зарзпитва Смуга.

— Господин Джон ме изпрати в лагера на река Япура. Един от нашите индианци тичешком ми донесе там новината за нападението. Изненадали ги след страхотната нощна буря. Когато младият Никсън загинал, а нашите се пръснали, този индианец веднага тръгнал да ме намери. Вървял цяла нощ въпреки предубеждението на индианците към нощното скитане из селвата. Благодарение на това аз бях на мястото на нападението още на пладне другия ден.

— Били ли са поставени постове, както поръчах? — попита Смуга.

— За жалост тази предпазна мярка е била пренебрегната.

— Уилсън не иска да повтори една неприятна за мене истина — намеси се Никсън. — Същата вечер племенникът ми пил алкохол. Ако не бях ви извикал в Манауш, вероятно щях да избягна нещастиято.

— Предупредих ви, че този младеж тежко понася продължителния престой в дивата джунгла — каза Смуга. — Помолих ви също така да го изтеглите оттам.

Свел ниско глава, Никсън мълчеше.

— Къде е погребан убитият, господин Уилсън? — продължи да пита Смуга.

— В лагера... главата му беше отрязана. Това направили индианците, които участвували в нападението под водачеството на двама бели.

— А, значи, ловците на глави!... Някой познал ли е тия бели хора?

— Не! — отговори Уилсън.

— Ще се опитам да открия убийците. Не е трудно да се досети човек кой е организиран нападението. Утре тръгваме за Путумайо.

— Идвам с вас! — заяви Никсън. — Господин Карски ще ме замества тук.

— Не може ли аз да отида вместо вас? — намеси се Збишек.

— Ще останеш в Манауш — категорично отсече Смуга. — Сега, господин Никсън, ще идем да си поговорим с Педру Алвареш. Алчният метис сигурно има пръст в тая работа.

— Тръгвам с вас! — обади се Збишек. — Ако се стигне до бой, може да ви дотрябвам.

— И аз ще дойда! — присъедини се Уилсън.

— Добре! — съгласи се Смуга. — Вземете си оръжие! Ще стреляте само при изрична заповед от моя страна. Наташа, остани в кантората. Да вървим!

Беше към седем часът следобед. По това време Педру Алвареш обикновено седеше в „Тезоуру“^[9], тоест в една от кръчмите, където се забавляваше до късно през нощта. Натам именно поведе Смуга своите другари. Не след дълго спряха пред едноетажна сграда. През прозорците със спуснати жълти завеси се чуваха звуците на креслива музика.

— Збишек и вие, господин Уилсън, стойте на вратата. Внимателно наблюдавайте всички — заповяда Смуга.

Той блъсна летящата врата и влезе пръв. Веднага забеляза Алвареш. Седеше, заобиколен от весела компания, на една масичка близо до оркестъра, който в момента свиреше негърска самба.

Смуга бавно се запъти към метиса.

В тази кръчма се събираха привържениците на Педру Алвареш, които добре знаеха за ежбите между него и Никсън. Затова влизането на четиримата представители на конкурентната компания веднага бе забелязано. Тук явно знаеха какъв прочут стрелец е Смуга, защото танцуващите двойки побързаха да му направят път. Смуга застана пред масичката на метиса. Оркестърът спря да свири. В залата се възцари тишина.

Смуга измери противника си със суров поглед, след което каза:

— Боа тарде, сеньор Алвареш!^[10]

Мургавото лице на метиса посивя. Той стрелна с очи един индианец, който веднага посегна към дръжката на ножа, затъкнат в пояса му. Смуга забеляза това, но не направи ни най-малко движение. С отпуснати до бедрата ръце стоеше леко приведен пред Алвареш.

— Боа тарде, сеньор! — повтори.

— Боа тарде, сеньор Смуга! — неуверено измънка метисът. — Какво искате от мене?

— Не обичам, когато някой, щом ме види, се хваща за ножа. Заповядай на твоя телохранил да стои спокойно или скоро ще загубиш един юнак!

Алвареш подхвърли няколко думи на местното наречие. Ръката на индианеца се отпусна на масичката.

— Не удряй без предупреждение — подхвана Смуга. — Затова съм дошъл тук. Лагерът ни при Путумайо е бил нападен и е извършено убийство. Утре отивам там, за да проверя дали предположенията ми са правилни. Когато получа доказателство, един от нас ще загине. Пази се, Алвареш!

Смуга се обърна и двамата с Никсън бавно излязоха на улицата. След тях напуснаха кръчмата Уилсън и Збишек.

---

[1] *Сиеста* — следобедна почивка, дрямка. ↑

[2] *Бом дия, сеньор* — добър ден, господине. ↑

[3] *Акампаменто* — лагер, бивак (порт.). ↑

[4] *Примо* — братовчед, племенник (порт.). ↑

[5] *Боа дженте* — добър човек (порт.). ↑

[6] Приключенията на Томек в Нова Гвинея са описани в книгата „Томек сред ловците на глави“. ↑

[7] През 1910 г. Бразилия, с повърхнина 8514 хил.кв.км, е била населявана от 22 216 000 души. Сега Бразилия има 70 млн. жители. Тя е най-голямата държава в Южна Америка и пета по големина в света. Средната гъстота на населението ѝ е 8,3 жители на 1 кв.км. Населението не е разпределено равномерно. В Амазонската низина, която заема 64% от територията на страната, живеят едва 7% от населението на Бразилия. ↑

[8] През периода на най-усилената експлоатация на каучука Манауш е наброявал около 100 хил. жители, а след влошаването на конюнктурата населението намалило почти наполовина. ↑

[9] *Тезоуру* — съкровище (порт.). ↑

[10] *Боа тарде* — добър вечер (порт.). ↑

II

ПО СЛЕДИТЕ НА ПРЕДАТЕЛСТВОТО

Десет дни изминаха, откак Смуга беше пристигнал в опустошения лагер край Рио Путумайо. През цялото време Смуга се занимаваше с търпеливо разследване, за да открие кой е извършил нападението. Това не беше лесна задача. Изминалите няколко седмици след нападението бяха заличили почти всички следи. От четиримата капангаши бе оцелял единствено метисът Матеу, но от него малко можеше да се научи. Както твърдеше, той се събудил от шума на битката и избягал в гората, като видял тримата си другари, набучени със стрели от нападателите. Петнадесетина събирачи на каучук от племете субео също успели да се спасят от ръката на палачите. Наистина сега се върнаха в лагера, но и те малко можеха да кажат.

Беше ранна утрин. Смуга приседна на един пън в края на поляната. Замислено следеше с очи сновящите индианци, които строяха нова барака. Снажният Матеу им вадеше душата да работят по-бързо и често ги заплашваше с тежкия кожен камшик. Почиваха само през най-горещите часове на деня. Благодарение на това до бараката, в която бе настанена администрацията, вече се изправяше възстановеният склад за каучук. Сега довършваха помещенията за серингейрошите и техните семейства.

Още от зори Никсън и Уилсън седяха в бараката на администрацията. Обсъждаха по какъв начин да се заплаща и доставя събраният каучук. След трагичната смърт на племенника си Никсън повери на Уилсън ръководството на лагера край Рио Путумайо. Експлоатацията на каучука можеше да се възобнови всеки ден, тъй като към шепата оцелели след нападението сега бяха придадени и част от работниците от лагера при река Япура.

Смуга бавно пухкаше дим от лулата и наблюдаваше работещите. В същото време размишляваше за нищожните резултати от следствието. Само едно беше несъмнено — че нападателите са били индианци от племето яхуа. Кой са били обаче съпровождащите ги бели

водачи? Дали наистина ги е изпратил Педру Алвареш? Защо нападението е станало в отсъствието на прозорливия Уилсън, който впрочем много рядко оставяше сам в лагера неопитния Никсън? Смуга продължаваше безуспешно да търси отговор на измъчващите го въпроси. Обезсърчен, той бръкна в джоба си да извади кутийката е тютюн, за да си напълни отново лулата. В същия миг му се стори, че някой го гледа. Веднага обърна глава. Под сянката на огромния палисандър видя да се спотайва едно бронзово-маслинено индианче с гъсти черни коси, равно отрязани около главата. Щом зърна насърчителната усмивка на лицето на Смуга, момчето веднага се приближи към него.

— Какво ще кажеш, Малък следотърсачо? — заприказва го на португалски пътешественикът.

— Сеньор, край реката много капибара^[1].

— Виждам, че ти се иска да идеш на лов! — каза Смуга.

— Сим, сеньор! Вземи пушката, ще те заведе!

Смуга поразмисли малко. Този дивеч не беше много съблазнителен. Само индианците и негрите ядяха месото на по-старите капибари. Единствено филето на младите екземпляри беше вкусно. Смуга незабелязано хвърли поглед към момчето, което го гледаше очаквателно. Родителите на индианчето бяха отвлечени в робство при нападението. То самото бе оцеляло, понеже се скрило в съборената колиба. Нямаше къде да отиде, затова остана в лагера. Откак Смуга дойде на Рио Путумайо, то го следваше като сянка. С инстинкта си на дете на природата угаждаше в белия пътешественик справедлив човек, който винаги застава в защита на онеправданите. Опитният Смуга разбираше, че осиротялото момче търси при него помощ и приятелство. Малкият умираше да ходи на лов и непрекъснато скиташе из гората, търсейки следи от дивеч. Можеше ли сега да му откаже това малко развлечение?

— Отиваме на лов — рече Смуга. — Чакай ме при бараката.

Веднага стана и тръгна за карабината си, защото познаваше начина на живот на тези гризачи, най-големите в света, и знаеше, че обикновено си търсят храна от залез до изгрев.

Скоро двамата ловци поеха през горския гъсталак. Това беше най-оживеният час в тропическата джунгла. Нощните животни и птици бързаха да се приберат в леговищата си, а дневните излизаха на

утринен лов. Поради това джунглата ехтеше от всевъзможни крясъци, от ръмжене и шумолене. В короните на плодните дървета пърхаха приказно пъстроцветните огромни, червени и сини папагали ара, а също и по-малките от тях червеночели ари^[2]. С масивната си, закривена надолу човка те лесно разчупваха твърдите като камък плодове на различните палми и черупките на любимите си орехи. Още по-голяма врява вдигаха зелените папагали яра^[3] със светлосини качулки и огърлици, с жълти гушки и червени в сгъвките крила. Те летяха, пляскайки шумно с крила, и с врясък кацаха по отрупаните с плод дървета.

И двамата ловци отлично познаваха потайните кътчета на тропическата джунгла, затова не обръщаха много внимание на глъчката, която цареше около тях. Вървяха бързо, но предпазливо избираха къде да стъпят. Блестящата от утринната роса джунгла криеше около тях невидими на пръв поглед капани: в хралупата на прогнилия повален дънер обикновено се гнездеха хиляди опасни насекоми, ако неволно докоснеш с ръка някое клонче, може да те изпожилят оси или да те нападнат кърлежи, често не по-големи от главичка на карфица, а лианата, която свободно се спуска от някой клон на дървото, може да се окаже отровна змия, дебнеца плячка.

Малкият следотърсач изтича няколко крачки пред Смуга. Гордееше се, че води на лов такъв прочут ловец. Затова и сам се стремеше да се държи като опитен жител на тропическата джунгла. Вървеше с гъвкава стъпка, ловко заобикаляше препятствията, внимателно проучваше с поглед околността и напрягаше слух. Смуга със задоволство следеше поведението на младия водач, защото също притежаваше превъзходно зрение и слух и отдавна си беше изработил способност да се ориентира в непозната местност. Но той знаеше, че никога не ще може да се мери с коренните жители на девствените лесове, които благодарение на упражненията от детинство и на придобития си опит имаха много по-изострени сетива и още много други качества, недостъпни за хората от цивилизованите страни. Толкова голяма физическо съвършенство можеше да постигне само човек, животът на когото всяка минута зависи от будността на всички сетива.

Индианчето вървеше все по-предпазливо, почти безшумно. Вече се чуваше шумът на реката. Скоро се показа и брегът ѝ, пооживен от

гъсталаците в джунглата. Смуга се притаи зад един храст. Изведнъж някъде от короните на високите дървета се чу шумно, характерно тракане, досущ като на щъркел. После, като видяха ловците, оранжевите тукани^[4] рязко размахаха крила и избягаха. Малко по-нататък на брега на реката злонравните, свадливи чапли^[5] заставаха в най-чудновати пози, търсейки риба във водата. Те се кълчеха, сякаш ходеха на кокили. Сгушили врат дълбоко между раменете, те в нужния момент внезапно го изправяха — като точно хвърлено копие, за да ударят безпогрешно жертвата си.

Индианчето даде знак на Смуга и веднага приклекнаха зад дънера на едно дърво. Малкият следотърсач мълчаливо посочи с ръка. Брегът на реката беше обсебен от няколко животни с ръждивокафява четинеста козина. Едни пасяха трева и гризеха кората на младите дръвчета, други бяха седнали до водата на задните си крака, както правят кучетата. Звуците, които издаваха капибарите, приличаха на грухтенето на свине. Дължината на тялото на големите животни достигаше един метър, а височината при врата — около петдесет сантиметра. Капибарите не тичаха много бързо, ала Смуга знаеше, че когато са подплашени, бягат със светкавични скокове. Затова, без да губи време, потърси с очи някоя по-млада измежду тях. Бързо вдигна карабината. Натисна спусъка. Точно улученото животно падна на земята, а останалите тутакси се спуснаха към реката и гмуркайки се великолепно, бързо изчезнаха от зрителното поле.

Ловците не успяха да се приближат до плячката и ето че долетяха големите урубубу^[6] или черноглави лешояди, главата и шията на които са отчасти голи. Мрачните, тромави птици, пляскайки с големите си крила, кацнаха по клоните на дърветата, а някои дори направо на земята близо до мъртвата капибара. Появяването на Смуга и индианчето принуди ненаситните лешояди търпеливо да чакат реда си, за да започнат пиршество.

Смуга реши да занесат в лагера цялата капибара, от кожата на която можеше да се направят седла и ремъци, а стопената мазнина, както казваха, имала лековити свойства. С ножа, който му даде Смуга, индианчето отсече дебел клон, а след това с лиани привърза за него убитото животно. По този начин по-лесно можеха да носят плячката, която тежеше около петдесет килограма.

Смуга замислено наблюдаваше работещото момче. Смяташе да го остави под грижите на Уилсън, а по-късно да го настани на работа в компанията в Манауш. Знаеше, че повечето индианци обичат да държат в домовете си различни животни и птици и понеже искаше момчето да не се чувства толкова самотно, каза:

— Слушай, Малки следотърсачо, не би ли искал да си имаш собствено куче? Аз имам едно умно куче в Манауш. Мога да ти го подаря!

За миг очите на момчето светнаха от радост, но то веднага я замаскира с равнодушно изражение на лицето. Момчето умееше вече да скрива чувствата си като възрастен индианец.

— Сим, сеньор, бих искал — сдържано отговори то.

— Готово, кучето е твое. Ще го изпратя тук с първия продоволствен транспорт. Аз му казвам Нерон, но ти можеш да го наречеш, както ти харесва. Младо е още, бързо ще свикне.

— То обича ли индианците? — полюбопитствува Малкият следотърсач.

— Че защо да не обича такова мило момче като тебе? — отговори Смуга на въпроса с въпрос.

Малкият следотърсач млъкна и чак след дълга пауза прошепна:

— Кучето на сеньор Матеу мрази индианците. Не можех даже да се приближа до него.

— Очевидно то е дресирано по този глупав начин — отвърна Смуга и прекрати разговора. Помисли малко, после пак подхвана: — Какво е направил Матеу с това куче? Освен индианските кучета не съм видял друго в лагера?

Взе го в гората на лов — обясни момчето. — А като се върна, каза, че кучето му избягало.

— Матеу сигурно е бил много ядосан от това бягство — каза Смуга и се засмя, сякаш историята му се виждаше забавна. Знаеше, че чуждите несполуки обикновено размиват индианците.

— Да, но само се преструваше на ядосан — отговори индианчето. — Че нали сам го отвърза и го напъди в гората.

— Май че всичко това ти се е присънило — пошегува се Смуга. — Не може да си го видял. Матеу положително не те е канил на лов!

— Не, не, сеньор! Не ме е водил. Той също мрази индианците. Аз тъкмо вървах по дирите на един дикобраз и ето че се зададе сеньор

Матеу с кучето си. Скрих се в гъсталака и всичко видях. Той закачи някакъв предмет на нашийника на кучето, после го отвърза от въжето и го нагони в гората.

— Не си ли спомняш случайно кога стана това? — запита Смуга, все по-заинтригуван.

— Помня, беше точно една луна преди нападението срещу лагера.

Смуга усети някакво смътно безпокойство. Изведнъж трепна, сякаш неочаквано бе направил необикновено откритие. Веднага обаче се престори, че следи полета на лешоядите урубубу, които кръжаха във въздуха над мършата. Чак след някое време проговори с безизразен глас:

— Матеу винаги ли ходеше на лов с това свое куче?

— Как би могъл да ходи винаги с него, след като го имаше само от няколко луни! — възмути се момчето, тъй като смяташе, че белите хора са длъжни винаги да знаят всичко, без да питат.

— Е, да, прав си — съгласи се Смуга и се усмихна. — От кого беше взел той това куче?

— Не зная, докара го от Амазонка, когато приемаше продуктите от кораба.

— Какъв предмет върза Матеу за нашийника на кучето? — обади се Смуга.

— Не забелязах, не можех да се промъкна съвсем близо. Страхувах се, че кучето ще ме подуши.

— Това куче не се ли върна повече в лагера?

— Не, не се върна. Сигурно и то се е бояло от сеньор Матеу. Той е лош човек!

— Може би даже много лош — додаде Смуга. — Никога не му казвай, че тогава си го следил. Може да ти направи нещо лошо.

— Няма да му кажа, сеньор. Боя се от него.

Смуга прекъсна разговора. Напълни лулата си с тютюн, запали я и се замисли. Мъчеше се да свърже случайно получените сведения с нищожните следи, събрани по време на разследването. Чак късно следобед се върна с момчето в лагера. Тази вечер дълго не можа да заспи.

На другата сутрин както обикновено стана в зори. Закуси набързо, препаса колана с револверите и излезе от бараката. Веднага се

сблъска с Никсън, който се развика:

— Хелоу! Точно исках да поговоря с вас. Време е вече да се връщаме в Манауш. Матеу е чевръсто момче, подгони работата. Уилсън може да започне събирането на каучук. Аз няма какво да правя тук.

— Кога искате да потеглите? — попита Смуга.

— Утре на разсъмване. Ще се върнете ли с мен? Нищо повече няма да изровите тук. Твърде много време е минало от нападението. Нямаме каквито и да било доводи срещу Алвареш. Е как, заедно ли ще пътуваме?

— Ще ви отговоря следобед — отвърна Смуга. — Сега бих искал да покажа на Матеу едно място на брега на реката, където може да се построи нов удобен пристан за лодки.

— Старият още върши работа...

— Прав сте, но ще се възползвам от случая да поговоря с него.

— Нима още се надявате да научите нещо ново?

— Искам да си поговоря с него насаме.

— Както желаете. Не мога да ви се меся в работата. Но струва ми се, че това е излишно губене на време.

— Може би. Въпреки това ще поговоря. Ще се върнем скоро.

Смуга се приближи до групата индианци, която довършваше бараката за живеене. С предрезгавял глас от непрекъснатото крещене Матеу подвикваше на работниците. Тъй като познаваше пословичния мързел на метисите, Смуга си помисли, че Матеу ускорява работата, за да може час по-скоро да се отърве от надзора на началниците. Той внимателно огледа метиса. На бедрата му висеше каиш с револвер. Отзад над панталона му се подаваше дръжката на нож.

— Матеу! — извика Смуга.

— Сим, сеньор! — отговори метисът и пристъпи по-близо.

— Ще довършите ли днес тая барака?

— Почти е готова.

— Добре, значи, можеш да отделиш малко време. Ела да идем до реката. Ще ти покажа къде трябва да се построи нов пристан.

— Веднага ли трябва да тръгнем?

— Така ще е най-добре. Утре с господин Никсън смятаме да се върнем в Манауш — отговори Смуга, наблюдавайки тайно метиса.

Стори му се, че Матеу прикри доволната си усмивка, като започна припряно да изтупва праха от панталоните си.

Поеха напреки през гората към реката. Смуга мълчеше и бързо го водеше през гъсталака. След като вървяха половин час, Матеу учудено заговори:

— Заблудил си се, сеньор! Ние не вървим по най-краткия път към реката. Ако пристанът е толкова далече от лагера, няма да ни бъде удобен.

— Не се бой, не съм се заблудил — отвърна Смуга и ускори крачка.

След четвърт час излязоха на брега. Матеу гърлено се изсмя и рече:

— И все пак си се заблудил! Това не е Рио Путумайо, а един от притоците ѝ!

— Зная това! — лаконично отговори Смуга.

Обърна се лице в лице срещу метиса. Той го гледаше студено, но всъщност съвсем не беше толкова спокоен. Мило за драго би дал, само този ужасен разговор да беше вече зад гърба му.

— Защо ме доведе тук? — сърдито изръмжа метисът, като се оглеждаше наоколо.

Смуга изчака да мине цяла минута, преди да отговори:

— Искам да поговоря с теб.

— За какво?

— За нападението срещу лагера.

— Вече казах как беше.

— Може пък да искаш да добавиш още нещо?

— Казах всичко, нищо повече не зная. Да се връщаме в лагера!

— Не бързай толкова много. Трябва да ми отговориш на няколко въпроса.

Очите на Матеу засвяткаха от гняв. Смуга пристъпи още една крачка към него.

— От четиримата ни капангаши само теб единствен са пощадили убийците — каза той. — Говори, защо те оставиха жив?

— Казах вече, бях се притаил в бараката, а после избягах в гората — отвърна метисът. — Повече не знам!

— Слушай, Матеу, само подлецът бяга, когато убиват другарите му.

— Те бяха много, нападнаха ни ненадейно, когато спяхме, самичък нищо не бих могъл да сторя.

Смуга се приближи още повече до Матеу. С тих глас каза:

— Искат ти се да повярвам, че си подъл страхливец. Тая не минава, Матеу. Аз зная истината. Ти си жалък предател. Смятал си, че никога няма да науча за кучето, което в деня преди нападението си изпратил със съобщение при своите съучастници. Ти си ги уведоми, че Уилсън не е в лагера. Ти си накарал и подчинените ти трима надзиратели да излязат от бараката, макар и да си знаел, че ще загинат, без да имат възможност да се отбраняват.

Матеу посивя от ярост. С ненадейно движение хвана дръжката на револвера. Дватамата стояха на малко пясъчно заливче на рекичката. Смуга светкавично копна с крак и засипа лицето на Матеу с пясък. Наистина метисът успя да дръпне спусъка, но, ослепен, не улучи. В същата минута силен удар под брадата го събори на земята. При падането изпусна оръжието.

— Стани, Матеу! — заповяда Смуга. — Ти призна страшната си вина.

Като триеше очите си с ръце, метисът се изправи на крака. Когато най-последно прогледна, той видя дулото на револвера, насочено право в гърдите му.

— Хвърли ножа на земята! — отново заповяда Смуга.

Този път метисът вече не дръзна да се съпротивява. Стоманеносивите очи на противника му го гледаха безмилостно. Матеу знаеше, че животът му виси на косъм.

— Сега се обърни с гръб към мен и скръсти ръцете си отзад — каза Смуга.

Той извади от джоба си ремък и върза ръцете на противника си. Помълча известно време, сякаш събираше сили. Най-последно, навъсен, извърна метиса с лице към себе си.

— Ти загуби играта, Матеу! — каза той. — Признай всичко!

Лицето на пленника беше все така пепеляво, но единственият му отговор бе пълният с омраза поглед.

— Мълчиш?! Толкова по-зле за тебе! — каза Смуга. — След малко ти ще ме молиш да те изслушам.

Избута метиса на самия бряг на реката, провря ремъка под мишниците му и го опаса през гърдите. Свободния край на въжето

преметна през един дебел клон, надвесен над водата. Дърпайки въжето, той издигна пленника нагоре. След минута Матеу се люлееше над водата, а Смуга върза другия край на въжето за дънера на дървото. После седна на брега и си запали лулата. След някое време изтърси пепелта и стана.

— Е, Матеу, говори! Търпението ми вече свърши — обърна се той към метиса.

В отговор Матеу само се изплю. Смуга извади револвера. Екна изстрел. Един от лешоядите, които се въртяха във въздуха, падна на земята. Смуга го вдигна и го хвърли във водата точно под краката на увисналия на въжето пленник. За няколко минути доплуваха множество кръвожадни пирани^[7], примамени от миризмата на кръв. Мъртвият лешояд сякаш изведнъж се съживи, разкъсан от силните челюсти на малките риби, въоръжени с остри като ножове зъби. След малко от лешояда останаха само черните пера, които се носеха по течението.

Без да каже нито дума, Смуга отвърза края на въжето от ствола на дървото. Бавно започна да спуска метиса, докато ходилата му почти докоснаха повърхността на водата.

Матеу извика страхотно; с рязко движение вдигна краката си и ги сви в коленете. Но в това положение не можеше да остане дълго, а кръвожадните риби се кълбяха под него.

Едри капки пот се стичаха по лицето на Матеу, изкривено от ужас. Чувствуваше, че силите го напускат.

— Издърпай ме нагоре! — викна той.

Смуга почака малко, без да изпуска въжето от ръцете си, и попита:

— Кой бяха белите главатари на яхуа?

— Това са хора на Панчу Варгас! Повдигни ме, бързо, вече не мога!

Смуга бе смаян и не можеше да повярва. Наистина чувал бе за борбата на Варгас за каучукови терени и за търговията му с роби индианци, но този човек се подвизаваше далеч, някъде в околностите на река Тамбо.

— Лъжеш, Матеу! — каза той.

— Заклевам се в живота си! — трескаво извика метисът. — Това са хора на Варгас: Жозе и Кабрал. Алвареш ги е накарал да ни

нападнат! Платил им е! Издърпай ме!

След малко полуживият пленник седеше на земята.

— Кой уби младия Никсън? — сурово попита Смуга.

— Кабрал направи това.

— Кажу сега защо ни предаде.

— Преди няколко месеца бях в Манауш. Загубих много на карти. Алвареш ми даде пари назаем да си платя дълговете. Каза, че няма нужда да му ги връщам, ако му направя услуга. Когато приемах на Амазонка последната пратка храна, дойдоха с лодка тия двамата — Кабрал и Жозе. От името на Алвареш поискаха да склоня Никсън да отпрати Уилсън от лагера и да им съобщя за това. За тази цел ми дадоха кучето си.

— Подло си постъпил, Матеу, голяма е вината ти — отвърна Смуга.

— Казах всичко, което искаше. Освободи ме сега! — каза Матеу с малко по-уверен глас.

Смуга го изгледа сурово и отговори:

— Можех да науча истината от тебе, а после да пусна края на въжето. Досега само костите ти щяха да останат на дъното на реката. Знаеш ли защо още си жив, жалък предателю?

— Сеньор, подари ми живота!

— Жив си, защото това щеше да бъде много леко наказание за тебе — продължи Смуга. — Човек, който умира бързо, няма време да осъзнае колко голяма е вината му.

— Какво още искаш? — с разтреперан глас попита Матеу.

— Най-напред ще ме заведеш при индианците яхуа, които са обезобразили мъртвия Никсън. После заедно ще намерим Кабрал и неговия съдружник, а след това ще направим посещение на Педру Алвареш.

Метисът мрачно мълчеше. Чак след доста време тихо проговори:

— Трябва да направя това, което искаш. Но не казвай истината в лагера. Индианците от племето субео биха ме убили веднага.

— Опиташ ли се да избягаш, ще те намеря дори ако трябва да посветя на това остатък от живота си, а тогава... Помни!

Той освободи ръцете на пленника, после изпразни револвера му и заедно с ножа го хвърли в краката му.

— Вземи ги и тръгвай пред мене! — заповяда на Матеу.

[1] *Капибара* или *водно свинче*, спадащо към семейство Caviidae, в което влизат добре известното ни морско свинче и марата — е едно от най-интересните тропически животни. На вид прилича на заек със значително по-дълги крака и по-къси, заоблени уши. Капибарата (от индианското каапи-уара, т.е. жител на тревите) има къси уши, цепната горна устна, а пръстите на четирите ѝ крака са съединени с плавателна ципа. Живее в Южна Америка от Ориноко до Ла Плата и от Атлантическия океан чак до предпланините на Андите. Обитава главно горските гъсталаци край водните басейни. Нощем излиза на открито да си търси храна; често нанася щети на плантациите, опустошавайки царевицата, дините и захарната, тръстика. Размножава се целогодишно. ↑

[2] *Ара* — най-красивите и най-големите измежду клиноопашатите папагали. Големината им се колебае между тази на гарга и гарван. Човката им е голяма, извита отгоре и издължена в остър връх. Всички имат великолепни пъстроцветни пера. Живеят по двойки. Рядко се научават да говорят така добре като други папагали. ↑

[3] *Папагалът яра* принадлежи към тъпоопашатите папагачи. Той има къса широка опашка. Произхожда от Централна и Южна Бразилия и от Аржентина. Тъпоопашатите папагали са много схватливни, а някои могат да изпълняват мелодично цели песни. ↑

[4] *Оранжевият тукан* — като всички видове тукани се характеризира с оригинална голяма човка, назъбена като пила в краищата на челюстите. В Екваториална Америка се срещат около 60 вида тукани. ↑

[5] *Семейство чапли* — образува втория подразред на дългокраките. Разпространено е във всички части на земята с изключение на полярните области. ↑

[6] В Америка живеят пет вида лешояди, от които най-разпространени са червеноглавият и черноглавият. И двата вида са черни, с небиещо на око оперение, но се различават по оцветяването на голите части на главата и шията. ↑

[7] *Пирани* — месоядни, хищни риби, дълги около 30 см, приличащи на нашата бяла риба, със силни челюсти и остри зъби, истинско страшилище във водите на Южна Америка. За няколко минути могат да оглозгат жертвата си до кости. ↑

III

СРЕЩА С ИНДИАНЦИТЕ ОТ ПЛЕМЕТО ТИКУНА

След завръщането в лагера Смуга проведе тайно съвещание с Никсън и Уилсън. И двамата бяха дълбоко потресени от измяната на Матеу.

— Ах, тоя жалък негодник! — извика Никсън. — Винаги съм му оказвал такова доверие. Дори и сега! Какъв глупак съм! Ако не бяхте вие, можеше да се стигне до ново нещастие!

— Подлец! Безсъвестно е предал клетия Джон в ръцете на убийците — заприглася му Уилсън. — Заслужава най-сурово наказание. Не разбирам защо веднага не му теглихте куршума!

Смуга, към когото бяха отправени тези думи, свъси вежди и отвърна:

— Аз не съм палач, господин Уилсън!

— Щом за да изтръгнете от него показания, вие не сте се поколебали да го изтезавате като индианец, длъжен сте били също така да го накажете според вината му — разпалено добави Уилсън.

— Първо надвих Матеу в борба при равни условия — и той, и аз имахме оръжие! — отговори Смуга. — Вярно е, че после го посплаших с пираните, но не съм сигурен какво щях да направя, ако продължаваше упорито да мълчи!

— Не оскърбявайте господин Смуга, като го сравнявате с дивите индианци — строго се намеси Никсън. — Жестокото отмъщение не ще върне живота на бедния Джон.

— Наистина не исках да ви засегна, извинете ме... — веднага каза сконфузеният Уилсън, ала Смуга го прекъсна с думите:

— Да забравим това, изобщо не съм се обидил. Не смятам, че индианците са по-лоши хора от нас. Именно белите направиха живота им ад. Но ако вие сте способен да се саморазправите с един беззащитен пленник, моля ви, вземете моя револвер и застреляйте

Матеу. Той положително си го заслужава. Затворен е в стаята ви, ръцете и краката му са вързани.

Смуга хвърли оръжието на масата, а посраменият Уилсън побърза да каже:

— Сам си заслужих тези думи. Още веднъж моля да ме извините. Но какво ще правим сега с Матеу? Все пак не може да му се размине ей така!

— Можем да го дадем под съд в Манауш, положително ще го накажат — предложи Никсън.

— Това би било прибързано. Алвареш има солидни връзки — каза Смуга. — Моля да не се забравя, че Матеу е не само съучастник в престъплението, а също и единственият засега свидетел, чиито показания, подкрепени с други доказателства, ще ни помогнат да се доберем до фактическия подбудител на нападението. Трябва да съберем повече свидетели.

— И какво възнамерявате? — попита Никсън.

— Най-напред бих искал да стигна до индианците яхуа, които са участвували в нападението и са поругали тленните останки на Джон. Може би ще успея да откупя от тях ужасния им трофей. Нека главата на този нещастен младеж почива в земята заедно с тялото му.

— Много благородно е, че сте помислили да засвидетелствувате на Джон това последно внимание — промълви трогнатият Никсън. — Боя се само дали войнствените яхуа ще поискат да преговарят с нас по този въпрос?

— Посредник ще бъде Матеу, а те го познават — обясни Смуга. — После смятам да открия прекия убиец, Кабрал, и неговия ортак. Ще ги принудя да проговорят. Тогава ще можем да си разчистим сметките с Алвареш. Време е вече да се сложи край на неговите престъпни интриги.

— Ами Матеу? — обади се Уилсън.

— Ще го взема с мене. Това няма да е много весело пътуване за него — отговори Смуга.

— Не ще можете да го опазите в джунглата. Ще офейка при първа възможност — угрижи се Уилсън.

— Няма да позволя сам да влизате в устата на вълка — възпротиви се Никсън. — Ще идем заедно! Господин Збишек ще се справи в Манауш. Ей сега ще напиша нареждане до него. Уилсън ще

наглежда работата в нашите лагери. Впрочем експедицията няма да трае много дълго.

— Не, не, господин Никсън. Това няма да е много разумно — намеси се Уилсън. — Като близък родственик на убития вие не ще можете да запазите спокойствие и самообладание по време на преговорите с племето яхуа. Освен това отсъствието ви като ръководител на предприятието би могло да предизвика много усложнения. Аз ще придружавам господин Смуга, а вие ще останете в лагера. Оттук по-лесно ще поддържате връзка с господин Збишек в Манауш. Аз по-добре от вас познавам селвата. Така че ще бъде по-полезен на господин Смуга.

— Уилсън има право, така ще е най-добре — забеляза Смуга. — Кабрал и Жозе работят за Варгас, а с него трябва да се постъпва предпазливо.

— Вие решавате тези въпроси — каза Никсън. — Чувал съм нещичко за Варгас. Река Тамбо е далеч оттук. Диво и опасно е там. Няма много да постигнете със сила.

— Казват, че Варгас имал на разположение стотици хора — добави Уилсън.

— По дяволите, струва ли си да се поема такъв риск заради разобличаването на Алвареш? — попита Никсън.

— Не само случаят с Алвареш ме кара да отида при Варгас — отговори Смуга. — Неговите помагачи са отвлели индианците ни. Ако успеем да откупим от робство поне част от тях, ще си спечелим още по-голямо доверие сред работниците. Играта си заслужава риска. Освен това смятам, че това е наш дълг. Работейки за нас, те са попаднали в робство, което за тях означава смърт.

— Сега разбирам защо хората се лепят за вас! Честен човек сте вие — каза Уилсън. — Ще ви придружа на тази експедиция... и можете да разчитате на мене.

— Не искам да се противопоставям на намеренията ви. Аргументите на господин Смуга са убедителни — призна Никсън. — Ще ви трябват пари. Аз нямам тук. Това ще отнеме известно време...

— Не можем да чакаме тук парите. Необходимо е да стигнем при Варгас колкото може по-скоро, ако искаме да спасим нашите индианци — поясни Смуга. — Според думите на Матеу племето яхуа, което е взело участие в нападението, живее някъде край Солимоеш^[1], значи,

по пътя за Икитос^[2], откъдето по река Укаяли ще стигнем до река Тамбо. В Икитос без затруднения ще изтеглим от банката необходимата сума.

— Добре, ще ви дам чек — заяви Никсън. — Трябва да вземете и няколко души, в които да сте сигурни.

— Мислих вече за това, но не съм сигурен дали някой от нашите индианци ще се осмели да се впусне в чужди, отдалечени местности — отвърна Смуга. — Какво ще кажете, Уилсън?

— Доброто възнаграждение би могло да привлече неколцина смелчаци, но от тях няма да има голяма полза. Те не умеят да боравят с огнестрелно оръжие.

— Това е най-лесното, бързо ще се научат. Схватливи са в това отношение — отговори Смуга. — Кажете им, че търсим четирима доброволци и им обяснете за какво се касае.

— Добре, веднага ще се заема с това. Кога тръгваме?

— След два дни. Ще успеете ли да се пригответе?

— Ще успея!

— Тогава на работа!

Уилсън не срещна трудности при набирането на доброволци за експедицията. При вестта, че Смуга възнамерява да откупи от робство пленниците, пръв изяви готовност Хабоку — един мъж с голямо влияние. С постъпката си той насърчи другите. Хабоку беше ловец на ягуари, а те будеха всеобщ страх сред индианците субео. Вярваха, че ягуарът е опасен магьосник или пък негово куче. Затова малцината ловци на ягуари се радваха на голяма почит сред съплеменниците си. Като символ на достойнство и храброст Хабоку носеше огърлица от зъби на ягуар и бедрена препаска от кожа на броненосец.

По примера на смелия Хабоку още десетина души от племето субео извиха желание да участвуват в експедицията. Уилсън избра тримата най-сръчни гребци, защото до селищата на военствените индианци яхуа можеха да стигнат само по вода, а и по-нататък, от Икитос нагоре по Укаяли много рядко плаваха кораби към вътрешността на дивите области. Така че трябваше да се подготвят за самостоятелно плаване. Смуга въоръжи доброволците с пушки и само след няколкочасово обучение те вече можеха да си служат с огнестрелното оръжие.

За по-малко от два дни бяха готови за път. На третия ден Никсън и група индианци субео изпратиха другарите си на брега на Рио Путумайо. Там се намираше примитивен пристан. За него с въже от лиани беше вързана дълга, тясна лодка, направена от издълбан ствол на махагоново дърво. Носът и кърмата бяха заострени и стърчаха над водата. Голям плюс на лодката беше лекотата ѝ, благодарение на което тя можеше да се пренася по суша на местата, където катарактите^[3] правеха плаването невъзможно. Хабоку седна на кърмата, а останалите трима индианци заедно с Матеу, наредени един зад друг, щяха да гребат. Смуга и Уилсън се настанаха между кормчията и гребците. В предната част на лодката сложиха багажа. Сбогуваха се набързо и Смуга даде знак за тръгване. Лодката се оттласна от пристана и пое нагоре по Рио Путумайо.

Индианците субео^[4] бяха във весело настроение. За участието си в експедицията щяха да получат щедро възнаграждение, а присъствието на безстрашния Смуга им вдъхваше сигурност. И поради това ловко направляваната лодка се носеше срещу течението близо до брега, където дърветата на селвата хвърляха живителна сянка над водата.

Племето субео от незапомнени времена живееше по бреговете на река Уаупес и нейните притоци. И нищо чудно, че всички мъже от това племе бяха опитни гребци. Те от деца свикваха с водата, която играеше важна роля в живота им. Реките бяха пътищата, които свързваха съюзените родови общини. Мъжете хващаха риба в реките, а по бреговете им ловуваха и строяха пристани за лодките. В крайбрежните храсталаци криеха свещените барабани, под ударите на които се къпеха при изгрев слънце, за да почерпят сила от славните си прадеди, които според техните вярвания обитаваха глъбините на животворната река. Затова реките представляваха свещено място за всяка община. Всички религиозни обреди се извършваха единствено от мъжете и затова реките бяха изключително тяхна област, а жените обработваха малките нивици и отглеждаха маниока, захарна тръстика, царевица, батати и пъпеша.

Само след няколко часа плаване Смуга се увери, че екипажът е добре подбран. Лодката с неизменна скорост се носеше нагоре по реката, а гребците не изглеждаха уморени. Седяха почти неподвижно, като бронзови статуи, и бързите им, отсечени движения на ръцете

равномерно плъзгаха лодката срещу течението на реката. А бяха и в добро настроение.

— Хе-ее-ее!... — ще подвигне някой от тях към птиците, които се въртяха във въздуха. — Накъде сте се разхвърчали?! Само да вдигна пушката, и ще свърши вашето летене!

Другарите му избухваха в смях. После хорово подхващаха някоя песен на своето наречие, но нито за миг не спираха да гребат с късите лопатообразни индиански весла, покрити с вгорени, оригинални орнаменти. Но случеше ли се ръбът на лодката почти да се опре о брега, а клонестите корони на дърветата да закрийт небето, шегите и песните веднага секваха, защото индианците пазят мълчание в гората.

В крайбрежния гъсталак цареше почти ненарушима тишина. Само понякога се чуваше глухият трясък на сгромолясващ се горски гигант или отчаяният вик на загиваща птица или животно. В привидно мъртвите горски дебри сред природата непрекъснато се водеше безмилостна борба на живот и смърт.

Коритото на реката беше осеяно с множество островчета, подводни пясъчни възвишения и плитчини. Върху позлатения от слънцето пясък розовееха разкошни фламинги^[5] или дремеха малки зелени крокодили. Из плитчините бродеха бели чапли, а ята диви патици отлитаха при вида на лодката.

Два дни плаване на северозапад минаха без особени събития. На третия ден, малко след тръгването, индианците спряха да пеят и зорките им очи зашариха по крайбрежния гъсталак.

Смуга и Уилсън веднага забелязаха повишената предпазливост и безпокойството на индианците. Веднага се досетиха, че са навлезли в територия, населявана от някое войнствено племе. Уилсън хвана пушката, която лежеше на дъното на лодката, а Смуга започва внимателно да оглежда и двата бряга.

Известно време се движеха бързо в пълно мълчание. Внезапно кормчията Хабоку тихо, предупредително извика и посочи с ръка левия бряг. В заливчето на реката стоеше малко кану — лодка от издълбано дърво, в която един индианец прав ловеше риба с харпун.

Самотният рибар беше необикновено мускулест мъж, среден на ръст. Тъмнокафявото му тяло беше покрито само с една тясна бедрена препаска от дървесни влакна, боядисани в червено със сока на растението ахиота^[6], а на врата си имаше нещо като нашийник от

същите влакна, украсен с гъсти ресни, които се спускаха по гърдите и гърба. На китките и глезените носеше плътно прилепнали гривни от лико. Върху разноцветно татуираното му лице с типично монголски черти падаше черна, твърда, лъскава коса, подстригана на бретон.

Надвесен над водата, рибарят се взираше за плячка. В същия момент вдигна въоръжената си с харпун ръка, за да уцели рибата, и тогава забеляза голямата чужда лодка, която навлизаше в кривината на реката. Издигнатата нагоре ръка не нанесе удар. Индианецът хвърли оръжието на дъното на лодката, грабна веслото и загреба бързо към брега, като викаше нещо с гърлен глас. Това сигурно беше предупреждение или вик за помощ, защото след малко от гъсталаците по брега на реката изскочиха куп индианци, въоръжени с лъкове. Щом зърнаха приближаващите чужди хора, част от тях се затичаха към лодките, изтеглени на пясъчната ивица.

При вида на въоръжената група Матеу неспокойно се размърда и извика полугласно:

— Дявол да го вземе, да ускорим хода. Това са индианците от племето тикунa!

— Тикунa! — потвърди Хабоку.

В същото време индианците вече се отделяха от брега. Някои бързешком слагаха стрели върху тетивата на лъковете. Виждайки това, Матеу се обърна към Смуга и каза:

— Ако ни доунят, не им казвай, сеньор, че отиваме при племето яхуа. Те се ненавиждат взаимно! Бягството е най-сигурното спасение.

Хабоку и неговите другари, по примера на Матеу, още по-яко натиснаха веслата. Лодката бързо започна да се отдалечава от брега.

Бягството и преследването продължаваха вече около два часа. Няколко лодки с готови за атака индианци от племето тикунa бавно, но сигурно приближаваха бегълците. Смуга все по-често се извърщаше към преследвачите и внимателно преценяваше разстоянието с поглед, докато накрая каза:

— Май че няма да избегнем сражението. Те имат повече гребци и не са толкова уморени...

— Да охладим ентусиазма им с куршуми — предложи Уилсън.

— Това е лош съвет — с неодобрение каза Хабоку. — Ако падне макар и един от тях, тогава вече със сигурност няма да прекратят

преследването. Скоро ще се спусне нощта, а и буря се задава. Може би ще успеем да избягаме!

— Сблъскването няма да ни донесе нищо добро — съгласи се Смуга. — По-добре всички да се хванем за греблата!

Лодката увеличи скоростта си. Разстоянието между бягащите и преследвачите временно престана да намалява.

Скоро предвижданията на Хабоку се оправдаха. Преди да се свечери, тежки оловни облаци закриха залязващото слънце. Най-напред по земята закапаха едри капки дъжд, а след това над крайбрежната джунгла връхлетя стремителен вятър. При блясъка на първите светкавици индианците тикунa обърнаха лодките и потънаха в бързо падащия мрак.

Хабоку веднага насочи лодката към брега. Крайно време беше да потърсят убежище на сушата. В размътената и развълнувана река все по-често се мяркаха дънери на изкоренени дървета и цели камари тръстика, които заплашваха да преобърнат и дори да разбият лодката.

Щом лодката стигна брега, индианците субео измъкнаха лодката на сушата, а след това, като използваха стволите на дърветата за носещи диреци, започнаха да строят обширна колиба, за да се скрият в нея от поройния дъжд. Бурята се бе развихрила с пълна сила, когато мокрите до кости пътешественици се прибраха в колибата, направена от клони, листа и лиани. За разпалване на огън не можеше и дума да става, затова Уилсън им раздаде суха храна. Дълго се храниха мълчаливо, защото всички бяха прегладнели и капнали от целодневното пътуване и бягането от индианците тикунa. После разпънаха хамаците си в колибата и легнаха да спят върху влажната постеля.

Смуга дълго лежа с отворени очи, вслушвайки се в отгласите, които долитаха от джунглата. След известно време бурята поутихна и само дъждът шумно чукаше в гъстата листовина на гората. Смуга чуваше дишането на заспалите си спътници. До него, от дясната му страна, се намираще хамакът на Матеу. Смуга не върза метиса за през нощта, защото всички бяха много уморени и трябваше хубаво да си починат, преди да продължат пътуването, което можеше да им поднесе какви ли не изненади. И Смуга лежеше и бодърствуваше, тъй като се опасяваше от някаква нова подлост от страна на Матеу.

Времето едва се влачеше... Смуга се усмихна на себе си, мислейки за своите млади приятели, Сали и Томек, които бяха в Лондон, на хиляди километри далеч. Томек Вилмовски вече довършваше етнографския си труд за папуасите, населяващи Нова Гвинея. В последното си писмо до Смуга бащата на Томек се спираше подробно за тази тема, тъй като няколко члена на Кралското географско дружество в Лондон, ползващо се с голям авторитет в научните среди, проявили жив интерес към съчинението на младия поляк.

Смуга се радваше на успеха на Томек, когото обичаше като роден син. Нали Томек искаше да му подражава във всичко, да стане също така прочут пътешественик. С голямо вълнение той си спомняше за първата им обща експедиция до далечна Австралия, когато Томек, тогава още юноша, направо му призна това. Сега Смуга съжаляваше, че Томек не е с него. На това момче винаги можеше да се разчита. То имаше необикновена дарба да печели сърцата на хората, както и интуиция, благодарение на която по време на ловни експедиции излизаше цял и невредим от различни тежки премеждия. Съзнанието, че Томек без оглед на каквото и да било би се явил при всяко негово повикване, му доставяше голяма радост.

Докато мислеше за младия си приятел, Смуга се вслушваше в дишането на заспалите си спътници. От съседния хамак се носеше мощно хъркане. В такава бурна нощ нямаше защо да се опасява вече, че индианците тикунa ще ги нападнат. Освен това суеверните индианци изобщо нямаха навик да скитат из гората след залез слънце. Вярваха, че тогава в нея витаят зли духове, от които те много се страхуваха. Така че щом Матеу спеше дълбоко, Смуга също можеше да си почине малко, преди да се е съмнало. Той притвори очи. Лека-полека го обори дрямка.

Смуга се събуди ненадейно, но като човек, свикнал с опасности, не направи и най-малко движение. Полека привдигна клепачи. Бурята бе стихнала и дъждът спрял. В колибата цареше полумрак; светлото лунно сияние проникваше през входния отвор. Една минута Смуга се ослушва напрегнато. Чуваше се дълбокото дишане на спящите. Смуга помисли, че сигурно го е събудил крясъкът на някоя нощна птица. Но не можеше отново да заспи, човъркаше го някакво вътрешно

безпокойство. Изведнъж разбра какво го е събудило: Матеу беше престанал да хърка. Смуга напрегна слух.

Стори му се, че чува лек шум, сякаш някой плъзга длан по ствола на дървото, на което беше вързан хамакът му. Веднага се сети, че тъкмо там, на чепа, беше закачил колана с револверите.

„Матеу краде оръжието“ — помисли си той.

Дори и да беше така, в момента не можеше да му попречи. Докато скочи от хамака, метисът щеше да го намушка с нож или да го застреля. Затова лежеше спокойно и дишаше равномерно като човек, потънал в дълбок сън. С полуотворени очи напрегнато се взираше във входния отвор на колибата, осветен от лунните лъчи. Изведнъж стана съвсем тъмно.

„Матеу излиза — разсъждаваше Смуга. — Той закри отвора с тялото си.“

Миг след това лунните лъчи отново разрешиха мрака. Смуга безшумно се смъкна от хамака на земята. Докосна бързо постелята на Матеу и се увери, че е празна. После опипа светкавично колана с револверите, окачен над собствения му хамак. Кобурите бяха празни.

Смуга се приближи предпазливо до изхода. Никого не събуди. И най-малкото забавяне можеше да улесни бягството на Матеу. Наостри уши. Чу шумолене в хрусталаците край реката. Досети се, че Матеу е решил да избяга с лодката. Това беше отлична идея, защото, преследвайки го по суша, нямаше да имат никакъв шанс да настигнат беглеца. Освен това Матеу нямаше да остави следи, които биха улеснили преследването.

Смуга се измъкна от колибата и крадешком се затича към брега, където бяха оставили лодката. Слиса се, когато видя, че тежката лодка до половината беше вече спусната във водата. По-рано бе подценил силите на метиса. Нямаше време за губене. Ако Матеу влезеше с лодката в реката, лесно щеше да избяга. Смуга не би могъл да го спре дори с изстрел, защото в бързината не успя да си вземе оръжие.

Матеу се наведе над кърмата на лодката, хвана я с ръце отдолу и започна да я бута във водата. Смуга се хвърли върху беглеца. С удар по врата го събори в лодката. Матеу се привдигна и клекна. Явно позна нападателя, защото ръката му без колебание посегна към колана, в който бяха пъхнати револверите. Смуга го удари с юмрук под брадата. Матеу се олюля и падна по гръб. Преди да се изправи на крака,

противникът му се стовари върху него с цялата тежест на тялото си. Смуга имаше значителен опит в ръкопашния бой. Затова не след дълго дясната ръка на Матеу, извита назад, изпука в ставата. Матеу изохка от болка.

Сега Смуга му измъкна револвера от колана и рече:

— Глупав си, Матеу! Жив никога няма да ми избягаш! — Опръ револвера в плещите му и заповяда: — Ставай!

Метисът, пъшкайки, се вдигна от земята. Без да срещне съпротива, Смуга взе и втория му револвер.

— Ако още веднъж се опиташ да избягаш, ще дам главата ти на индианците яхуа за главата на Джон Никсън — предупреди го той. — А сега лягай да спиш, защото най-много след два часа тръгваме на път!

---

[1] *Солимоеш* — бразилското название на горното течение на Амазонка — от перуанската граница до мястото, където в нея се влива Рио Негру. ↑

[2] *Икитос* — град и речно пристанище, основани в 1863 г. на брега на Горна Амазонка в североизточната част на Перу. Столица на департамента Лорето и същевременно търговски център на Североизточно Перу, откъдето стоките се транспортират към Бразилия и нейното източно морско крайбрежие. В 1940 г. е имал 34 231 жители.

↑

[3] *Катаракта* — тук в географското значение на думата: праг, скалиста преграда в речно корито; водопад. ↑

[4] *Субео* — „хора, които ги няма“. Това племе се състои от около 30 родови общини, групирани в 3 съюза. Всяка родова община наброява около 100 души. Родовата община обединява хората според кръвното родство и икономическата общност за съвместна борба за съществуване.

Племето субео населява бреговете на река Уапес — в Колумбия Ваупес — от езерото Уарна до потока Уаракапури — и нейните притоци Каудуяри, Керари и Пирабатон, а също и бреговете на потока Уаракапури. ↑

[5] *Фламинго* — принадлежи към четвъртия подразред на семейство дългокраки. Обитава субтропическия и част от умерения пояс на Стария и Новия свят, не се среща обаче на Молукските острови, в Полинезия, Австралия, Тасмания и Нова Зеландия. Един от

шестте вида е карминеното фламинго, което има извънредно дълга шия, а човката му от двете страни е снабдена с многобройни рогови пластинки, поради което наподобява сито. ↑

[6] *Растение ахиота* — отделя много тъмно багрилно вещество, наричано орлеанска червена боя. ↑

IV

ПО РИО ПУТУМАЙО

Смуга спа малко тази нощ. Едва месецът се скри зад дърветата от другата страна на реката и Хабоку го докосна по рамото. Смуга веднага отвори очи. В колибата цареше мрак. В съседния хамак Матеу още простенваше насън.

— Време е вече — прошепна Хабоку. — Скоро ще съмне...

— Събуди всички, потегляме — отвърна Смуга.

Излезе от колибата. Уилсън разпределяше сухата храна.

— Добро утро! — извика му той. — Закуската е готова. Малко се поуспахте днес!

— Добро утро, действително не съм чул, когато сте станали — отговори Смуга и не спомена нищо за опита на Матеу да избяга през нощта.

— Погрижете се всички да бъдат след четвърт час в лодката. Аз в това време ще поогледам наоколо.

Не след дълго застана на брега на Путумайо, пресичаща малко по̀ на запад границите на Колумбия^[1], която тук се вмъкваше като тясна ивица между териториите на Бразилия и Перу. Това беше най-късият път до индианците яхуа, които населяваха пограничната зона на Перу по брега на река Света Тереза, приток на Путумайо.

Реката още се губеше в гъстата нощна мъгла. Дърветата по брега чезнеха в синкава омара. Сега вече индианците тикунa не можеха да предприемат нищо дори и да се бяха притаили за атака някъде наблизо. Времето беше превъзходно, за да преминат крадешком колумбийската граница.

Без да губи време, Смуга се върна в лагера, където спътниците му привършваха закуската.

— На път! — кратко заповяда той.

— Готови сме — отговори Уилсън, като пхна в ръчната чанта закуска за Смуга, докато Хабоку и гребците пренасяха багажа на брега на реката. Скоро всички заеха местата си в лодката.

Близо час се движеха в мълчание. Изведнъж на изток се проясни. Дневната светлина бързо разпръскваше мъглата. На чистото, лазурно небе се появи палещото слънце. Крайбрежната селва веднага се огласи от птичи крясък. На двойки или на ята над реката прелитаха шумно грачещи папагали, чиято пъстроцветна перушина бляскаше с цветовете на дъгата. На пясъчния бряг се излежаваха крокодили и големи костенурки. Стада кресливи маймуни започнаха да се гонят лудо по дърветата.

Беше вече втората половина на сухия период^[2], затова по бреговете на реката освен крокодилите и костенурките се появяваха и други животни, търсеци живителна влага.

След малко Хабоку съгледа с набитото си око един гигантски мравояд^[3] с тъмнокафява, почти черна, гъста и доста твърда козина, която на гърба образуваше нещо като грива, а отпред, на челото, се раздвояваше и висеше настрани.

Лодката се движеше близо до брега. Тя неочаквано изплува изпод увисналите клони на дърветата. Щом я забеляза, животното приседна на задните си крака, а предните, въоръжени с яки нокти, по-силни от тези на ягуара, вдигна за отбрана. Понеже хората не го нападаха, то побягна и размахвайки рошавата си опашка, която приличаше на китка пера, с тромав галоп изчезна в гората.

Пътниците продължаваха да се движат напред, без да отдъхнат нито миг. Наближаваше пладне. Изведнъж Хабоку тихо извика и рязко насочи лодката към крайбрежието. Единият от индианците субео хвърли веслото на дъното на лодката и веднага грабна лъка и стрелите. Пробудени от дрямката, Смуга и Уилсън видяха доста голямо стадо пекари^[4] да прекосява реката. Смуга веднага позна, че това са белобради пекари, отличаващи се от обикновените пекари по голямото бяло петно на долната си челюст. Те живеят във всички гористи субтропически райони на Южна Америка. Бродят из горите предимно на стада и лесно преодоляват реките по пътя си.

Пекарите тъкмо се приближаваха до брега. Изплашени от вида на хората, те забързано се закатериха на сушата. Индианецът полека се изправи в лодката. Нагласи стрела на тетивата на лъка и след това внимателно огледа стадото, което излизаше на брега. Избра си едно младо животно и го уби с два точни удара. Пътниците сложиха плячката на носа на лодката и продължиха по реката.

Преди да се свечери Уилсън осведоми Смуга, че вече се намират на територията на Перу. Матеу, който добре познаваше тия места, потвърди думите му. Смуга беше изумен от индианците, които цял ден работеха с веслата почти без отдих и храна, а въпреки това не изглеждаха уморени и щом нямаше някаква опасност, си тананикаха песни или се шегуваха^[5]. Сега обаче беше крайно време да починат. Ето защо всички се заоглеждаха да намерят удобно място, където да отседнат на бивак.

Скоро спряха на брега. Изтеглиха лодката на пясъчния плаж и индианците енергично се заеха да строят колиба. Смуга и Уилсън приседнаха на ръба на лодката.

— Матеу днес беше страшно навъсен — заговори Уилсън. — Чак толкова ли му е неприятна срещата с индианците яхуа?

Смуга се усмихна и погледна метиса, който в момента приготвяше за печене убитото пекари.

— Нощес той се опита тайно да ни напусне — отговори Смуга след малко. — Задигна ми револверите и се опита да офейка с лодката. За негово нещастие аз се събудих навреме. Малко му поотупах перушината.

— Хубаво е щял да ни нареди! Защо ми казвате това чак сега? — силно учуден, попита Уилсън. — Голяма непредпазливост проявихме! Вечерта след бурята заспахме като лалугери! Освен вас никой от индианците ли не се събуди?

— Не, но не им се чудете — каза Смуга. — Та те не знаят за предателството на Матеу, а бурята и падналата по-късно мъгла над реката напълно ни осигуряваха срещу неприятни изненади.

— Вярно е това, но не сме ли длъжни сега да предупредим индианците за подлостта на тоя метис?

— Не, още не! — възрази Смуга. — Сега за нас е по-лесно да увардим Матеу, отколкото по-късно да го предпазим от справедливото отмъщение на индианците, които никога не прощават стореното им зло. Ако научат истината, животът на Матеу няма да струва пукнатата пара.

— Безспорно имате право — призна Уилсън. — При това положение трябва двамата на смени да стоим на пост.

— Точно затова ви казах за неговия опит за бягство. Приближаваме се до земите на племето яхуа. Възможно е Матеу да е в

по-близки отношения с тях, отколкото признава. Ако не си отваряме очите, лоша ни е работата.

— Сега разбирам защо се успахте тази сутрин. Сигурно не сте мигнали през нощта? Днес аз пръв ще дежуря — каза Уилсън.

— Добре, ще ме събудите в един часа.

Нощта мина спокойно, Смуга, който след Уилсън стоя на пост до сутринта, събуди спътниците си преди изгрев слънце. Денят ги завари вече на път. Не след дълго стигнаха реката Света Тереза.

Плаваха, без да разговарят, и внимателно се оглеждаха към двата бряга; според уверенията на Матеу вече се намираха близо до селището на индианците яхуа.

Дълго време лодката тихо се плъзгаше, скрита под клоните на дърветата, които се спускаха над водата. Опитните гребци безшумно потапяха лопатовидните весла в дълбоката вода, никой не проговаряше и не правеше излишни движения. Затова необезпокоените животни често се показваха по бреговете. Индианците субео само ги поглеждаха и нито за миг не спираха да гребат. Но ето че наблизко избухна тих кикот. Като го чуха, индианците като по команда извадиха веслата в лодката и ги оставиха напреки на борда, след което застинаха на местата си.

В същото време съвсем близо на брега се разнесоха силни звуци, които приличаха на лай. „Грик! Грик! Грик!“ — звучеше все по-натрапчиво. Появиха се някакви чудновати, смели зверчета, които плуваха в реката близо до лодката. Вместо да пръхтят от задоволство както преди, те започнаха да лаят.

Това бяха гигантски видри^[6], защото именно тези представители на популярните в цял свят животни се срещат само на южноамериканския континент.

Видрите вече обградиха оставената на течението лодка и плувайки неспокойно около нея, лаеха високо. Индианците субео мълчаха и си даваха вид, че не обръщат внимание на плуващите покрай лодката зверчета. Търпеливо чакаха видрите сами да се отдалечат от тях.

Метисът Матеу, колкото и да се смяташе за бял човек, се държеше като индианците. Очевидно още не беше скъсал с местните обичаи. Смуга и Уилсън постъпиха като другарите си. Знаеха, че индианците субео никога не нападат тези широко разпространени в

Бразилия животни. Вероятно това беше свързано с някакво вярване или суеверие.

А в това време видрите демонстрираха ненадминатото си майсторство в плуването. Тъмнокаявата им, гъста, лъскава козина ту изскачаше на повърхността, ту отново изчезваше под водата. В стадото имаше възрастни екземпляри, които стигаха на дължина до метър и половина заедно с опашката, а също и млади, значително по-малки.

Белите пътешественици се любуваха на тези животни, трудни за лов поради силно изострените им сетива. Те явно още не бяха се сблъскали с най-големия си враг — човека, защото бяха само възбудени и не бягаха при вида на хора. Само един самец на брега, който предупреди плуващото стадо, проявяваше безпокойство. Той тичаше насам-натам, като бързото му ходене по земята напомняше пълзенето на змия, или несръчно се катереше по дърветата и по този начин представляваше ярък контраст с видрите във водата, които плуваха прекрасно и се гмуркаха великолепно.

Мина доста време, докато стадото се гмурна в реката и изчезна. Сега и самецът, който стоеше на стража на брега, се спусна във водата и след едно красиво гмуркане заплува след своите.

Индианците хванаха веслата и лодката отново пое срещу течението на реката.

Към пладне Матеу започна внимателно да се оглежда наоколо. След малко той се обърна към Смуга и каза:

— Вече сме близо! Съветвам ви да не посягате към оръжието, когато се покажат индианците. Те не обичат това, а от белите не се боят!

— Благодаря за съвета — отвърна Смуга. — Когато ги срещнем, не се отдалечавай нито на крачка от мене! Ще ми бъдеш нужен като преводач.

Матеу погледна изпод вежди. Думите на Смуга не направиха особено впечатление на индианците субео. Значи, Смуга не им беше казал за неговата измяна и за опита му да избяга! Това беше добър признак за него.

Индианците субео не проявиха уплаха, като чуха, че се приближават до селището на яхуа, които ги бяха нападнали. По примера на Смуга те само грижливо провериха затворите на пушките си и продължиха спокойно да гребат. Сега вече Смуга беше напълно

уверен, че в трудни минути може да се опре на своите хора. Думите на Уилсън, че индианците субео са известни със своето самообладание и храброст, се потвърждаваха на всяка крачка.

Лодката, предпазливо тласкана от веслата, се плъзгаше тихо покрай брега. Сега никой не пееше и не говореше. Промъкваха се почти безшумно под клоните, които хвърляха сянка върху широка ивица вода. Изведнъж точно над главите им се разнесоха пронизителни крясъци. В първия момент пътешествениците помислиха, че след миг върху тях ще се изсипе град от стрели. Но атаката, която очакваха в напрежение, не започваше, а ужасяващите крясъци стихнаха. Тогава и двамата си отдъхнаха с облекчение.

— Проклетите кресливи маймуни! — избухна Уилсън.

— Ами да, цяло стадо беснее по дърветата над нас — каза Смуга, като гледаше нагоре. — Сега са доволни, че ни изкараха ума!

— Взех ги за войнственото племе яхуа — отговори Уилсън и високо се разсмя.

Смуга също се засмя.

Индианците и Матеу не споделяха веселостта на белите си спътници. Продължаваха да седят тихо и плахо се споглеждаха.

— Карайте! — весело извика Уилсън. — Няма нищо тревожно, за щастие това бяха само кресливи маймуни!

Хабоку го погледна укоризнено и рязко отговори:

— Не бързай да се радваш, сеньор. Ако ни нападнат индианците яхуа, ще им отвърнем с куршуми. Борбата никога не плаши субео. Но запомни, че воят на маймуните винаги предвещава някакво нещастие!

— Така е — подкрепи го Матеу. — Сигурно някой от нас ще загине. Маймуните безпогрешно усещат това!

— Пази се тогава — каза Смуга и погледна метиса в очите. — Обикновено злите прокоби се сбъдват за хора с нечиста съвест...

Матеу помръкна. В сърцето му започна да се прокрадва някакъв суеверен страх от Смуга. Може би този бял човек притежава свръхестествена сила? Как иначе би могъл да попадне по следите на кучето, което беше доказателство за вината му? Би ли могъл два пъти да надвие такъв юначага като него, без да си послужи с оръжие? Ако не беше Смуга, никой не би попречил на Матеу да избяга! Сега пък му предсказва смърт...

Индианците любопитно поглеждаха навъсения Матеу. Питаха се защо този необикновен бял човек казва, че маймуните предричат смърт именно на метиса. Да не би наистина да знае?... Индианците субео вярваха в магии, в тайнствени сили и зли горски духове. Тези неустрашими в боя воители се разтреперваха винаги при самата мисъл за магии, магьосници и отрови. Всяка смърт, предизвикана от каквато и да е болест, те приписваха на урочасване от лош, човек. За естествена смърт смятаха само загубата на живота в битка, в резултат на внезапна злополука или от старост. Щом този бял човек казва, че кресливите маймуни вещаят смъртта на Матеу, то сигурно така ще стане.

---

[1] *Колумбия* — наречена по името на откривателя на Америка — Христофор Колумб — е република в северозападната част на Южна Америка, граничеща с Венецуела, Бразилия, Перу, Еквадор и Панама. Тази страна с територия 1138,3 хил.кв.км има понастоящем 14 769 000 жители, които в по-голямата си част са съсредоточени в планинските котловини. Югозападните низини, заемащи 2/3 от страната, са почти безлюдни. Столицата Богота е разположена в източната верига на Андите; 2/3 от населението се занимават със земеделие и скотовъдство. Кафето е главният предмет на износа. Има мини за смарагди, злато и платина в долината Аtrato недалеч от границата с Панама; основното богатство на страната е нефтът. ↑

[2] Сухият период на тази географска ширина продължава от май до септември. ↑

[3] *Гигантският мравояд* е дълъг до 2,5 м. Само върхът на муцуната, устата, клепачите и ходилата му са неокосмени. Теглото на възрастно животно стига до 40 кг. Живее поединично и непрекъснато е в движение. Спи, където го завари нощта. Храни се с термити, мравки и техните личинки, които измъква с лепкавия си език от гнездата, след като ги разрови с нокти. Женската ражда едно малко и почти цяла година го носи на гърба си и го кърми с млякото си. Мравоядите се срещат само в екваториалните райони на Южна Америка. ↑

[4] *Пекари* — първи подразред на чифтокопитните животни, към който спадат две семейства: свинете и хипопотамите. Американските пекари образуват първото от тези семейства. Обикновеното пекари е разпространено от Арканзас до Патагония. Тялото му е дълго до 1 м. и е тъмнокафяво до черно. Пресечено е от една бяложълта ивица, която

започва от плешките. На гърба си има жлеза, която отделя секрет с остра миризма. Поддава се на опитомяване. ↑

[5] Необикновената физическа издръжливост на южноамериканските индианци се потвърждава от учени и пътешественици. Ървин Голдмън, който е правил етнографски изследвания сред индианците от племето субео, в труда си „Индианците субео от Северозападна Амазония“ пише, че индианците от това племе проявяват огромна издръжливост при минимално хранене и почивка. Така например те могат да гребат в продължение на 17 часа, като почиват съвсем малко и се подкрепят с шепа сготвена маниока, без да слизат на брега. Същото се потвърждава и от бележития полски пътешественик-изследовател и писател Мечислав Лепецки, който между другото е извършил седем пътешествия до Южна Америка. Най-краткото от тях продължило половин година, а най-дългото — по време на Втората световна война и след приключването ѝ — 17 години. Според М.Б.Лепецки южноамериканските индианци могат да гребат от изгрев до здрач с един час обедна почивка, тоест около 11 часа, без да чувствуват умора, като дори при това весело си бъррят. ↑

[6] *Гигантската видра* — вид, разпространен в Южна Америка. Видрите са отлично приспособени за воден живот. Имат сплескана глава, козина, подобна на бобровата, плавателна ципа между пръстите и дълга, заострена накрая опашка. Живеят по крайбрежията на реките и моретата във всички части на света с изключение на Австралия. Нанасят големи вреди на рибното стопанство. В Европа живее само един вид, който се среща и в Африка, Средна и Южна Азия. Видрите живеят в дупки, които имат отвор под водата. ↑

V

ЛОВЦИТЕ НА ГЛАВИ

Беше рано следобед. Матеу все по-внимателно разглеждаше бреговете на реката. След малко каза полугласно:

— Селцето на яхуа е тук наблизо, познавам местността!

Зад един завой на реката пътешествениците видяха напреки над водата грамаден, окастрен ствол, който съединяваше единия бряг с другия. В двата края на този примитивен мост се виждаха утъпкани от хора пътеки. Те се губеха в крайбрежния гъсталак на джунглата.

— Карай към левия бряг! — каза Матеу, а като се обърна към Смуга, добави: — Тук е, сеньор!

Лодката се приближи до стръмния бряг. Индианецът, който седеше най-близо до носа, скочи на брега и изтегли предницата на лодката.

— Оттук вече е близо до селцето на яхуа, сега трябва да вървим пеш — осведоми ги Матеу.

— Добре, най-напред ще идем само ние двамата — отговори Смуга, като се оглеждаше наоколо.

Матеу кимна с глава. Смуга метна през рамо сака си и с пушката в ръка слезе на брега. Обърна се към останалите и каза:

— Уилсън, вие и индианците ще останете в лодката. Два револверни изстрела от моя или от ваша страна ще означават зов за помощ.

— Ще си отварям очите и ушите на четири, можете да бъдете спокоен — увери го Уилсън.

Смуга и Матеу се покатериха на брега, който на това място доста стръмно се спускаше към реката. Влязоха в джунглата. Смуга вървеше внимателно, защото криволичещата пътечка час по час се губеше в гъсталаците. Изведнъж зад един остър завой те се натъкнаха на самотен индианец. Вероятно отиваше на лов, защото държеше в ръце дълъг сарбакан, а на колана му беше привързан плетен колчан за стрели. Облечен беше в надиплена пола от рафия, която се спускаше от

бедрата му почти до земята, а на главата си носеше голяма перука, която като пелерина падаше свободно по раменете и плещите му. Върху перуката от рафия, на самия връх на главата, беше прикрепен кръгъл, плоско изплетен венец, наподобяващ нимбите на светците по иконите.

Като видя непознатите хора, индианецът замръзна на място в една привидно пасивна поза, обаче опитният Смуга прекрасно знаеше, че това е пълна със съсредоточено внимание напрегнатост, която може изведнъж да се прояви в приятелско или враждебно действие. При такива случаи понякога дори някое незначително или несръчно движение от страна на пришълците може да има пагубни последици.

Смуга се усмихна дружелюбно и бавно тръгна към индианеца. Той обаче бързо отстъпи и вдигна ръцете си нагоре с обърнати към непознатите длани, сякаш се мъчеше да ги възпре или отблъсне от себе си.

— Стой, сеньор, стой! — бързо го предупреди Матеу. — Този жест означава: „Не се приближавай до мене!“

— Зная — спокойно отвърна Смуга. Спря се и бръкна в торбата, която висеше през рамото му. Извади от нея малко пакетче, подаде го на индианеца и каза: — Самики^[1] за тебе от приятели!

Индианецът отстъпи още крачка назад, без да свали ръцете си. Смуга извади от джоба си лулата, натъпка я с тютюн от пакетчето, което беше предназначено за индианеца, и запуши. Пусна клъбце дим, след това отново подаде тютюна на индианеца и каза:

— Самики!

Индианецът отпусна ръце, приближи се с дебнеца походка до Смуга и предпазливо взе тютюна. Без да сваля очи от чужденците, помириса подаръка, след туй извади от малката торба, която висеше на колчана, една тумбеста луличка. Напълни я с тютюн. Не прояви страх, когато Смуга му поднесе запалена клечка. Това показваше, че и друг път е срещал бели хора.

Индианецът и белият запухкаха дим от лулите си, застанали един срещу друг. Изведнъж индианецът прибра лулата си и попита на развален испански:

— Какво искате?

— Дошли сме при твоя вожд — отговори Смуга. — Носим подаръци.

- Имате ли тиви^[2]? — поинтересува се индианецът.
— Сол също имаме — каза Смуга.
— Не зная дали вождът Тунаи^[3] ще има време да говори с вас.
— В селото ли е той?
— Да, но... Това не е ваша работа!
— Заведи ни при него, сами ще го попитаме!
— Дай тиви!

Смуга извади една торбичка и сипна малко сол в шепата на индианеца, а той им даде знак с ръка да го последват.

Като всички южноамерикански индианци, водачът им вървеше с бърза и къса, гъвкава крачка. Не след дълго се озовяха на просторна горска поляна. На края на поляната, под сянката на големи дървета, се намираха наколни жилища.

Двамата пришълци предизвикаха голямо вълнение сред жителите на селцето. Мъжете, които бяха насядали на пънове, прекъснаха приказките си. Те изпитателно оглеждаха белия човек и метиса. Дечурлигата с писъци се изпокриха под къщите, а и жените, изглежда, бяха готови да се разбягат. От една къща върху утъпканата земя скочи снажен индианец. Перуката му от рафия беше украсена с разноцветни пера от папагал, с изсушени птици и мишки. Високо на дясната си ръка носеше гривна от трева, в която бяха затъкнати три лъскави пера.

Като го видя, Матеу хвана Смуга за рамото и каза:

- Ето този е вождът Тунаи...
— Познава ли те? — попита Смуга.
— Да, виждал ме е...
— Тогава поздрави го, но помни: една непредпазлива дума, и ще те застрелям на място!
— Помня, сеньор — увери го Матеу.

Смуга внимателно наблюдаваше метиса. Увереното му изражение говореше красноречиво, че се чувства в безопасност сред войнствените ловци на глави.

В това време Тунаи се приближи на няколко крачки и зачака.

— Бом дия, компадре!^[4] — поздрави го Матеу.

Тунаи го гледеше проницателно. На устните му заигра подигравателна усмивка, след това каза на испански:

— Буенос диас!^[5] Сами ли сте дошли тук?

— Буенос диас, Тунаи! — отговори Смуга. — Другарите ни чакат в лодка край реката. Искаме да поговорим с тебе. Докарахме подаръци.

— Не ми трябва повече роби — презрително отвърна Тунаи.

При тези думи Матеу се смути, защото по този начин вождът на яхуа потвърди вината му.

— Не става въпрос за нападение... този път — отговори Смуга. — Работата, която ме води при тебе, вожде, е такава, че можем изцяло да я уредим тук.

— Щом си дошъл с компадре Матеу, ще поговорим... по-късно — съгласи се Тунаи.

— По-късно, значи, кога? — попита Смуга.

— Утре, днес избираме нови воини.

— Можем ли да се разположим на бивак край селцето?

— Компадре Матеу може, значи, и вие. Добре сте дошли, щом идвате при нас като приятели.

След два часа пътниците разпънаха палатките на края на индианското селце. Уилсън наглеждаше индианците субео, докато приготвяха храната, а Смуга, придружен от Матеу, поднесе подаръци на Тунаи. Това бяха стоманен ловджийски нож с кожена кания, тютюн и няколко гердана от разноцветни стъклени мъниста. Тунаи прие даровете и в замяна даде на Смуга бамбуков сарбакан и колчан с къси стрели. Докато Смуга разглеждаше с интерес оригиналния колчан, Тунаи се засмя и го предупреди:

— Внимавай, стрелите са напоени с отровата курара!^[6]

Индианците яхуа не проявяваха враждебност към пришълците, но въпреки това ги следяха със зорко, подозрително око. Смуга не се отделяше нито на крачка от Матеу. Намираха се сред врагове, с които Матеу поддържаше приятелски връзки. Само една негова дума можеше да обърне срещу тях няколко десетки жестоки воини. Смуга нареди на Уилсън и на индианците субео да не се отдалечават от бивака, а той и Матеу тръгнаха да разгледат селцето.

Повечето от мъжете се подготвяха за празненството, на което най-ловките момци щяха да бъдат „посветени“ във воинско звание. Това беше своего рода оригинален безкръвен турнир. Петнадесетина младежи на двойки последователно щяха да се борят върху един огромен дънер, поставен напреки над дълбок ров. Хвърлянето на

противника от дънера означаваше победа. По този начин само най-силните и най-сръчните влизаха в редовете на воините. Матеу обясни на Смуга, че някога този безкръвен бой се е водил между кандидатите за вожд на племето и последният победител е ставал вожд.

Благодарение на предпразничната суетня Смуга можеше безпрепятствено да разгледа индианското селце. Той се възползува от случая и смело занаднича дори във вътрешността на къщите, които нямаха плътни стени и не криеха нищо от погледа на външния човек. Преди всичко вниманието привличаше грижливата подредба на домовете, които приличаха по-скоро на надземни веранди, построени върху палмови колове, устойчиви срещу разрушителната дейност на термитите. Къщите нямаха странични стени; само двустранните полегати покриви от листа пазеха обитателите им от дъжда. В тези надземни жилища се влизаше по наклонено дърво, единият край на което се опираше на земята, а другият — на пода на верандата. Навсякъде се срещаха опитомени маймуни и папагали, с които си играеха децата.

Жените и децата ходеха предимно голи. Но поради присъствието на бели хора в селцето възрастните жени си сложиха на шиите и на бедрата опашати покривала от рафия. Жените, както е обикновено при първобитните народи, вършеха цялата по-тежка работа. Те обработваха нивичките с маниока^[7], правеха съдове от глина, плетяха рогозки от палмови влакна и нижеха гerdани от сушени семена на растения, носеха вода от реката, готвеха храна, а също кърмеха пеленачетата и им пощеха косите от въшки. Дечурлигата си играеха или ходеха на лов за големи мравки и личинки, които сред индианците яхуа се смятаха за голямо лакомство, Момчетата стреляха със сарбакани по мишени, помагаша на възрастните в риболова, а през свободното си време приклякаха около мъжете да слушат разговорите им.

Воините пазеха селцето си от нападенията на враждебни племена, организираха военни походи или ходеха на лов за дивеч. Те бяха много смели и нередко, макар и въоръжени само с нож, дръзваха да нападат дори ягуар. Въпреки това обаче обикновено ловуваха, без да се излагат на опасност; просто издебваха животното и от прикритие стреляха по него. Имаха превъзходно зрение и слух и направо изключително обоняние, благодарение на което можеха да подушат животното от значително разстояние.

Смуга беше много наблюдателен. Скоро той забеляза очевидните следи от влиянието на африканските негри. В далечното минало те са били докарвани на големи групи в Америка, за да работят като роби в плантациите, от които често бягали в селвата и се съединявали с индианските племена, ненавиждащи белите хора. Вероятно и сред жителите на това селце някога е имало негри, защото у някои индианци от племето яхуа се забелязваха черти, типични за негърската раса. Те личаха особено у жените, които, за разлика от мъжете, не си покриваха главите с перуки от рафия. Косите на чистокръвните индианци бяха твърди и прави, с дебел черен косъм. А някои представители на племето имаха къдрави коси, широки носове и дебели, месести бърни. В тази част на Южна Америка негърските влияния бяха още по-очевидни в нравите и обичаите. Яхуа, както и витото, кокама и други индиански племена използваха толкова типичните за Африка там-тами, за да си сигнализират от разстояние, а също музиката и танците им бяха изградени върху индиански и негърски мотиви.

Смуга старателно отбелязваше в паметта си тези изключително интересни факти, тъй като искаше при удобен случай да ги сподели с Томек Вилмовски и баща му. Когато наблюдаваше дечурлигата, той обърна внимание на няколко хлапака, които си бяха избрали за цел пъна на едно отсечено дърво и стреляха по него със сарбакани. Малчуганите с такова усилие вдигаха до устата си дългите бамбукови духалки, че чак се огъваха назад и запъваха лакти в корема си.

— Погледни, Матеу! — каза той развеселен. — Колко усилия влагат момчетата в тая игра на големи!

— Игра? — учуди се Матеу. — Не, сеньор, те съвсем не си играят. Не забеляза ли оня старец, който им дава наставления? Индианците яхуа още от деца се приучват да стрелят със сарбакани. И затова са безпогрешни стрелци. Повечето от тях улучват малка монета от тридесет крачки разстояние, а от петдесет никой от тях не пропуска звяр или човек.

Метисът замълча и се замисли дълбоко за нещо. После хвана Смуга под ръка и тихо му каза:

— Алвареш ми направи лоша услуга, като ми плати дълга на карти. Сега съжалявам за постъпката си. Никога вече няма да се

опитвам да бягам. Ще ти помогна да намериш убиеца и ще призная всичко за Алвареш. От тази нощ можеш да спиш спокойно, сеньор.

— С какво ще ме увериш, че пак не лъжеш? — попита Смуга.

— Ти не обичаш да се гавриш дори с победения противник — отвърна Матеу. — С тебе никой не ще пострада, разбрах го сега. Ти не си казал на индианците субео за моето предателство, нито за опита ми за бягство.

— Сигурен ли си в това?

— Добре познавам индианците, сеньор. Ако знаеха истината, сега нямаше да съм жив... А те се отнасят към мене както преди. Ето за това ще ти се отплатя със същото. Когато съм с тебе, тук нищо не те заплашва, но за всеки случай внимавай никога зад гърба ти да няма някой от индианците яхуа. Те наистина са много опасни.

— Защо именно ти можеш да ми гарантираш безопасност сред тях?

— Ще ти кажа, сеньор. Яхуа произхожда от едно много страшно племе — от индианците аука. Баба ми е била аука, а майка ми — яхуа.

— С една дума, ти си между свои...

— Сега знаеш истината. Биха ми помогнали, ако поискам. Бих могъл например да скоча сред тая група воини и да извикам, че си мой враг. Никога вече не би могъл да ми сториш нещо лошо.

— Матеу, забрави ли, че с револвер стрелям толкова точно, колкото индианците яхуа с техните сарбакани? — спокойно каза Смуга.

— Помня това — увери го Матеу. — Казах ти за родствените си връзки с яхуа, за да ми повярваш, че вече наистина нямам намерение да кроя нищо срещу тебе. Прости ми вината и ще ти служа вярно.

Смуга погледна Матеу право в очите. Успокои се, след като прочете в тях няма молба.

— Бил си много лекомислен, Матеу, но може би наистина още не си паднал съвсем низко. Трудно ми е да те осъждам, като виждам какво зло се шири наоколо. Нито аз, нито господин Никсън не заплашваме живота ти. Ти си бил само едно малко колелце в мощната машина на беззаконието. Покажи честно, че искрено съжаляваш за долната си постъпка, а после... ще видим!

— Благодаря ти, сеньор, благодаря! Това ми стига. Зная, че ще ми простиш. Сега да вървим в лагера. След малко ще започнат

церемониите.

Без да възрази, Смуга тръгна след Матеу. Най-разумно беше да не се натрапват на местните жители. Ако индианците нямат нищо против присъствието на чужденците на тяхното племенно тържество, вождът ще ги покани на него. Така и стана след малко. Няколко часа пътешествениците наблюдаваха състезанието по сила и ловкост. Накрая осем младежи бяха приети в редовете на възрастните бойци и по този случай се състоя общо шумно пиршество.

В цялото селце зацари весела атмосфера, индианците се шегуваха и смееха около богатата трапеза, на която бяха наредени цели печени маймуни, морски свинчета, два мравояда, костенурки и гущери. За десерт имаше печени в гореща пепел големи мравки и нежни личинки, а също и мед, после банани, пъпеши и орехи. Накрая поднесоха питие, което веднага удари в главата развеселените индианци. Тогава Смуга и другарите му побързаха да се оттеглят в бивака си.

Тази нощ Смуга и Уилсън бдяха чак до разсъмване. Смуга се възползува от случая и разказа за разкаянието на метиса. Дълго се съвещаваха, защото не бяха сигурни, че вече могат напълно да му се доверят. Трябваше да държат сметка за бързо променящите се настроения на индианците, от които произхождаше Матеу. Разговаряйки, те се вслушваха в шума на веселбата. Звучите на барабаните и бамбуковите свирки, които племето яхуа беше възприело от някогашните роби негри, ехтяха почти до изгрев слънце. Под техния съпровод индианците изпълняваха танци, които представляваха смесица от индиански мотиви и африканска самба. Двамата си легнаха чак когато в селцето се възцари тишина.

Още преди обяд Тунаи уведоми Смуга, че сега може да разговаря с него.

Смуга и Матеу веднага тръгнаха за очакваната среща. Завариха вожда и неколцина от по-знатните индианци, насядали пред неговата наколна къща върху пънове или големи листа, защото индианците яхуа, боейки се от вредни насекоми, никога не сядаха направо на земята. Вождът посочи на дошлите място до себе си. Смуга почерпи всички с тютюн. Напълниха лулите си и мълчаливо запушиха. Тъй като познаваше местните обичаи, Смуга не бързаше да започне разговора.

Мина доста време и чак тогава Тунаи пъкна угасналата си лула под колана на поличката от рафия и подхвана:

— Ти искаше да говориш с мене, бели човече. Сега мога да те изслушам.

Смуга прибра бавно лулата си и отговори:

— Ще ти разкажа най-напред за един обичай на белите хора, тогава по-лесно ще разбереш защо съм дошъл при мъжественото племе яхуа. Много бели хора се интересуват от непознатия свят, в който живеят различни народи. Не всички обаче могат да пътуват през огромните води. Затова в своите градове белите хора строят специални къщи, в които събират различни предмети, помагачи на всички да опознаят и по-добре да разберат другите хора. Те създават и градини за животни, които се докарват от далечни страни. Моята работа е именно да събирам интересни неща за тези къщи, които у нас се наричат музеи.

Смуга замълча и погледна към Тунаи. Когато вождът на племето яхуа преди малко се обърна към него, той си спомни как Томек бе подхванал наслуки един разговор с австралийците по време на първата им съвместна експедиция. С този разговор Томек неволно бе преодолял недоверчивостта на австралийците и спечелил помощта им за ловната експедиция. Сега именно Смуга опита начина на Томек.

За негова радост Тунаи не се учуди. Сериозно изгледа говорещия и потвърди:

— Зная, че има такива хора като тебе. Един от тях вече идва при нас. Той живее по на запад, в Икитос. Хората, които дойдоха с него, казаха, че в дома си имал много неща, купени от индианци, а в градината си държал различни животни... При нас търсеше военни трофеи.^[8]

— Сигурно човешки глави? — обади се Смуга.

Тунаи сериозно кимна с глава, но веднага след това се усмихна подигравателно и каза:

— Орежите го измамили. Продали му глави от хора, умрели от обикновена смърт. Другите племена също лъжат. Продават маймунски глави вместо човешки!

— Матеу ме увери, че ако дойда с него при тебе, ще купя добра стока — каза Смуга.

— Ако искаш да купуваш човешки глави, върви при племето витото, но при тях трябва да бъдеш нащрек. Те ядат човешко месо, а главата на бял човек струва два пъти по-скъпо — посъветва го Тунаи, а под око наблюдаваше дали думите му ще направят необходимото впечатление на Смуга.

— Нямаме намерение да пътуваме към земите на индианците витото — отговори Смуга. — Отиваме направо за Икитос, а оттам по река Укаяли.

— От Икитос не е далеч до живарите. Те носят главите на победените си врагове, като връзват косите им за коланите си. По това веднага ще познаеш кои са истински — продължаваше си своето Тунаи.

— Казах ти, че трябва да пътуваме по река Укаяли — отговори Смуга.

— Един от нашите е разговарял с човек, който е бил пленник у живарите. Този човек каза, че у тях се намирали дори смалени глави на бели хора. Тези глави били много, много стари... — увещаваше го Тунаи. — Това трябва да са белите, които първи срещнали живарите. Магьосниците пазят тези глави.

Смуга все по-внимателно слушаше думите на Тунаи. Може би вождът на племето яхуа не фантазира. Някога Смуга беше чел в старите хроники от времето на покоряването на Южна Америка от испанците за експедицията на Педро де Алварадо, която се сблъскала с диви ловци на човешки глави и понесла големи загуби. Това станало в 1534 г., т.е. наскоро след проникването на испанския конквистадор Франсиско Писаро във вътрешността на Южна Америка. По времето, когато Писаро завладявал Перу, към вътрешността на континента потеглили редица експедиции, които търсели легендарното Елдорадо или Страната на златото. Една от тях, водена от испанския авантюрист Педро де Алварадо, който преди това пръв започнал завладяването на областите югоизточно от Мексико, край река Мараньон се натъкнала на войнственото и жестоко племе живари — ловци на човешки глави. В димящите от омара девствени джунгли испанците гинели денем и нощем, поразявани от стрелите на скритите в гъсталака живари. Индианците отрязвали главите на убитите испанци и след това ги смалявали до размерите на два юмука на възрастен мъж. Такова било първото сблъскване между белите и индианците живаро^[9].

Хитрият Тунаи със задоволство забеляза какво впечатление направи на белия човек споменаването на живарите. Насърчен от това, той продължи:

— Ако събираш различни индиански предмети, иди при живарите. При тях не жените, а мъжете предат и тъкат платове, правят дрехи, изработват сигнализационни барабани, копия с наконечник от човешка кост, сарбакани и бойни щитове. Жените пък правят от глина красиви гърнета, между чиито двойни дъна дрънкат магически камъчета, прогонващи злите духове. Всичко това можеш да получиш от тях срещу... добри пушки. С огнестрелно оръжие по-лесно може да се убие човек и да му се вземе главата...

— На драго сърце бих се възползувал от съвета ти, Тунаи, но времето ми е малко, а живарите живеят в трудно достъпни места и, изглежда, са твърде враждебно настроени към белите хора — отговори Смуга. — Дойдохме при тебе, защото твоят компадре Матеу ни увери, че можем да ти се доверим напълно. И затова те моля да ми дадеш една умалена човешка глава. Ако получим от теб това, което търся, в замяна ще ти подаря... модерна карабина.

Тунаи притвори очи вероятно за да не издаде радостта си. Наведе се към приближените си и шепнешком започна да се съветва с тях. Чак след доста време се обърна към Смуга и рече:

— Добре, ще ти дам една такава глава! Елате!

Смуга и Матеу тръгнаха подир вожда на яхуа към края на селцето. Пред една надземна къща до бавно тлеещо огнище, върху постлани листа, седеше индианец. В жарта бяха сложени две големи глинени гърнета, леко стесняващи се нагоре. В едно от тях къкреше гъста течност, в другото се подгриваше ситен пясък.

Като видя белия човек, индианецът сви вежди, но многозначителният поглед на Тунаи веднага го успокои. Седнаха край огнището. Смуга извади кесийка с тютюн. Известно време пушиха мълчаливо. От къкрещото гърне се вдигаше силна смрад. Скоро Смуга извади кърпичката си и попи потта по челото си. Погледна към Матеу. Смуглото лице на метиса беше посивяло; по челото му се стичаха едри капки пот. Смуга се приведе към вожда на яхуа и със снишен глас попита:

— Тунаи, какво вари тоя човек?

Лицето на вожда нито за миг не измени каменното си изражение. Той седеше изопнат като бронзова статуя. Само погледът му под полупритворените клепачи следеше пришълците.

— Този бял човек е приятел на компадре Матеу — гърлено каза той. — Търси смалени човешки глави, взети от враговете. Покажи му, за да може да разкаже за тебе на своите отвъд голямата вода...

Индианецът взе бамбукова пръчка, потопа я във вонещия врелец, внимателно го разбърка и я извади. Смуга притвори очи. На края на пръчката висеше кожа от човешка глава. По дългите черни коси се стичаше възгъста течност.

— Ти търсиш интересни неща при индианците. Понеже си приятел на Матеу, гледай и запомни — каза Тунаи. — Днес вече малко индианци могат да смаляват човешки глави. Първо от отрязаната глава се изваждат костите. После кожата се вари в отвара от отровни растения, за да не я нападат червеите и насекомите. Чак тогава може да се започне смаляването на главата. Това се прави, като се пълни кожата много пъти с нагорещен пясък. Изпичана по този начин, кожата се свива все повече, а сръчният човек с умели движения на пръстите ѝ придава желаната форма.

Смуга погледна безмълвния индианец. Препарирането и смаляването на човешки глави вече спадаше към все по-рядко срещаните занаяти. Много войнствени племена биха изгинали до крак, други се бяха заврели в недостъпните джунгли. Смуга внимателно се вгледа в този майстор, който вдъхваше ужас. По пръстите на индианеца имаше многобройни следи от опарване с горещ пясък.

— Благодаря ти, Тунаи, за интересните обяснения — проговори Смуга.

— Искаше да получиш от мен една такава глава. Ела! — каза в отговор Тунаи.

Поведе го към своята къща. Влязоха в нея по полегат дънер. Тунаи тихо произнесе само една дума и жените и децата напуснаха къщата. Тунаи застана в средната част на къщата, където се намираще неговата постеля от рогозки. По гредите наоколо бяха окачени оръжия: сарбакани, лъкове, пики и щитове. Тунаи бавно вдигна ръка към тавана.

— Обещах ти, така че избирай! — тихо каза той.

На хоризонталната греда висяха в един ред няколко мумии на човешки глави. Дългите черни коси леко се поклащаха от вятъра. Чертите на мъртвите лица не бяха деформирани. Те просто бяха своеобразни миниатюри на глави на възрастни мъже. Устата, очите и вратният отвор на мумиите бяха защити с палмово влакно, за да не може духът на убития да си отмъсти на победителя.

Като омагьосан Смуга гледаше една от главите. Тя се различаваше от другите по късите светли коси. Това беше главата на Джон Никсън. Ако не беше дългият кичур от тънки влакна, който висеше от защитата уста, можеше да се помисли, че това е отражение на лицето на живия Никсън в умаляващо огледало.

— Избирай! — отново се чу тихият глас на Тунаи.

Смуга бавно се обърна към вожда на племето яхуа. До него стоеше Матеу, закрил лицето си с ръце. С дясната си ръка Смуга несъзнателно се хвана за дръжката на револвера. Но в същия миг се опомни.

Вождът на яхуа беше впил в него проникателния си поглед.

— Веднага се сетих защо си дошъл тук, бели човече — каза той след малко. — Не си искал духът на твоя приятел, заключен в главата му, да блуждае в една индианска къща. Разбирам те, приятелството задължава. Щом идваш при нас с компадре Матеу, можеше веднага да ми признаеш това. Не съм убил този бял човек. Подарявам ти главата му и си върви с мир...

---

[1] *Самики* — тютюн на наречието яхуа. ↑

[2] *Тиви* — сол на наречието яхуа. ↑

[3] *Тунаи* — червен. ↑

[4] Добър ден, приятелю (порт.). ↑

[5] Добър ден (исп.). ↑

[6] *Курара* — отрова, която представлява екстракт от кората на няколко вида стрихнацей, от луковицата на растението бурмания или пък слизеста субстанция от корените *Cicuss quadialata*. С нея южноамериканските индианци напояват стрелите за лъкове и саркабани. ↑

[7] *Маниоката* — наречена в Южна Америка касава — принадлежи към семейство млечкови. Тя е едно от най-странните културни растения, защото грудките ѝ съдържат гликозид, който под

действието на ферментацията лесно се разпада на други органични съединения и отделя силна отрова — циановодород. Още в прастари времена хората се научили да отделят отровните съставки на маниоката. Среща се в диво състояние в цяла Бразилия и оттам по време на търговията с роби се е разпространила в целия тропически пояс. Тя представлява храст, висок до 3 м. Плодът е триделна торбичка. Под земята образува грудки с дължина до 60 см и тегло до 5 кг. Грудките на бразилската маниока съдържат много малко гликозид и затова, след като се сварят, могат да се ядат като картофи. От маниоката се приготвя брашно, наречено тапиока. ↑

[8] Става дума за доктор Харви Баслър, американец от немски произход, който по всяка вероятност през 1920–1935 г. от името на „Стандарт Ойл кмпани“ ръководил геоложките търсения в Перу. Същевременно се занимавал с естествоизпитателски и антропологически изследвания. Неговата библиотечна колекция по въпросите на Южна Америка съдържала 32 000 тома. Той събрал в дома си растителни и етнографски образци, каквито нямало в британските и немските музеи. Имал също голям брой животни. Изследователските му експедиции обхващали района от Мадре де Диос до изворите на Путумайо и от река Живари до горното течение на Мараньон. ↑

[9] За втори път белите открили това войнствено племе чак около 1948 г., когато в планините на Еквадор започнали да строят летище в района, населяван от живарите. Те са около 15 000 души и живеят в планините на Еквадор, на север от река Мараньон и отчасти в Перу. Селищата си строят на възвишения, за да могат по-лесно да ги отбраняват. Живеят в дълги, самостоятелни къщи, единият край на които се заема от мъжете, а другият от жените. Занимават се със земеделие, лов и риболов. Земеделският труд е свързан със специални обреди; по време на сеитба татуират телата си със съответни цветове, обличат специални носии, пеят песни в чест на богинята на земята Нунгуи, изпълняват ритуални танци. Тютюнът като свещено растение се отглежда само от мъжете. Техните магьосници знаят много лекове против отрова и против различни болести. ↑

VI

ДИХАНИЕТО НА СМЪРТТА

— Не се доверявай на този дивак, сеньор — прошепна Матеу, като се наведе към Смуга. — Още от пладне не виждам следи от бегълците.

— И на мен ми направи впечатление това — отговори Смуга. — Питам го защо се отклони от дирята, която ясно личеше дотогава. Каза, че се сещал накъде са хванали. Водел ни по преки пътеки. Така сме щели по-бързо да ги догоним.

— Ами ако ни вкара в капан?

Смуга не отговори веднага. Взираше се внимателно в неприветливата местност. Гората редеше. През дърветата прозираха голи пространства или така наречените пахонали. На изток и на запад върху фона на лазурното небе се очертаваха отделни планински вериги. След дълга пауза Смуга промълви:

— Няма как, трябва да се доверим на кампа^[1]. В тая непроходима гора сами не ще намерим бегълците.

— Това е дива местност, сеньор!

— И все пак Варгас е прониквал в тая недостъпна пустош, за да лови роби индианци.

— Да, но той върлува само по покрайнините на Пахонал^[2], и то с дружина верни и добре въоръжени хора!

— Без съмнение ти имаш право, но Кабрал и Жозе не се страхуват да се крият в степите, населени от войнствени племена.

— Това е друго нещо, сеньор! Те знаят, че си дошъл да им отмъстиш. Те бягат от смъртта...

Смуга отново замълча. Замисли се какво да прави. Досега му вървеше. След като откупи от племето яхуа главата на Джон Никсън, той без спънки доведе експедицията до Икитос. По същото време оттам потегляше кораб за лагерите на каучукосъбирачите по Горна Укаяли^[3]. Смуга веднага се възползува от тази твърде рядка за тия

места възможност. Пътуването с индианска лодка би отнело много време и би изложило всички участници в експедицията на многобройни опасности. Плаването по Укаяли не беше леко. И независимо от големите разходи той настани групата на парахода. Благодарение на това за двадесет дни стигнаха в селището Ла Хуаира, разположено на десния бряг на Урубамба, там, където тя се слива с река Тамбо.

Ла Хуаира принадлежеше на известния Франсиско Ернандес Варгас, съпритежател на търговската фирма „Каза Ернандес и Ко“ в Икитос, експлоатираща естествените богатства на джунглата по река Урубамба. Варгас беше патрон, с други думи покровител, а всъщност владетел на стотици индианци, заселени доброволно или принудително около Ла Хуаира. В цяла Монтания^[4] беше известно, че Варгас търгува с роби индианци, които лови по време на своите разбойнически хайки.

Смуга имаше щастие, че собственикът на Ла Хуаира беше в затруднено положение — подозираха го в убийството на Карл Шарф, с когото имаха спорове за каучукови терени. Вероятно поради това той прояви голяма отстъпчивост към Смуга. Не само се съгласи да върне индианците субео, отвлечени от лагера край Путумайо, но беше склонен и да предаде своите помагачи — Кабрал и Жозе. Оказа се обаче, че при вестта за пристигането на Смуга двамата са избягали от селището. Варгас уж изпрати потеря след тях, но неговите верни индианци от племето пири, с които се бе обкръжил, се върнаха след един ден търсене и заявиха, че бегълците се скрили в Гран Пахонал. Тогава Варгас започна да убеждава Смуга, че е безсмислено да търси повече убийците на Джон Никсън. Гран Пахонал беше див, обширен край, населяван единствено от войнствените кампи.

Смуга не повярва на търговеца на роби. Своевременното бягство на убийците будеше най-различни мисли. Наистина, Варгас се кълнеше, че нямал нищо общо с нападението край Рио Путумайо и за да докаже това, беше готов да предаде Кабрал и Жозе, но Смуга не беше уверен, че думите и действията му са искрени.

Смуга искаше да обезвреди лукавия Педру Алвареш. Показанията на Кабрал и Жозе, които бяха извършили нападението по негово нареждане, щяха да бъдат неопровержимо доказателство за вината му. Затова бе решил на всяка цена да залови бегълците.

Въпреки увещанията и протестите на Уилсън той го отпрати обратно заедно с досегашния ескорт и с откупените от Варгас индианци, а той и Матеу тръгнаха да преследват избягалите. Начело на малка група, от три дни той навлизаше все по-навътре в този див край, където още не беше стъпвал кракът на бял човек.

Само петима души придружаваха Смуга в рискованото преследване. От предишния ескорт беше оставил при себе си само Матеу. Освен него дойдоха трима пири, които Варгас му даде за носачи, и един индианец от племето кампа, който доброволно предложи помощта си.

Варгас събираше в своето селище индианци, произхождащи от различни племена, които често се ненавиждаха взаимно. По такъв начин той се осигуряваше срещу евентуален бунт на робите, защото те помежду си се шпионираха и дебнеха. Варгас изглеждаше изненадан от постъпката на кампа, който твърдеше, че подслушал един разговор на бегълците. Смуга забеляза изненадата и може би дори безпокойството на Варгас. Именно поради това той настоя да му позволи да вземе кампа като водач. Отначало Варгас възразяваше под предлог, че този индианец, произхождащ от Гран Пахонал, просто търси сгоден случай да избяга. Тогава Смуга предложи откуп за роба и Варгас най-сетне отстъпи.

Кампът се оказа добър следотърсач. Той доказа също, че подслушаният разговор между Кабрал и Жозе не е бил плод на неговата фантазия. Умело откри дирите на двамата бели и на петимата индианци, които бяха избягали с тях, и повече от три дни безпогрешно водеше преследвачите по следите. Но бегълците имаха два дни преднина пред потерята. Затова кампът, досецайки се къде може да са потърсили убежище, се отклони от дирята и поведе преследвачите по преки пътеки.

Водачът тъкмо спря на края на гората. С две ръце стискаше дългата цев на своята евзалийка^[5], а приклада опря на земята. Каменният израз на лицето му не издаваше нито чувства, нито мисли. Досами него приклезна жена му, която Смуга също откупи от робство. Облечена беше като мъжа си в кафява кузма^[6]. Оръжието на мъжа си, което жените носят по време на похода — лъка, колчана със стрели от шикоза^[7], както и плетената торба с храната тя остави на тревата до себе си.

Тримата носачи от племето пири спряха като по команда и сложиха багажа под едно дърво. Те гледаха със завист кампа, защото Варгас не им бе разрешил да вземат жените си на похода, за да бъде сигурен, че ще се върнат.

Смуга и метисът застанаха на няколко крачки от водача. Метисът се наведе към Смуга и прошепна:

— Сеньор, виж къде ни доведе тоя камп!

Смуга обгърна с поглед околността. Стояха в края на рядка гора, която тук отстъпваше място на кампоша^[8], т.е. на своеобразни савани с предимно висока тревиста растителност и пръснати тук-таме ниски дървета. Унилият изглед на кампоша напомняше на Смуга изродена градина с криви дръвчета.

Смуга се приближи до водача и го попита:

— Още ли си сигурен, че вървим в правилна посока? Защо спря?

Индианецът се обърна бавно към Смуга и отвърна:

— Трябва да починем, преди да е мръкнало. Ще вървим цяла нощ. На разсъмване отново ще намерим следите на бегълците. Утре, преди слънцето да се скрие зад планините на запад, те ще бъдат в ръцете ти.

— Искаш да вървим без път през нощта? — изуми се Смуга.

Индианецът описа с ръка широк полукръг от изток към север и запад.

— Тук от векове е земята на кампите. Аз познавам всички пътеки и мога да ви вода по всяко време на деня и нощта — обясни той.

— Близо сме до планините. Ако през нощта завали дъжд, няма да открием следите — забеляза Смуга.

— Бъди спокоен, тук рядко ваят дъждове — отговори кампът.

Забележката на индианеца беше вярна. Смуга имаше твърде голям опит като пътешественик, за да се осланя безкритично на водача. Ето защо от момента, когато започнаха преследването, той внимателно следеше през какви места минават, за да запази чувството си за ориентация в този труднопроходим терен. Благодарение на това отдавна бе забелязал, че дъждовете оскъдно оросяват Гран Пахонал. За това красноречиво свидетелствуваше сухоустойчивата растителност в кампоша, разнообразна от редки хилави горички само по планинските склонове и в долините край потоците. Малобройните дървета в кампоша имаха дребни листа, предимно с подвити краища, а понякога

покрити с гъсти влакънца. Някои вместо листа имаха бодли и шипове. Между дърветата от разред двуседелни се срещаха невисоки палми, а от време на време кактуси и млечкови. Кампошите през цялата година са зелени. Само прегорилата, висока и гъста трева показваше, че отдавна не е паднал дъжд.

— Със сигурност ли знаеш накъде са избягали убиецът и неговият помагач? — попита Смуга след дълго мълчание.

— Те отиват към планината на Сина на слънцето. Вървят по индианските пътеки. През нощта ще ги настигнем. На разсъмване сигурно ще намерим следи от нощния им бивак.

— Добре, сега да починем, преди да тръгнем на път — отговори Смуга и поръча на Матеу да раздаде храна.

Всички се хранеха мълчаливо. Смуга и Матеу крадешком наблюдаваха спътниците си индианци. Кампът и жена му седнаха настрана. Жената прислужваше на мъжа си, който ядеше бавно, без да обръща внимание на никого. Носачите от племето пири се държаха на разстояние от всички. Докато се хранеха, си шушукаха и поглеждаха ту към белия, ту към кампа.

— Чудна работа, сеньор, тези пири съвсем явно странят от кампа — забеляза Матеу. — А пък зная, че двете племена, общо взето, живеят в разбирателство.

— Варгас спомена, че този камп е отскоро при него — отговори Смуга. — Може още да не са се сблизили.

— Той не е достатъчно покорен пред белите. Дори на тебе ти говори като на равен, а пък нали ти го откупи от робство...

— Покорството или раболепието не е положителна черта на човека. Този индианец се държи с достойнство, а това говори по-скоро хубаво за него. Щом го откупих от Варгас, веднага му заявих, че е свободен. Той знае, че когато заловим бегълците, ще отиде с жена си, където иска.

— Лошо си постъпил, сеньор! Трябваше да го държиш в неизвестност!

— На тебе също обещах да ти простя, без да чакам да изпълниш всички условия...

— Помня това! Но колкото за кампа, мисля, че Варгас беше прав. Той се предложи за водач, защото искаше да се върне при своите!

— Не мога да го упреквам за това! Всеки на негово място би искал да се отърве от робството.

— Интересно дали не излъга, като каза, че бил подслушал как са се сговаряли Кабрал и Жозе?

— По всичко личи, че знае накъде са избягали — отвърна Смуга.
— Цели три дни намирахме следите им! Впрочем остава ни само още една нощ на неизвестност. Утре трябва да хванем убийците.

— Ще си отдъхна чак когато се върнем в Икитос — каза Матеу и тежко въздъхна. — Не вярвам на този камп и нямам доверие в пирите, които ни даде Варгас. Те са негови хора. Не ги изпускай от очи, сеньор, те непрекъснато си шушукат. Не ти ли се струва подозрително това, че Варгас толкова лесно се съгласи да предаде Кабрал и Жозе? Да не би той случайно да ги е накарал да избягат от тебе?

— Допускам, че е така — каза Смуга. — Затова и кампът му обърка сметките.

— Внимавай, сеньор! Всички знаят, че Варгас има дълги ръце... Не изпускай от очи неговите пири, когато настигнем бегълците!

— Благодаря ти за добрите съвети, Матеу! Помъчих се да предвидя всички възможни изненади. Пред нас се намират двама бели и петима индианци. Аз имам трима пири, един камп, жена му и... тебе. Взех под внимание дори и това, че по време на преследването всички вие можете да се обърнете против мене.

По лицето на метиса се изписа почуда, а после почти благоговение. След дълга пауза той прошепна:

— Ти си изключително храбър, сеньор... Трябва да си много сигурен в окото и ръката си.

— Сигурен съм, Матеу! — спокойно отговори Смуга.

— Внимавай, сеньор, и може да успеем да се измъкнем цели и невредими от това тежко прежеждие...

— Сега да починем, преди да сме тръгнали на път — каза в заключение Смуга. — Утрешният ден ще ни донесе много вълнения.

И той веднага легна върху сухата трева, която му бяха постлали пирите. След малко, сякаш насън, той се обърна настрана и с полупритворени очи започна да наблюдава спътниците си. Не вярваше на никого. Тримата пири бяха доверени хора на Варгас. Той ги даде за носачи, но нямаше съмнение, че тайно те бяха получили специални

задачи за изпълнение. От тях Смуга всеки момент можеше да очаква нож в гърба си.

Той не беше уверен как ще се държи и Матеу, когато види своите някогашни съучастници в нападението. Тъй като допускаше някаква неочаквана реакция от негова страна, все още не му беше дал патрони за пушката и револвера. Потайният камп и неговата жена също представляваха една голяма неизвестна. Всички вече заспаха, само водачът седеше на една височинка и гледаше в далечината на северозапад.

Слънцето се скри зад планините. Нощната тъмнина се спусна над гората, покри планините, които се мерзелееха далеч на хоризонта. Бивакът потъна в мрака, защото кампът не бе позволил да накладат огън.

Смуга седна на постелята, после се изправи внимателно. Прокрадна се безшумно до близкото дърво, седна до него и се облегна на дънера. От това място целият бивак беше пред очите му. Напрегнато се ослушваше дали някой не се промъква към постелята му.

Времето вървеше бавно... Най-сетне звездите изгряха на небето, а скоро след това и месецът се подаде над планините. Сребристо сияние бавно пропълзя между храсталаците.

Смуга наостри слух и напрегна взор. Някой се приближаваше към леглото му. Смуга тихо стана. С лявата си ръка хвана дръжката на револвера. С няколко скока се озова зад човека, надвесен над постелята.

— Какво търсиш? — попита той.

Индианецът се изправи и се обърна. Сега стояха лице срещу лице. Смуга се приближи още повече. Индианецът, наметнат с дълга дреха, беше мушнал дясната си ръка между гънките на височина на кръста. Смуга го опипа. Под грапавия плат усети пестника му, стискащ дръжката на нож.

— Какво искаш? — отново попита той.

— Ти изскочи зад гърба ми... — отговори кампът, като се мъчеше да овладее треперещия си глас. — Искях да ти кажа, че е време да тръгваме.

— Тогава да тръгваме, събуди всички!

Кампът се обърна и се отдалечи. Иззад дървото досами Смуга изскочи широкоплещеста фигура.

— Хитър и бдителен си, сеньор... — прошепна Матеу.

— Защо не спиш?

— Изобщо не съм спал. Когато се стъмни, реших да бдя при постелята ти. Подозирах, че тоя камп ще дойде тук. Имал е щастие, ако не беше го издебнал ти, щях да го намушкам с ножа.

— Голяма грешка щеше да направиш, Матеу — отговори Смуга. — Ако беше убил водача, положително вече нямаше да мога да хвана бегълците. Или може би се стремиш към това?

— Не говори така, сеньор, аз мислех само за живота ти!

— Сам мога да се предпазя при опасност. Тръгваме!

— Сим, сеньор...

Матеу се отдалечи и почна да подвиква на пирите, а Смуга намери торбата с мунициите, метна я през рамо и застана до водача в края на гората.

— Да тръгваме! — обади се кампът. — Наглеждай пирите и метиса, нощта е удобна за бягство...

— Добре, води ни!

Кампът и жена му, която го следваше като сянка, тръгнаха първи. Смуга почака малко да го настигнат носачите и метисът.

— Вървете съвсем близко зад мене — разпореди се той. — Матеу, ти ще вървиш последен. Ако някой се опита да бяга, стреляй!

— Сим, сеньор...

Естествено, Смуга знаеше, че Матеу не ще може да изпълни нареждането, тъй като нямаше патрони. Целта му беше да сплаши пирите, които подозрително се държаха настрана.

Месецът вече напълно се показва над планините. Небето искреше от звезди. Пръснатите нарядко полуизсъхнали дървета вземаха фантастични форми. Техните безлистни клони се протягаха към пътниците като пипала на полипи, от време на време с шиповете ги закачаха за дрехите, теглеха ги към себе си. За щастие нощта значително просветля...

Водачът току спираше и гледаше към върховете на планините, които се чернееха в далечината на фона на светлото небе. После отново забързваше, без да проговаря на никого. От време на време нощната тишина се раздиреше от крясъка на хищна птица.

Само веднъж през нощта спряха да починат малко, след което продължиха да вървят чак докато месецът отново се скри зад

планините. Призори над земята се спусна непрогледна тъмнина. Тогава кампът приседна на една височинка и каза:

— Да почакаме, ей сега ще се развидели...

— Добре, да починем, всички са уморени — отвърна Смуга.

Седнаха на земята. Сухата трева ги мамеше за сън, но никой не заспа. Пирите гледаха навъсено. Матеу също беше мрачен.

Тъмнината на нощта бързо се превръщаше в дрезгавина и не след дълго на хоризонта засия слънцето.

Матеу беше все така умислен. Дясната си ръка бе опрял върху дръжката на ножа, пъхнат в пояса. Смуга го наблюдаваше изпод вежди. Настъпващият ден щеше да донесе отговор на въпроса кой е враг и на кого може да се довери.

Смуга не подценяваше опасността. Беше сигурен, че пирите ще го предадат, щом се стигне до борба с бегълците. Вероятно такава роля беше определил Варгас на тримата си довереници. Кабрал и Жозе също имаха при себе си петима от хората на търговеца на роби. Можеше ли да разчита на Матеу и кампа?

Водачът стана и се огледа наоколо. След малко се обърна към спътниците си и каза:

— Да вървим!

— Не си ли се заблудил през нощта? — попита Смуга.

— Струва ми се, че не, ей сега ще намерим пътечката... Да вървим!

Още по време на нощния поход Смуга забеляза, че видът на местността се променяше. Дървета се срещаха все по-рядко, а тревата стана по-буйна. Сега, при изгряващото слънце, той любопитно се оглеждаше наоколо. На североизток, чак до линията на хоризонта, се простираше леко хълмиста суха степ. През нощта значително се бяха отдалечили от източните планински вериги, затова пък назъбените западни хребети бяха много по-близо. По склоновете им зеленееха гори.

Кампът понамали крачка. Той все по-често изтягаше шия и търсеше нещо в степта. След известно време отново забърза.

— Погледни, сеньор, там вляво се виждат камъни! — извика Матеу, като догони Смуга.

— Забелязах ги! — отговори Смуга. — Нашият водач вече от доста време клони към тях.

— Това са знаци, сигурно са някакви знаци! — каза Матеу.

Те бързо се приближаваха към няколко големи камъка, които лежаха в степта. Кампът спря до тях и им хвърли съвсем бегъл поглед. Сега очите му бяха обърнати към планините.

Смуга и Матеу обиколиха камъните. Забелязаха по тях някакви вдлъбнатини и резки, но трудно можеше да се каже дали са направени от човешка ръка. Смуга се приближи до водача и попита:

— Какво означават знаците по тези камъни?

— Знаци? — учуди се кампът. — Намерил си някакви знаци по тях?!

Смуга погледна водача изпитателно. Не можеше да отгатне какви мисли криеше индианецът под безразличния израз на лицето си.

— Още от разсъмване ти се оглеждаше в степта и търсеше тези камъни, а сега не знаеш какво означават издълбаните върху тях знаци — каза той след минута.

— Откъде можеш да знаеш, че именно човек е оставил знаците? — отговори кампът. — Може времето да ги е издълбало?

— Някой трябва да е донесъл тук тия камъни.

— А знаеш ли кой е донесъл тук тревата, храстите или понататък — зелената гора по склоновете на планините? Тези камъни са стояли на това място още по времето, когато бащите на моите бащи са населявали тоя обширен край.

— Възможно е, но ти ги търсеше и сега спря при тях.

— Вярно е, защото западно от тези камъни се намира пътеката, която търсим — обясни кампът. — Само толкова знам, а дори и да има някакви знаци по тия камъни, никой никога няма да ги разчете.

— Далеч ли е още пътеката?

— Близко е. Да вървим!

— Лъже тоя камп! — избухна Матеу. — По тия камъни няма дори прах! Някой ги е донесъл тук, издълбал е знаците и постоянно се грижи да не се заличат!

— Ако останеш жив до залез слънце, ще се убедиш, че казвам истината — отвърна кампът и измери метиса с презрителен поглед.

— Заплашваш ли ме?!

— Мълчи, Матеу! Сега не е време за кавги! — остро каза Смуга, защото кампът и метисът вече се хващаха за дръжките на ножовете си. — Хайде!

След по-малко от час водачът намери пътеката. Смуга лесно откри по нея следите на двамата бели и на петимата индианци. Скоро попаднаха и на мястото, където бяха пренощували бегълците. Тревата около изгасеното огнище беше стъпкана. Пепелта още беше топла.

— Какво ще кажеш сега, Матеу — закачи го Смуга. — Бегълците са напуснали бивака преди не повече от час. Водачът удържа на думата си.

— Да, сеньор, имаш право, оттеглям си обвинението срещу този камп, че е изменник!

Водачът се извърна към Матеу.

— Все ми е едно какво мисли за мене такова краставо куче като тебе! — каза той, без да повишава глас. — Не си нито бял, нито индианец. Самият ти носиш клеймото на предателството върху челото си!

Метисът посивя от ярост. Измъкна ножа от канията, но кампът не посегна към оръжието си.

— Ако ме убиеш, всички сте загубени — каза спокойно той. — Само аз зная пътя за връщане... Бели човече, вържи това краставо куче, ако ти е мил животът!

— Слушай, Матеу, ако още веднъж предизвикаш разправия, ще ти натроша костите — хладно каза Смуга. — А ти, водачо, не ни заплашвай. И без тебе ще намеря пътя назад.

— Значи, вече не съм ти нужен? Добре, отивам си! — каза кампът.

Смуга пристъпи към индианеца. Сложи дясната си ръка на рамото му, в лявата проблесна револвер.

— Когато те откупих от Варгас, аз казах кога ще можеш свободно да си отидеш — каза той с приглушен глас. — Ще си удържа думата... но помни, че дотогава трябва да мълчиш и да слушаш. Само още веднъж да ми се опънеш... и ще те убия! Води ни сега!

Кампът явно разбра, че това не е празна закана или може би припомнянето на договора го накара да дойде на себе си, защото безмълвно кимна с глава и тръгна по пътеката, която беше осеяна със следите на бегълците.

Планините се приближаваха все повече. Макар че слънцето доста припичаше, свежият ветреца, който лъхаше от тях, разведряваше

горещината. След два часа усилен ход пред тях се показаха първите дървета. Скоро преследвачите навлязоха в предпланинската джунгла.

Щом се озоваха в гората, Смуга забави крачка. Сега трябваше да наблюдава по-зорко носачите и Матеу, които вървяха все по-бавно. В гората цареше глуха тишина; слънцето вече прижурияше силно. Смуга съсредоточено се взираше в гъсталака. Местността беше доста неприветлива. Между големите, гладки и прави като свещи дървета растяха и приведени, сякаш гърбави, а край тях стърчаха бодливи палми. Пътеката постоянно изчезваше в храсталаците и непрекъснато се изкачваше леко нагоре.

Неочаквано, зад един завой на пътеката, Смуга се сблъска с водача. Той и жена му се вглеждаха в нещо, което лежеше на земята. Смуга отстрани кампа и се вцепени. Напреки на пътеката лежеше един индианец. От гърба му се подаваше краят на тръстикова стрела, която го беше пронизала. Смуга се наведе и докосна ръката на падналия. Беше още топла. Нещастникът бе вече мъртъв. Стрелата го беше улучила право в сърцето. По нашареното му с червена боя лице, на което бяха татуирани две морави змии, пълзяха големи червени мравки.

Смуга се изправи и погледна спътниците си. Тримата пири тихо си говореха, поглеждайки към убития.

— Какво казват те? — попита Смуга.

— Казват, че това бил един от пирите, които избягали с Кабрал и Жозе — обясни Матеу.

---

[1] Племето кампа, наричано още анти или чунчо, е едно от най-могъщите индиански племена в Перу по Горна Укаяли. То населява огромни пространства в триъгълника между реките Укаяли, Пахитеа, Тамбо и Перене. Племето се дели на три клона: атири — жители на речните крайбрежия, антанири, които се кривят вдън горите, и аматсенге — най-дивите, живеещи по склоновете на Андите. Сега кампите са един от вече малобройните народи на Южна Америка, запазили древните си нрави и обичаи. ↑

[2] *Гранд Пахонал* — високо плато, намиращо се в Перу, в подножието на източните склонове на Андите между реките Пахитеа, Укаяли, Тамбо и Перене. Повърхнината на това плато е около 100 хиляди кв.км. ↑

[3] В Перу течението на реките се дели на горно и долно; Укаяли от изворите до мястото, където в нея се влива Пахитеа, се нарича Алто Укаяли (горна), а от Пахитеа до сливането ѝ с река Мараньон — Бахо Укаяли (долна). ↑

[4] *Монтаня* — предпланини на Перуанските Анди, намиращи се между Източните Кордилери и Амазонската низина; простират се от Долна Укаяли до границата с Боливия и имат широчина 200 км. ↑

[5] Неавтоматично огнестрелно оръжие, което се пълни отпред, с капсулен затвор, състоящ се от тръбичка, по която пламъкът стига до барута в камерата на цевта, и пружинен ударник със спусков механизъм. Това оръжие е било открито в Англия в началото на XIX век. ↑

[6] *Кузма* — индианска дреха, подобна на дълга риза, която се облича през главата. Носят я и мъжете, и жените, само че мъжките кузми имат надлъжен разрез на шията, а женските — напречен. ↑

[7] *Шикоза* — тръстика, която расте по бреговете на големите реки. ↑

[8] *Кампош* (порт.) — поле, пасбище — намира се в Южна Америка между тропическия и субтропическия пояс. В зависимост от залесеността има различни видове кампош, включително и почти безлесни тревисти савани, които представляват преход към степите. ↑

VII

ЗЛОВЕЩАТА ГОРА

— Имаш един враг по-малко! — обади се кампът.

Смуга погледна водача. Индианецът се беше подпрял на евзалийката си и с философско спокойствие гледаше убития пир.

— Сеньор, носачите казват, че такива стрели използват за лъковете си кампите — намеси се Матеу.

— Лесно ще проверим това! — отговори Смуга.

Приблужи се до жената на водача, която носеше неговия лък и колчан. Жената бързо се дръпна назад, когато той протегна ръка към нея, но мъжът ѝ я успокои с поглед. Смуга извади от колчана една дълга стрела. Беше съвсем еднаква с тази, която бе пронизала пира. Смуга върна стрелата на индианката, след което започна да изследва гората от двете страни на пътеката. Тъй като не намери ни най-малка следа, досети се, че нападателят е стрелял от прикритие. Също така никой от бегълците не беше търсил тайнствения стрелец. Следите на двамата бели и на останалите четирима пири не се отклоняваха от пътеката. След малко Смуга прекрати търсенето. Нямаше време да прегледа обстойно гората в радиус около двеста метра от пътеката, т.е. в обсега на един добър индиански лък. Възможно беше стрелецът или стрелците да са се криели в засада по дърветата, което още повече затрудняваше откриването на техните следи.

— Откри ли нещо, сеньор? — разтревожено попита Матеу.

— Не, обстойното претърсване би отнело прекалено много време — обясни Смуга. — По-добре да побързаме да настигнем бегълците.

— Да, сеньор, тези червенокожи дяволи може още да дебнат наблизо — измърмори Матеу и страховито се огледа наоколо. — Може да са направили пусия по дърветата?

— На път! — извика Смуга. — Вървете непосредствено след мене!

Сега следите на бегълците бяха значително по-ясни. Виждаше се, че са ускорявали крачка. Смуга свали пушката от гърба си и продължи

след водача с готово за стрелба оръжие.

Вървяха вече около един час. Отначало пътеката водеше по протежението на планинския склон, а после започна да се спуска към една обширна долина. Колкото повече слизаха в долината, толкова по-гъста и мрачна ставаше гората. Закътани от вятъра, дърветата се извишаваха нагоре. През короните им, преплетени с лиани, се процеждаха само бледи струйки светлина. Ето защо по земята почти липсваше ниската растителност. Тук тя закърняваше поради недостига на слънчева светлина.

Във въздуха се носеше характерен за планинските гори аромат.

Кампът предупредително вдигна ръка. Всички тутакси спряха. На няколко крачки пред тях на пътеката лежеше някой. Смуга им даде знак да мълчат и излезе отпред. Вървеше бавно, като държеше пръста си върху спусъка на карабината. Вдън гората екна пронизителен птичи крясък. Смуга спря и се послуша, но наоколо отново се възцари глуха тишина. Крачка след крачка той се приближаваше към легналия човек, стиснал с ръце стрелата, която стърчеше от лявата му гръд, сякаш искаше да я изтръгне от себе си. В широко отворените му очи беше застинал ужас. Ако се съдеше по татуировката върху лицето му, индианецът вероятно беше от племето пири, както предишната жертва.

Смуга започна внимателно да разглежда и двете страни на пътеката. Изведнъж съзря още един пир. Вероятно индианецът се е опитал да избяга в гората, когато стрелата е улучила неговия другар. Може би в страха си се е блъснал в дървото, което продължаваше да прегръща, коленичил в подножието му. Дългата стрела, която се подаваше от плещите му, направо го беше приковала о ствола.

Смуга излезе на пътеката и извика спътниците си. Видът на новите жертви предизвика тревожни коментари. Само кампът и жена му мълчаха.

— Сеньор, влизаме все по-навътре в капана — трескаво започна да обяснява Матеу. — Проклетите кампи са се стаили наоколо и дебнат!

— Не вървим, там смърт! — съветваха пириите. — Всички загине...

Смуга слушаше предупрежденията и съветите и в същото време не сваляше очи от водача. Накрая усмири спътниците си и се обърна към кампа:

— А ти какво предлагаш да направим?

Индианецът не се смути под пронизателния му поглед.

— Искаше да хванеш онези двамата и аз те водя — отговори той.

— След малко ще ги видиш!

— Още ли си сигурен в това? Та ние всяка минута можем да загинем като тия пири!

— Само смъртта може да освободи индианеца от робство у белите хора — отвърна кампът. — Ти плати за мене и ми обеща свобода при условие, че ти помогна да заловиш ония двамата. Индианецът винаги изпълнява дадената дума. Върви, аз съм готов!

Смуга мислеше как да постъпи. Самият той отдавна беше решил да преследва бегълците независимо от заплашващата го опасност. Не искаше обаче да рискува живота на спътниците си. Жал му беше дори за Матеу, който бе постъпил толкова долно спрямо двамата Никсъновци. След като помисли малко, той каза:

— Слушай, Матеу! Можеш ли да стигнеш оттук до ония камъни в степта?

— Да, сеньор, достатъчно е да вървя по нашите следи.

— Добре тогава! Вземи пирите и се връщайте. При камъните ще отседнете на стан. Ако утре до залез слънце не дойда при вас, тръгвайте за Ла Хуаира. Моля те, Матеу, върни се оттам в лагера край Путумайо и разкажи на господин Никсън за това, което се случи тук. Нека не ме търси, защото, ако не дойда в бивака при камъните, това ще означава, че не съм жив. От тебе, водачо, също нямам нужда вече. Можеш да се върнеш с жена си заедно с Матеу или пък да идеш, където искаш. Ти желаше да си възвърнеш свободата и ето сега си свободен. Не проклинай всички бели хора. Много от тях уважават всеки човек. Матеу, помогни ми да си взема малко храна и тръгвайте на път. Гледайте бързо да излезете от тази гора.

Всички мълчаха, смаяни от думите на Смуга. Дори кампът, който така умело се владееше, изглеждаше развълнуван. Пръв се опомни Матеу. Приблужи се до Смуга и с недоверие го попита:

— Наистина ли ми позволяваш да си ида, сеньор? Или може би искаш да ме изпробваш?

— Не губи време за глупави приказки! — сръза го Смуга. — Веднага тръгвай обратно! Вземи патрони за револвера и пушката. Ето ги в торбата.

— Сеньор, значи ли това, че вече си ми простил всичко онова?

— Да, Матеу, искам да вярвам, че повече няма да извършиш подлост.

— Няма да измамя надеждите ти, сеньор! Веднага ще ти докажа това. Ти ми каза, че само подлецът изоставя другаря си в беда. Там, край Путумайо, аз постъпих лошо, но не съм страхливец. Идвам с тебе! Или заедно ще оцелеем, или заедно ще загинем!

— Това е безсмислено! Няма да ме прикриеш от стрела, запратена от засада. Сам дори по-лесно мога да се измъкна от клопката.

— Идвам с тебе! — упорито повтори Матеу.

— Твоя воля, не съм искал гибелта ти! Хайде, потегляйте!

Без да кажат нито дума, пирите се обърнаха и изчезнаха в гората.

— Защо не се върна с тях? — обърна се Смуга към кампа.

— Ти великодушно ми подари свободата — отговори водачът. — Странен си, бели човече! Ще остана с тебе до самия... край!

— Върни се, спаси жена си!

— Не се грижи за нея, тя ме придружава винаги, дори на война. Да тръгваме, времето не чака!

Бяха извървели само няколко десетки крачки. Изведнъж в гората зад тях се разнесоха викове на ужас.

— Нападнали са пирите! — извика Матеу.

Смуга се обърна, за да им се притече на помощ, но кампът го улови за рамото.

— Стой! Вече е късно... — изрече той на един дъх.

Викове отведнъж заглъхнаха. В гората се възцари тишина.

— Обкръжени сме... — прошепна Матеу.

— Значи, пътят за отстъпление е отрязан! — каза Смуга. — Слушай, водачо! Накъде води тая пътечка?

— Към долината, която е пред нас.

— Значи, на запад?

— Нямаш грешка!

— Добре, сега аз ще ви водя. Вървете след мен!

Той се отклони от пътеката и тръгна през гората. След няколкостотин крачки зави на запад. Сега вървяха успоредно на пътеката, обсадена от невидимия враг. Смуга не смяташе, че по този начин ще се измъкне от капана, но с маневрата си принуждаваше

противника да промени тактиката си и следователно да излезе от прикритието.

Крачейки бързо, той преценяваше положението. Вече беше сигурен, че Матеу няма да го подведе, но сега не вярваше на кампа. Прекалено смело се впускаше индианецът в тази тайнсвена гора. Дали беше сигурен, че не го заплашва смърт? Той не се обади, когато обсъждаха отстъплението. Също така не се изненада при вида на трупове, които намираха по пътя си. Всичко това будеше най-различни мисли. Едно беше сигурно: кампът ненавиждаше белите и презираше метиса, който им сътрудничесе.

Мина доста време, а невидимият враг не даваше признаци на живот. Смуга разбираше, че бързото движение направо през гората затруднява преследването и обкръжаването. Внезапно някъде отдясно екнаха револверни изстрели.

— Кабрал и Жозе се бият с индианците! — извика Матеу.

Смуга моментално сви към пътеката и с все сили се затича. Дори не се озърна към другарите си. Наистина изстрелите бързо стихнаха, но вместо тях екна човешки глас, който викаше за помощ.

С пушката в ръце Смуга изскочи на пътеката. Бързо намери викация за помощ. Той лежеше на лявата си страна под едно дърво, опрял гръб на него. Двете си окървавени ръце притискаше до гърдите си. Беше бял човек. Смуга приклепна до него.

— Ти ни преследваше, нали? — промълви раненият и отдавна небръснатото му лице се изкриви от болка.

Смуга знаеше испански. Помисли малко и отговори:

— Преследвам убийците на Джон Никсън. Ти вероятно си единият от тях?

— Аз не съм убил Никсън... Кабрал стреля по него, а сега... по мене.

— Ти си Жозе, така ли?

Раненият кимна с глава. Виждаше се, че за него вече няма спасение.

— Ще се опитам да спра кръвотечението — каза Смуга, разкъсвайки ризата на гърдите му.

— Остави... умирам...

— Защо Кабрал стреля срещу тебе? — попита Смуга.

С последно усилие на волята Жозе преодоля слабостта си.

— Убиха всички пири... — обясни той. — Искан да се върна. Предпочитан да попадна в ръцете ти, отколкото да загине от индианска стрела. Но Кабрал знаеше, че ти ще му платиш за Никсън... Нарече ме изменник и започна да стреля. Сам продължи...

Матеу и кампът, които бяха дотичали след Смуга, сега също се наведоха над умирация. Чуха неговото признание. Жозе си пое дълбоко дъх и повдигна глава. Неволно погледна кампа. За един кратък миг очите му, вече замъглени от смъртта, се оживиха от гневен блясък.

— Тоя камп ни посъветва да се скрием тук от тебе... — извика той. — Проклет да е! Той ни вкара в капана!...

Главата му клюмна на гърдите. Свърши.

— Значи, подозренията ми са били основателни! — изръмжа Матеу. — Той е скроил всичко това. Погуби и тях, и нас! Той е в сговор с дивите кампи. Умри и ти, червенокож дяволе!

Той измъкна револвера от колана си. Смуга скочи и го удари през ръката, но въпреки това куршумът улучи водача. Кампът се свлече на земята. В същия миг Матеу глухо простена и безсилно се отпусна в ръцете на Смуга. Жената на кампа беше забила ножа в гърба му чак до дръжката. Ударът беше нанесен право в сърцето.

Смуга сложи метиса на земята.

— Всички са полудели в тая зловеща гора... — прошепна той.

Индианката прикликна до мъжа си. Още беше жив. Смуга извади бинт от чантата и й помогна да го превърже.

— Раната като че ли не е смъртоносна, извикай своите... — каза той на индианката. Взе пушката и тръгна по пътеката надолу по склона.

В гората отново стана тихо. Смуга сякаш забрави за индианците, които се спотайваха в гъсталака. Откри по пътеката ясните следи на последния беглец. Знаеше, че сега вече скоро ще го догони.

Известно време непрекъснато ускоряваше крачка, но накрая умората започна да го надвива. Много ноци не беше спал, защото нямаше доверие в спътниците си, а през последните десетина-петнадесет часа нито за миг не бе прекъсвал гонитбата.

Неочаквано зърна Кабрал на пътеката, на някакви двеста крачки пред себе си. Изглежда, и той беше изтощен. Ту побягваше, ту спираше да си поеме дъх. Час по час се озърташе назад.

Смуга реши да сложи край на това умопомрачително преследване. Можеше да стигне беглеца с куршум от карабината, но никога не би си позволил да стреля в гръб. Разбра, че при това положение карабината е излишен товар за него. Без да се колебае, той я хвърли в гората. После извади револвера от кобура, пъкна го под колана на панталоните и се освободи и от поясока с другия револвер. Поолекна му. Затича се след Кабрал. Скоро значително се приближи до него. Вече дори чуваше тежкото му, прекъслечно дишане.

Кабрал се огледа и видя Смуга съвсем близо зад себе си. В ръката му блесна оръжие. Екна изстрел. Не улучи! Стреля отново и пак не улучи. Обзет от ужас, той се втурна в гората между дърветата.

Смуга се спусна след него.

Кабрал, сякаш изведнъж силите му се възвърнаха, поувеличи разстоянието между себе си и преследвача, но скоро започна да го обзема двойно по-голяма отпадналост. През дърветата прозираше малка полянка. Олюлявайки се, той изтича на нея. Спъна се и падна. С усилие се изправи. Обърна се с лице към Смуга. Реши да го моли за пощада, но щом го видя да излиза на поляната, в сърцето му отново покълна надежда. Смуга нямаше пушка, нито пояс с револвери. Беше беззащитен. Огромното напрежение беше замътило погледа на безскрупулния Кабрал. Той не забеляза дръжката на револвера, която се подаваше над колана на Смуга. Събра силите си. Вдигна револвера, като се мъчеше да овладее треперенето на ръката си.

Впил поглед в очите на противника си, Смуга бавно се приближаваше към него.

Кабрал натисна спусъка.

Куршумът прелетя на милиметър от главата на Смуга. Той спря. Без да вади револвера си, каза:

— Хвърли оръжието! И без това няма да ме улучиш, трепери ти ръката.

Кабрал едва сега забеляза, че Смуга има оръжие. Пребледня като платно. За точния изстрел на Смуга беше слушал много в кръчмите на Манауш. Косите му се изправиха от страх пред неизбежната смърт. Със сподавен глас извика:

— Не ме убивай!

— Ще дойдеш с мен в Манауш! Заедно с Алвареш ще отговаряш за престъпленията си — каза Смуга. — Хвърли оръжието!

Револверът се изплъзна от ръката на Кабрал.

В този миг дълга тръстикова стрела изсвистя над главата на Смуга и се заби дълбоко в гърдите на Кабрал. Той залитна, коленичи, после с глух стон падна на земята.

Злокобна тишина се спусна около Смуга. Знаеше, че идва смъртта. Не се боеше от нея, защото чувството на страх винаги му беше чуждо. В този последен миг той помисли за приятелите си. Притвори очи... Видя сериозното лице на Томек, жена му, доблестния Новицки и другите... Усмихна им се.

Изведнъж той инстинктивно почувствува, че вече не е сам на поляната. Отвори очи. Лицата на приятелите му изчезнаха като пламък на угасена свещ, умилението отлетя безвъзвратно. Спокойно погледна полуголите воители, които го обграждаха в широк кръг. Лицата и телата им бяха покрити с фантастични рисунки. На главите си носеха корони, изплетени от палмови влакна. В ръце държаха дълги черни лъкове, върху тетивата на които бяха поставени перести стрели.

Всяка съпротива беше безнадеждна. Смуга имаше револвер и можеше да убие неколцина от нападателите, но това нямаше да промени положението му. Няколкото десетки кампи и без това щяха да спечелят битката. Освен това Смуга не изпитваше враждебност към червенокожите бойци. Разбираше, че тяхната омраза към белите хора е оправдана. А те виждаха в него само белия човек, който им беше причинил толкова злини.

В очакване на смъртоносния удар Смуга извади от джоба си лулата, сложи в нея щипка тютюн и я запали. Когато пушна във въздуха първото клъбце дим, индианците опънаха по-силно тетивата на лъковете. Десетки дълги стрели бяха насочени право в гърдите му.

VIII

ТОМЕК ПРИСТИГА В БРАЗИЛИЯ

— Погледнете, скъпи капитане! Нашият Томек така се е вторачил в морската вода, като индийски факир в змията, която приспива — извика Сали, а като се обърна към мъжа си, добави шеговито: — Мили, не се навеждай толкова през парапета, че току-виж, си паднал във водата!

— Ами, аз винаги съм казвал, че от него ще стане добър моряк — каза капитан Новицки. — Вече почти три седмици плаваме, а той още не се е наситил на морето. Не му се сърди, синигерче, нека се нагледа. Толкова скъпо платихме за билетите до Южна Америка, така че остави го поне да си гледа морската вода, в която така се е влюбил!

Без да се обърне към жена си и приятеля, Томек отговори:

— За Сали всяка вода си е само вода, но чудя ви се на вас, капитане! Вгледайте се внимателно в океана и веднага ще престанете да ми се надсмивате.

Новицки застана до приятеля си. Едва хвърлил поглед към водата, той потупа Томек по рамото и го похвали:

— Е-хе, разбираш ги тия работи, братле! Добра новина!

Заинтригувана, Сали също се надвеси през борда, но след минута разочаровано каза:

— Нищо не виждам! Сигурно и двамата си правите шега с мене!

— Погледни още веднъж! — посъветва я Новицки.

— Не виждам нищо освен мътна, жълтеникава вода!

— А какъв цвят имаше океанът вчера при залез слънце? Толкова се възхищаваше от него! — запита я Новицки.

— Каза дори, че би искала да имаш рокля с такъв цвят — добави Томек.

Сали плесна с ръце и възкликна:

— Да, да, вече си спомних! Цветът беше сребристосин!

— А днес как е оцветена водата? — търпеливо я питаше Новицки.

— Мръсножълто!

— Е, най-сетне! — промърмори Томек. — Още ли продължаваш да смяташ, че не си заслужава да се вгледаш в океана?

— Хм, значи, става въпрос за различния цвят на водата? А какво означава това?

— Това именно, че Амазонка ни казва: добър ден! — шеговито обясни Новицки.

— Ама вече наистина ли сме в Бразилия?!

— Само с единия крак, синигерче! В момента се намираме на някакви си триста-четиристотин километра от сушата, но въпреки това вече плаваме по водите на Амазонка — обясни морякът.

— Да, да, уважаема госпожо! — мърмореше Томек. — Откакто се посвети на археологията, ти съвсем заряза географията!

— Не е вярно! И двамата сте нечестни. Най-напред започвате да ми говорите за рокли, а след това ми се присмивате, че не зная география.

— Виждаш ли, братле, ние излязохме виновни! — засмя се капитанът.

— Сега още повече ще се засрамите, защото вече всичко си припомних. Слушайте! Амазонка, наричана още царицата на реките, извира от Перуанските Анди. Дълга е пет хиляди и петстотин километра, следователно по дължина тя е третата река на земята, а по големина на водосборния басейн и по многоводност заема първо място^[1]. Е, какво ще кажете сега?

— Преди всичко ще добавя, че в огромния басейн на Амазонка могат да се поберат поречията на Нил и Мисисипи, взети заедно. Амазонка и реките, които образуват нейния басейн, прекосяват най-малко половината от южноамериканския континент. Чрез Риу Негру и Касикияре, една от най-известните в света реки, при които се наблюдава бифуркация^[2], Амазонка се съединява с Ориноко, а при високо ниво на водата тя се свързва и с поречието на Парагуай посредством река Гуапоре. За количеството вода, вливана от Амазонка в Атлантическия океан^[3], най-добре свидетелствува фактът, че водата в океана е сладка чак на около триста километра от нейното устие, а тинята, която тя носи от дълбините на тайнствените джунгли в Бразилия, Перу и Колумбия, превръща сребристосиния цвят на океана в мръсно-жълт.

— С една дума, вече се приближаваме до Бразилия — побърза да се намеси капитан Новицки, който знаеше слабостта на Томек към географията и се боеше да не последва още по-дълга лекция за Амазонка.

— Значи, скоро ще видим Збишек и Наташа, а може би и господин Смуга — зарадва се Сали.

— Кой знае, мило синигерче! Може и това да стане — намеси се Новицки. — Трудно ми е да повярвам, че такава хитра лисица като Смуга няма да се измъкне дори от най-тежкото премеждие!

— Аз също не мога да си представя това — каза Томек. — Господин Смуга неведнъж е изчезвал за дълго време.

— Което си е право — право, той си ходи по свои пътеки — прибави капитанът. — Колко много се страхувахме за него, когато ни извика в Индия! Мислехме, че вече е загинал, а накрая го намерихме в манастира в Хемис, откъдето ни поведе на експедиция из вътрешността на Азия^[4].

— Дано и сега стане така — въздъхна Томек. — Може Збишек и Наташа наистина твърде побързано да са ни повикали на помощ?

— Няма да им се сърдя за това, стига да заварим Смуга жив и здрав в Манауш — рече капитанът. — Отдавна не сме ги виждали. Ще се прегърнем, ще побъбрем и ще отплаваме обратно при баща ви!

— Татко сигурно много се тревожи — каза Сали. — Толкова искаше да участва в спасяването на господин Смуга!

— Вярно казваш, синигерче, но не би могъл насред работата да прати Хагенбек за зелен хайвер. Договорът е свещено нещо! Неустойката като нищо щеше да ни разори.

— Точно това беше най-голямата пречка — въздъхна Томек. — Татко би захвърлил всичко заради спасяването на господин Смуга, ако можехме да покрием разходите, свързани с развалянето на договора. Той едва успя да издействува съгласието на Хагенбек за вашето заминаване, капитане.

— А може така да е по-добре? — промърмори капитанът. — Не е много разумно отведнъж да се хвърлят през борда всички спасителни пояси!

— Какво имате пред вид, драги капитане? — полюбопитствува Сали.

— Хубаво си помисли и ще разбереш! — отговори Новицки. — Ако не намерим Смуга в Манауш, ще тръгнем да го търсим.

— Нищо ново не казахте! — възмути се Сали. — Нали затова отиваме в Бразилия.

— Не се пали толкова! — смъмри я Новицки. — Ако не се е върнал в Манауш, значи, се е загубил в тая дива страна. Щом такъв опитен пътешественик може да изчезне там, то и на нас може да ни се случи нещо лошо. Тогава, синигерче, твоят уважаем свекър ще вдигне платната и ще ни се притече на помощ. Разбра ли сега?

— Виждам, капитане, че вземате под внимание всички възможности, дори и... най-лошите — угрижено каза Сали.

— Само който е още зелен, разчита винаги на попътен вятър!

Млъкнаха и умислени се загледаха в чайките, които с жален писък се виеха над кораба. След малко Новицки наруши мълчанието:

— Гладни са птиците, а и моят стомах се бунтува. Платили сме за храната, тъй че да вървим на закуска. Нищо не оправя настроението така, както доброто ядене и чашка ямайка^[5].

Преминаха в общата трапезария. По време на закуската обсъждаха плановете за следващите дни, защото скоро щяха да напуснат „Звездата на Юга“, с която преплаваха Атлантическия океан.

— Край на вашите удобства — каза им капитан Новицки. — В Белем ду Пара^[6] ще трябва да се качим на някой речен параход. Обикновено те са натъпкани като консерви. Ще срещнем много тъмни субекти.

— Чувала съм, че океанските кораби могат да плават по Амазонка — намеси се Сали. — Бихме спестили време, ако нашият кораб отиваше направо в Манауш.

— Би могъл да стигне дотам! Кораби с тонаж до пет хиляди тона могат да отиват до Манаушу, а до три хиляди — дори до Икитос в Перу. Но какво ни топли това, след като „Звездата на Юга“ завършва рейса си в Белем!

— Защо казахте, че в Белем ду Пара ще срещнем много тъмни субекти? — полюбопитствува Сали.

— Не само там, синигерче, В Бразилия и в Перу все още върлува каучуковата треска. Каучукът сега е черното злато на Южна Америка. Преди няколко години бях в Белем ду Пара. Тогава един тип, който също си търсеше щастieto в джунглата, ми разказа, че каучуковата

треска докарвала хората дори до по-голяма лудост, отколкото златната треска в Калифорния, Аляска или Клондайк.

— Били ли сте някога в страна, обзета от златна треска? — продължаваше да пита Сали.

— Бях веднъж за малко в Аляска. Тогава карахме брашно. Златотърсачите почти умираха от глад край река Юкон. За хранителните продукти плащаха с чисто злато! Какви ли не работи слушах тогава. Но там в най-голяма опасност се намираха ония, на които се беше усмихнало „златното щастие“.

— А нима в Бразилия е другояче?

— Другояче ли? Същински ад! Оня тип, за когото споменах, само по чудо се беше измъкнал жив от лагера на събирачите на каучук в джунглата, където две години трябвало да опъва едва ли не като роб на галера. Направо грабеж и робство!

— Ужасни истории разказвате — каза Сали. — Щом е тъй, не мога да разбера защо господин Смуга се съгласи да замине там, а отгоре на това взе и Натка и Збишек?

— Нашият Смуга е врял и кипял. На него не му е за първи път. А двамата млади сигурно не е изложил на опасност, сама ще се увериш.

— Аз също съм сигурен в това — намеси се Томек. — Дано само не се наложи в Белем дълго да чакаме кораб, за да продължим нагоре по Амазонка. И без това твърде много време е минало от изчезването на господин Смуга!

— Все ще се нареди някак, там аз ще имам грижата — отговори капитанът. — Чакайте, колко време е минало от изчезването на Смуга? Я дай писмото от Збишек и Наташа!

— Зная го наизуст — каза Томек. — Смуга е потеглил от Путумайо в края на юни. Писмото е от октомври, а го получихме през ноември. Сега след една седмица е Коледа, значи, господин Смуга от шест месеца не дава признаци на живот.

— Действително доста време — съгласи се Новицки.

— За откриване на някакви следи не може дори да се мечтае — унило се обади Сали.

— Да, това не влиза в сметката — потвърди Томек. — Там дори се е сменило годишното време. Господин Смуга е тръгнал през сухия сезон, който продължава от април до октомври, а сега вече от два месеца в Амазония е настъпил дъждовният период, тоест зимата.

Амазонка и нейните притоци са залели значителни пространства от страната.

— Може ли това да осуети нашата спасителна експедиция? — още повече се разтревожи Сали.

— По-скоро ще затрудни събирането на сведения — отговори Томек. — През периодите на пълноводие хората, а дори и животните, се оттеглят от бреговете на реките. Ето защо няма лесно да намерим ония, които биха могли да кажат нещо за Смуга. Затова пък, ако става въпрос за начина, по който ще се придвижва експедицията, в Амазония на много места винаги се пътува с лодки. Виждаш ли, Амазонка през по-голямата част на годината излиза от бреговете си и някои области непрекъснато са наводнени. Това е така, защото дъждовният период настъпва по различно време в северното и в южното полукълбо. Поради това последователно прииждат ту левите, ту десните притоци на Амазонка.^[7]

— Ти си чудесен, Томи! — възкликна Сали. — Никога не си бил в Бразилия, а пък я знаеш на пръсти! Ще преодолеем всички пречки! Ти и господин капитанът положително ще се справите с всичко.

При тези думи Сали се усмихна лъчезарно на двамата мъже. Огромният Новицки чак примижа от удоволствие, а и Томек поруменя, защото и двамата бяха чувствителни към подобни комплименти.

Двата дни минаха бързо за тримата приятели. Пригответяха се за слизането на сушата след дългото морско пътешествие, ходеха при добрия Динго, който се намираше в помещението за животни, правеха предположения за съдбата на Смуга и съставяха планове. На третия ден почти от зори застанаха на палубата, защото на запад вече се мержелееше синкавата ивица на крайбрежието.

Бледото отначало очертание на сушата постепенно се разрастваше, ставаше по-плътно, придобиваше все по-реални форми, докато накрая, някъде към пладне, северните брегове на Бразилия засияха с тропическото си очарование. Настъпателният океан се блъскаше с глухо ръмжене в крайбрежната плитчина, а после, пръскайки бяла пяна, кротко пълзеше по златистите широки плажове. Другаде отново с ярост нахлуваше сред мангровите гъсталаци, чрез които ненаситната джунгла, слизаща едва ли не в самия океан, се бранеше от неговата разрушителна сила. Тук-там кокосови палми поклащаха великолепните си ветрила, сякаш примамваха дошлите

отвъд безкрайния океан навътре в живописния и същевременно тайнствен континент.

— Някакъв кораб идва към нас! — извика по едно време Сали.
— Сигурно кара лоцмана!

— Естествено, ей сега ще го приемем на палубата — потвърди Новицки.

— Значи, вече навлизаме в Амазонка!? — учуди се Сали. — Ама пред нас още се шири океанът!

— Речният ръкав, в който навлизаме сега, е широк около шестдесет километра — забеляза Томек.

— Та това само ръкав ли е? — още повече се смая Сали.

— Ами да, синигерче, цялата Амазонка на устието заедно с делтата си е широка триста километра. Тя е най-широката река на земята — добави Новицки.

— Виждаш ли, Сали, устието на Амазонка образува огромна фуния, разчленена от множество острови — допълни Томек. — Тази фуния започва на триста и петдесет километра от Атлантическия океан. Не съм сигурен, но ми се струва, че устието на Амазонка е разделено на три ръкава.

— Точно така! — потвърди Новицки. — Северният ръкав на устието на Амазонка се нарича Канал ду Порте, средният — Канал ду Сул, а южният — Пара.

— По кой ръкав ще тръгнем? — попита Сали.

— По южния, покрай остров Маражо^[8], откъдето минава главният път. Средният и северният са опасни за корабоплаване.

Приятелите прекратиха разговора. Недалеч от брега се появиха няколко извънредно оригинални рибарски лодки, изплетени от гъвкави клони или от тръстика. На вид приличаха на големи продълговати кошове за бельо, стесняващи се към двата края. Всяка лодка имаше огромно светлосиньо или оранжево платно във форма на триъгълник. Томек и Сали с интерес ги разглеждаха през далекогледа, защото, както ги уверяваше Новицки, подобни лодки се използвали за крайбрежен морски риболов от Ресифи^[9] чак до Амазонка.

В това време „Звездата на Юга“, вече водена от лоцмана, смело напредваше по канала. Засега нищо не показваше, че корабът плава по река. И Сали малко разочаровано се обади:

— Другият бряг все още не се вижда! Вълните са високи почти колкото в океана!

— Нищо чудно, другият бряг е на няколко десетки километра от нас, а освен това сега ние плаваме по приливната вълна — обясни Новицки. — В момента Амазонка и океанът са се хванали за косите!

— Не разбирам...

— Могъщата Амазонка се врязва на стотици километри в Атлантическия океан, но по време на прилив Атлантикът отново вкарва огромни маси вода в коритото на реката. Поради това в Атлантическия океан се плава по водите на Амазонка, а в Амазонка — по водите на океана. По време на прилив високите океански вълни се движат срещу течението на реката, заливат и разрушават всичко по пътя си. Приливните вълни стигат чак на седемстотин и петдесет километра нагоре по Амазонка или до град Обидуш, който се намира почти на средата на пътя до Манауш.

— Наистина ли е възможно това? — не можеше да повярва Сали.

— Само си отвори учебника по география и веднага ще престанеш да се съмняваш в думите на капитана — весело се намеси Томек. — В Канал ду Пара поророката, както наричат в Амазония приливната вълна, стига до три метра височина.

— Правилно, братле, в Канал ду Норте и в Канал ду Сул приливните вълни са даже значително по-високи и по-бурни. Затова и корабоплаването се извършва главно по Канал ду Пара — добави Новицки.

— Скъпи мои, кажете ми още дали днес ще стигнем до пристанището Белем?

— Белем е на сто четиридесет и четири километра навътре в делтата и там ще бъдем утре на разсъмване — обясни Новицки.

Няколко часа преди да се свечери, по реката започнаха да се появяват все повече островчета, обрасли с джунгли. Сред гъстата тропическа зеленина често се виждаха островърхи къщички, построени върху големи колове. Все по-често покрай кораба минаваха примитивни местни лодки.

Сали и Томек с интерес разглеждаха панорамата на Амазонка. Не искаха дори да слязат на обяд в столовата. За щастие на изгладнелия Новицки изневиделица заваля проливен дъжд, който прогони всички от палубата. Всъщност в Бразилия беше зима, а през този сезон почти

всеки следобед редовно ваят поройни дъждове. На другата сутрин „Звездата на Юга“ влезе в залива и не след дълго акостира до каменния кей на пристанището Белем ду Пара, наричано Вратата на Амазонка.

---

[1] Трите най-дълги реки на земята са: Нил в Африка, с дължина 6671 км и басейн с повърхност 2870 хил.кв.км, като от изворите до езерото Виктория се нарича Кагера, а от езерото изтича под името Виктория-Нил; Мисисипи в Северна Америка, която заедно с Мисури е дълга 6418 км, а басейнът ѝ обхваща 3275 кв.км, и Амазонка с дължина 5500 км и басейн от 7050 кв.км. ↑

[2] *Бифуркацията* е разделяне на реката на два или няколко ръкава, които по-нататък текат дори в противоположни посоки и принадлежат към различни басейни. Бифуркацията се явява при реки, които текат в низини и мочурливи местности, при реки с много малък спад. ↑

[3] Годишният отток на Амазонка в Атлантическия океан е 3,8 хил.куб.м. ↑

[4] Става дума за експедицията, описана в книгата „Томек по следите на Йети“. ↑

[5] Ямайка — вид ром от захарна тръстика. — Б.пр. ↑

[6] *Белем ду Пара* (старото име на Санта Мария Де Белем до Грао Пара или Света Мария Витлеемска от Грао Пара) е столица на щата Пара и същевременно най-големият град в Северна Бразилия. Градът е основан в началото на XVIII в., има много архитектурни паметници в колониален стил. В 1960 г. е имал 338 хил. жители. ↑

[7] Водите на Амазонка прииждат два пъти годишно и тогава нивото им се покачва с 15–20 м. По-голямото прииждане на реката трае от февруари до юни, а по-малкото от октомври до януари. ↑

[8] *Маражо* (Ила де Маражо) — най-големият речен остров на земята; повърхността му е около 48 хил.кв.км. Разположен е в устието на Амазонка между двата ръкава: Канал до Сул и Пара. Представлява низина, на места блатиста; в западната му част има екваториални гори. През 1950 г. е наброявал 124,3 хил. жители. ↑

[9] *Ресифи* (в миналото Пернамбуко) — важно морско пристанище и град и същевременно столица на щата Пернамбуко в Източна Бразилия. Градът е построен отчасти на самия континент, а отчасти на полуостров и остров, намиращ се в лагуна, която се

образува от две реки. Ресифи е най-издаденият на изток пункт на Южна Америка. През 1940 г. е имал 327 753 жители. Център на износа на захар, памук и ценни кожи. Градът е бил основан от португалците в 1535 г., отначало на полуострова, а по-късно холандците го разширили и на острова. Континенталната част е най-модерният район на града. ↑

IX ПО АМАЗОНКА

След като слязоха в Белем, тримата приятели си ангажираха стаи в един хотел в модерната част на града. Капитан Новицки веднага се върна на пристанището, за да се осведоми какви кораби заминават нагоре по Амазонка, а Томек и Сали излязоха да разгледат града.

Белем, Манауш и Икитос — трите най-важни града край Амазонка — дължаха бързия си разцвет на каучука. В пристанището всеки ден пристигаха кораби, които докарваха каучука, събран в затънтените блатисти джунгли, и едва оттук „черното злато на Бразилия“ потегляше нататък, по света. По улиците цареше оживено движение. В най-новия квартал на града се намираха канторите на каучуковите предприятия и банките. Градът представляваше естествена „врата на Амазонка“. Всеки, който искаше да отиде във вътрешността на континента, трябваше да започне пътуването си от пристанището на Белем, защото в тази част на Бразилия всемогъщата река беше единственият път.

В непосредствена близост с европейския квартал, който светеше от чистота и богатство, се простираше старият град с криви улички и сокаци, пълни с мръсотия и мизерия. Томек и Сали започнаха разглеждането на града от крайбрежието на реката, където беше най-представителният квартал. Там именно се намираха търговските фирми, предприятията, учрежденията, луксозните хотели, ресторанти, кафенета, разкошните магазини, които привличаха погледа със своите витрини, препълнени с всевъзможни предмети.

Тази част на града не беше толкова интересна за Томек и Сали. Затова, след като хвърлиха бегъл поглед към широките чисти булеварди, паркове и дворци, те веднага свиха в една напречна улица, която водеше към стария град, построен още по времето на колонизацията. Тук доминираха масивни бели дворци и мрачни храмове, напомнящи крепости, защото и португалските

конквистадори, подобно на испанските, са се стремели с меч и кръст да поробят южноамериканските индианци.

Томек и Сали с интерес гледаха старите сгради, чиито мрачни зидове пазеха историята на кървавата завоевателна война и безнадеждната съпротива. Разгледаха старинната катедрала от XVIII век и след това се запътиха към прочутото рибарско пристанище Веро Песо, просмукано от характерната миризма на риба. Беше пазарен ден. Край брега на реката се чернееше гора от мачти на различни корабчета, гемии и индиански лодки, с които хиляди хора пристигаха на пазара в Белем дори от доста отдалечени кътчета на Амазония.

Тържището представляваше незабравима гледка. На фона на зиданите, не особено високи къщи, украсени с фронтони или островърхи кулички, сновеше пъстроцветна тълпа. Светлокафяви индианци, метиси, негри, чиято кожа варираше от пепеляво до абаносово черно, мулати, японци, китайци и бели идваха на пазара не само за да продадат или купят нещо, но също така, за да разменят новини и клюки. В дива Амазония селищата, понякога и отделните къщи бяха разделени помежду си от стотици километри непристъпни дебри. Затова на пазара никой не бързаше, не проявяваше нетърпение, всеки с готовност се впускаше в разговори.

Младите съпрузи останаха доста дълго на Веро Песо. Сали купи няколко дреболии за приятелите в Манауш, а после кръстосваха по площада и с любопитство наблюдаваха пъстрата тълпа. Някои продавачи бяха отворили сергии, а други бяха сложили стоката си направо на каменната настилка. Там можеше да се купи ориз, грудки и стрито, едрозърнесто брашно от маниока, наричано фариня, кастаньош ду Пара, или прочутите бразилски орехи, какао, кокосови орехи, банани, ананаси, риба — от най-дребна до великанска, — а покрай множеството хранителни продукти и ценни крокодилски, змийски и ягуарови кожи, чудновати изделия от крилата на прелестни пеперуди, огърлици от сушени семена, дантели от палмови влакна и много, много различни предмети, изработени от сръчните индиански ръце. Не липсваха и сбирки от пеперуди, връзки изсушени колибри, дори живи папагали, които умееха да произнасят някои португалски и испански думи, маймуни, а се случваше и жива анаконда или ягуар.

Разглеждането на града им отне почти целия предиобед. Томек имаше огромно желание да разгледа подробно и стария Белем,

обитаван предимно от метиси и мулати и завършващ с кривите си, тесни улички чак при тропическия лес, но Сали му напомни за Динго, който бяха оставили в хотела.

Новицки вече се беше върнал от пристанището и докато ги чакаше в стаята, си сръбваше от своята любима ямайка. Динго радостно завъртя опашка, а капитанът закачи Сали:

— Синигерче, какво толкова си накупило?!

— Това са подаръци за господин Смуга, за Наташа и Збишек — обясни Сали. — Искях да ви купя говорещ папагал, но Томи каза, че сега това ще бъде твърде неудобен подарък.

— Говорещ папагал, казваш? — рече Новицки. — А знаеш ли, че всъщност ми се иска да имам такава умна птица!

— Най-вече заради това говорене я разубедих — намеси се Томек. — Вярно е, че той можеше да каже: бом диа, компадре, тоест добър ден, приятелю, но това бяха единствените му прилични думи, останалите представляваха португалски псувни.

— Хм, наистина щеше да бъде неудобен в прилично общество — призна Новицки.

— Ще ви направя такъв подарък преди заминаването от Америка — обеща Сали, след което попита: — Какво научихте на пристанището?

— Срегнах един другар, моряк. Някога плавахме заедно на едно старо корито — отвърна капитанът. — Славно момче, само че хърка жестоко!

— Драги господин капитан, освен това научихте ли нещо за корабите, които заминават нагоре по реката? — нетърпеливо го прекъсна Сали.

— Напоследък скачаш като попарена — скара й се Новицки. — Точно исках да обясня, че тоя мой колега сега е капитан на кораб, който пътува по Амазонка. Неговата „Санта Мария“ утре в зори потегля за Манауш.

— Ах, това е прекрасна новина! — извика Сали и прегърна моряка.

— Наистина чудесна вест — зарадва се Томек. — Кога се пренасяме на кораба?

— Веднага след дъжда — каза Новицки.

— Ама то не вали! — възрази Сали.

— Не се безпокой, дъждът ни е в кърпа вързан. През зимата тук всеки следобед се излива пороен дъжд. Сега имаме време да обядваме и да подремнем. Привечер ще се качим на „Санта Мария“.

Малко преди залез слънце те стигнаха на пристанището. „Санта Мария“ беше малък параход с два комина и голямо гребна колело отзад. Десетина-петнадесет мулати тъкмо привършваха товаренето на големи дървени цепеници, с които се подгрываха котлите на кораба.

— Значи, това е „Санта Мария“! — прошепна Сали.

— Не се безпокой, синигерче! — успокои я Новицки. — За нас ще се намери някаква кабина.

Качиха се по мостика на долната палуба, задръстена от хора, чували, кошове, добитък и птици. Сали стисна здраво нашийника на глухо ръмжащия Динго и със съжаление си помисли за просторната, удобна „Звездата на Юга“, която се виждаше оттук много добре, но в същата минута по стълбичката от горната палуба се спусна мъж със среден ръст, широки плещи и дълбок белег на лявата буза. Размахвайки широко ръце, той разбута човешката навалица и застана пред тримата приятели.

— Това е Фред Слим, капитанът на това старо корито — представи го Новицки, после добави: — А това са Томаш Вилмовски, жена му и нашето куче Динго! Пригответе ли ни кабина?

— Ай, ай, капитане!^[1] — отговори по английски Слим и вдигна ръка до козирката на нахлупената си фуражка, след което подаде възлестата си лапа на Томек, поклони се на Сали и каза: — Изхвърлих една компания от първокласната кабина, която ще предоставя на господин Вилмовски и неговата прекрасна съпруга. Ти, капитане, се разполагай в моя апартамент като у дома си. Виждаш колко е претъпкано навсякъде.

— Добре, само че през нощта се измитай на мостика, защото знаеш, че хъркането ме нервира — каза Новицки. — Кажете да качат вещите ни, оставихме ги в една количка на кея!

— Хей, Рамон! — извика капитан Слим на един широкоплещ мулат, който наглеждаше товаренето на дървата. — Погрижи се за багажа на господата! А сега, моля, след мен!

Капитан Слим първо заведе гостите си в кабината, определена за младото семейство, помогна им да си наредят багажа, а после всички заедно преминаха в капитанската каюта, наричана гръмко от него

апартамент. Това беше най-обширното и най-приветливото помещение на кораба. Върху приготвената за вечеря маса с прибори за четирима души стоеше цяла редица бутилки с оригинална ямайка. Като ги видя, капитан Новицки цял засия и каза:

— А-ха, виждам, че не си забравил любимото ми питие!

Капитан Слим подсъзнателно докосна с длан широкия белег на бузата си и отговори:

— Как ще забравя! Благодарение на тебе се отървах само с това.

— Трябва да е било ужасно премеждие! — възкликна Сали.

— Какво ти ужасно премеждие! Обикновено сбиване! — възрази Новицки. — Щом масата е сложена, да не губим време и да сядаме.

— Кога заминаваме от Пара? — попита Томек, като поглеждаше неспокойно към наредените бутилки.

— Бихме могли да тръгнем вечерта, веднага след като натоварят дървата, но лоцманът е мъртво пиян. Ще потеглим на разсъмване...

— Щом се навечеряме, ще се заема с твоя лоцман — обади се Новицки. — Ще му натопя кратуната във ведро с вода от Амазонка и веднага ще изтрезнее.

Сали уплашено гледеше капитан Слим, Новицки и Томек, които бяха хванали лоцмана за краката и му потапяха главата във ведро с мътна вода. Клетият лоцман пръхтеше, плюеше мръсножълти потоци върху палубата и отчаяно махаше с ръце, които пукаха в ставите и скърцаха като крила на стара вятърна мелница. Сали не можеше повече да гледа тази сцена, изтича към тях и изхвърли ведрото през борда. Тогава ядосаните мъже с размах изхвърлиха лоцмана след ведрото. Сали се покачи на парапета, за да скочи да спасява давящия се и... се събуди от кошмарния сън. Отдъхна си с облекчение, а след това прихна от смях, като видя разтревожения Динго, който я гледеше вторачено. „Санта Мария“ плаваше и се тресеше цяла, а голямото колело, което я движеше, изскърцваше шумно при всяко завъртане. Значи, вече бяха на път за Манауш и тя беше проспала момента на потеглянето от пристанището.

Сали се огледа наоколо. Томек не беше в кабината, сигурно гледеше пейзажа от палубата. На масата, под окачената над нея нафтова лампа, лежаха десетки различни насекоми с опърлени крила.

Сега вече Сали си спомни, че предишната вечер дълго не можа да заспи, защото рояци насекоми, привлечени от светлината на лампата, бръмчаха в москитовата мрежа над койката, а после продължаваха да шумолят по масата.

„Заради тия насекоми съм се успала, а Томи не ме е събудил“ — прошепна тя. Живо скочи от леглото, уми се, облече се и изтича от кабината. Сред пътниците от първа класа, която се помещаваше на горната палуба, не забеляза своите другари. Понамусена, тя застана до парапета.

„Санта Мария“ сигурно плаваше вече от няколко часа, защото в момента се намираше в живописен тесен канал от западната страна на остров Маражо, който съединява южния ръкав на устието със същинската Амазонка. Корабът се движеше бавно, тресеше се, скриптеше с колелото си, пухтеше и заедно със струйките жълточерен дим, който излизаше от двата тънки, високи комина, изхвърляше едри искри. Плоският покрив над горната палуба пазеше пътниците от този дъжд от искри, така че Сали се облакът на парапета и започна дълбоко да вдишва упояващото ухание, което лъхаше от горите по близките брегове. Тук-таме сред зеления горски гъсталак се мярваше индианска наколна къща без стени, с покрив от палмови листа, а понякога край къщичките на местните жители се виждаха вили на бели хора, обградени с портокалови и бананови дървета наоколо.

Изведнъж някой застана зад Сали. Тя помисли, че е Томек или капитан Новицки и се престори, че не забелязва никого. Върху парапета, до лактите на Сали, се появиха две мургави ръце. Сега тя разбра, че бе сгрешила. Обърна се и видя непознат мъж. Беше висок, широкоплещест метис, прилично облечен, наконтен с пепеляв костюм и бомбе. На червената му връзка беше забодена карфица с голям брилянть.

По лицето на метиса играеше самоуверена усмивка. Каза нещо на португалски. Сали не разбра кито дума. Поиска да отмести ръцете му, за да си иде, но мъжът не се помръдна.

— Моля ви, пуснете ме! — каза Сали на английски.

— Не знаеш ли португалски? — Метисът премина на английски. — Питам те, за къде пътуваш, хубавице? Вероятно за Манауш?... Да не си артистка? Ако е така, мога да те ангажирам в моето заведение. Аз

съм съпритежател на „Тезоуру“. Ако си мила към мен, ще имаш полза...

— Моля, пуснете ме да мина! — каза Сали по-рязко.

Метисът само се засмя.

— Не търся работа и нямам желание да разговарям с вас — добави Сали.

Метисът се наведе над Сали, но в същия миг някой силно го дръпна за рамото и го отлепи от парапета. Той видя пред себе си малко по-нисък млад мъж. Това беше Томаш Вилмовски.

— Когато една жена казва, че няма желание за разговори, трябва да бъде оставена на мира — каза Томек, като измери метиса със суров поглед.

— Ти бой ли искаш? — наперено го попита метисът.

Томек се сдържа и отговори:

— Не се заяждай, че може да съжаляваш след малко!

Метисът изневиделица стовари юмрука си върху Томек. После събитията се развиха така мълниеносно, че дори Сали разбра какво бе станало едва когато метисът се строполи на палубата.

— Ще се закачаш ли още? — спокойно го попита Томек.

Капитан Новицки стоеше отстрани и развеселен наблюдаваше кратката борба. Той сам беше научил приятеля си на тези безпогрешни удари, които обезвреждаха и най-якия противник, и беше уверен в изхода на схватката. Неочаквано той видя един индианец с нож в ръката да се прокрадва зад гърба на Томек. Капитан Новицки мигновено скочи към него, хвана го отзад за колана на панталоните и за врата и го повдигна нагоре. Индианецът описа дъга във въздуха и глухо се удари о стената на палубната кабина, след което се свлече безсилно на палубата.

Другите пътници с любопитство наблюдаваха боя. След малко дойде и капитан Слим. Ругаейки под нос, метисът се вдигна от палубата. Видя капитана на кораба.

— Затвори ги! — извика той, разярен от поражението си. — Те ме нападнаха!

— Още една дума и ще те изхвърля през борда! — предупреди го Новицки.

Метисът искаше да каже нещо, но капитан Слим го изпревари:

— Хубаво си помисли, преди да отвориш уста. Доколкото познавам моя приятел, той сигурно ще удържи думата си. Най-добре се прибери в кабината заедно със слугата си и двамата си мирувайте.

Като псуваше под нос, метисът си тръгна от палубата. С несигурна крачка се скри в коридора, а след него изчезна и индианецът.

Приятелите застанаха до борда. Новицки похвали Томек:

— Добре се справи.

След това се обърна към Сали и я попита:

— Какво искаше от тебе това местно конте?

— Мислеше, че съм артистка и ми предложи работа в своето заведение в Манауш.

— Има вид на паралия — каза развеселен Новицки.

— Знаете ли с кого се счепкахте? — обади се капитан Слим. — Тоя метис има значителни акции в едно каучуково предприятие. Това е Педру Алвареш, добре известен в Манауш и в Пара, а също и в Икитос.

— Чакай, чакай, как се казва той? — заинтригуван попита Новицки.

— Педру Алвареш — повтори капитан Слим.

— Сто умрели кита... — изненадан се провикна Новицки, но в същия миг Томек многозначително му смигна и той дипломатично завърши: — Наистина някъде съм чувал това име! Но да върви по дяволите, нали си получи заслуженото.

Когато капитан Слим отново зае мястото си на мостика, Сали се обади:

— Какво странно стечение на обстоятелствата, а? Вече се счепкахме с Педру Алвареш, за когото Збишек пише толкова лоши неща!

— Господин Смуга подозирал, че именно той е изпратил бандитите в лагера на Никсън. И за да докаже това, тръгнал да преследва убийците — добави Томек.

— Ако знаех предварително кой е той, щях да го доотупам — разтрепера се от яд Новицки. — От учудване насмалко щях да издрънкам всичко.

— Предпазливостта никога не е излишна, макар и да ми се струва, че капитан Слим не симпатизира на Алвареш — каза Томек.

— Сигурен съм в това — потвърди Новицки. — Вярно е, че Слим ужасно хърка, но въпреки това човек може да му се довери.

От този ден, когато излизаше на палубата, Сали винаги вземаше Динго, а Томек и Новицки също бяха нащрек. За щастие Алвареш не излизаше от кабината си. Може би се срамуваше от поражението си?

В това време „Санта Мария“ упорито напредваше нагоре по реката. Отмина разположения на едно възвишение Монте Алегро, а след това и Сантарен при устието на река Тапажос, вливаща се в Амазонка, и вече се приближаваше към градчето Обидуш. На местата, където нямаше острови, Амазонка зашеметяваше със своята грандиозност. Другият бряг се мерзелееше като едва забележима ивица, а понякога изобщо изчезваше от хоризонта.

След няколко дни плаване панорамата на Амазонка ставаше все по-монотонна. И двата бряга бяха ниски и плоски. Реката, широко заливаше крайбрежния тропически лес. Сега дърветата израстваха направо от речните гълбини, клоните им се подаваха над водата. Това създаваше такова впечатление, сякаш ненаситната джунгла е намислила да премине от другата страна на Амазонка.

Дните по реката си приличаха много. В зори и привечер ухаещата гора се огласяше от кръсъка на безброй птици. По клоните на дърветата се гонеха маймуни, а над реката прелитаха ята пъстроцветни папагали. Къщичките на белите хора отдавна вече изчезнаха от крайбрежието, а и палмовите къщурки на местните жители също рядко разнообразяваха пейзажа.

Времето и то беше почти така еднообразно, както панорамата на Амазонка. Утрините бяха ясни и топли. Джунглата искреше от роса, която се изпаряваше, щом слънцето почнеше да прежуря. Листата и цветовете се разтваряха, сякаш докоснати с вълшебна пръчка, великолепните орхидеи ярко се открояваха сред сочната зеленина. Но когато слънцето се издигаше в зенита, листата и цветовете клюмваха от жегата, птиците млъкваха, животът в джунглата замираще. Само въздесъщите щурци от време на време се обаждаха от дърветата. Ставаше все по-горещо, по-задушно. Тогава откъм изток се пукваха бели облачета, които скоро се разрастваха, потъмняваха и накрая застилаха цялото небе с черна непрогледна завеса. Излизаше вятър и браздеше повърхността на реката. Дъжд на потоци се изливаше по земята, ослепителни светкавици раздираха мрачното небе, носеше се

глух тътен и ехтяха гръмотевици. После бурята ненадейно стихваше и над Амазонка чак до залез слънце отново сияеше лазурно небе. Нощите бяха предимно ясни и хладни, само понякога преваляваше, но в зори винаги лъсваше безоблачно небе.

В Амазония, която се намира в екваториалния пояс, няма четири различни годишни времена, при които температурата на въздуха търпи значителни колебания. Там просто винаги е топло и само нощем захладява. Като отличен географ, Томек осведоми приятелите си, че в Амазония съществуват по-големи температурни разлики между деня и нощта, отколкото между лятото и зимата. И наистина беше така. Сухият период, или лятото, и дъждовният период, който замества зимата, се различават само по честотата на валежите от дъжд. През сухия период те ваят през два или три дни, а през дъждовния период, когато слънцето минаваше през зенита — всеки ден^[2].

Докато изгледът на крайбрежието, състоянието на времето и характерът на годишните времена създаваха впечатление за известна монотонност, то самата Амазонка непрекъснато поднасяше изненади и принуждаваше моряците постоянно да бъдат нащрек. През дъждовния период реката излизаше от бреговете си и заливаше джунглата на десетки километри. Едни острови изчезваха, изневиделица изскачаха други, а понякога се спускаха надолу заедно с реката. Изникваха блуждаещи пясъчни дюни, образуваха се големи въртопи и подмоли! — опасни за корабите. Мръсножълтите разпенени вълни влачеха огромни, изтръгнати с корените дървета, грамади свлечена пръст от подкопания бряг заедно с растителността. Другаде дънерите на дърветата образуваха страхотни прегради, а островчетата от водорасли, клони и тръстика вероломно стържеха стените на кораба.

Във водите на Амазонка се спотайваха стада от кръвожадни пирани, дебнеха мъничките като пръст рибки канеро, които проникваха през отворите в тялото на човека и животните. В пясъка и речната тиня дремеха отровните бодливи райи^[3], електрически скатове поразяваха с ток, къпеха се лакомни крокодили.

Амазонка криеше множество опасности за човека, но заедно с това му улесняваше живота. Тя и нейните притоци представляваха плавателни пътища^[4], даваха храна.

Във водите на Амазонка освен множеството страшни чудовища живееха около две хиляди вида риба и различни видове костенурки,

манати^[5] от разряда сирени, сладководни делфини и много, много други твари. Водите на Амазонка донасяха плодородна тиня, която при пълноводие се отлагаше надалеч, но постоянно наводняваните терени бяха слабо пригодни за човека.

---

[1] Ай, ай — тъй вярно (англ.). — Б.пр. ↑

[2] Състоянието на времето и климатичните условия в тропическа Америка са резултат на атмосферното налягане и свързаните с него ветрове, които тук са различни от тези на Африка, Австралия и Азия. Само в някои области на тропическа Америка има два дъждовни периода, разделени от един сух период, при който през цялото време е слънчево и ясно. ↑

[3] *Райи* — морски лисици или риби с ромбовидно дисковидно тяло. През деня спят в тинята или пясъка и чак привечер се раздвижват. Плуват по дъното, като докосват повърхността му с краищата на плавниците си. Ядат раци, крабове и дребни риби. Ако я настъпят, морската лисица удря с бодливата си опашка и ранява невнимателния. Раната е много болезнена, а симптомите са като при ухапване от отровна змия. ↑

[4] Осемнадесет от многобройните притоци на Амазонка са дълги над 1500 км. Най-големи леви притоци са Напо, Путумайо, Япура, Негру; а десни — Укаяли, Журуа, Пурус, Мадейра, Шингу и Токантинс. Дължината на плавателните водни пътища в целия басейн възлиза на 50 хил.км., от които 40 хил.км се намират на територията на Бразилия. ↑

[5] *Манати* — големи морски бозайници с вретеновидно тяло, покрито с къса, рядка козина. Хранят се с водна растителност и водят главно нощен живот. Живеят по бреговете на Атлантическия океан в тропическия пояс; по реките често навлизат във вътрешността на сушата. Преследват се заради месото, кожата и мазнината. Напоследък манатите са поставени под закрила. ↑

X

СРЕЩАТА НА ПРИЯТЕЛИТЕ

„Санта Мария“ имаше малка водоизместимост, затова в откритите води на Амазонка лоцманът я караше по-близо до брега, където течението обикновено беше по-спокойно. Томек, Сали и капитан Новицки прекарваха много време на сенчестата палуба, като разглеждаха околността, а Динго наостряше уши, наблюдавайки прелитащите птици.

Там, където бреговете бяха ниски и плоски, придошлата вода се врязваше дълбоко в сушата и образуваше безброй заливи, канали и езера. По бреговете, наводнявани ежегодно от реката, растяха доста редки, ниски гори, над които се стрелкаха нагоре високи палми. В тези гори, наричани игапо, се намираха каучуконосни дървета.

На по-високите брегове, навестявани рядко от наводненията, растеше гора, наричана варг и характерна с многообразните си видове палми. Твърда земя или тiera фирма представляваха пространствата, които реката никога не заливаше. Там рядко растяха палми, затова пък двуседелните дървета достигаха огромни размери. Всевъзможни пълзящи растения и лиани оплитаха горските великани, в подножието на които буйно растеше богата растителност. В тези гори преобладаваха дървета от семейство миртови, лаврови и смокинови дървета. По бреговете на Амазонка и нейните притоци навсякъде простираше огромните си, разплеснати като чиния листа оригиналната *Victoria regia*^[1].

Труднопроходимата гориста и мочурлива низина беше почти напълно безлюдна. Местните жители и малобройните бели хора се струпваха в малките крайбрежни селища, а в джунглата край Амазонка само от време на време се срещаше по някое семейство от вече измиращите индианци. „Санта Мария“ доста често спираше до брега, за да попълни запаса си от дърва за огрев или да свали пътници на сушата. Тогава на палубата се качваха индианци, било поотделно, било на групички, и предлагаша костенурки, яйца, риба, фасул или ориз

срещу сол, секира или нож. Томек се опитваше да завърже разговор с тях, но полуголите туземци го гледаха недоверчиво и като че ли с някакво равнодушно превъзходство. Щом получи равностойността на стоката си, те веднага слизаха на брега. Самотните индиански рибари в малки члунове, които срещаха по реката, също не обръщаха внимание на „Санта Мария“ Виждаше се, че избягват срещите с бели хора и се оградят от тях със стена от безразличие и мълчание.

Понеже Томек стоеше често на палубата, вниманието му бе привлечено от лоцмана на „Санта Мария“. Той беше индианец от племето тикунa, живеещо по Горна Амазонка. Стърчеше с часове зад кормилното колело, без да проговори с някого. На заповедите на капитан Слим отговаряше с кимане на глава и замисленият му поглед беше неизменно забит в мръсножълтите води на Амазонка. Благодарение на това, че той отлично познаваше реката, „Санта Мария“ можеше да се движи дори нощем, когато и водата, и двата бряга потъваха в сива тежка мъгла. Томек на няколко пъти започваше разговор с него, но индианецът, макар и учтив, отвърщаше с недомлъвки. По повод на това една вечер, когато капитан Слим и Новицки си пиеха ямайка в кабината, Томек каза:

— Виждам, че имате пълно доверие в своя лоцман. Но не се ли опасявате, че индианецът може да заспи, като стои толкова часове при кормилото?

— Най-много да подремне малко — отговори Слим.

Томек го погледна изумен, а капитанът се засмя и добави:

— Не ме гледайте, като че ли съм луд. Джек познава Амазонка по-добре, отколкото аз „Санта Мария“. От дете плава по нея, а освен това е индианец. На него може да се разчита.

— Толкова ли си сигурен в този червенокож? — с недоверие попита Новицки. — Та той не е ходил в морско училище!

— За какво му е притрябвало училище?! — избухна Слим. — Тукашните реки той познава като дупките в джобовете на гащите си, а по слух и зрение никой от нас не може да се мери с него.

— Сам забелязах по време на нашите ловни експедиции, че коренните жители на дивите страни имат по-добре развити сетива от нас — намеси се Новицки. — Но не бих повярвал, че човек може да бъде добър моряк без училище.

— Ба, и аз някога мислех така! — отвърна капитан Слим. — Отначало постоянно контролирах Джек, после обаче го оставих на мира. Стоя с него при кормилото; вечерта е тиха, ясна, месецът осветява Амазонка като морски фар. Не щеш ли, Джек казва; „Трябва да караме по-близо до брега, водата приижда.“ Питам: „Откъде знаеш?“, а той: „Отгоре се чува бучене.“ След два часа реката се превърна в същински ад. И ако това не е слух, здраве му кажи! А вижда като котка. През нощта ще забележи плуващи дървета във водата, въртопи. Понякога дори си мисля, че всичко това у него се дължи на необикновения му инстинкт.

— Ами ако задреме? — не мирясваше Томек.

— Ще се събуди точно навреме. Ако не пие ракия, докато е на служба, на него може да се разчита — увери го капитан Слим и наля ром в чашките.

В разговори и наблюдения минаха няколко дни без особени събития. На осмия ден, малко след залез слънце, в мръсножълтите води на Амазонка се появи ивица черна, прозрачна вода. Това означаваше, че „Санта Мария“ приближава Манауш, разположен недалеч от мястото, където Амазонка слива водите си с Риу Негру, тоест Черната река.

На долната палуба сред пътниците от трета класа избухна разноезична врява. Капитан Новицки, който винаги ставаше много рано, почука на кабината на приятелите си, след това отвори вратата и извика:

— Ставайте, сънливци... О-хо, ти вече си станал, братле?

— Ами да, събирам багажа — отвърна Томек. — След малко влизаме в Манауш.

— И аз съм будна вече — обади се Сали и седна на леглото. — Снощи на вечеря чух, че приближаваме Манауш, и цяла нощ се събуждах и се слушах.

— Не се учудвам, синигерче, защото и аз изгарям от нетърпение какви новини ще чуем — отговори Новицки, като галеше Динго по главата.

— Как бих се радвала, ако заварим господин Смуга завърнал се у дома си!

— Това действително би било чудесно. Слушай, братле, накъде се понасяме от пристанището? При приятелите или в кантората?

Багажа можем временно да оставим на кораба, „Санта Мария“ ще стои в Манауш няколко дни.

— Извадил съм и двата адреса — каза Томек.

— Мисля, че първо трябва да отидем в дома на семейство Карски — предложи Сали. — Ако има да чуем лоши новини, предпочитам да ни ги кажат приятелите.

— Вярно, права си — призна капитан Новицки.

— Добре, тъкмо така ще направим — повтори Томек.

Тримата приятели привършваха закуската, когато „Санта Мария“ навлезе в Риу Негру. Широката ивица черна, прозрачна вода водеше право към близкото, изрядно уредено речно пристанище, чийто подвижен кей можеше да се приспособява към твърде променливото ниво на водата. Капитан Новицки и Томек с гордост осведомиха Сали, че това модерно пристанище е построено от поляк — инженер Римкевич.

Пристанището беше много оживено. Освен два големи презокеански кораба се виждаха петнадесетина речни парахода и множество гемии и лодки от различни видове. В малките блатисти заливи покрай пристанището по брега бяха наредени дървени къщурки, построени върху салове. По естествения канал между къщичките кръстосваха малки лодки, които тук бяха единственото съобщително средство.

Градът постепенно се изкачваше по невисок хълм. Над червените покриви на едноетажните къщички се извишаваха църковните кули и великолепните ветрила на палмите. По-горе на хълма се виждаха фронтони и куполи на огромни постройки. Тъмнозеленият пояс на екваториалната джунгла обгръщаше в широк полукръг целия град, така че той единствено чрез реката може да поддържа връзка с останалата част на страната.

— Ето ни в Манауш! — каза капитан Новицки.

— Не виждам Збишек, нито Натка — огорчена възкликна Сали.

— Първо, не знаят, че пристигаме днес, второ, никой не би могъл да ги съгледа в тая навалица — успокой я Новицки.

Каменният кей гъмжеше от народ. Мулати, метиси и индианци пренасяха на корабите дърва за огрев, които бяха натрупани на големи камари по крайбрежието. Други разтоварваха от гемии или пък товареха на корабите, които щяха да заминат надолу по реката, черни

топки каучук, чували с фасул, сандъци със захар и брашно, а в индианските лодки се въртеше търговия с риба, костенурки, яйца, зелени портокали, банани, папайи — плодове на пъпешовото дърво, опитомени папагали и маймунки. Сред полуголите местни жители първенство държаха модно облечените бели и метиси. На кея не липсваха и кокетни, тъмнооки креолки^[2], които се пазеха от слънцето с пъстроцветни чадърчета. Във въздуха кръжаха, търсейки плячка, черни лешояди урубубу.

Тримата приятели заедно с Динго слязоха на сушата, а багажа си оставиха на кораба. Един файтон ги закара на адреса, който Карски им бяха дали в писмото. Вратата им отвори Наташа. Цяла минута тя от възлнение не можа да промълви нито дума, след това се разплака и започна сърдечно да поздравява дългоочакваните гости.

Наташа дълго прегръща Сали. Капитан Новицки смуща Томек в хълбока и пошушна:

— Лоши вести ще чуем, посрещна ни с плач...

— Така изглежда, Натка е много разстроена — шепнешком отговори Томек.

Наташа дълго се здрависва с приятелите, а накрая прегърна верния Динго и въведе всички в една стая със спуснати щори.

— Гого, Гого! — извика тя, а когато индианчето се появи на прага, тя бързо започна да му поръчва: — Тичай при мъжа ми! Веднага да дойде тук с господин Никсън! Кажете, че най-сетне пристигнаха...

Отново избухна в плач. Сали я прегърна през рамо и започна да я успокоява. Новицки, който знаеше сносно португалски, се приближи до момчето и каза:

— Малкия, тичай при господин Карски. Кажете му, че са пристигнали приятелите.

Индианчето изчезна зад вратата. Тъй като Наташа се поуспокои, Новицки пристъпи към нея и кратко попита:

— Не е ли жив Смуга?

— Нямаме абсолютно никакво известие от него — отговори тя с разтреперан глас. — Тръгна да гони убийците и изчезна безследно...

Новицки си отдъхна дълбоко, после се разведри и настроението му веднага се възвърна.

— Сто умрели кита! Помислих, че сте получили трагично известие, след като ни посрещаш толкова опечалена — рече той. —

Винаги съм казвал на Томек, че човек не бива да оплаква приятелите си, преди да ги е видял мъртви.

— Толкова се надявах, че въпреки всичко ще намерим господин Смуга тук — тихо каза Сали.

— Но след като не го намерихме, да помислим как да го спасим — обади се Томек. — Господин Смуга има голям опит. Той не би могъл току-тъй да се загуби!

— Изчезна преди шест месеца и девет дни... Може ли още да има някаква надежда? — тъжно попита Наташа.

— През главата ни са минали и по-лоши работи — отговори Новицки. — Смуга неведнъж е изчезвал безследно, пък после се е намирал.

— Толкова много се радвам, че сте вече тук — тихо промълви Наташа. — Броях дните... Откакто сме пристигнали, все се страхувах за господин Смуга и непрекъснато треперех за Збишек. Той е още толкова неопитен, а иска да подражава на тебе, Томек, и на господин Смуга. Но къде ще се мери той с вас!

— Сядай и разказвай всичко отначало — каза капитан Новицки. — Докато дойдат ония двамата, ние ще се ориентираме в положението, а и на тебе ще ти поелекне на сърцето.

— Още от първия ден непрекъснато се боях — започна Наташа. — Господин Смуга е безразсъдно смел, той направо си играе със смъртта. Тук стават страшни неща. Каучуковата треска е отприщила най-низките страсти у хората. Всички са се овълчили един срещу друг.

— Не вярвам възможността за забогатяване да е помътила разсъдъка на господин Смуга — решително възрази Томек.

— Господин Смуга беше може би единственият честен човек, когото съм срещнала тук — поривисто каза Наташа. — Той се противопоставяше на насилието и злото. Но какво би могъл да направи сам срещу тая сган от негодници!?

— Ами този негов съдружник, Никсън, за когото ни писахте, и той ли е мошеник? — попита Новицки.

— Никсън?... Не, не мога да кажа нищо лошо за него. Притеснява се поради изчезването на господин Смуга, грижи се за мен и Збишек... Но защо не послуша съвета на господин Смуга? Ако беше прибрал племенника си от Путумайо, това мило момче можеше още да си живее.

— Сигурно го гризе съвестта, но станалото станало — философски каза Новицки. — Разказвай нататък.

— Господин Смуга за късо време си спечели тук голямо уважение. От него се страхуваха всички, включително и Педру Алвареш, най-големият враг на Никсън. Страхуваха се, защото водеше оръжието си светкавично и... винаги уцелваше.

— Значи, е имало и трупове! — намеси се Новицки.

— При няколко битки в каучуковите лагери бяха дадени жертви. В Манауш господин Смуга само обезвреждаше нападателите. Това им стигаше, за да се боят от него като от огън. Но нали всяка минута би могъл да попадне на по-добър стрелец. Не можете дори да си представите какво обаяние има този изключителен човек за Збишек!

— Никак не се учудвам. От първия ден на нашето познанство с господин Смуга аз исках да му подражавам — каза Томек.

— И благодарение на това стана отличен стрелец, а също и опитен, умен и разсъдлив мъж — добави Новицки. — Самият аз бих се хвърлил в огъня за Смуга!

— И аз! Бих направила всичко, каквото поиска от мене — разгорещено каза Наташа. — И затова се страхувах за нас и за него, защото той рискуваше заради нас тримата. Ала нито аз, нито Збишек не бихме могли да се сравняваме с него. Освен това Амазонка все така ли вдъхва ужас.

— В тропическите страни животът не е лек, както мислят някои в Европа — забеляза Томек.

— Във водите е пълно с кръвожадни чудовища, всяка педя земя гъмжи от всевъзможни червеи и насекоми, а дори и в къщи, когато си лягаш да спиш, трябва да надникваш под одеялото да не би случайно в леглото ти да се е скрила някаква гадина — каза Наташа. — Това е демоничен град! Джунглата наднича зад всяка къща, а хората са по-лоши от диви зверове. Проклетият каучук е убил съвестта у тях.

— Не, не каучукът, а алчността прави хората по-лоши от зверовете — възрази Томек.

— Да, да, прав си, братле. Хората са по-лоши от чакали — присъедини се към него Новицки. — Но може би положението не е чак толкова лошо, колкото го описваш, Наташа. Ти си чувствителна жена. Такива неща като тук са ставали и в Аляска, и в Калифорния, и не само

там. Въпреки това всяко беззаконие си има край, а хора като Смуга помагат да се въведе ред.

— Прекрасно го казахте, капитане — въодушевено се провикна Томек. — С нас Наташа сигурно ще си възвърне равновесието. Тогава на всичко ще погледне с други очи.

Наташа слисано гледаше приятелите си. След малко избухна отново:

— Ще ви видя какво ще кажете, когато се запознаете с Педру Алвареш. Този човек няма нито съвест, нито скрупули.

Натъжената Сали се развесели и извика:

— На кораба Томек направи Алвареш на пестил. А господин капитанът даде добър урок на индианеца, който го придружаваше.

— Какво говориш?! — смая се Наташа.

— Да, да, Алвареш и неговият човек намериха, каквото си търсеха — весело продължи Сали. — Моите момчета не се боят от никого. Ще видиш, сега работите ще вземат друг обрат. Алвареш да му мисли!

По лицата на двете „момчета“ се изписа самодоволна усмивка. Огромният Новицки изсумтя зарадван и рече:

— Ако установим, че Алвареш е виновен за изчезването на Смуга, ще му извия врата като на пиле.

— Ще го направите, мили капитане, но чак когато на двама ви с Томек стане ясно, че вече няма друг изход — възпря го Сали.

— Ти ме водиш за носа, непоносимо създание. Но не бой се, когато не са с нас уважаемият господин Вилмовски и Смуга, Томек съставя всички планове, а аз разбивам мутрата на ония, които му пречат.

— Вие наистина сте чудесни — обади се Наташа. — Чувствувам, че с вас ще се поободря. Толкова се радвам, че дойдохте!

Тримата приятели започнаха да прегръщат разплаканата Наташа, но в същия момент вратата с трясък се отвори и в преддверието нахълта Збишек, а след него влезе Никсън. Збишек дълго държи в прегръдките си Томек и от вълнение очите му се просълзиха. Вероятно Томек извика в спомените му родния дом в далечна Варшава и всички онези, за които тъгуваше много.

След малко Томек отдръпна братовчед си от себе си, но продължи да го държи за раменете.

— Възмъжал си — каза той. — Родителите ти се зарадваха на снимката ти с Наташа. Изпратих им я по един познат. Нося ти писма от тях. А сега ни представи на господин Никсън.

— Значи, вие сте господин Томаш Вилмовски — започна Никсън, като оглеждаше внимателно младия мъж. — Много съм слушал за вас.

Никсън се ръкува със Сали, а след това с капитан Новицки. Една индианска девойка донесе поднос с чай и закуски. Когато всички седнаха, Никсън заговори пръв:

— Господин Карски вече ви е уведомил с писмо за това, което стана тук. Знаете също така, господа, какви са моите връзки с господин Смуга.

— Знаем, но много ви молим още веднъж сам да ни разкажете всичко — отговори Томек. — Трябва обстойно да се запознаем дори с подробностите, за да съставим план за действие.

Никсън най-напред разказа за непочтената конкурентна борба, водена от някои каучукови компании, за насилията, които вършели те спрямо индианците. Той искал да създаде условия за безопасна работа на своите хора и затова склонил Смуга да дойде в Бразилия и да организира въоръжена охрана.

— Откъде познавахте господин Смуга? — попита Томек.

— Препоръча ми го с писмо един мой познат, господин Уикхем, който дълги години беше в Бразилия — обясни Никсън.

— Да не би да имате пред вид англичанина Хенри Уикхем? — изуми се Томек.

— Да, за него става дума. Някога бяхме приятели, а след заминаването му за Англия поддържахме кореспонденция.

Томек изгледа изпитателно Никсън и след известна пауза каза:

— Познавам господин Уикхем, разговарях с него не много отдавна.

— Да не е споменал нещо за мене? — попита Никсън.

— Не, не спомена...

— Що за птица е тоя Уикхем? — намеси се Новицки, като забеляза известно безпокойство в очите на приятеля си.

— По-късно ще поговорим на тази тема. Най-напред нека позволим на господин Никсън да се изкаже.

Никсън говори надълго и нашироко за заслугите на Смуга към предприятието, за привличането му като съдружник. Заяви, че благодарение на Смуга в каучуковите лагери на неговата компания били създадени по-добри условия за работа, осигурена била безопасност. Освен това призна със съжаление, че сам извикал Смуга от джунглата в Манауш, за да обсъдят планове за разширяване на предприятието. И тъкмо тогава лагерът бил нападат. Обясни, че Смуга подозирал конкурента му, Педру Алвареш, като организатор на това нападение. После описа разговора на Смуга с Алвареш в „Тезоуру“, заминаването за Путумайо и резултатите от разследването.

— Не вярвах, че можем да разкрием убийците — продължаваше Никсън. — Доста време беше изтекло от нападението, но Смуга с някакъв кучешки нюх откри предателя в нашия лагер и от него научи истината. Реши да откупи главата на моя племенник от индианците яхуа, а после да залови убийците и да разобличи Алвареш.

Двамата бели убийци бяха хора на Варгас, известен търговец на роби индианци в Перу. Експедицията до дивите области край Укаяли беше много рискована. Помъчих се да отклоня Смуга от това намерение, но той приведе един аргумент, с който ми затвори устата. Каза, че иска да откупи от робство нашите индианци, отвлечени от Путумайо. Ето защо реших да го придружа. Той не се съгласи. Взе нашия служител Уилсън и неколцина индианци от племето субео.

Смуга се добрал до Варгас и го притиснал до стената. Откупил нашите индианци, но двамата убийци, Кабрал и Жозе, о̀време успели да избягат от него. Смуга решил да продължи преследването. Не помогнали увещанията на Уилсън. Смуга му наредил да се върне с нашите индианци на Путумайо. Като видели упорството на Смуга, Уилсън и нашият доверен индианец Хабоку поискали да тръгнат с него. Не се съгласил и те изпълнили заповедта, защото на Смуга и аз дори не съумях да се противопоставя. Смуга си избрал няколко индианци от хората на Варгас и само с метиса Матеу, известния ви вече изменник, тръгнал подир бегълците. Оттогава няма и помен от него.

— Изпращахте ли след това някого при Варгас, за да научите нещо? — попита Томек.

— Колебаех се дали не е редно сам да замина, или пък да изпратя Уилсън. Но какво би могъл да стори там сам човек? Смятах, че това е

безсмислен риск, след като един Смуга не се справи. Освен това Збишек беше убеден, че само господин Вилмовски би могъл да се заеме с откриването на Смуга. Затова ви чаках да пристигнете и да организирате по-голяма експедиция.

— Збишек е имал право — обади се капитан Новицки. — Да търсиш следи, след като са минали цели месеци, е все едно да блуждаеш слепешката. За тази работа трябва да имаш нюх като Смуга и нашия Томек.

— Къде са сега господин Уилсън и онзи индианец Хабоку? — запита Томек.

— В лагера при Рио Путумайо — обясни Никсън.

— Ще се отбием при тях на път за Укаяли — каза Томек. — Как мислите, дали този индианец би се съгласил да тръгне с нас както преди с господин Смуга?

— Кой знае? Той е много храбър човек и обича Смуга.

— Ето, не ви ли казах?! Томек веднага подуши приятеля на Смуга — извика Новицки.

— Томи е чудесен — заприглася му Сали, а като се обърна към Никсън, добави: — В Австралия, когато бях на единадесет години, един ден се загубих в гората. Баща ми вдигнал на крак всичко живо да ме търси. Върнали се с пръст в устата, а Томек ме намери и ме спаси. Бях си навехнала крака и не можех да ходя. Томек ме донесе до дома.

— Прощавайте, на колко години сте били тогава, господин Вилмовски? — с недоверие попита Никсън.

— На четиринадесет.

— Значи, сега сте на...

— На Коледа ще навърша двадесет и една.

— Преди да потеглим за Бразилия, Томек беше приет за почетен член на Кралското географско дружество в Лондон — каза капитан Новицки, като видя изумлението на Никсън. — Той написа научно изследване за папуасите. Това е необикновен момък, уважаеми господине. Кога тръгваме, Томек?

— Ами вие, капитане, съгласен ли сте да се заемете с подготовката на експедицията? Аз в това време ще обмисля маршрута. Какво ще кажете?

— Предварително те определих за командир, така че заповядай и точка.

— Благодаря. Ще ви стигнат ли три дни за подготовката?

— Ще стигнат. Сега отивам със Збишек на „Санта Мария“ за багажа. Тъкмо ще поговоря и с капитан Слим. Любопитен съм накъде смята да отплува сега.

— Разбирам, идеята не е лоша.

Никсън смаян слушаше разговора. Не вярвайки на ушите си, той попита:

— Значи, вие наистина възнамерявате да потеглите само след три дни?

— А какво да чакаме? — отговори Новицки. — И без това е загубено много ценно време след изчезването на Смуга.

— Господин Никсън и Збишек още не знаят, че Томек вече напердаши Педру Алвареш, а господин капитан Новицки — индианеца, който го следва като сянка — каза Наташа.

— Къде, кога? — извика Збишек.

— Възможно ли е това? — учуди се Никсън.

— То стана на „Санта Мария“ — обясни Сали. — Алвареш ме задиряше и изяде хубав пердах.

— Не знаехме, че е той, иначе щеше да си изпати още повече — прибави Новицки.

— Виждам, че вие действително не обичате да си губите времето, но сега бъдете предпазливи. Алвареш е отмъстителен и има подръка цяла шайка бандити — предупреди ги Никсън.

— Не мислите ли, че Алвареш е могъл да се споразумее с Варгас още преди Смуга да стигне до Укаяли? — попита Томек.

— Не зная, наистина не зная...

— А какво мислите вие, капитане? — продължи с въпросите си Томек.

— За какъв дявол да си блъскаме главата? Ще поговорим довечера. Сега отивам на „Санта Мария“. Хайде, Збишек!

---

[1] Голямо водно растение с листа до 2 м в диаметър. — Б.пр. ↑

[2] *Креоли* — общо наименование на потомците на европейските колонизатори, родени в испанските, португалските и френските колонии. ↑

XI НОЩНАТА АКЦИЯ

Капитан Новицки и Збишек се върнаха от пристанището още преди да се свечери. Вместо целия багаж, оставен на „Санта Мария“, Новицки донесе само един куфар.

— А къде са нещата ни? — учуди се Сали.

— На кораба, синигерче — отвърна морякът. — Носим добри новини. Сядайте и слушайте!

Влязоха във вестибюлчето. Групичката приятели насядаха около Новицки, а Сали му поднесе чашка ямайка. Новицки отпи една малка глътка, запали лулата си и рече:

— Слим продължава чак до Икитос. В други ден започва товаренето на стоките за превоз, а пътници тук никога не липсват. Това може да ни забави ден-два, но пък жените и Збишек заедно с екипировката на експедицията ще заминат направо за Икитос.

— Как така? А вие и Томи? — разтревожи се Сали.

— Пак скачаш като опарена, но нищо чудно, тук е непоносимо горещо. Та, както казах, жените, Збишек и багажът ще продължат направо за Икитос, а Томек и аз ще слезем там, където Путумайо се влива в Амазонка. Оттам ще отплуваме с лодка до лагера на събирачите на каучук. След като се разберем с Уилсън и Хабоку, ще побързаме да ви настигнем.

Сали искаше да възрази, но Томек я хвана за китката и каза:

— Скъпа моя, не упорствуйвай, капитанът предлага много разумен план. Истинските трудности, пречки и опасности ще започнат едва по Укаяли. Затова няма смисъл да се влачим всички до Путумайо само да поговорим с господин Уилсън. Ние двамата ще направим това много по-бързо, а най-важното сега е бързината.

— Щом е така, отстъпвам. Жалко само, че заминаването от Манауш ще се забави.

— Бързата кучка слепи ги ражда — забеляза капитан Новицки.
— Слим ни съветва да попълним екипировката си тук, а не в Икитос.

Там цените са по-високи. Освен това трябва да поговорим с перуанския консул и с още един тип, но това ще свършим ние с Томек.

— Тайна ли е? — любопитствува Сали.

— Първо ще се посъветвам с Томек, а после ще видим. Интересно защо Никсън се смути, когато ти каза, че познаваш оня приятел, който му препоръчал Смуга. Право да ти кажа, и ти, братле, не изглеждаше по-добре.

— Наистина бях малко изненадан от думите на Никсън — потвърди Томек.

— Че защо пък?

— Не знаех, че Никсън поддържа връзки с Уикхем.

— Господин Никсън и по-рано е споменавал това име, когато обмисляхме по какъв начин може да се намери господин Смуга — обади се Наташа. — Смяташе, че господин Уикхем би могъл евентуално да ни посъветва нещо. Изглежда, този Уикхем е живял в Бразилия дълго време.

— Аз настоях да не се разгласява случаят с изчезването на господин Смуга — намеси се Збишек. — Съветвах също да се въздържахме от каквито и да било стъпки преди вашето пристигане.

— Правилно си постъпил, Збишек — похвали го Томек. — Господин Уикхем от тридесет и пет години е вече в Англия. Освен това господин Смуга не е имал нищо общо с аферата на Уикхем. Сам ми е казал, че се е запознал с него значително по-късно.

— Каква е била тази афера? — попита Наташа.

— Така де, разкажи ни сега — присъедини се към нея Новицки. — Когато пред Никсън те попитах за Уикхем, ти отклони разговора от тая тема.

— Уикхем е извършил една от най-смелите и най-оригиналните кражби.

— Крадец?! — смая се Новицки. — И той именно е препоръчал Смуга?!

— Успокойте се, Уикхем не само че не бил осъден за тази кражба, ами му дали титлата баронет и му осигурили бъдещето.

— Невероятна история! — обади се Збишек. — Подозираш ли господин Никсън като съучастник в тази кражба?

— Любопитен съм какво е задигнал тоя тип, че вместо наказание е получил награда? — чудеше се Новицки.

Томек се засмя и обясни:

— Уикхем изнесъл тайно от Бразилия седемдесет хиляди семена на каучуконосни дървета. Тази кражба е тясно свързана с историята на каучука.

— Томи, да не би случайно да се шегуваш? — възкликна Сали.

— Та тези семена били добре познати на всички — каза Наташа.

— Както и каучукът — добави Збишек.

— Имате право, каучукът е известен още от откриването на Америка. Именно Христофор Колумб донесъл от Хаити изработени от индианците черни топки, които подскачали, когато ги удряли о земята. Но тогава никой не подозирал, че някога каучукът ще стане едва ли не толкова ценен, колкото златото. Индианците наричали каучука „каучу“, тоест „сълзи на дървото“. Когато го подарявали на белите, и през ум не им минавало, че тези черни топки ще им навлекат толкова нещастия.

Френският пътешественик Шарл Мари дьо ла Кондамин след една експедиция по поречието на Амазонка пръв описал каучука и начина, по който се получава^[1]. След това в Европа донасяли от време на време черни топки, но когато американецът Гудйър през 1839 г. открил вулканизацията, търсенето на каучук рязко нараснало^[2]. Тогава, за да си осигури монопол върху производството на каучук, Бразилия сложила възбрана върху износа на семена от каучуконосни растения.

Нуждите от каучук растели успоредно с откриването на все нови и нови възможности за неговото приложение. Бразилските речни кораби не смогнали да извозват ценната суровина. Тогава Англия, Съединените щати и Франция поискали Амазонка да бъде обявена за международна река^[3]. Бразилия била прекалено слаба, за да се противопостави на тези искания. Океанските кораби навлезли в Амазонка, а след това започнал строежът на железопътната линия Мадейра-Маморе^[4], която трябвало да създаде възможност за експлоатиране на каучука в територията на Боливия.

Цената на каучука непрекъснато се покачвала, а Бразилия като главен доставчик ревностно бдяла да се спазва забраната върху износа на семена и фиданки. Именно тогава в Англия излязла книгата на Уикхем,^[5] заселник в Бразилия — в Монте Алто, щата Пара. Той се занимавал с природоизследователска дейност, а като лесовъд-любител написал книга относно възможностите за отглеждане на бразилското каучуково дърво в плантационни условия. Англия завиждала на

Бразилия за монопола ѝ върху каучука, ето защо известни личности се заинтересували от книгата, в която Уикхем точно описал почвените и климатични условия, необходими за отглеждането на тези ценни дървета.

С подобни климатични условия Англия разполагала в своите колонии на Малайския полуостров, в Индия и в други тропически страни. Ако можело да се създадат там каучукови плантации, монополът на Бразилия щял да престане да съществува. Решено било контрабандно да се изнесат от Бразилия семена на дърветата хевея.

— Сто умрели кита! Сега се досещам, че това направил оня Уикхем — обади се капитан Новицки.

— Да, но той не бил първият — поясни Томек. — Най-напред си опитал щастieto ботаникът Робърт Крос, сътрудник на Джбузеф Далтон Хукър — директора на кралската ботаническа градина в английския град Кю. Крос бил познавач на орхидеите, така че заминал за Бразилия, откъдето заедно със сбирките от цветя контрабандно пренесъл три хиляди семена от каучуконосни дървета. Поради трудностите при превоза в градината в Кю поникнали само няколко от тях.

След това в Бразилия пристигнал прочутият английски ловец Джон Фарис. Той успял да пренесе разсад от каучуконосни дървета, скрит под кожата на два грамадни крокодила. Грижливо съхраняван на кораба, разсадът благополучно издържал пътуването по море, но в оранжерията на градината в Кю всичките растения увехнали. Тогава английският консул в Бразилия влязъл във връзка с Уикхем, апелирал към неговите патриотични чувства и го склонил да организира необикновената кражба.

Уикхем умело се заловил за трудното и рисковано начинание. Отначало изпращал известно време от Бразилия кошници, пълни с различни орхидеи за градината в Кю. Бразилските митничари педантично преглеждали кошниците, но не намирали в тях нищо друго освен орхидеите. И когато един ден в пристанището на Пара влязъл английски кораб, който уж пътувал от Манауш за Европа, митничарите не обърнали особено внимание на кошниците, в които Уикхем носел орхидеи. По този начин той пренесъл контрабандно в Англия седемдесет хиляди семена, от които под неговите грижи в градината на Кю покълнали две хиляди и осемстотин.

След това с много перипетии разсадът бил откаран на Цейлон — в ботаническата градина в Коломбо, а след известно време част от него била пренесена на Малайския полуостров. Сега там има големи плантации^[6], които скоро ще станат сериозен конкурент на бразилския каучук.

— Дано акула да погълне тоя Уикхем! Изиграл е много мръсен номер на бразилците — обади се капитан Новицки. — Смяташ ли, че Никсън също е бил замесен в тая работа?

— Кражбата на семената станала през 1875 година, значи, преди тридесет и пет години — отговори Томек. — Никсън изглежда на около петдесет.

— Господин Никсън сега е на петдесет и четири години — уточни Збишек.

— Значи, по времето, когато Уикхем пренасял контрабандно семената, той бил само две години по-млад от Томек — каза Новицки. — Както излиза, той е могъл да помага на Уикхем.

— Но струва ми се, че това няма нищо общо с изчезването на господин Смуга — намеси се Сали.

— Ако беше така, Никсън щеше да ни каже — отговори Новицки. — Само Алвареш е могъл да направи мръсотия на Смуга.

— Още повече, че е имал интерес да му се случи нещо лошо — прибави Збишек. — Нали бях, когато господин Смуга заплаши Алвареш, че един от тях ще загине, ако разследването потвърди подозренията му.

— Алвареш може да се е опасявал, че под заплахите на Смуга Матеу ще каже истината — забеляза Наташа.

— Естествено, а после сигурно са му донесли, че Смуга е тръгнал за Укаяли при Варгас — каза Томек.

— Ако Смуга се бе върнал с доказателства за вината му, Алвареш е щял да загине като две и две четири. И тоя негодник добре е знаел това. Но стига празни приказки! Ние с Томек имаме да уреждаме една неотложна работа. Вече е късно, лягайте да спите.

Наташа погледна към Сали, но тя незабелязано й даде знак да мълчи. Сали се приближи до Томек, за да го целуне „за лека нощ“. Когато той се наведе към нея, тя му прошепна:

— Томи, много те моля, бъдете разумни...

— Не се безпокой... — шепнешком отвърна Томек и сърдечно прегърна жена си.

Сали излезе в хола. Там я чакаха Наташа и Збишек.

— Още не е толкова късно, ела при нас да си поговорим — предложи Наташа.

— Добре, и без това сега не бих могла да заспя.

Щом влязоха в стаята, Наташа развълнувано извика:

— Какво смятат да правят?!

Сали замислена мълчеше. Чак след някое време погледна към загрижените си приятели и каза:

— Рядко можеш да видиш добродушния капитан Новицки толкова вбесен.

— Какво искат да правят? — повтори Наташа, като поглеждаше ту мъжа си, ту Сали.

— Няма какво да гадаем! В случай на нужда ще кажем, че цяла нощ са работили и не са излизали от къщи — обади се Збишек, а тихо добави: — Съжалявам само, че не ме взеха със себе си...

— И аз! Всички еднакво обичаме господин Смуга... — каза Сали.

— Първо Джон Никсън, толкова млад, жизнерадостен, а после благородният господин Смуга... Нищо не съм променила в неговата стая, още се надявам, че може все пак да се върне... — прошепна Наташа и тихо заплака.

Капитан Новицки сложи куфара върху креслото, след това го отвори и се обърна към приятеля си:

— Взех от кораби тъмните ни костюми и куртките, нощите тук са хладни. Преобличай се!

— Какво сте намислили? — запита Томек!

— След половин час трябва да се срещнем със Слим пред операта. Той добре познава Манауш и оня негодник Алвареш.

— Дали е било разумно да посвещавате чужд човек в нашите работи?

— Никой от нас не би могъл да разпитва за Алвареш, без да привлече вниманието върху себе си. Тук всички отлично знаят за неговата разпра с Никсън и Смуга. Ако стане нещо с него,

подозренията веднага ще паднат върху нас. А Слим, без да рискува, може да се ориентира в положението. Той е човек на място, много неща сме преживели заедно.

— Сали се досети, че се каним да поговорим с Алвареш. Когато ме целуваше за лека нощ, тя ми пошепна: „Бъдете разумни!“

— Нея не можеш я излъга — каза Новицки. — Оня път в Аризона при шерифа Алан тя се досети, че възнамеряваме да освободим вожда Черната светкавица. Сега заради Збишек и Натка не можеше да настоява да я вземем със себе си. Навярно няма да мигне, докато не се върнем.

— Със Збишек говорихте ли за Алвареш? — заразпитва го Томек.

— Питам го туй-онуй, но и самият той непрекъснато говореше за Алвареш.

— И той ли присъствува на разговора ви с капитан Слим?

Новицки извади от куфара колана с револверите, който препасваше само в случай на изключителна опасност, а обикновено носеше револвера си в джоба на панталоните. Погледна приятеля си и отговори:

— Със Слим се уговорихме още докато пътувахме със „Санта Мария“. Отдавна бях решил, че ако не намерим Смуга в Манауш, ще си поприказвам с Алвареш, преди да отпътуваме оттук. Ще ти кажа направо, братле — ако имаш намерение да ме разубеждаваш, остани си в къщи, защото аз няма да отстъпя. Ти, както и твоят уважаем баща, не признаваш насилието. Като имах пред вид това, за всеки случай се уговорих със Слим. Той е човек от моето тесто. Око за око, разбираш ли?

Томек погледна Новицки право в очите и със сподавен глас каза:

— Излишно беше да казвате всичко това. Отиваме заедно и заедно ще понесем отговорността за това, което ще извършим.

— Тогава да тръгваме, нямаме много време!

Тихомълком излязоха в хола и се измъкнаха на улицата. На фона на небето, осеяно с ярки звезди, се чернееше големият купол на операта. След няколко минути двамата приятели спряха пред широките каменни стъпала. Томек едва успя да хвърли поглед към мраморните колони, поддържащи великолепия фронтон, защото между дърветата пред операта проблесна червено пламъче. Капитан Новицки също

забеляза светлинката. Побутна с лакът Томек и те се качиха по стълбите.

Капитан Слим стоеше облегнат на едно дърво и пушеше цигара. Протегна за поздрав възлестата си ръка, и проговори:

— Лошо ли съм избрал мястото за днешната среща? Тук винаги е пусто като в гробище.

— Вероятно не и когато има представления — забеляза Томек.

— Представления?! — изкиска се в отговор Слим. — Откакто се помня, не е имало нито едно. Сградата е същата като парижката, но това е опера без певци. Понякога, веднъж на няколко месеца, ще дойде някоя пътуваща трупа и това е всичко. Никой не пее тук. Мястото е сякаш специално избрано за нас.

— Наистина сградата е внушителна — призна Новицки. — Провери ли дали шперцът отваря ключалката?

— Бъди спокоен, отваря я. Ще се промъкнем през входа за актьорите.

Томек не вярваше на ушите си.

— Значи, тук искате да докарате Алвареш? — попита изумен.

— Слим измисли това още на кораба — отговори Новицки. — Не му липсва фантазия, нали?

— Тук никой няма да ни пречи. Освен това, ако на Алвареш му се случи нещо по време на този мил разговор, ще мине доста време, докато го намерят — обясни капитан Слим. — А в дома му непрекъснато се навърта многобройна прислуга. Там не бихме могли спокойно да си поприказваме с него.

— А по какъв начин ще го подмамим тук? — обади се Томек, наблюдавайки неспокойно другарите си.

— Установих, че Алвареш всяка вечер остава до късно в своята кръчма „Гезоуру“. След това се прибира у дома си сам или придружен от индианеца, слугата му, когото видяхте на кораба — каза Слим. — Трябва да го спипаме, като се връща.

— Какво ще направим с индианеца, ако са заедно? — продължи да разпитва Томек.

— С него е най-трудно — призна Новицки. — Той е сляпо оръдие в ръцете на Алвареш.

— Глупак! Отдавна би трябвало сам да му забие ножа заради всички ония индианци, които Алвареш е пратил на оня свят в своите

каучукови лагери — каза капитан Слим. — Няма как, аз ще се заема с него, ако излезе с Алвареш. Ще го зашеметя и ще го вържа. Ще полежи до сутринта в някоя задънена уличка.

— Готово, но го нападни отзад — посъветва го Новицки. — Аз и Томек ще се погрижим за Алвареш.

— Да вървим, късно става!

В „Тезоуру“ веселбата беше още в разгара си. През пролуките между завесите на прозорците проникваше мътна светлина. Оркестърът свиреше, чуваше се глъчка, смях и песни.

Тримата заговорници спряха на противоположната страна на тясната улица. Срещу ресторанта се издигаха две обширни сгради, заемани от някакви кантори. В тоя късен час там нямаше никого. Между тези сгради имаше проход към задната им страна. Заговорниците се скриха в този проход и зачакаха. От време на време развеселени посетители излизаха на групички от ресторанта, обаче Алвареш не беше между тях.

— Мина вече час, а тоя мерзавец още се забавлява — измърмори Новицки.

— Това е негова кръчма, изглежда, често остава там, докато я затворят — отговори Слим.

— Ако излезе с по-голяма компания, планът ни ще пропадне — разтревожи се Томек.

Мина още някое време. Изведнъж едното крило на летящата врата се отвори и от „Тезоуру“ излезе някаква жена. След нея изтича мъж. Хвана я за ръката и наведен към нея, нещо тихо ѝ заговори.

— Той е! — прошепна Томек.

— Алвареш... — потвърди Новицки.

— Отиват си заедно, какво ще правим? — попита капитан Слим.

— Почакай малко тук, може оня индианец да излезе, а после запрашвай след нас към операта — поръча му Новицки. — Ние с Томек тръгваме след Алвареш.

— Той май че още няма намерение да се прибира, изтича след нея без шапка. Нещо спорят... — забеляза Томек.

— Тръгвай, не се туткай! — подкани го Новицки.

Промъкваша се покрай стените на къщите от другата страна на улицата. Алвареш и жената свиха в първата пряка. Новицки се огледа. Слим вече тичаше след тях.

— Индианеца го няма, Слим ни настига! Сто умрели кита, кой дявол я изпрати тая жена. Какво ще правим с нея? — шепнеше Новицки.

— Бързо на отсрещната страна! — тихо извика Томек.

Спряха до стената. Томек предпазливо протегна глава и надникна в напречната улица. Веднага обаче се дръпна и каза:

— Жената влезе в една къща. Алвареш я чака на улицата.

— Да вървим, води ме, като че ли съм пиян — прошепна Новицки.

Отделиха се от стената. Томек хвана приятеля си под мишница. Вървяха с олюляваща се походка. Пред първата къща след ъгъла стоеше Алвареш. Двамата „пияни“ мъже не му се видяха подозрителни. При смътната светлина на отдалечените един от друг фенери той не можа веднага да ги познае. Замислен, само погледна към приближаващите се и отстъпи на края на тесния тротоар.

В това време Новицки и Томек вече бяха само на няколко крачки от Алвареш. Освен тях на уличката нямаше никого. Само страничният прозорец на къщата светеше. Когато се изравниха с Алвареш, Новицки политна към него. Преди да се ориентира в положението, Алвареш получи силен юмручен удар под брадата. Томек ловко прихвана падащия. Новицки метна през рамо Алвареш, който беше загубил съзнание; затичаха се надолу по улицата. След малко към тях се присъедини Слим.

Спряха в една тъмна задънена уличка. Томек и Слим хванаха под мишници Алвареш, който вече идваше на себе си.

— Какво стана с момичето? — късо попита Слим.

— Алвареш го чакаше пред къщата — бързешком обясни Томек.

— Докато тичах след вас, не забелязах никого. Е, дотук всичко мина гладко.

Алвареш изхърка и това прекрати техния приглушен разговор. След минута той отвори кръвясалите си очи. По лицето му се изписа изумление.

— Карамба! — изруга на испански. — Какво още искате от мене?!

— След малко ще разбереш, а сега мълчи, ако ти е мил животът — предупреди го Новицки.

— Пуснете ме веднага, или всички ви ще предам на полицията!

— Няма да успееш! — отвърна Новицки. В ръката му проблесна револвер. — Хайде де, викай за помощ!

— Това е нападение! — извика Алвареш. Опита се да освободи ръцете си.

Новицки опря дулото на колта о гърдите му и с показалеца си вдигна ударника^[7].

— Още една дума, и ще ти тегля куршума — заплаши го той. — Тръгвай с нас! Ако се зададе някой, ще се преструваш, че си вързал кънките. Води ни, Слим, ние ще се оправим с него!

Сградата на операта не беше много далеч. Томек и Новицки държаха Алвареш от двете страни. Той вървеше послушно, защото усещаше в хълбока си дулото на колта. Беше много късно и само на два пъти срещнаха минувачи, които, виждайки групичката олюляващи се мъже, бързаха да преминат на другата страна на улицата.

На площада пред операта вече не се натъкнаха на никого. След малко спряха пред страничния вход за актьорите. Слим сръчно отключи вратата. Влязоха в коридора. Слим зарези вратата, след това извади от джоба си свещ и я запали.

— Води ни! — каза Новицки.

Слим тръгна към дъното на коридора. С дулото на револвера Новицки побутваше Алвареш. След няколко минути Слим се спря и отвори една врата.

— Тук ще можете да си поговорите — заяви той и пръв се качи на сценката на театъра.

Новицки бутна Алвареш пред себе си.

— Карамба! Какво значи това? — извика Алвареш, като се оглеждаше смаяно.

Новицки застана пред него и прибра револвера в кобура.

— Сега можем да поговорим. Тук никой няма да ни пречи — каза той.

Алвареш отстъпи една крачка, наведе се напред...

— Не бъркай в джоба си! Знаем, че там имаш револвер — предупреди го Новицки. — Аз и приятелят ми стреляме също така добре като... Смуга.

Алвареш се вцепени. Мигновеното просветление в очите му се замени с тревога.

— Кой сте вие? Какво искате? — запита след минута.

— Мислел си, че работата е заради оная драка на кораба? Не, ти си получи заслуженото и с онова е свършено — обясни Новицки. — Днес ще отговаряш за това, което си сторил на Смуга. Ние сме негови приятели.

По лицето на Алвареш се изписа облекчение.

— За това ли била работата?! — каза той. — Това е някакво недоразумение. Не съм направил нищо лошо на сеньор Смуга. Не зная дори къде е той сега. Преди няколко месеца ме уведоми, че заминава за Рио Путумайо. Оттогава вече не съм го виждал.

— Слушай, нямаме време да си играем на сляпа баба. Знаем какво ти е казал Смуга, преди да замине за Рио Путумайо, знаем и защо е отишъл там. Смуга е открил доказателства за твоята вина. Надзирателят Матеу е признал всичко. После Смуга е тръгнал за Укаяли, за да залови Кабрал и Жозе, тоест изпратените от тебе убийци на Джон Никсън. Той не се е върна от тази експедиция и ти положително знаеш какво е станало с него!

— Откъде ще зная?! — попита Алвареш.

— Смуга ти е казал, че ще си разчисти сметките с тебе, щом събере доказателства за твоята вина. Донесли са ти, че е открил истината. Ти си предупредил Кабрал и Жозе, а те са му скроили капан.

— Това не е вярно! — буйно се възпротиви Алвареш.

— Значи, не знаеш къде е?

— Не зная!

— Добре, твоя работа. Смуга се е уверил, че именно ти си изпратил убийците на Джон Никсън. Ако се беше върнал, ти отдавна щеше да гниеш в земята. Заради тебе Смуга е изчезнал, а може дори и да е загинал. След като той не е могъл да изпълни намерението си, сега ти ще отговаряш за деянията си пред нас.

— Вие сте трима срещу мене!

— Прав си, това би било убийство, макар че самият ти не си подбирал средствата и не си дал възможност на нещастния Джон Никсън да се защитава. Но ние не сме като тебе. Тук само аз ще заместя Смуга. Ако ме победиш, ще можеш спокойно да си отидеш.

— Не вярвам!

— Слим и Томек! Чухте ли какво казах? — попита Новицки.

— Прекалено се церемониш с тоя негодник. Трябва да го обесим, и толкоз — отвърна Слим.

— Това вече не е твоя работа!

— Добре, да бъде както искаш — отговори капитан Слим.

— Би трябвало да го осъдят, но зная, че в съда няма да повярват на думата ни — каза Томек. — Освен това господин Алвареш признава правото на по-силния. Ако те победи сега, ще си отиде оттук свободен, но не обещавам, че по-късно няма да се срещна с него.

— Е, избирай! Револвер или нож?! — извика Новицки.

Алвареш изпитателно огледа противника си. Самият той беше як мъжага и изпечен побойник. По-сигурен беше в ножа, отколкото в револвера. Помисли малко и отговори:

— Щом ме принуждавате да се бия, нека бъде с ножове.

---

[1] Това е станало през 1751 г. Дьо ла Кондамин, френски математик и пътешественик, е роден в Париж в 1701 г., умрял в 1774 г. Като асистент в Парижката академия на науките през 1736–4 г. заедно с Буге и Годен измерил в Еквадор кривината на земния меридиан на Екватора. Тези измервания заедно с предишните, направени в Чили и Перу, дали възможност да се изчислят размерите на Земята. Кондамин се върнал по Амазонка и покрай другите изследвания начертал и първата по-точна карта на тази река въз основа на астрономически изчисления. ↑

[2] Чарлз Гудйър е роден в 1800 г., умрял в 1860 г. ↑

[3] Бразилия отворила Амазонка за международно плаване през 1866 г. ↑

[4] *Мадейра* — най-големият десен приток на Амазонка, образуван от реките Маморе и Бени, които извираат от Андите на територията на Боливия. Мадейра тече през Боливия и Бразилия; дълга е 3240 км, а басейнът ѝ заема 1100 хил.кв.км. За да не се прекъсва транспортната връзка в местата, изобилствуващи с водопади, бил започнат строежът на железопътната линия Мадейра-Маморе, дълга около 367 км, завършена през 1913 г. Тя е най-важната транспортна артерия за превозване на дървения материал и каучука от огромните гори. ↑

[5] Хенри А. Уикхем е роден в 1841 г., умрял в 1928 г. Син на заможен английски фермер. ↑

[6] През 1914 г. производството на каучук на Цейлон и Малайския полуостров превиши добива на каучук от диворастящите

дървета, а сега плантациите дават около 98% от общата продукция на естествен каучук. ↑

[7] *Колт* — револвер с барабан за шест патрона, патентован през 1835 г. от американския инженер и конструктор Самюел Колт (роден 1814 г. и умрял в 1862 г.). ↑

XII

ДРАМАТИЧНАТА БОРБА

Капитан Новицки отпаса колана с револверите и го захвърли настрана. След това смъкна куртката и започна да си навива ръкавите на ризата. От колана на панталоните му стърчеше дръжката на ловджийския нож, с който никога не се разделяше по време на ловни експедиции.

Томек мрачно наблюдаваше приятеля си. Беше уверен, че баща му не би допуснал подобна борба. Знаеше също, че не ще успее да възпре Новицки, който още по време на пътуването до Манауш бе решил да се разправи с Алвареш. Въпреки това той се приближи до приятеля си и тихо го попита:

— Какво ще каже баща ми, когато научи за това?

— Сто умрели кита, сега не е време за нравоучения! Казах ти вече, че няма да отстъпя!

Томек тежко въздъхна, след това промълви:

— Поне внимавайте, Алвареш не е загубил самоувереността си!

— Само си дава вид, не се грижи, братле! Знаеш, че на мен можеш да разчиташ!

— Предпазливостта и разумът са най-важното! Чака ни тежка експедиция. Сам с жените много няма да направя! Тадек, струва ли си да слагаш на съвестта си убийството дори на такъв долен човек като Алвареш?

— Слушай, братле, Смуга нямаше да прости на никого, ако с нас се случеше нещо лошо!

В това време Алвареш също си свали самото и го остави отстрани на сцената. Подви над лактите ръкавите на ризата си, след което извади ножа от джоба на панталоните си, отвори го и извика:

— Аз съм готов, да почваме! Но помнете за нашата уговорка!

— За оня свят ли бързаш?! — отвърна Новицки. Смигна окуражително на Томек и без да вади оръжието от ножницата, тръгна към Алвареш.

С нож в ръката, Алвареш се готвеше за скок. Новицки, леко привел гърдите си напред, в полукръг бавно се приближаваше към него, със свити в лактите и долепени до тялото ръце. Алвареш продължаваше да дебне, без да сваля очи от противника си. Новицки вече го избиколи отстрани и Алвареш с гъвкаво движение се обърна с лице към него. Новицки започна да отстъпва, а след това пак подхвана отначало предишната маневра. Не след дълго Алвареш се въртеше на място, а Новицки непрекъснато го издебваше ту отляво, ту отдясно. Изведнъж той още повече се наведе напред, сякаш се готвеше да го нападне. Алвареш светкавично вдигна нагоре въоръжената си с нож ръка и скочи към него. В последния миг Новицки се изви настрана. Ножът описа дъга във въздуха, без да улучи, а Новицки с ръба на изправената си лява длан удари Алвареш по китката, точно над юмрука, стиснал ръкохватката. Ножът се търкулна към рампата на сцената.

Алвареш изруга страшно. Понечи да вдигне оръжието, но Новицки се стовари върху него с цялата си тежест. Сплетени в прегръдка, те се затъркаляха към ръба на сцената, после се строполиха долу, в помещението за оркестъра. Чу се трясък от счупени столове и пултове.

Томек и Слим с горящата свещ в ръка изтичаха на края на сцената. В мъждивата светлина беше трудно да се различат борещите се. След като изгуби ножа си, Алвареш с истински бяс атакуваше противника си. Ударите се сипеха светкавично. Час по час някой от борещите се падаше на пода, после скачаше и удряше. Наоколо хвърчаха парчета от столове, които с трясък се разпадаха под тежестта на телата.

Въпреки полумрака Томек позна приятеля си по светлия перчем. Внезапно Алвареш простена глухо и рязко се сви одве. Томек побледня страшно, защото помисли, че Новицки бе пробол с нож противника си. Но в същия миг Новицки блъсна Алвареш в лицето с дясното си коляно. Като изхвърлен от пружина, метисът се изправи и веднага се строполи върху подиума на сцената.

Новицки дишаше тежко. Известно време стоя неподвижно. Алвареш се опита да се надигне от пода, но силите му изневериха. Наведен напред, Новицки запристъпва към него. Чак сега той хвана дръжката на ножа, който се подаваше от колана му.

Алвареш забеляза това движение. Протегна напред треперещите си от страх ръце.

— Не ме убивай!... — хрипливо извика той.

— Къде е Смуга? Какво си му направил?

— Не ме убивай! Нищо не зная за него...

— Лъжеш, негоднико! Ти си предупредил твоите ортаци, че той отива на Укаяли, при тях!

— Не е вярно! Не знаех, че е отивал там!

— Лъжеш!

Новицки се надвеси над Алвареш, който, обезумял от страх, изведнъж се провикна:

— Чакай, писмото! Имам доказателство!

— Какво писмо?

С разтреперани ръце Алвареш започна да рови в джобовете на панталоните си.

— Спомних си, спомних си вече, в сакото е! Проверете, това е писмо от Варгас! — забързано викна той.

— Томек, виж дали има някакво писмо в палтото — поръча му Новицки.

Томек донесе сакото и пребърка джобовете. В единия от тях имаше смачкан плик.

— Чети! — извика Алвареш.

— Написано е на испански — каза Томек, като отвори писмото. — Не мога да го прочета...

— Аз зная испански — намеси се капитан Слим. — Подръжете свещта!

„Ла Хуаира, 10 септември 1910 година — зачете той, като направо превеждаше на английски. — Уважаеми господин Алвареш, никога не бих допуснал, че човек, толкова вещ в деловите работи, може да се държи като стар глупак! Не стига, че тайно наемаш мои хора, за да си разчистваш сметките със своите конкуренти, но и ми създаваш главоболия. За нападението при Путумайо научих едва от някой си Ян Смуга, който пристигна през август в Ла Хуаира да търси добре известните ти Кабрал и Жозе.

Обвиняваше ги в нападение и в убийство на родственика на своя съдружник Никсън. Кабрал и Жозе доведоха тук индианци от племето субео, но не си признаха, че са ги взели от лагера на Никсън. Не исках да се карам с тоя Смуга, който не дойде при мене сам. Придружаваха го Уилсън, служител на Никсън, и няколко индианци. Напоследък си имам достатъчно собствени грижи, затова преди всичко тихомълком прогоних Кабрал и Жозе. Изпратих с тях петима доверени пири, за да държат под око тия глупаци. Скриха се в Гран Пахонал. На тоя Смуга върнах индианците субео, отвлечени от Путумайо, но той настояваше да му предам и Кабрал, и Жозе. Трябвали му като свидетели срещу тебе.

Щом разбра, че ония двамата са офейкали в Гран Пахонал, той изпрати обратно хората си, а сам с метиса Матеу тръгна да ги гони. Дадох му дори трима от моите пири за носачи. С него тръгна и един камп, който подслушал ония двамата мои глупаци, когато се уговаряли да бягат.

Един дявол знае какво е станало в Гран Пахонал. Досега не се е върнал нито Смуга, нито някой от моите хора. Потънаха като камък във вода. Или са ги избили дивите кампи, които мразят белите, или пък са ги взели в плен. Някои диваци обичат да държат в плен бял човек и смятат, че това е чест за племето им.

Не бих искал никакви чужди хора да се мотаят наоколо и да търсят изчезналите. Казвам: имам си достатъчно собствени грижи! Така че стой по-далеч от моите хора, ако не искаш да ти дойда на гости в Манауш. Варгас“

— Защо не показва веднага това писмо? — извика капитан Новицки, щом Слим престана да чете.

— Чак сега си спомних. Получих го преди няколко месеца — отвърна Алвареш. — Сега имате доказателство, че нямам нищо общо с изчезването на вашия приятел.

— Както излиза от писмото, още има възможност господин Смуга да е жив — обади се Томек.

— Да, братле, това е добра новина — съгласи се Новицки. — Вземи това писмо, може да ни дотрябва.

— Какво ще правим сега с Алвареш? — попита капитан Слим.

— Исках да отмъстя за Смуга, но пред самия бой Томек пак си почна неговото и тогава се почувствувах някак глупаво, Фактически ние го доведохме тук като говедо в кланица! Моето старче във Варшава, винаги казва: „Никого не съди, и тебе няма да съдят.“ След като знаем вече, че Алвареш не е подлагал крак на Смуга, да върви по дяволите! Махай се оттук! Но помни, ако пак, закачиш Никсън, втори път няма да ти простя!

Зарадван, Томек скочи от сцената и силно прегърна приятеля си.

— Добре, добре, твоето стана — недоволно измърмори Новицки. — Но по-добре да си тръгва вече, че току-виж, съм размислил! Братле, помогни му да си облече палтото, че както виждам, нещо е поотпаднал.

— Нищо чудно, кой ли би могъл да ви излезе насреща!

— Така ли мислиш? Е, отначало и той добре отбиваше! Но знаеш ли какво? Казвай ми вече на име! Вярно е, че съм по-стар от теб, но съм ерген, пък ти си женен. Кой знае дали скоро няма да станеш баща! Това изравнява разликата във възрастта!

Томек и Новицки си подадоха ръце, а след това измъкнаха Алвареш на сцената, защото коленете му още се огъваха. На стълбите пред операта те се сбогуваха със Слим, който забърза към кораба. Преди да си тръгне Алвареш, Новицки го хвана за ревера на сакото и каза:

— Заради тебе направихме някои поразии в операта. Вземи да оправиш повредите. Ще кажа на Никсън да провери и да ми съобщи!

— Добре, сеньор, ще уредя това — кротко отговори Алвареш.

— Е, хайде, весели празници, в други ден е Бъдни вечер! Най-добре вземи да се маскираш като Дядо Коледа, защото с тия синини по кратуната ще плашиш порядъчните хора!

По подпухналото и накълцано лице на Алвареш се мярна бледа усмивка. Той изглеждаше ужасно, едва се държеше на крака. Окървавената му риза висеше на парцали. Въпреки това гледаше победителя по-скоро с възхищение.

— Добре ме наредихте, още ми е замаяна главата! — каза той малко по-бодро. — Тоя младият ме свали на кораба с някаква хватка, която аз не зная, но ти, сеньор, наистина си по-силен. Можеше да ме убиеш! Кажи, защо не извади ножа, докато се борехме?

— Ножът е оръжие на подлещите, а аз обичам да се бия честно!

— Не съм много добър стрелец, затова се и страхувах от вашия Смуга. Цяло щастие, че в последния момент си спомних за това писмо! Е, да тръгвам вече, скоро ще съмне! Довиждане.

Алвареш бързо изчезна в тъмната улица.

— Отърва кожата... — промърмори Новицки. — Дано само не се опита пак да ни се изпречи на пътя!

— Сдобихме се с доказателство, че той няма непосредствена вина за изчезването на господин Смуга — каза Томек. — За другите си злодеяния някога ще си получи заслуженото наказание, бъди сигурен в това! Ние не можем да постъпваме като него!

— Не зная дали щях да се удържа, ако не беше писмото от Варгас — отвърна Новицки. — Право да си кажа, мислех, че със Смуга е вече свършено. Затова, когато чух, че може да е пленен от индианци, от радост бях готов да прегърна дори тоя мръсник Алвареш.

— Прав си, писмото наистина ми вдъхна кураж. Хайде да се прибираме, че ей сега ще съмне. Трябва да си сложиш компрес на лявото око. Почти се е затворило от отока.

— Най помага суров бифтек!

— Може да се намери в хладилника на Натка.

— Гледай, братле! Нашите са още будни! В къщата свети!

— Очаквах такова нещо. Досетили са се защо излизаме.

Те влязоха крадешком на верандата, а след това в хола. Учудване, дори тревога ги обзе, когато през отворената врата на вестибюлчето видяха не само всички свои, но и Никсън.

— Слава богу! Най-последно се върнахте! — извика Наташа и се втурна към тях. — Да не би Алвареш?...

Млъкна наред думата, защото в същия миг погледна към капитан Новицки, видът на когото красноречиво свидетелствуваше, че е имало страхотна борба.

— Какво е станало тук? Защо господин Никсън е дошъл през нощта? — попита Новицки обезпокоен.

— Всичко ли е наред, момчета? — обади се Сали.

— Наред е, скъпа — успокой я Томек. — Кажи по-добре какво става тук.

— Досетихме се, че искате да се разправите с Алвареш. Понеже се забавихте много, помислихме, че може би ще ни е необходима помощта на господин Никсън — обясни Сали. — И затова Збишек го помоли да дойде.

— Господа, защо не казахте, че смятате да притиснете до стената Алвареш? Щях да взема неколцина от моите хора и да дойдем с вас — намеси се Никсън. — Виждам, че е имало борба. Вие не сте ли ранен? Да извикаме ли доктор?

— За такава дреболия? — възмути се Новицки.

— Веднага ще се заема с нашия капитан, само че съм много любопитна какво направихте с Алвареш? — извика Сали.

— Страшен бой изяде! Ако в предпоследната минута не си беше припомнил за писмото, което получил от Варгас, сега нямаше да е жив — отвърна Томек.

— Нима тоя разбойник най-после си получи заслуженото?! — възкликна Никсън. — Освен Смуга никой досега не се е осмелявал да му излезе насреща!

— Можете да бъдете сигурен, че Алвареш няма скоро да ви се изпречи на пътя. Половин час след битката още се олюляваше на краката си — добави Томек. — Това беше борба на живот и смърт!

— Какво пише Варгас в писмото си? Положително в него е имало нещо за господин Смуга, щом е спасило Алвареш? — намеси се Збишек.

— Моля ви, господин Томек, разкажете ни всичко отначало! Вероятно ще научим нещо много важно — предложи Никсън.

Томек описа развоя на събитията. Когато свърши, първа се обади Наташа:

— Значи, има искрица надежда, че господин Смуга е още жив!

— Варгас от години живее сред индианци и навярно добре познава техните обичаи — каза Никсън. — Сред пирите той се ползва с голям авторитет. След като той смята, че Смуга може да е бил пленен, кой знае? Дори ако шансът е едно на сто, не бива да го пренебрегваме! Експедицията може да трае дълго. Откриването на следите в Гран Пахонал няма да е лесна работа. Разполагате ли, господа, с неограничено време?

— Няма да си отидем оттук, докато не намерим нашия приятел или гроба му. А и тогава първо ще разкопая гроба, за да видя дали той лежи в него — решително заяви капитан Новицки.

— Експедицията ще погълне много пари. Компанията „Никсън — Рио Путумайо“ ще покрие всички разноски. Утре ще ви открия сметка в банката в Икитос — добави Никсън. — Ако смятате, че мога да ви бъда полезен, аз съм готов лично да взема участие в тази експедиция.

— Не е за вас да се скитате из степта! — отвърна Новицки. — По-полезни ще ни бъдат няколко верни индианци.

— И аз съм на същото мнение — каза Томек. — Освен това Збишек и Наташа искат непременно да дойдат с нас.

— Щом е така, вие, господин Збишек, ще бъдете представител на нашата компания в тази експедиция. Сумите ще изпращам на ваше име. Съгласен ли сте?

— Много благодаря! Вие направихте толкова много за мен и жена ми! — отговори Збишек.

— Няма какво да говорим — възрази Никсън. — Аз съм длъжник на Смуга. Ще направя всичко, само и само да му помогна.

— Благодарим ви от името на господин Смуга — каза Томек. — Финансовата помощ има голямо значение за нас. Ние не сме заможни.

— Моля да не се притеснявате за разходите. В кантората ще уредим всички формалности.

— Томи, спомняш ли си какво казваше господин Фоусит? — обади се Сали.

— Да нямаш пред вид рудниците на Мурибека? — попита Томек. — О, сетих се!

— Какво пак измисли това синигерче? — любопитствува капитан Новицки.

— Припомни ми за един човек, който също споменаваше, че някои индиански племена в Южна Америка смятат за чест да притежават бели пленници — обясни Томек.

— Разкажи ни за това, Томек! — помоли Збишек.

— То е много интересно, а може би и важно при нашето положение — прибави Наташа.

— Моля ви, говорете! — настоя и Никсън. — Кой е този господин Фоусит? Струва ми се, че съм чувал това име!

— Възможно е, защото полковник Фоусит е изследовател на Южна Америка — потвърди Томек. — Като председател на боливийско-бразилската гранична комисия през 1906 година и по-късно, през 1909 година, той е направил много ценни проучвания в Източна Боливия. Сега вероятно отново се намира на този континент.

Преди няколко месеца го срещнах в Лондон в Кралското географско дружество. Изнесе реферат за една индианска цивилизация, която съществувала в Южна Америка още преди покоряването ѝ от инките. Има много легенди, които разказват за изчезнали градове, рудници и за някакво странно индианско племе, което избягвало досега с белите хора. Фоусит събрал тези легенди, проучил ги и накрая стигнал до убеждението, че непроучените досега области на южноамериканските джунгли крият още много тайни. Фоусит вярва в съществуването на прастари градове и рудниците на Мурибека, за които говори надълго и нашироко. Освен това каза, че замисля да организира голяма проучвателна експедиция^[1].

— Какви са тия рудници на Мурибекат? — попита Збишек.

— Така де, разкажи ни за тях — добави Новицки.

— Само десетина-петнадесет години след откриването на Америка от Колумб един от португалските конквистадори се оженил за индианка от племето тупинамба и дълги години живял сред туземците. От този брак му се родил син, Мелчиор Диаш Морейра, наричан от индианците Мурибека. Този Мурибека открил много рудници за сребро, злато и скъпоценни камъни. Синът на Мурибека, Робейро Диаш, знаел тайната на баща си за съкровищата, които будели завист у другите бели. Робейро се съгласил да издаде на португалския крал мястото, където се намирали сребърните рудници, и да ги предостави за експлоатация, но в замяна поискал да му дадат титлата маркиз дас Минас. Организирали експедиция, по време на която Робейро Диаш се убедил, че португалският крал няма намерение да изпълни условията на споразумението. Тогава Диаш отказал да покаже пътя към рудниците и накрая умрял, без да открие на някого тайната. По-късно много смелчаци организирали експедиции, но нито една от тях не успяла да открие следи от старите рудници. Повечето експедиции, дори и многочислени, завинаги изчезнали в джунглата, а от индианците не можело да се изкопчи нито дума за съкровищата на Мурибека.

Фоусит смяташе, че във вътрешността на континента е могло да се запази някакво племе с древна цивилизация. Може то да се е укрило навътре в джунглите, за да се спаси от агресивните инки, и да се е оградил от останалия свят с бариера от диви племена. Това би обяснило защо толкова търсачи на прастарите градове са изчезнали безвестно. Тогава той каза и това, за което ми припомни Сали — че някои диви племена имали обичай да държат в плен бели роби, защото това им придавало тежест и важност в очите на другите племена. Понякога такъв пленник бивал избран дори за вожд на племето, което независимо от това следяло всяка негова крачка.

— Следователно имаме още едно потвърждение, че предположенията на Варгас не са лишени от основание — каза Никсън.

— Няма нито минута за губене! — извика капитан Новицки. — Ако Смуга е жив, може би е в адски тежко положение!

— По какъв начин ще открием някакви следи в този непроходим див край? — угрижи се Наташа.

— Ако господин Смуга е жив, Томи положително ще го намери, както намери и освободи мене от плен у индианците пуеблос в Мексико! — намеси се Сали.

— Щом Томек е успял да го направи в Северна Америка, значи, ще успее и в Южна! — присъедини се към нея Збишек. — Не разбирам само защо колонизацията там е постигнала такъв прекрасен напредък, а тук все още е пустош и дивотия?

— Скъпи мой, това се дължи на многобройни причини — каза Томек. — Достатъчно е да погледнеш картата...

— В училище съм я гледал до втръсване! — прекъсна го Збишек. — Уж и двата континента имат сходни условия, пък тук нищо не отива към по-добро!

— Виждам, че не си имал голяма полза от това „гледане“ на картите — отговори Томек, усмихвайки се на братовчед си. На „Санта Мария“ имам подробна география на Южна Америка, по пътя за Икитос ще трябва внимателно да я прочетеш. Някои факти ще ти послужат по време на експедицията.

— Да не би да греша, като казвам, че и двата континента имат сходни условия? — учуди се Збишек.

— Обясни ни, Томек, защото и аз бях на същото мнение като Збишек — обади се Наташа.

— Няма за кога вече да лягаме, така че ви молим да кажете няколко думи по темата, повдигната от семейство Карски. Аз също на драго сърце ще послушам — каза Никсън.

— И двете части на Америка имат сходни условия, ако става въпрос за строежа на планинските системи, тъй като и в двете виждаме стари планински образувания на изток и все още формиращи се вериги на запад. Има обаче и съществени различия между тези континенти.

В централната част на Северна Америка, от Апалачите до Скалистите планини, се простира една голяма равнина, напоявана от поречието на Мисисипи, която се влива в Мексиканския залив. А в Южна Америка има не една, а цели три големи равнинни области, разделени помежду си от планини, а реките, които ги напояват, се вливат в морето на три различни места.

Широката равнина по източното крайбрежие на Северна Америка, простираща се на север от щата Мейн чак до Флорида на юг, е улеснявала проникването на европейските преселници във вътрешността на континента, докато крайбрежните планини в Южна Америка са затруднявали проникването и са принуждавали заселниците да използват единствено речните пътища.

В огромната централна равнина в Северна Америка е имало отлични условия за прокарване на пътища и железопътни линии, а бързо възникващата транспортна мрежа улеснявала обединяването на отделните области в едно цяло и допринасяла за развитието на търговията и промишлеността.

В Южна Америка планинските прегради, отделящи низините, са затруднявали съобщенията. И затова тук заселничеството се е развило преди всичко по крайбрежията на континента, а разделените една от друга низини и досега не са свързани, макар и в едно икономическо цяло. Пак по тази причина страните на Южна Америка се различават помежду си по своя географски релеф, климат, население, природни богатства и степен на развитие.

Никсън с уважение гледаше младия пътешественик, а когато той свърши, каза:

— Поздравявам ви за превъзходното познаване на света! Чувал съм обаче, че крайбрежията на реките в низините и особено бреговете

на Амазонка са били обезлюдени едва когато португалците и испанците завладели Латинска Америка.

— Забележката ви е правилна, господине — съгласи се Томек. — Испанският конквистадор Франсиско де Ореляна^[2] заедно с Гонсало Писаро потеглил от Кито през 1541 година да търси на изток Елдорадо, тоест Страната на златото. Когато стигнал до река Напо, той построил кораб и с него доплавал до Амазонка, а след това в продължение на осем месеца преплавал, пръв измежду европейците, цялата тази река чак до устието ѝ на Атлантика.

Та Ореляна бил изненадан, като видял многобройни селища по бреговете на Амазонка. Фриар Карвахал, който го придружавал, също твърди в своя доклад, че територията, населявана от поданиците на великия владетел, наричан Мачипаро, се простирала на едно пространство от най-малко сто и тридесет километра. Селищата били отдалечени едно от друго на не повече от един изстрел с лък. Срещали се и местности, където едно селище се проточвало на цели девет километра, а къщите били една до друга. Индианците по Амазонка посрещнали приятелски Ореляна и едва по-късно, когато се сблъскали с жестокостта на конквистадорите, които, търсейки злато, безмилостно избивали местните жители, те се оттеглили от бреговете на реката навътре в непроходимите гори.

— И сега белите се отнасят също така жестоко с индианците — намеси се Наташа. — Те с терор ги принуждават да им работят като роби. Ако каучуковата треска продължи още, част от континента ще бъде напълно обезлюдена!

— Ужасяващи неща разказваш! — прошепна Сали.

— Тук човешкият живот няма голяма стойност! — потвърди Збишек.

— Вярно е, че испанците и португалците са постъпили жестоко с индианците в Южна Америка, а и сега в това отношение тук цари ужасно беззаконие — каза Никсън.

— Стига с тия разговори! — обади се капитан Новицки. — Сега да помислим за екипировката на експедицията, щом трябва да направим покупките в Манауш.

— Трябва да се ограничим с най-необходимите предмети. За тази експедиция няма да е лесно да намерим носачи — каза Томек.

— Напълно вярно! — подкрепи го Новицки. — Даже не сме сигурни дали поне няколко индианци от племето субео ще поискат да тръгнат с нас.

— Ще ви помогна да наемете няколко сигурни хора — предложи Никсън. — Смятате, че с нищо няма да ви бъде полезен в експедицията. Няма що, вече не съм много млад! Може би сте прави, но ще дойда с вас поне до лагера край Путумайо. Индианците субео обичаха Смуга. Ако Хабоку се реши да тръгне с експедицията, и другите техни хора ще дойдат!

---

[1] Тогава Томек още не е могъл да знае, че Пърси Харисън Фоусит, английски военен и заслужил пътешественик-изследовател, ще осъществи намерението си през 1925 г. Тогава именно Фоусит, придружен от сина си Джек и неговия приятел Рали Римъл, предприел експедиция до Мато Гросо, за да разкрие окончателно тайната за прастарите изчезнали градове. От тази експедиция не се върнал нито Фоусит, нито неговите спътници. Около изчезването им се вдигнал голям шум. Започнали търсения. Експедицията на командора Дайонт през 1928 г. не успяла да открие нищо. През 1930 г. журналистът Алберт де Винтон започнал издирвания, но също изчезнал безследно. Експедицията на Вирджинио Песноне съобщила от река Кулуене, че Фоусит по всяка вероятност е пленен във вътрешността на Мато Гросо от индианците арувуду. По-късно Патерик Юлиът събрал подобни сведения и с брат си Гордън потеглили да търсят изчезналите. Не успели обаче да проникнат през територията на индианците от племето бока прета, които не ги пуснали в района, където очаквали да открият Фоусит. Другите експедиции също не дали резултат. До ден-днешен изчезването на Фоусит си остава забулено с тайна. Той може би е успял да се добере до легендарния град, чиито жители се оградиха със стена от диви племена? Може би живее сред тях? Това би било твърде фантастично разрешение на загадката. ↑

[2] Ореляна е участвувал с Франсиско Писаро в покоряването на Перу. Благодарение на неговата експедиция Амазонка е била опозната от изворите до устието. Той пръв е прекосил Южноамериканския континент. Ореляна загинал по време на следващата си експедиция нагоре по Амазонка през 1546 г., когато тръгнал да търси Елдорадо. ↑

XIII

В ЛАГЕРА НА СЪБИРАЧИТЕ НА КАУЧУК

Дългата лодка бързо напредваше нагоре по Рио Путумайо. Индианските гребци ритмично потапяха лопатообразните весла във вълните на реката, а колкото повече се приближаваше вечерта, толкова по-живо се движеха техните бронзови ръце. Щом имаха възможност да стигнат в домовете си, преди да е паднала нощта, индианците субео се отказваха дори от кратките почивки през деня и се хранеха в лодката, без да спират да гребат.

Томек Вилмовски възхитен наблюдаваше индианците, които от зори почти без минута отдых гребяха срещу течението на реката. Тази сутрин Томек, Новицки и Никсън се сбогуваха с приятелите си на „Санта Мария“ и слязоха на един малък пристан на брега на Рио Путумайо, докдето любезният капитан Слим ги докара със своя кораб. „Санта Мария“ веднага зави обратно към Амазонка и отплува към Икитос в Перу, където останалите участници в спасителната експедиция щяха да дочакат пристигането на Томек и Новицки.

Томек с нетърпение очакваше срещата с Уилсън и Хабоку, които бяха придружавали Смуга по време на експедицията до Укаяли. Мислеше с какви аргументи би могъл да си послужи, за да склони индианеца да дойде с експедицията. Същевременно надаваше ухо към тихия разговор на приятеля си с Никсън във връзка с лагерите на каучукосъбирачите.

Слънцето все повече клонеше на запад. Горещината поотслабна и крайбрежната зеленина започна да си възвръща сочните багри. По оплетените с лиани дървета се съживяваха разкошните цветове, в тръстиките, храстите и по поляните се виждаха птици, бързащи да се нахранят, преди да се е спуснала нощта. Грачейки шумно, над реката прелитаха зелени папагали. Към водопоите крадешком се примъкваха диви зверове, щурците свиреха, цикадите подхващаха монотонната си песен. В ниските крайбрежни гъсталаци от мимози и акации се

стрелкаха мънички колибри^[1], които при летежа си жужеха като диви пчели.

Лодката се движеше близо до левия бряг на Путумайо и Томек забеляза множество изключително пъргави и подвижни колибри; техният полет можеше да се наблюдава само на фона на светлото небе, когато се намираха на открито място. Размахвайки бързо и звънливо крила, колибрите прехвъркваха от цвят на цвят, след това за миг увисваха във въздуха над чашката и смучеха нектар от нея или ловяха дребни насекоми. Когато се задържаха край цвета, движението на крилете им ставаше толкова бързо, че можеше да се сравни само с пърхането на крилата на мухите или други насекоми. За да задържат тялото си в необходимото положение, те си помагаша с движение на опашката. Оригиналните тънки човки на тези птици бяха приспособени към формата на цветната чашка, с нектара на която се хранеха. Едни имаха дълги и прави човки, други закривени, а трети съвсем къси. Колибрите спираха над цветната чашка само за един кратък миг и издаваха характерен, нежен писклив звук, след което с бързината на стрела отлитаха другаде.

Наблюдавайки колибрите, Томек обърна внимание на тяхната свадливост. Летящите едно подир друго дребосъчета непрекъснато се ежеха. Това му напомни, че периодът на мътенето при колибрите се пада през дъждовния сезон, тоест от декември до февруари. Тогава именно те изпадат в неспокойно, свадливо настроение. Тази нападателност на колибрите припомни на Томек мексиканската легенда, според която душите на падналите воители се въплътявали в мънички колибри.

Хвърковати перести скъпоценни камъчета... Колко загадки има в тях, колко мъки са създавали на изследователите, между които е имало много поляци! Баща му веднъж спомена за връзките, които той и Смуга поддържаха с покровителя на природните науки в Полша Константи Браницки. Любител-орнитолог, Браницки организираше и финансираше научни експедиции до различни страни за събиране на образци от фауната. Благодарение на него природоизпитателят и пътешественик Константи Йелски имаше възможност да колекционира образци от фауната в Перу. По-късно делото му продължил зоологът и пътешественик Ян Щолцман. Той изследвал крайбрежието на Перу и областта при изворите на Амазонка, по която стигнал чак до Белем и

оттам се върнал в Полша. Впоследствие заедно с Шемирадзки бил в Еквадор, а накрая предприел експедиция до Египет и Судан. Ловецът Ян Калиновски, също ангажиран от Браницки, тринадесет години трупал ценни сбирки в Бразилия и Перу.

Томек бе слушал от баща си на колко трудности и опасности се излагали полските учени-пътешественици. В повечето случаи сами навлизали във вътрешността на непознатите, диви страни, лошо въоръжени и недостатъчно екипирани. Колко самопожертвователност се е изисквало от Щолцман, за да събере колекция от колибрите *Loddigesia mirabilis*, за чието съществуване е свидетелствувал само един екземпляр от този вид, намерен през 1847 година!

Вътрешността на Южна Америка все още беше слабо позната. В нейните дебри продължаваха да гинат отделни пътешественици и многобройни, добре екипирани експедиции. В дивия Гран Пахонал изчезна дори такъв опитен пътешественик като Смуга.

С все по-голяма гордост Томек си припомняше имена на полски учени и пътешественици. Сред тях беше геологът Юзеф Шемирадзки, който заедно с Щолцман изследва Еквадор, басейна на Амазонка, Панама и Антилските острови, а по-късно вече сам пътешествува из Бразилия и Аржентина. Именно той проучи слабо познатите области на Патагония в подножието на Андире и поправи неточните карти на тези райони. Ами Игнаци Домейко в Чили? Той откри много от природните богатства на Андите, основа първия университет в Чили; на него, като благодетел на човечеството, му бяха издигнати паметници в много градове. Толкова много поляци се бяха прославили с изследванията си в Южна Америка, а колко ли още ще заслужат пред науката в бъдеще?^[2]

Слабо познатият южноамерикански континент непрекъснато привличал много бележити естествоизпитатели от различни националности. От него са се интересували такива учени като Хумболт, Дарвин и д'Орбини^[3]. Сърцето на Томек щеше да се пръсне от гордост, защото покрай имената на тези знаменити хора в историята на изследването на Южна Америка се нареждаха и имената на полски учени и изследователи.

— Хей, братле! Лошо ли ти е, или дремеш? — подвикна му капитан Новицки.

Както се беше замислил, Томек трепна и се обърна към приятеля си.

— Не спя, Тадек — отговори той. — Просто в главата ми се въртяха разни мисли.

— Не философствуй на гладно сърце. Господин Никсън казва, че докато се усетим, и на реката ще се покаже пристанът. Вече е време за вечеря и почивка. Краката ми се схванаха от това седене в лодката и червата ми куркат.

— Сега нашите на „Санта Мария“ са насядали на масата — промърмори Томек.

— След един час и ние ще вечеряме. Пристанът вече се вижда — намеси се Никсън.

На десния бряг на реката се появи примитивна, паянтова площадка, направена от обелени стволоче. Около няколко лодки, привързани с лиани за пристана, се суетеше групичка полуголи индианци. При вида на приближаващата лодка те грабнаха лъковете и пушките, защото срещата с непознати хора в амазонската джунгла винаги буди тревога.

— Сто умрели кита! Тук не ни посрещат много приятелски — извика капитан Новицки.

— Предпазливи са — отговори му Томек.

Но в същия миг от пристана екнаха дружески възгласи. Гребците в лодката им отговориха радостно и по-силно натиснаха веслата. Скоро лодката опря о брега.

Индианците субео учтиво, но без угодничество поздравяваха Никсън, които доста често посещаваше лагерите на каучукосъбирачите. По държането на индианците веднага можеше да се познае, че обичат шефа на компанията. Никсън представи Томек и Новицки като приятели на Смуга. В очите на индианците проблеснаха искрици на дружелюбен интерес.

След кратките приветствия индианците поведоха гостите към лагера, който беше построен край един поток, вливащ се в река Путумайо. Томек и Новицки любопитно разглеждаха лагера. Никъде не се виждаха следи от нападението, станало преди няколко месеца. Близо до склада за каучук имаше две жилищни бараки, построени върху колове, а около тях бяха пръснати индиански колиби.

На площадката пред бараката се показа бял мъж.

— Това е Уилсън, началникът на този Лагер и на още два край река Япура — каза Никсън, като го видя.

— Каква приятна изненада?! Да не сте довели дългоочакваните гости от Европа? — извика Уилсън.

— Познахте, най-сетне пристигнаха — отговори Никсън. — Това е господин капитан Новицки, а това — толкова добре познатият ни от разказите на семейство Карски, господин Томаш Вилмовски.

— Моля, заповядайте при мен — каза Уилсън. — Уморени сте от пътуването, ей сега ще поднесат вечерята.

— Приятна новина, защото съм гладен като акула — отвърна Новицки.

— Нищо чудно, пътувахме цял ден, защото нашите мили гости искаха колкото може по-скоро да се видят с вас — поясни Никсън.

— Имахме късмет, че при устието на Путумайо заварихме лодката на компанията. Така спестихме време — обади се Томек.

— Сега поддържам постоянна връзка между лагера и пристана на Амазонка — отговори Уилсън. — Всеки ден очаквах да пристигне господин Никсън. Скоро събирането на каучука ще бъде в разгара си.

— Само след месец ще настъпи сухият сезон. Водата ще се отдръпне от джунглата, тресавищата ще изсъхнат и ще открият свободен достъп до хевеевите дървета, които растат предимно в мочурищата — добави Никсън.

— Очаквах, че от Европа ще пристигнат повече хора — каза Уилсън. — Господин Карски категорично настояваше да не започваме търсенето на изчезналия, преди да дойдете вие. Вече загубихме много време. Най-после трябва да се предприеме нещо.

— Сега се уверих, че господин Збишек е постъпил правилно, съветвайки ни да чакаме вашето пристигане. Уилсън, вие още не знаете най-новите събития — каза Никсън. — Господата пристигнаха в Манауш само преди десет дни, но така успяха да притиснат Алвареш, че той се стреми към разбирателство с нас. В навечерието на заминаването ни от Манауш той ме посети в кантората. Закле се, че не бил нареждал на Кабрал и Жозе да убият Джон. Даде ми писмо за Варгас.

— Възможно ли е това? — изуми се Уилсън. — Не мога да си представя Алвареш да моли за помирение.

— И аз едва повярвах на собствените си очи и уши — потвърди Никсън. — Но най-важното е, че част от спасителната експедиция вече пътува за Икитос, а господата се отбиха тук само за да поговорят с вас и да вземат няколко индианци субео.

— Значи, най-сетне се прави нещо. Колко се радвам! — възкликна Уилсън. — Денем и нощем мисля за съдбата на Смуга. Ако господин Никсън се съгласи, ще се присъединя към експедицията. Съвестта ме гризе, защото го оставих там самичък. Ако беше на мое място, той нямаше да се бави нито миг.

— Аз също предложих да участвувам в експедицията, но господата смятат, че повече ще им преча, отколкото да им помагам — вметна Никсън.

— Експедицията ще бъде изложена на много опасности. Гран Пахонал се населява от дивите кампи. Няма да се размине без сражения, а тогава животът на участниците в експедицията ще зависи от силата на пушечния огън — импулсивно каза Уилсън.

— Аз съм на друго мнение, господине — възрази Томек. — Дори най-модерната карабина няма да защити никого от отровната стрела, изстреляла из засада.

— Томек е прав, в тази експедиция ще трябва да се действа с хитрост, а не със сила — подкрепи го капитан Новицки. — Смуга трябва да е попаднат в клопка, той не би загубил в открит бой.

— Малката група по-лесно ще се промъкне между войнствените племена — добави Томек. — В джунглата индианците ще ни нападат от прикритие. Такава е военната им тактика. Ние трябва да постъпваме като тях, ако искаме да ги надхитрим.

— Господата искаха да наемат опитния Хабоку и още няколко други индианци — обади се Никсън.

— Хабоку не е в лагера — отговори Уилсън. — Преди две седмици замина за своето селце край река Ваупес.

— Дявол да го вземе, това е лоша новина — загрижи се Никсън. — Този храбър човек щеше да бъде полезен за експедицията.

— Опасявам се също, че без него ще бъде трудно да завербуваме други. Той има голямо влияние сред своите — каза Уилсън.

— Хабоку няма ли да се върне вече в лагера? — попита Томек.

— Имаше намерение да се ожени, отиде да си търси жена — обясни Уилсън. — Не можем да разчитаме, че ще се върне скоро.

— Сто бъчви гранясало рибено масло! — изруга Новицки. — Трябва да вземем няколко надеждни и смели носачи.

— А къде са другите индианци, които са придружавали Смуга? — попита Томек.

— Освен Хабоку имаше още четирима, но те също тръгнаха с Хабоку към река Ваупес — обясни Уилсън.

— Жалко, много бих искал да ги имам при себе си — каза Томек.

— Те са приятели на Хабоку. Отидоха с него, защото той възнамерява да се ожени за девойка от друг родов съюз. В такива случаи младоженецът трябва уж да открадне девойката, а нейните братя от рода привидно да я бранят. Това трябва да символизира факта, че никой не иска доброволно да напусне своя род — каза Уилсън.

— И четиримата приятели ще помагат на Хабоку в това открадване „на уж“? — намеси се Новицки.

— Да. Работата се запича — каза Уилсън. — Индианците от племето субео са неоценими помощници при такива експедиции. Те от векове живеят край реките, поради което обичат да пътуват до други племена. Някои говорят дори по няколко езика, а освен това са отлични следотърсачи и не знаят що е страх.

— А как бихте приели предложението да отидем до селището на индианците субео? — попита Никсън. — Привличането на Хабоку и неговите приятели си заслужава труда!

— Трябва да имате поне няколко верни хора — наблегна Уилсън. — Това е особено важно, тъй като вашата експедиция няма да бъде многобройна.

— Колко време ще ни трябва, за да намерим Хабоку? — попита Томек.

— Индианците субео живеят по бреговете на река Ваупес, близо до мястото, където тя се влива в Рио Негру. По права линия оттук има около триста километра — отговори Уилсън. — Отиването и връщането ще ни отнемат към две седмици.

— Какво мислиш, братле? — обърна се Новицки към Томек. — Вземаме две жени. Трябва да мислим за тяхната безопасност.

— Бих ли могъл да изпратя писмо до жена си и до приятелите в Икитос? — кратко попита Томек. — Трябва да им съобщим защо ще закъснеем.

— Значи, решавате да отидете при племето субео? — обади се Никсън.

— Това като че ли е най-разумният изход — отговори Томек.

— И аз съм на същото мнение — присъедини се Уилсън. — Моля, пригответе писмото, а аз ще се заема с изпращането му до Икитос. Ако господин Никсън няма нищо против, аз ще ви заведа при племето субео. Познавам Хабоку и може би по-лесно ще го уговоря.

— Благодаря, тъкмо исках да ви помоля за това — отговори Никсън. — Във ваше отсъствие аз ще надзиравам работата в лагерите.

— Кога можем да потеглим? — попита капитан Новицки.

— Трябва ми половин ден, за да въведа господин Никсън в състоянието на нашите работи, а следобед — на път! — отговори Уилсън. — Това удобно ли е за вас?

— Разбира се — съгласи се Новицки. — Колкото по-скоро, толкова по-добре.

— Из пътя ще поговорим за това, което се е случило край Укаяли по време на първата експедиция до Варгас — добави Томек.

Веднага след вечерята Томек и Новицки написаха подробно писмо до приятелите си, след което заслужено се оттеглиха да починат.

В зори лагерът на събирачите на каучук се огласи от врява. Томек и Новицки веднага скочиха от постелята и излязоха от барака. Уилсън и няколко въоръжени капангаши се въртяха сред индианците. Въоръжени с мачети^[4], серингейрошите приготвяха тенекиените съдове и кратуните, в които се стичаше от дърветата каучуковият сок. Един подир друг те тръгнаха из гората да направят утринна обиколка на своите парцели. Другите също не бездействуваха. Жените готвеха ядене за серингейрошите, а после заедно с децата трупаха дървета и орехи от палмите урукури, от дима на които каучуковото мляко се втвърдява.

След като поздрави Томек и Новицки, Уилсън каза:

— Трябва да започваме работа в зори, защото, когато слънцето се изкачи в зенита, каучуковият сок се съгъстява от горещината и задръства нарезите по кората на дърветата.

— Ние станаме рано, защото за първи път сме в лагер на събирачи на каучук — каза Томек. — Интересува ни начинът, по който се експлоатират хевеевите дървета.

— Естествено за каучука се говори много по света, заслужава си да се възползвате от случая — съгласи се Уилсън. — Моля, разгледайте лагера. Експлоатираният от нас терен представлява един вид естествена плантация, Разделили сме я на парцели, прикрепени към отделните серингейроши. Парцелите по необходимост са твърде обширни, защото хевеезите дървета не растат струпани на едно място. Приблизително на осемдесет дървета от различни видове се пада по едно каучуконосно, а всеки серингейрош разработва около сто и петдесет хевеевеи дървета.

— Бихте ли ни обяснили каква работа трябва най-напред да извърши серингейрошът — помоли Томек.

— Най-напред той просича с мачета пътечка в горския гъсталак. Прави я така, че пътечката да води от едно дърво към друго и след като опише кръг, да се връща към изходната си точка в лагера. После всеки ден в зори отива в гората и по съответния начин нарязва кората на хевеевите дървета, а под тях закрепва съдове, в които се стича сок, подобен на козе мляко. Той може да се точи на дълги нишки.

Втората обиколка на своя участък серингейрошът започва следобед, за да събере в едно ведро сока, който е натекъл в съдовете, закрепени под нарезите на кората. Като се върне в лагера, той веднага трябва да втвърди сока, защото дъждовните капки разводняват каучуковото мляко и могат да унищожат плода на целодневната му работа.

— По какъв начин се втвърдява каучуковото мляко? Тук не се виждат специални приспособления? — попита капитан Новицки.

— За тази цел са достатъчни тези наклонени навеси, покрити с листа — отговори Уилсън, като сочеше няколко десетки колиби на различни места в лагера. — Под този покрив серингейро запалва огън и го подсилва с орехи от палмата урукуру, които отделят сив дим, спомагащ за сгъстяването на каучуковото мляко. Серингейро потапя болачаша във ведрото, пълно с мляко, след което суши над огъня полепналия сок^[5]. Той повтаря това действие многократно, докато в края на болачаша се образува голяма твърда топка. През време на сушенето жълтеникавият каучуков сок почернява от дима. Втвърдената черна топка серингейро отнася в склада, откъдето събраният каучук се изпраща в Манауш.

— Съвсем лесен начин да направиш състояние — обади се капитан Новицки.

— Не мога да се съглася с вас — възрази Уилсън. — Работата на серингейро не е нито лека, нито безопасна. Тропическата джунгла ревниво пази своите богатства. Той трябва да се пази от отровните влечуги, насекоми и хищници. Свободните индианци го смятат за свой смъртен враг, защото той прониква в родните им места, а белите каучукови спекуланти и авантюристи се борят помежду си за ценната плячка и за работна ръка. Каучукът е просмукан с човешка кръв. Хиляди серингейроши загиват в джунглата.

— Акула да го глътне! Не помислих за това, а нали нашият Смуга се загуби заради този каучук — извика Новицки.

— Колко време може да се експлоатира едно дърво? — попита Томек.

— Отначало каучуковият сок е бил събиран хищнически. Серингейрошите просто отсичали дървото и едва след това нарязвали кората му, за да съберат сока. По-късно се научили да добиват млякото, без да съсипват цялото дърво. Въпреки това след изтичане на сока дървото трябва за няколко години да се остави на спокойствие. Кората по нарезите зараства за около пет-шест години и чак тогава то отново е годно за експлоатация. Ако дървото се нарязва прекалено често, то изсъхва.

— Капитане, тъй като имаме малко време, нека се поразходим из гората. Бих искал да видя каучуконосните дървета в тяхната естествена среда — каза Томек.

— Правилно, да се възползваме от случая.

---

[1] *Колибрите* — прекрасни и прочути птици, обитават изключително двете части на Америка от Лабрадор и Аляска чак до Магелановия проток, като живеят главно в ниската храстовидна растителност в низините и планините. Почти всяка област си има своя форма колибри. Познатите 319 вида и 357 подвида се различават по строежа и дължината на човката и опашката. Дължината на тялото на колибрите се колебае от 6,3 до 21,6 см, а теглото от 1.7 грама нагоре. ↑

[2] В по-ново време из Южна Америка са пътешествували двама поляци: първият от тях е Аркади Фидлер (род. в 1894 г. в Познан), писател и пътешественик, който от 1927 година насам посетил много

страни в Южна и Северна Америка, а също и в Африка. В Южна Америка той събира и орнитологични колекции за европейските музеи, лови животни, опитомява ги и ги подлага на наблюдения. Написал е и издал много репортажни романи за пътешествията си. Вторият е Мечислав Б. Лепецки, за когото вече беше споменато в тази книга. Книгите на Лепецки, посветени на неговите пътешествия, съдържат много ценни сведения за географията и обичаите в Южна Америка. ↑

[3] *Александър Хумболт* (1769–1859) — немски природоизследовател, пътешественик и географ. През 1799–1804 г. заедно с френския ботаник Бонплан пътува из субтропическите страни на Южна Америка, откъдето донася богати ботанически, зоологически и минералогически колекции. Хумболт е един от създателите на географията на растенията и един от първите, които обръщат внимание на необходимостта от защита на природата. Въвежда изотермите в климатологията, работи творчески в областта на историята на географските открития. Хумболт е един от създателите на съвременната география.

Чарлз Робърт Дарвин (1809–1882) — английски природоизследовател, създател на еволюционната теория за произхода на животинските и растителните видове по пътя на естествения подбор. По предложение на адмиралтейството участва като природоизследовател в околосветското пътешествие с кораба „Бигъл“. От това петгодишно пътуване донася ценни зоологически и геоложки колекции. Наблюденията и материалите, събрани по време на пътешествието, стават основа на научните теории на Дарвин.

Алоад д'Орбини (1802–1857) — френски палеонтолог и изследовател на Южна Америка, смята се за създател на физическата география на Боливия. ↑

[4] *Мачета* (исп.) — нож, дълъг около 50 см, с извито острие и здрава дръжка, използван за изсичане на храсти и захарна тръстика. Разпространен в Южна и Централна Америка, а също и в Африка. ↑

[5] *Каучуковото мляко*, на латински латекс — млечен сок, който се съдържа в каучуконосните растения. Пресният латекс има леко алкална реакция; под влияние на киселините, солите на някои метали, температурните промени и други фактори той коагулира и образува твърда, влачеща се, лепкава, пореста маса.

Болачаш (порт.) — дълго дърво във формата на лопата; топка от суров каучук. ↑

XIV

ПОЛЯЦИТЕ В БРАЗИЛИЯ

Веднага след закуската двамата приятели тръгнаха из гората. Тясната пътечка водеше през гъсталак от храсти и лиани, оплитащи клоните на дърветата. Джунглата тъкмо се будеше за живот след нощния сън. Наоколо се чуваха подозрителни гласове, шумове, писъци и крясъци. Лъчите на изгряващото слънце тук-таме проникваха през короните на дърветата и разсейваха полумрака. Разноцветни, прелестни цветя разтваряха чашките си, а във въздуха се носеше упоителен аромат.

Просечената от серингейрошите пътечка безпогрешно довеждаше до пръснатите поотделно из гората хевееви дървета. Те приличаха на нашия ясен. Стволът им беше висок и строен, покрит със светлосива, гладка като коприна кора. Високите, редки и прозирни корони пропускаха обилна дневна светлина. Томек и Новицки лесно разпознаваха каучуковите дървета, защото широките жлеbove по кората и прикрепените в долния им край кратуни не оставаха никакви съмнения.

— Погледни, братле, как джунглата се брани от човека — обади се капитан Новицки. — Гъсталакът нахълтва в пътечката, макар че серингейро днес явно не е жалил мачетата!

— Внимавай, Тадек, под изгнилите листа обичат да се загнездват сколопендри^[1], а ухапването им може да бъде много опасно за човека!

— Караш ме да се пазя от сколопендрите, а тук по врата ми вече се сипят червени мравки — измърмори Новицки. — По дяволите, парят като огън!

— Заплеснал си се по каучуковото дърво, докато трябва добре да внимаваш за всичко. Чакай, ще ти помогна да изтръскаш мравките. От техните ухапвания можеш да вдигнеш висока температура.

— Като се върнем в лагера, ще си пийна ром и няма да ми има нищо — отвърна Новицки. — Колко пиявици има в тия мочурища! Как могат тия индианци да ходят боси сред подобни гадини!

— Те живеят в джунглата от векове — отговори Томек. — Не си ли забелязал, че по тялото на някои индианци липсват цели парчета кожа? Така страшно са ги разкрасили именно паразитните насекоми и червеи.

— Трябва да се признае, че доста сръчно умеят да ги вадят с клечка от тялото си. Правят го почти както папуасите в Нова Гвинея.

— Повечето папуаси също живеят в блатисти тропически джунгли.

— Нека си живеят, щом им харесва — отвърна капитан Новицки.

— С всичко може да се свикне — каза Томек. — Та нали и много поляци се заселват в Бразилия! Нашите селяни идват тук на цели семейства.

— За какъв дявол полските селяни толкова се натискат за тая Бразилия? Тук е сиромашия до шия! Ако някой им разкаже в Полша как е тук в действителност, ще престанат да мечтаят за Южна Америка!

— У нас земята все още принадлежи главно на едрите земевладелци, а тук я има в изобилие — отвърна Томек.

— Да седнем на този повален дънер и да си побъбрим — предложи Новицки. — Сядай смело, не виждам гадинки!

Той извади лулата си, натъпка я с тютюн и запали. Пухна кълбо дим срещу мравките, тичащи по дънера, на който бяха седнали, и подхвана:

— Интересно, кой е първият поляк, пристигнал в Бразилия? Чувал ли си нещо на тая тема?

— Разбира се, че съм чувал. Първият поляк, известен в Бразилия, е бил Кшищоф Арцишевски, адмирал от холандските войски.

— Това трябва да е било много отдавна, защото не зная нищо за него. Какъв е бил той?

— Като изгнаник от Полша Арцишевски се заселил в Холандия и постъпил да следва военно инженерство и артилерия. През 1629 година с чин капитан от пехотата взел участие в експедицията до Бразилия, тъй като точно по това време холандците се опитвали да заграбят испанската колония в Южна Америка.

Холандската флота атакувала откъм морето град Олинда, столица на капитанията, тоест на окръга Пернамбуко, и укрепения форт Ресиф на южния бряг на залива. Артилерийската стрелба от корабите в

развълнувания океан не била успешна и холандците не могли да превземат тези градове. Тогава Арцишевски, който участвувал във военния съвет, предложил да щурмуват откъм сушата, откъдето испанците не очаквали атака. По негов съвет тайно стоварили на брега три хиляди войници и тогава експедицията превзела укрепените градове.

След това Арцишевски се върнал в Холандия и вече като полковник потеглил на нова експедиция за Бразилия. Заедно със Зигмунт Шкоп, който бил родом от Шльонск, водил военни действия против испанците. Превзел форт Араял, а после победил новия испански командущ княз Лерма. Накрая Арцишевски бил произведен в чин генерал от артилерията и адмирал на холандските морски сили в Бразилия...

— Щом е бил толкова важна личност в холандската колония, сигурно е направил голямо състояние — подметна Новицки.

— Грещиш, Тадек, Арцишевски не е бил конквистадор и не се е борил за лична изгода. Върнал се в Полша и като генерал от артилерията се бил с Хмелницки край Пилавце, а по-късно подготвил и ръководил Отбраната на Лвов.

— Военният винаги някак ще се оправи, защото добри войници всякъде са нужни — забеляза Новицки. — На мен най-много ми е жал за бедняците, които заради къшея хляб се трепят до Бразилия. Неотдавна прочетох една книга от Конопницка на тази тема — „Господин Балцер в Бразилия“. Чак ми се доплака от несретата на нашите преселници. Такава е, изглежда, съдбата на поляците, че или преследванията на завоевателите, или нищетата ги прокуждат от собствената им страна.

— Какво можем да направим срещу това?! — развълнувано проговори Томек, защото и той, и баща му, и неговите приятели трябваше да бягат от Варшава, окупирана от царска Русия. — Не на всички поляци е било трудно да си уредят живота в Бразилия. Полските политически емигранти след Ноемврийското въстание (1830 г.), Пролетта на народите (1848 г.), и Януарското въстание (1863 г.) били образовани хора, търсени и ценени в Бразилия. Потомците на фамилията Тромковски заемали високи постове в бразилската армия, инженерите Римкевич и Бродковски строили железопътна линия от Сао Паоло до пристанището Сантос и подвижното пристанище в

Манауш, а инженер Бабински направил първата геоложка карта на тази страна. Други, като например Хероним Дурски, се грижили за запазване на полския дух сред нашите заселници.

По-лошо обаче било положението на нашите емигранти, дошли тук да търсят препитание. В голямата си част те били селяни, които не са могли да се надяват, че ще получат земя в Полша. Тези хора били без образование, не знаели чужди езици, нямали представа за географията, следователно не са им били известни и условията в тази тяхна бленувана Бразилия. При вестта, че в Америка раздават безплатно земя, те продавали скромното си имущество и тръгвали през морето. Мнозина от тях трябвало да преживеят много разочарования и дори трагедии.

— Продължавай Томек. Тъжни, но и поучителни са тия работи — каза Новицки.

— Голям шум се вдигнал около необикновената история на няколко десетки полски семейства от Горен Шльонск, които били заселени недалеч от немските колонисти в селището Бруске, щата Санта Катарина. Там местността била планинска, а земята — неплодородна. Германските колонисти смятали поляците от Шльонск за немци и започнали да преследват непокорните, които държели да запазят своята национална самобитност. Беззащитните полски селяни се обърнали за помощ към земемера Вош-Сапорски, също емигрант от Шльонск, и към енорийския свещеник в Гаспар, Антони Желински, които били единствените що-годе образовани хора сред тях.

И Вош-Сапорски и свещеник Желински намислили да създадат компактни полски селища в Парана, където в околностите на град Куритиба през 1853 година възникнало първото полско селище. Започнали дълги и мъчителни ходатайства, за да издействуват съгласието на бразилските власти за преселване на поляците от Санта Катарина в щата Парана, който имал по-поносим климат.

Немската управа на колонията в Бруске скоро научила за намеренията на поляците; опасявайки се от обезлюдяване на колонията, тя започнала да противодействува и да си служи с подстрекателства. Стигнало се дори до въоръжено тероризиране на поляците. Изтормозените полски селяни, по съвета и под водачеството на Вош-Сапорски, решили да избягат тайно от Бруске. За целта построили салове и една нощ скришом отплували по реката, а след

това пеш прекосили планините и девствената джунгла чак до Итажа, където трябвало да ги чака кораб за Парана. Макар и изиграни, немците не се признали за победени и дори в Итажа се опитали да осуетят заминаването на кораба с полските преселници. Едва намесата на паранските власти окончателно спасила поляците от преследванията.

По този начин тридесет и две полски семейства от Шльонск се озовали в Парана и основали край Куритиба селище, което Вош-Сапорски нарекъл Пиларзиньо.

— Какво е това чудновато име? На негово място щях да измисля някакво полско — възнегодува Новицки.

— Пиларзиньо на полски значи пилигримство^[2]. С това име Вош-Сапорски е искал да увековечи мъчителното скиталчество на поляците от Санта Катарина до Парана — обясни Томек.

— Е, щом е така, добре е направил. Май че още не си свършил, братле, продължавай нататък.

— В края на миналия век полски селяни на няколко пъти масово заминавали за Бразилия. И тогава не липсвали трагични събития. Пристигащите в Бразилия емигранти били настанявани отначало в общи бараки, където чакали да им дадат земя във вътрешността на страната. Претъпканите бараки в повечето случаи били много нехигиенични. Доведени до отчаяние, поляците жадували на всяка цена да се доберат до някое по-прохладно място. Те се хванали за тази мисъл, като удавник за сламка. Близко шест хиляди полски селяни, жени и деца, тръгнали пеш на юг. Това бил истински поход на смъртта. По-тежките предмети хвърляли по пътя, каквото имали по-ценно разменяли срещу храна, а накрая, умирайки от глад, давали дори собствените си деца...

— Престани, това е ужасно! Нещастните хора търсили по-добро съществуване, а били обречени на мъчително скиталчество. Сигурно след това са съжелявали, че са напуснали своята страна. Дори сухият залък е по-сладък в родния дом, отколкото сладкишът на чуждо място. Щом Полша си възвърне независимостта, веднага се връщам в нашата Варшава.

— Всички ще се върнем там, Тадек. Татко също много тъгува за родината. Ще създадем зоологически градини във Варшава и в други градове, а после ще докарваме различни животни.

— Отлична идея! — похвали го Новицки и отново попита: — Не знаеш ли как са се справяли нашите заселници с тукашните индианци?

— Мечтаейки да се сдобият с парче земя, полските селяни дори не знаели, че в Бразилия още живеят законните господари на тази страна — индианците. Вероятно не са имали дори представа, че на света продължават да съществуват първобитни, примитивни народи, препитаващи се с лов. Нашите първи емигранти, които се заселили в щата Парана край Куритиба, не се сблъскали с индианци, тъй като те били изтласкани оттам още преди идването на поляците. Също и колонистите в северозападната част на страната се натъквали само на остатъци от индианците от племето корсади, които само от време на време застрашавали тяхната безопасност.

В значително по-тежко положение се озовали полските колонисти край реките Негру и Игуашу, на границата между щатите Парана и Санта Катарина. На юг от тези реки живеели ботокудите, които принадлежали към най-известното ловно племе в източна Бразилия. Ботокудите не искали да приемат чуждата цивилизация на белите и предпочитали да бъдат избити до крак, отколкото да изгубят свободата си. Те продължавали да водят много примитивен живот; не познавали грънчарството, не умеели да предат. За риболов използвали стрели, месото печели над огън или върху нагорещени плочи, били човекоядци. На тялото си не носели нищо друго освен накити в ушите и бърните. Умрелите погребвали в колибите, а земята отгоре утъпквали добре, за да не може покойникът да стане и да върши злини на живите. Тези примитивни ботокуди уреждали по много оригинален начин междуплеменните спорове. Не водели войни помежду си, а всички конфликти решавали чрез единоборство между вождовете на скараните племена.

— Това ми харесва много — одобрително каза Новицки. — Във всички войни винаги най-много страдат невинните хора. Много жалко, че в Европа няма такъв обичай.

— Тогава незабавно бих издигнал твоята кандидатура за върховен вожд на поляците — весело извика Томек.

— Умно би постъпил, братле, защото бих извикал на бой едновременно руския цар, германския император и краля на австрийците и на всичките като нищо с един замах бих им отсякъл кратуните.

— Понеже познавам изключителната ти сила, вярвам, че би могъл да го направиш.

— Е, стига шеги! Сега разказвай по-нататък за ботокудите и нашите преселници.

— Трябва да поясня, че немските колонисти първи се сблъскали с ботокудите в Санта Катарина. Те водили с тях упорити, кървави борби и чак след много години окончателно ги изтласкали навътре в страната.

Полските заселници влезли в конфликт с ботокудите в края на миналия век. Това станало в селищата южно от река Негру, където именно се намирала планината Таио, смятана от ботокудите за свещена. Отначало индианците не закачали поляците. Вече били изпитали на гърба си жестокостта на белите хора и предпочитали да не се доближаваха до тях. Но когато заселниците почнали да изсичат горите близо до свещената планина, ботокудите се почувствували в опасност. Те не атакували веднага поляците, защото нямали навик да нападат когото и да било без предупреждение. Опитали се да сплашат заселниците, като им хвърляли нощем тояги по вратите и чукали с пръчки по стените на къщите им. Едва когато това не дало резултат, започнали да предприемат кървави нападения.

Полските заселници нямали оръжие и били беззащитни. Паднали жертви. Петнадесетина семейства избягали от застрашените терени, но на тяхно място прииждали други, въоръжавали се и продължавали да изсичат горите. Накрая те проумели военната тактика на ботокудите и сами започнали партизанска война, която, изглежда, още продължава там. Това е може би единствената в историята полско-индианска война^[3].

— Проклятие! Трудно ми е дори да желая победа на нашите заселници — каза капитан Новицки. — Нали тия нещастни, мъжествените ботокуди, отстояват своето справедливо дело.

— Тъжна истина. Победата на нашите колонисти няма да ни донесе радост — отвърна Томек. — Нашите емигранти не са можели и не са имали къде да отидат, ако напуснат Парана. Липсата на образование и пари им е отнемала възможността да си търсят друг поминък. Само обработването на собствена земя е можело да им осигури горчивия често пъти къшей хляб. Уверен съм, че те не

изпитват омраза към злочестите индианци, с които жестоката и за двете страни съдба им е отредила да воюват.

— Ботокудите до последния човек ще защитават свещената планина Таио. Жал ми е за тези нещастници.

— И на мене, Тадек, но ние, уви, не можем да направим нищо. Край гробището на храбрите ботокуди заселниците ще обработват земята, а после ще остане само легендата за героичните и нещастни индианци.

И двамата се натъжиха и замълчаха. Жал им беше за обречените на гибел индианци и същевременно за участта на полските селяни, които мизерията бе прокудила от собствената им родина. Чак след някое време капитан Новицки извади карирана кърпа от джоба си и избърса потта от челото си. След това погледна към лазурното небе, което прозираше през короните на дърветата.

— Слънцето започна здраво да прижурия — каза той. — След няколко часа тръгваме на път към племето субео. Време е вече да се връщаме в лагера.

Те вървяха замислени през гората. Изведнъж Томек се спря и хвана приятеля си за ръката. Новицки само проследи с очи погледа му, забит в близкия гъсталак, и веднага хвана с две ръце дръжките на револверите, пъхнати в кобурите на колана му.

— Не стреляй! — прошепна Томек.

От ляво на пътеката в гъсталака наред тресавището се размърда някакво червено-жълто туловище, изпъстрено с пръстеновидни и безформени черни петна. Това беше огромен ягуар^[4], дълъг почти два метра. Пробуден от следобедната дрямка, той издаде тъпата си муцуна от храстите и загледа с жълтеникавите си очи нашествениците на пътеката. Еластичната му дълга опашка на ивици неспокойно се размърда и листакът зашумоля.

Ягуарът се приповдигна на лапи.

Новицки се наведе напред, светкавично извади и двата револвера наведнъж, но Томек с тих глас още веднъж го възспря:

— Не стреляй!

И веднага се изпречи пред приятеля си, за да не може да стреля по хищника.

— Полудял ли си! — изсъска Новицки.

А Томек впи очи в очите на ягуара. Грамадната котка раззина уста. Лъснаха бели остри зъби, тихо ръмжене, подобно на стенание, прозвуча в смълчаната джунгла.

Томек полека пристъпи още една крачка към хищника. Вонята от тялото на дивия звяр стана още по-остра. Томек спря, без да отделя поглед от очите на притаилия се ягуар.

Животното примижа, разтвори уста, но проплакващото ръмжене още не беше съвсем агресивно. Ягуарът тръсна глава, сякаш да пропъди досадно насекомо. След това цяла минута, която на Новицки се стори вечност, Томек и ягуарът се гледаха в очите, докато накрая спотайващото се животно започна заднишком да отстъпва в храстите. Внезапно Томек плесна с ръце. Ягуарът, сякаш пробуден от сън, с един голям скок се хвърли в гъсталака и изчезна в гората.

Томек се извърна към приятеля си. От лицето му бе вече изчезнал изразът на огромно напрежение. Усмихна се на втрещения моряк и каза:

— Успях, а?

— Да не те е ухапала бясна акула? — избухна Новицки.

— Защо се сърдиш? — попита Томек. — Не бях чак толкова лекомислен. Знаех, че стоиш зад гърба ми с оръжие в ръка. Всеки миг можех да отскоча встрани, за да стреляш. Знаех, че ще улучиш.

— За кой дявол се излагаш на опасност? Вече втори път опитваш този фокус с хипнотизирането на животни.

— Още ли помниш оная история с гепарда на махарани в Индия?
— учуди се Томек.

— И таз добра! — възмути се Новицки. — Тогава кожата ми настръхна на гърба, макар че гепардът беше опитомен.

— Не се сърди, наистина бях ужасно любопитен как ще се държи в подобна ситуация един див хищник.

— Да не искаш да станеш хипнотизатор на животни? — смръщи се Новицки.

Томек се засмя и каза:

— В бъдеще възнамерявам да си опитам щастието като дресьор на диви животни. Затова охотно правя различни опити.

— Във всеки случай повече не прави подобни фокуси пред мене, защото макар и да си женен, ще те напляскам като две и две четири.

— Обещавам, че няма повече, но опасността наистина не беше чак толкова голяма. По ленивите движения на ягуара веднага се виждаше, че през нощта се е наял до насита. Смуга неведнъж ми е казал, че ягуарът за разлика от пумата^[5] не се прокрадва по следите на човека. Сблъска ли се неочаквано с него, той или направо бяга, или го гледа спокойно. Страшен е само когато го закачат.

— А аз съм чувал, че ако такава хищна котка веднъж опита човешко месо, след това вече се пристрастява към лов на хора.

— Това е вярно, защото невъоръжените или лошо въоръжени местни жители са лесна плячка за него — призна Томек. — Та нали сме слушали за тигри в Индия и лъвове в Африка, които нападат хора.

— Точно затова ти се ядосах. Тоя ягуар също можеше да бъде човекоядец.

— На хора налитат предимно старите животни, които вече нямат сила да гонят пъргавия дивеч и да се борят с него. Този ягуар беше много млад за такова нещо.

— Предпочитах да го убия. Сигурно някъде тук е леговището му и може да нападне някого от събирачите на каучук.

— В Амазония ягуарите са доста разпространени, защото живеят по залесените брегове на реките, в крайнините на блатистите джунгли и тресавищата. Най-често те нямат постоянно леговище. След обед лягат да подремнат, където ги свари слънцето. След нощното угощение денем те обикновено са тромави, докато през нощта се движат пъргаво и бързо.

Увлечени в разговора, те влязоха в лагера. Близо до бараката намериха Никсън, който ги посрещна с думите:

— Чакам ви за обед! Уилсън вече е готов за път, можете да тръгнете веднага след като се нахраним.

— Ние също сме готови — отговори Томек.

— Ами да, с малко багаж и грижите са малко — добави Новицки.

— Уилсън вече натовари всичко в лодката. Реките още са пълноводни, така че пътуването по това време няма да бъде много трудно. Индианците субео, които ще вземете за гребци, прекрасно знаят пътя.

[1] Сколопендрите са най-големите многоножки. В Бразилия, Чили и съседните страни живее гигантската сколопендра. Те са бързи и пъргави животни, спадащи към нощните хищници. Отстрани на заострената си муцуна имат чифт ногочелюсти, свързани с намиращата се в главата отровна жлеза. Броят на ходилните крачка, разположени по две на отделните сегменти на тялото, се колебае от 15 до 173 чифта. Сколопендрите ловуват в тъмните скривалища, под камъните, в цепнатините на земята или под кората на дърветата. ↑

[2] Сега някогашното полско селище Пиларзиньо е квартал на Куритиба. ↑

[3] М. Лепецки в книгата си „Парана и поляците“ пише: „Партизанската полско-индианска война продължила 27 години и завършила с умиротворяването на индианците през 1917 г.“ Според откъс от дневника на млад полски заселник само в околностите на Итаиополиш ботокудите убили 40 полски заселници. Освен това поляци загивали и в други селища. ↑

[4] *Ягуарът* отдавна обитава двете части, на Америка от река Негру и Колорадо в Патагония чак до Мексико и Луизиана. Сега се среща в изобилие само в по-топлите райони на Южна Америка, а в Северна Америка е почти напълно изстребен. По сила може да се сравнява само с тигъра и лъва. Храни се с по-едри бозайници, включително и тапири; отвлича от пасищата телета, жребчета и мулета; не се отказва и от рибата, която изхвърля с лапи от водата на брега. ↑

[5] *Пумата* — наричана още кугуар или сребрист лъв, обитава двете части на Патагония чак до Канада. През деня пумите спят по дърветата, в храстите или във високата трева, а вечер и нощем излизат на лов. ↑

XV

СУБЕО ИЛИ „ХОРА, КОИТО ГИ НЯМА“

Хабоку приседна върху крайчеца на рогозката от палмови влакна, постлана на земята под сянката на дървото. Пред него лежеше пушка, разглобена на части, Той се залови грижливо да почисти затвора на оръжието, защото се канеше на другия ден в зори да излезе на лов за едър дивеч. Недалеч в полукръг бяха наклекали няколко момчета и съсредоточено наблюдаваха движенията на смелия ловец.

Хабоку беше ловец на ягуари, което в племето субео се смяташе за най-висша проява на мъжество и храброст. Освен по символичната огърлица от ягуарови зъби и бедрената препаска от кожа на броненосец, Хабоку се отличаваше от другите жители на селцето и по това, че имаше пушка. Това още повече издигаше неговия авторитет. Хабоку рядко отиваше на лов с огнестрелно оръжие. В джунглата патрони не се намираха лесно. Но този път той искаше да убие анта, тоест тапир^[1], чиито следи беше открил от другата страна на реката. Пушката му напомни за далечната експедиция в околностите на река Укаяли. Именно за участието си в нея беше получил от Смуга това прекрасно оръжие.

Какво ли е станало със Смуга? Сигурно е загинал, щом след толкова време не се върна. Хабоку напълно разбираше този справедлив бял човек, който искаше да накаже убийците и онези, които бяха нападнали лагера край Рио Путумайо. Индианецът също никога не забравяше неправдите. Но защо Никсън и Уилсън не търсеха Смуга? Защо го оставиха на произвола на съдбата? Хабоку гневно смръщи вежди. Всички индианци субео в лагера при Путумайо смятаха, че тези двама бели не се държат към Смуга като истински приятели. Затуй Хабоку напусна лагера на събирачите на каучук и нямаше намерение да се върне там. Нека белите си уреждат работите помежду си! Какво го интересуват те!

Хабоку погледна към реката. Усмихна й се като на стара, добра позната. Нали я познаваше от детинство. Край тази свещена река

народът субео живееше от векове. Водопадите и потоците-притоци очертаваха територията на отделните родови общини. Хабоку се върна при своите; знаеше, че радостта и грижите му споделят с него не само най-близките му, а и всички обитатели на малоката^[2]. За минута спря да чисти оръжието. Замислен обърна глава към удобната голяма къща, в която живееха индианците субео от рода Педиква. Старейшина на този род беше неговият баща.

Както беше прието, Хабоку заедно с него и двамата си братя беше издигнал първите три двойки тежки греди, около които щеше да се гради къщата, а след това в строежа бяха помагали всички жители на малоката. Лицевата част на къщата с главния вход беше обърната към реката. Субео винаги строяха малоки по този начин, тъй като заради безопасността си трябваше постоянно да наблюдават всичко, което става по реката, тоест по главния път в техния край.

Според вярванията на субео общият покрив обединява членовете на родовата община. Малоката беше не само помещение за спане, но и главно средище на обществения и религиозния живот. Затова разпределението на къщата беше съобразено с нуждите на индивидуалния и колективния живот на обитателите. По дължината на двете странични стени бяха наредени помещенията за отделните семейства, преградени едно от друго и отворени само към главния коридор, който минаваше по средата на къщата от лицевата до задната част.

Този главен коридор имаше всестранно предназначение: в предната част приемаха гости, провеждаха обредни церемонии и угощения, танцуваха, а в земята отдолу погребваха умрелите; в задната част на къщата се намираше общата кухня; в главния коридор преди залез слънце всички се събираха на обща трапеза.

За Хабоку веднага бе отделено помещение в общия дом, тъй като възнамеряваше да се ожени. Сега той не съжаляваше за труда си. Според традицията родителите му го посъветваха в кой род да отиде за жена. Тя беше хубава, работлива и добра девойка. В знак на голямата си любов Хабоку изкорени дърветата от една голяма площ, за да й направи градинка, в която тя сега отглеждаше маниока.

Хабоку се наведе и зад покрива на малоката погледна към шатрата, тоест към градинката на жена си. В далечината се виеше синкав стълбец дим.

Това беше условният знак, че жена му е на полето и не я заплашва никаква опасност.

Младият индианец притвори очи. По неокосменото му лице заигра усмивка. Спомни си как се беше запознал с жена си. Хареса му се веднага още при първото посещение. Тогава по установената церемония той завърза приятелство с нея, като ѝ подари басма за две поли, два украсени гребена, малко огледалце, конци, игли, две кутийки брилянтин, сапун и две кутийки кибрит. Тя също му поднесе подарък — две големи калембаси^[3] за чича^[4], две кълбета канап и гердан от сушени семена, а баща ѝ му даде два конеца за риба, защото всички мъже в племето субео бяха рибари.

След това Хабоку прекара много дни в рода на девойката. Ходеше на лов с нейните братя, хващаше риба, плетеше хамаци и кошове, за да се отплати с работа за гостоприемството. Един ден девойката хвърли в лицето му шепа брашно от маниока и избяга в градинката на майка си. Това беше знак, че го харесва. Хабоку се възползва от първия сгоден случай и ненадейно поръси девойката със сока на растението уве, което според древния обичай трябваше да му осигури нейната любов.

След това родителите на сгодените започнаха да обсъждат условията за женитбата. Хабоку обеща на брата на годеницата си, че една от сестрите му ще се омъжи за него, и вече нищо не му пречеше да отведе годеницата си. Една сутрин Хабоку и най-добрите му приятели доплуваха в зори до пристана и отвякоха къпещата се девойка. Това не мина без шумотевица и без мнимо сбиване, както изискваше добрият обичай.

Хабоку се сепна от дълбокия унес. В стопанския двор зад малоката екнаха смехове и високи разговори. Жените вече започваха да се връщат от нивичките си. Значи, минаваше пладне.

Жените хвърляха мачетите пред вратите и с кошове, пълни с корени от маниока, тръгваха към пристана за лодки. Първо се къпеха, за да се освежат след знойния трудов ден, играеха с децата и се шегуваха. След това измиваха корените от маниока, като ги потапяха във водата заедно с кошовете. Те се връщаха весели в малоката, защото беленето на корените беше по-скоро почивка за тях. Сядаха на пода в главния коридор, облягаха се на гредите и със зъби нахапваха кожицата на корена, а след това я обелваха с пръсти. При тази работа съседките

си разправяха новини и клюки. Малоката кълтеше от смехове, които стихваха, когато жените започваха да трият корените на специална дъска. Това беше най-тежката и най-неприятната работа за тях.

Хабоку бързо сглоби пушката. Тъкмо надничаше срещу светлината в цевта, когато откъм реката се чува викове. Сред рибарските лодки, които се връщаха от ежедневния улов, се виждаше една дълга чужда лодка. Хабоку веднага позна единия от тримата бели, които седяха в нея. Това беше Уилсън, началникът на лагера на каучукосъбирачите край Рио Путумайо. Дали отново ще набира серингейроши?

Хабоку най-напред предупреди баща си като старейшина на рода за пристигането на гостите, а след това заинтригуван побърза към пристана. Чуждата лодка тъкмо се приближаваше до брега. След минута тримата бели вече бяха на мостчето.

— Добре дошъл, сеньор Уилсън — каза индианецът.

— Добре заварил, Хабоку, радвам се, че отново те виждам. Ти не искаше да се върнеш при нас, затова аз дойдох при тебе — отговори Уилсън и добави: — Водя и двама приятели на сеньор Смуга. Това е сеньор капитан Новицки, а това е сеньор Вилмовски.

По обичая на белите Хабоку им додаде ръка за поздрав. На Томек се стори, че при името на Смуга в очите на Хабоку проблясна умело прикрит, жив интерес.

— Сеньори, заповядайте в малоката — каза Хабоку и поведе гостите към къщата.

На прага ги очакваше старейшината на рода. Уилсън вече три пъти беше идвал в селцето, за да набира индианци от племето за каучуковите лагери, и затова старейшината се обърна най-напред към него.

— Добре дошъл, сеньор, в нашата малока! Винаги си желан гост!

— Добре заварил, почитаеми старейшино! — отговори Уилсън.

— Идвам в твой дом с приятелите на изчезналия сеньор Смуга, които много искаха да се запознаят с тебе и с твой храбър син.

— Добре дошли, сеньори! — рече старейшината и им протегна ръка. — Заповядайте вътре!

В обширната малока беше чисто и проветрено. В отделните помещения се виждаха окачени по гредите хамаци, кошници от кора,

съдове от калебаса, лъкове, сарбакани и колчани. Стените бяха окичени с различни маски.

Старейшината посочи на гостите една пейка близо до вратата. Едва седнали, и жената на старейшината сложи на пода пред тях малка съдинка с варени зърна чер пипер и ги покани да хапнат. След минута тя се върна с една тавичка маниоково тесто, която остави до пипера. После всички домакини от малоката направиха същото. Сега при гостите остана само Хабоку, а всички останали се оттеглиха дискретно в своите помещения.

Уилсън, който знаеше обичаите на племето субео, стана от пейката, започна да отчупва по късче тесто от всяка тава, да го топи в пипера и да яде. Едновременно той даде знак на спътниците си да направят същото.

— Вземете от всички тави, за да не обидите някоя от домакините — прошепна той.

След тази скромна закуска те отново седнаха на пейката. Жените веднага прибраха яденето. Като се възползва от настъпилата суетня, Уилсън тихо каза:

— Това беше символично почерпване в знак на гостоприемство. Субео не дават повече храна на гостите.

— Лоша работа, аз съм гладен! — измърмори Новицки.

— Гостът може да бъде поканен на общата трапеза само ако взема участие в ежедневната работа на рода — обясни Уилсън.

— Да им дадем сега подаръците — полугласно предложи Томек.

Уилсън помоли старейшината да приеме подаръците за всички членове на задругата. За жените имаше пъстроцветни стъклени мъниста, конци, игли и огледалца, а за мъжете — джобни ножчета и кукички за въдица. Накрая той подари на обитателите на малоката младия тапир, който Томек беше убил същия ден, докато плаваха по реката.

Все повече мъже се връщаха в дома. Едни донасяха убития дивеч, други уловената риба. Новодошлите поздравяваха гостите и дискретно изчезваха в своите помещения.

— Обща кухня ли имат в малоката? — попита Томек, когато за минута останаха сами.

— На истинска, обща трапеза те се събират преди залез слънце — осведоми го Уилсън. — Иначе през деня отделните семейства се

хранят сами, но всички гозби се приготвят на общата печка, което трябва да символизира общността на рода. През другото време само децата получават хляб от маниока, опечен от собствената им майка.

— Надявам се, че няма да се наложи да спим в малоката — каза Томек. — Макар че къщата изглежда чиста, в нея сигурно има паразити.

— Те ще ни поканят, но можем да кажем, че не искаме да ги притесняваме. Ще разпънем палатките на площада пред малоката — отвърна Уилсън. — Винаги когато идвам тук, така правя.

— Идеята е добра — съгласи се Новицки.

Прекратиха разговора, защото в този момент старейшината и Хабоку се приближиха до тях и ги поканиха на общата вечеря. Вероятно бяха решили, че с убития тапир гостите са дали своя принос и заслужават да бъдат поканени на общата трапеза.

Върху рогозките, постлани по средата на общия коридор, жените наредиха тави с пити от маниока и царевица, варена прясна риба, печено и сушено месо, нарязано на тънки филийки. След това донесоха купички със сос от пипер, подпечени какавиди и печени мравки. Имаше и диви плодове.

Мъжете насядаха в широк кръг около ястията. Пред тях в потесен кръг насядаха синовете им, а жените скромно седнаха на края, зад своите мъже, бащи и братя. На тримата бели предложиха почетното място срещу старейшината и Хабоку.

Докато се хранеха, мъжете се шегуваха с жените, които търпеливо чакаха реда си за вечеря. Томек забеляза, че Хабоку на няколко пъти подаде на седналата зад него жена специално избран къс риба или месо върху парче маниоково тесто. Виждаше се, че много обича младата си жена.

Индианците се хранеха много умерено и затова, когато по даден знак, че вечерята е свършила, те започнаха да си плакнат устата с вода и да си мият зъбите с пръсти, Новицки тежко въздъхна, защото още не беше успял да утоли глада си. Мъжете отстъпиха мястото си на жените и заедно с гостите насядаха на пода в главния коридор, близо до входната врата.

Новицки извади от подръчната си торба кутийка с тютюн и цигарени книжки. Индианците започнаха да си свиват цигари.

Известно време пушиха мълчаливо, както изискваше обичаят, а след това пръв заговори старейшината:

— Дойдохте в добро време. Водата в реката намаля и рибата може да се лови с голи ръце.

— Потоците в горите са пресъхнали, при водопоите по бреговете на реката се виждат различни животни, лесно е да се ловува^[5] — каза Томек, който винаги най-умело водеше разговори с местните жители.

Индианците го погледнаха малко изненадани. Учудиха се, че най-младият от гостите пръв взе думата в разговора. Уилсън веднага забеляза това и обясни:

— Сеньор Вилмовски е опитен ловец и отличен стрелец. С пушка той никога не пропуска целта. Бил е вече в много далечни страни. Там е ловил различни животни, които след това е разменял в своята страна за други предмети.

— Хващал ги е живи? — любопитствува старейшината.

— Да, той си има начини за това. Хванал е даже няколко живи ягуара.

Недоверчив шепот се разнесе сред индианците. Разговорът се водеше на португалски и Новицки, който по-добре от Томек знаеше този език, веднага му пошушна на полски:

— Покажи снимките с уловените животни...

Индианците смаяно разглеждаха тигрите, лъвовете, слоновете, носорозите и жирафите. Но най-голямо учудване предизвика снимката, на която Томек връзваше муцуната на една пантера, толкова подобна на ягуар. Индианците за миг забравиха за стоическото си спокойствие и оживени разменяха гласно бележки.

— И тук ли този бял човек ще хваща животни? — попита старейшината.

— Не, сеньор Вилмовски е пристигнал в Бразилия с друга цел. Тръгва с експедиция, за да намери сеньор Смуга или да отмъсти за него — обясни Уилсън. — Той именно е ръководителят на тази далечна и по всяка вероятност опасна експедиция.

Индианците все по-заинтригувани поглеждаха към Томек, който никак не се смути под техните пронизателни погледи. Настъпи мълчание. Накрая Томек подхвана:

— Опитните ловци и воители от племето субео сигурно се чудят, че толкова млад съм станал водач на експедицията. Присъстващият

тук капитан Новицки, който притежава по-голям опит от мене, храброст и необикновена сила, заедно с мене ще бди за безопасността на всички участници в тая експедиция. Заедно ще търсим Смуга, защото той е наш добър приятел и при подобно положение би направил същото за нас. Смуга за мене е повече от приятел. Това, което мога, от него съм го научил.

Индианците с интерес разглеждаха Томек, който ги покори със скромността си. Томек почака малко и продължи:

— Чували сме от господин Уилсън, че индианците от племето субео са изключително храбри. Знаем също, че сте превъзходни следотърсачи и гребци. И за това дойдохме във вашето село. Помислихме, че може би прославеният Хабоку и няколко други воители ще пожелаят да дойдат с нас на тази експедиция. Какво ще ни отговорят воилите от племето субео?

— Хабоку, ти беше със сеньор Смуга при Укаяли — каза Уилсън. — Знаеш защо отиде там той! Сега на него му е нужна помощ.

Индианецът го изгледа гордо.

— Хабоку има добра памет, не забравя приятелите на индианците — отговори той. — Но защо ти чак сега си дошъл при нас? Не беше ли ти приятел на сеньор Смуга?

— Никсън и аз искахме да тръгнем да го търсим, но братовчедът на сеньор Вилмовски ни разубеждаваше за доброто на Смуга. Твърдеше, че само опитният сеньор Вилмовски може да открие следите. Затова го чакахме да дойде — обясни Уилсън.

— А сега ще отидеш ли с тях на тази експедиция? — попита Хабоку.

— Не искат да ме вземат! Нито мене, нито Никсън. Качват, че няма толкова да им бъдем в помощ, колкото ще им пречим при издирването.

— Една стегната група по-лесно може да се промъкне незабелязано през войнствените племена в Гран Пахонал. Ще действуваме скрито. Затова предпочитаме да вземем няколко смели, добри следотърсачи — обясни Томек.

— Експедицията е опасна — каза Хабоку. — Кампите ненавиждат белите и чуждите индианци.

— Компанията „Никсън — Рио Путумайо“ е готова добре да заплати на индианците субео, които ще тръгнат с експедицията —

намеси се Уилсън. — Цялото възнаграждение можем да дадем още днес.

Хабоку се усмихна презрително и отговори с въпрос.

— А твоята компания изчислила ли е колко струва животът на индианеца?

Уилсън почервения и се смути.

— Извинете, може да съм се изразил лошо, но не исках да обидя никого — смотолеви той.

— Сега знаем за какво сте дошли — обади се старейшината. — Трябва да се посъветваме. Утре ще ви дадем отговор.

Разговорът бе приключен. Белите хора излязоха от малоката и се запътиха към реката, където бяха разпънали за тях голяма палатка. Седнаха на брега край огнището.

Беше ясна вечер. Наоколо пееха хорове от цикади, от време на време се обаждаха гигантските южноамерикански жаби, които издаваха много характерни звуци, наподобяващи свиркане^[6].

— Разговорът ни не свърши много сполучливо — обади се капитан Новицки. — Ще ни отрежат като нищо.

— На такава ми мирише — потвърди Уилсън. — Още докато Хабоку беше край Путумайо, на мене ми се струваше, че ни е обиден за нещо. Сега вече разбирам каква е била работата. Смятал е, че сме постъпили нелоялно спрямо Смуга.

— Сто умрели кита, днес аз също останах с впечатление, че той ви гледа накриво — провикна се Новицки. — Но ако вашите предположения са верни, този индианец трябва да е обичал нашия Смуга.

— Положението на Хабоку не е леко. Когато е тръгнал със Смуга на експедицията, той още е бил ерген, а сега има млада жена, която обича — намеси се Томек. — Не забелязахте ли колко често ѝ подаваше от яденето по време на вечерята?

— Имате право, така постъпва само влюбеният индианец — потвърди Уилсън. — Отскоро са женени и тази девойка няма да го пусне сега за рискованата и дълга експедиция.

— Винаги съм казвал, че за моряка жената е като котвата за кораба — рече Новицки и въздъхна тежко. — Изглежда, че индианците субео като моряците прекарват по-голямата част от живота си в лодката. Те не бива да се женят.

— А мене самият ти ме придумваше да се оженя — пошегува се Томек.

— Нашата Сали е огън момиче! Мъжко момиче. Щом заговорим за експедиция, тя първа започва да стяга багажа.

— Трябва да ѝ повтора твоите думи, сигурно ще се зарадва!

— Няма как, щом Хабоку ни подведе, ще тръгнем сами. Да пийнем по глътка ямайка. Нищо така не оправя настроението, както доброто питие! Чувал съм, че всички индианци имат слабост към чашката, но тия явно са въздържатели. Дори от тяхната си чича не дадоха на вечерята! Отвори една кутия консерви, от глад няма да мога да заспя.

— Във всекидневието си индианците субео не пият алкохолни напитки, но от време на време правят гуляи, на които всички се напиват до смърт — обясни Уилсън. — Те смятат опиянението за свещен ритуал.

— Чувал съм нещо за тези обредни празненства на южноамериканските индианци — каза Томек. — Като че ли подготовката за тия тържества продължава няколко месеца.

— Да, особено когато канят други родове — отговори Уилсън. — Само за приготвянето на чичата са нужни няколко дни.

— Индианците още се съвещават, в техния салон още свети — забеляза Новицки.

— Дано само решат нещо благоприятно за нас — отвърна Томек.

Малко след разсъмване старейшината на рода покани белите гости в малоката. В главния коридор на два реда пейки седяха всички възрастни мъже. Видът им беше тържествен. На главите си имаха мапени, т.е. корони от перата на червена ара, набодени върху сплит от влакна и шнур от маймунски косми. Високо на ръцете си носеха магически гривни, също украсени с пъстри пера, а на шията — огърлици, наречени пеперуди, от триъгълни сребърни плочки. Много от тях бяха окачили на ушите и на долните си устни кокалени или дървени украшения. Лицата и телата им бяха нашарени с червена боя.

— Гледай ги как са се нагиздили — прошепна капитан Новицки на Томек.

— Сигурно сега ще ни кажат какво са решили — измърмори Томек и гледаше неспокойно каменните лица на индианците.

Старейшината на рода посочи на гостите място на почетната скамейка близо до вратата и започна с официално предисловие:

— Чудни хора са белите. Казват, че отвъд голямата вода имали големи села с прекрасни, богати къщи, а пък идват при бедните индианци, отнемат им всичко, отвлечат ги в робство и ги карат да вършат тежка работа. Преди да дойдат белите, индианците бяха толкова многобройни, колкото са дърветата в гората. Сега трябва много, много луни да плуваш по реката, за да попаднеш на индианско селце. Само малцина бели са приятели на индианците. Сеньор Смуга беше наш приятел. Той не даваше да онеправдават индианците субео, които работеха в каучуковите лагери, пазеше ги от лошите бели и от мелезите, които не са нито бели, нито индианци.

Този бял човек беше приятел на всички добри хора. Той не позволил индианците яхуа да се гаврят с душата на младия Никсън и затова взел главата му от тях. После откупил от плен индианците субео, отвлечени от лагера при Путумайо. Сам платил за тях и не ги накарал да му работят за това. Мъжественият Хабоку искал да го придружи в преследването на белите убийци. Но благородният бял човек му заповядал да се върне при своите. Не искал да излага на опасност индианеца. Така постъпва само истински приятел.

Хабоку изпълни волята на белия приятел на индианците субео. Върна се в селцето и се ожени, а ето че сега идват белите приятели на сеньор Смуга и казват: Хабоку, ти си смел, можеш да откриваш следи на хора и животни, ела с нас да търсим сеньор Смуга. Какво трябва да отговори Хабоку? Индианецът не изоставя приятеля си в беда. Съветът на възрастните от рода реши: Хабоку да отиде на експедицията с белите и други индианци да отидат също. Хората от нашето племе желаят отново да видят при себе си своя бял приятел.

Много зарадван, Томек произнесе дълга цветиста реч, в която от името на Смуга благодари на индианците субео за помощта, която оказват на експедицията. После говори Уилсън, а след него Хабоку. Оказа се, че жената на Хабоку била решила да придружава мъжа си на експедицията. Томек и Новицки дори се зарадваха на това, защото младата индианка можеше да бъде много полезна на Сали и Наташа.

След речите обсъдиха условията за заплащането на индианците, които щяха да участвуват в експедицията. Пазарлъците се проточиха

до обяд, а след това старейшината на рода покани гостите на прощална гощавка, която щеше да се състои на другия ден към залез слънце.

---

[1] *Тапирите* са нечифтокопитни животни, най-близки до носорозите. Живеят в Индия, на Суматра, а също в Централна и Южна Америка. Тялото на американския тапир е дълго, заедно с 9-сантиметровата опашка до 2 метра, високо до 1 м. Характерна е късата му грива и сивокафявата козина, малко по-светла от двете страни на главата, по шията и гърдите. Младите тапири имат бяло петно на главата, а по хълбоците — 4 реда бели ивици. Този вид е разпространен от Венецуела и Гвиана през цялото поречие на Амазонка, чак до Парагвай и Северна Аржентина. ↑

[2] Според И. Голдмън малоката е дълъг общ дом, в който живеят 10–15 семейства, образуващи едни родова община, възглавявана от старейшина. Колкото по-обширна е малоката, толкова по-голямо е общественото значение на родовата община. Наличието на малки къщи, пристроени по дължината на малоката, свидетелствува, че някой се е изтръгнал от властта на старейшината и не е могъл да живее в сговор със задругата. ↑

[3] *Калемаса* — съд, често пъти много изкусно украсен, изработен от овалните плодове (с много твърда черупка) на калемасовото дърво, което расте в Централна и Южна Америка. То е ниско, с мечовидни листа, които излизат направо от ствола, с едри цветове и валчести плодове, от черупките на които местните жители изработват лъжици, съдове за течности и чибуци. ↑

[4] *Чича* — бразилско алкохолно питие, поето се получава при ферментацията на царевица, ориз, маниока и палмови плодове. ↑

[5] Това е било през сухия период, който на тази географска ширина настъпва два пъти годишно: от октомври до декември и от февруари до март. Тогава плитките води са пълни с риба, а дивите зверове, търсейки вода, излизат по бреговете на реките. Сухите сезони са били време на ситост за коренните жители. ↑

[6] Вид големи жаби, които живеят в Южна Америка. Предните крайници на тези огромни животни са много силно развити. Във водата се движат доста трмаво, но на сушата са бързи и пъргави въпреки тежката си конструкция. ↑

XVI

ПРОЩАЛНАТА ВЕЧЕРЯ

Белите гости на драго сърце участваха в подготовката на прощалното угощение. Капитан Новицки отиде с Хабоку на лов, а Уилсън излезе с лодка за риба. Томек пък остана в селцето, за да наглежда оставения в палатката багаж.

Според думите на Уилсън индианците от племето субео се придържали към твърде своеобразно разграничение на личната собственост. Те признавали общо две и дори три вида собственост. На цялата общност принадлежали предметите, изработени от старейшината на рода или от жена му и предназначени за общо ползване, а именно: голямата лодка, побираща петнадесетина души, големите съдове за чича, пещите за маниока, пресата за захарна тръстика и пейките за гости. Предметите, използвани при церемониите, и музикалните инструменти в значително по-малка степен представлявали обществена собственост. Затова пък напълно лична собственост били домашната покъщнина, лодките, оръжието, дрънкулките, украшенията, дрехите и стоките, купувани от европейците. Освен това индианците субео не се стеснявали много да вземат нещата на другите дори без тяхно знание. Затова именно Томек трябваше да пази палатката.

Той не се оплакваше от принудителното оставане в лагера, защото имаше възможност да направи различни наблюдения. Басейните на реките Амазонка и Ориноко от етнографско гледище все още бяха непозната земя. Толкова малко се знаеше за изконните жители на саваните и тропическите лесове в Южна Америка, а същевременно много напълно неизвестни индиански племена измираха едва ли не с всеки изминат ден. Освен това някои племена се пренасяха от първоначалната си територия и загубваха самобитната си култура, като се сливаха с други племена. Многобройните реки улесняваха далечните пътувания на коренните жители на тропическата джунгла. Поради това в огромния басейн на Амазонка се откриваха

следи от обичаи и езици, характерни за дори много отдалечени области. Горските индианци навсякъде намираха подобен климат, флора и фауна, както и типичния за тази природа начин на живот — речен и горски. Лесното пътуване и сходните жизнени условия представляваха основата, върху която се формираха всички амазонски култури, а широко разпространеното градинско отглеждане на маниоката и магьосничеството им придаваха еднороден характер.

Томек съзнаваше какъв рядък случай му се е паднал и бързаше да види как живеят индианците субео. Веднага забеляза, че родителите се отнасят различно към момичетата и момчетата. Дъщерите бяха момичета за всичко на майките си. Сутрин отиваха с тях на нивичките с маниока и през цялото време се намираха под техния зорък и суров поглед. После момичетата трябваше да помагат в домакинската работа.

Синовете бяха любимците на майките. Момчетата от шест до петнадесет години се организираха в групи, всяка от тях си избираше главатар. На централния площад пред малоката те си играеха, като ходеха на кокили, или плетяха от влакна змии, с които „се захапваха“. Момчешките групи сами си намираха храна, къпеха се в реката и скитаха из гората. Понякога се включваха в песните и танците или дори участваха в обредите на възрастните мъже. Родителите никога не се караха на децата, ако те загубеха нещо, тъй като индианците субео смятаха, че отпращането на упреци е белег на лошо възпитание.

Вниманието на Томек привлече шаманът, т.е. магьосникът, който даваше „лекарски“ съвети на главния площад пред дома. Всяка общност в племето субео имаше свой магьосник и вярваше в свръхестествената му сила. Според индианците субео великите шамани-ягуари можеха да докарват силни ветрове, град, бури и мъгли, а също така да лекуват и да убиват. Томек поднесе на шамана няколко дребни подаръка. После дискретно го заразително за разните обичаи. Когато жрецът се разприказва, Томек намекна, че индианците субео се сдобиват с храна без особени трудности.

— Истина е — съгласи се жрецът. — Ние живеем в най-хубавите времена. Преди хората са гладували, защото е трябвало да се хранят само със соковете и кората на дърветата.

— Така ли? — учуди се Томек. — Аз мислех, че индианците познават маниоката от много отдавна.

— Заблуждавал си се, първите хора не са познавали друг вид храна освен соковете и корите на дърветата — отвърна жрецът. — Значително по-късно са се научили да отглеждат маниоката и другите полезни растения.

— А кой ги е научил?

— Това е станало така: веднъж един гладен, стар индианец вървял из гората и търсел кора за ядене. В гъсталака случайно попаднал на ауноку — дърво, което имало листа на растението маниока. Корените на маниоката висели над главата на индианеца, но той никога не бил виждал такова дърво и не знаел какво е родило то. Това дърво растяло на просека. Индианецът забелязал, че го пазели различни животни. Замислил се какво да прави. Тогава изведнъж се появил мъдрият агути^[1]. Старецът се учудил, защото агути започнал да яде корените, които висели от дървото. По онова време корените на маниоката нямали кора. „Какво ядеш?“ — попитал го старецът, а агути отвърнал: „Маниока.“ След това агути му казал хората да разчистят земя за обработване. Старецът извикал много индианци, а когато те подготвили полето, агути им казал да отрежат ауноку. Индианците го отсекли с каменни брадви. Когато дървото паднало, всички животни го наобиколили и започнали да ядат. Старецът видял, че всеки клон бил родил различни плодове. На един растели банани, на друг — захарна тръстика, на трети — батати, а на четвърти — туру, тоест отрова. Агути казал на индианците да отсекаат по един клон и да ги насадят в полето. По този начин индианците се научили да отглеждат различни растения и вече никога не били гладни.

— Мисля, че и преди това не са били принудени да гладуват. В горите винаги е било пълно с дивеч — забеляза Томек.

— Да, но не са можели да го ловят! — възрази жрецът. — Първите хора не са умеели да боравят с оръжие. Едва Куваи^[2] им показал как да ловят риба с въдица и ги научил да си служат с оръжието. Освен това някои животни изобщо не бива да се ядат. Например месото на ленивеца^[3] би направило човека много ленив.

— Вижда се, че индианците субео не ядат ленивци, защото от зори до мрак се трудят — пошегува се Томек. — Вашите жени цял ден не си почиват и дори момичетата работят.

— Едно време, когато жените имали свирки и барабани, те по цял ден не искали да вършат нищо, а само си свирели — обясни

жрецът. — Тогава Духът се разгневил, взел инструментите от жените и ги дал на мъжете. Оттогава мъжете трябва да крият свирките и барабаните от жените, а когато някоя от тях ги зърне, трябва да бъде умъртвена с магия.

— Ами какво правят жените, когато мъжете свирят на тези инструменти? — попита Томек.

— Те трябва да напуснат малоката и да се върнат чак когато скрием на сигурно място свирките и барабаните.

Томек имаше желание да разговаря още, но видя, че нови пациенти вече чакаха за лекарски съвети.

Към обяд капитан Новицки и Хабоку се върнаха от лов.

— Не ви е провървяло много — каза Томек на приятеля си, като видя, че ловците разтоварват от лодката само един млад тапир и няколко птици.

— Имахме два тапира, но Хабоку даде единия на индианците от съседния род, на чиято територия застреляхме животните — обясни капитан Новицки. — Обичаят им е такъв, че ако убиеш дивеч на чуждо ловно поле, половината даваш — половината вземаш. Уж са диваци, но са много почитени и си имат ред.

— Трябва да си отбележа това — каза Томек. — А може би сте разговаряли за още нещо интересно?

— Подпитвах Хабоку за това-онова, но той не искаше да говори в гората. Боеше се да не ни подслушат и да ни нападнат великаните.

— Да не би наблизко да живее някое снажно племе? — попита Томек заинтригуван.

— Не бе, братле! Това са легенди, в които те вярват. Чак ме напуши смях, когато тоя храбър ловец Хабоку говореше сериозно за космати великани с две лица и лепкаво тяло. Уверяваше ме, че великаните нападали главно майки и деца и ги изяждали. Разправяше, че един от неговите прадеди дори бил хванал и убил такъв великан. Казваше също, че това можело да се направи само когато месецът е забулен или червен и е ниско на небето.

— Ще трябва при случаи да поговоря с него на тази тема. Това е интересна легенда.

Преди залез слънце всички жени се скриха в малоката. Това беше знак, че мъжете започват ритуалните обреди. Белите гости дискретно се дръпнаха настрана, но същевременно с любопитство поглеждаха

към пристана за лодки, където се бяха струпали воините. Неколцина от тях извадиха от скривалището в гъсталака свещените рогове и барабани. Под техния съпровод Хабоку и още петима воители се изкъпаха в животворната река. Докато се къпеха, те триеха телата си с пенещи се като сапун растения. По този начин предците на племето, живеещи в гълбините на реката, щяха да им вдъхнат мъжество.

След това воините изпробваха издръжливостта си. Те се шибаха един други с пръчки, а накрая пъхаха ръката си в голяма калембаса с червени хапливи мравки. След изпитанията на мъжеството те обиколиха площада пред малоката, като биеха свещените барабани и надуваха свирките. След като скриха отново инструментите в храсталаците край реката, се запътиха към дома; по покана на старейшината на рода заедно с тях влязоха и белите гости.

Жените поднесоха вечерята, а когато тя свърши, мъжете насядаха на двата реда пейки, поставени едни срещу други, и започнаха традиционното пушене. Те държаха пурите с дървени щипци, краят на които можеше да се забива в земята. Няколко пури се предаваха от ръка на ръка. Всеки мъж си дръпваше по един-два пъти и подаваше пурата на следващия. Хабоку позволи и на жена си да поеме дим, което беше израз на голямото му доверие към нея.

По едно време Томек побутна с лакът приятеля си и прошепна:

— Дявол да го вземе, гледай! Носят чича... Не зная дали ще мога да я преглътна.

— Защо пък? — учуди се капитан Новицки. — Аз съм пил чича, съвсем приятно питие!

— Не си ли чувал как го правят?

— Е, как?

— Наистина ли не знаеш?

— Че да не съм местен пивовар! — възмути се Новицки.

— Слушай тогава! Първо размекват и изсушават корените от маниока, после ги стържат, пресяват ги през сито и ги слагат в пресата. Леко подпичат сухите грудки и ги правят на зърна. От тях изпичат малки маниокови сладки.

— Щеше да говориш за питие, а ми разправяш за сладки — възнегодува Новицки.

— Не ме прекъсвай! Точно тия сладки те сдъвкват в уста, а после изплюват в глинено гърне напоените със слюнка бучки и ги смесват с

вода. Когато започне ферментацията, прибавят малко захарна тръстика и всичко това заедно ферментира в продължение на няколко дена.

— Прав си, сигурно слагат захарна тръстика, защото чичата е сладка — съгласи се Новицки.

— И ти наистина си могъл да я пиеш?!

— Какво си се заял за питието им?!

— Но то ферментира от човешката слюнка!

— А как да го правят, като не знаят друг начин? Не си ли забелязал колко чистоплътен народ са те? Мият си устата и зъбите след всяко ядене!

— Ти се шегуваш!

— Слушай, братле! Я не гледай коренчето, а цветенцето! Каквото не са видели очите, гърлото ще го преглътне гладко. Какви ли не деликатеси сме яли в различните страни. Забравил ли си как ми пробутваше захаросаните пиявици в Китайски Туркестан? Попаднеш ли между врани, ще грачиш като тях!

Мъжете внесоха няколко големи съда, които приличаха на дървени барабани. Бяха пълни с чича. Като оставяха в коридора всяко ведро, казваха:

— Никой няма да излезе оттук, докато не изпием чичата.

Гостите отговаряха хорово:

— Няма да излезем, докато не започнем да повръщаме.

От ръка на ръка тръгнаха малки калембаси с чича. Томек само даваше вид, че пие и бързо предаваше съда с питието на приятеля си, който го изпразваше до дъно, без да му мигне окото. Уилсън също пиеше много, защото от дълго време общуваше с индианците и беше свикнал с техните ястия и напитки.

Томек си поотдъхна, когато индианците донесоха барабани и свирки. Мислеше, че прощалната вечеря ще завърши с танци. Той любопитно загледа четиримата мъже, които застанаха в дъното на коридора. Те се прихванаха през рамо с лявата ръка, а в дясната придържаха дългите флейти за танц, които стигаха от устата им почти до пода.

Танцьорите засвириха една мелодия, известна като песента на пеперудата. Отстрани музикантите им запригласяха с пищялки и барабани. Продължавайки да свирят на флейтите, танцьорите бавно направиха една крачка, спряха, след това пристъпиха две крачки и пак

спряха, после почти претичаха три крачки. Така те се движеха по дължината на коридора и същевременно наклоняха ритмично тялото си напред и назад и кръшно се извиваха от едната до другата стена на коридора.

В първата редица играеха старейшината на рода, Хабоку и двамата му братя. Зад тях се наредиха индианците, които също щяха да дойдат с експедицията, и чак след това идваха другите.

Танцьорите бяха стигнали вече почти до средата на коридора. Момичетата се кискаха, побутваха се с лакти и поклащаха рамене в такта на музиката. Тогава една от по-старите жени ги подкани:

— Идете да танцувате!

Три девойки се престрашиха и изтичаха зад танцуващите. Мушнаха се под раменете на мъжете и като ги хванаха с лявата ръка през кръста, започнаха да танцуват с тях. След малко момичетата се смениха. В края на коридора танцьорите нададоха висок проточен вик и се обърнаха.

Танците не продължиха много дълго. След това жените се прибраха в жилищата си, а мъжете седнаха върху рогозките на пода. Старейшината вдигна една голяма калемаса. Уилсън се наведе към приятелите и им пошепна:

— Сега е най-добре незабелязано да се измъкнем. Ще пият свещеното лекарство михи.

— Какво е пък това? Не черпят ли и гостите с него? — попита Новицки.

— Черпят ги. Но михи се прави от едно наркотично растение^[4], което предизвиква халюцинации и загуба на съзнанието.

— Имате право, най-добре да излезем оттук — каза Томек.

— Халюцинации ли предизвиква? — заинтересува се Новицки.
— В Китай се опитвах да пуша опиум. И михи ли действа по същия начин?

— Не зная, боя се от наркотици... Излизаме ли? — настоя Уилсън.

— Хрумна ми нещо! Вие двамата изчезвате в палатката, а аз ще остана за очи — предложи Новицки. — Томек събира интересни факти от живота на туземците, та аз... ще се жертвувам за науката.

— Кажи си направо, че си любопитен да видиш как действа наркотикът — измърмори Томек. — Хубаво ще се насадиш някога с

това любопитство!

— Не ме хокай, братле. Хайде, омитайте се отгук, че после ще е трудно...

Новицки остана сам. В същия момент старейшината подаде калebasата с михи на първия до него и каза:

— Пий бързо, за да се напиеш!

— Ей сега ще се напия — отговори почерпеният.

Следващият индианец завика:

— Хо-хо-хооооо! Ето започва! Как се чувствуваш?

— Добре, внимавай, горчива е!

— Горчи. О, нашите отколешни прадеди са пили същото. Дай ми да пия!

Всички пиха по веднъж, след туй втори път. Старейшината вдигна следващата калebasа с михи. Първият поред индианец, след като изпи третата доза, каза:

— Свършихме пиенето. Благодаря, сядам, за да се унеса във видения^[5].

Капитан Новицки не отклони третата калebasа. Облегна се на стената. Тъмнокaфявите голи тела на неговите сътрапезници започнаха да стават кървавочервени. Скоро цялата малока се превърна в голям кървав облак. В него се открояваха най-различни лица, чужди и познати. От пурпурната мъгла изплува Смуга. Новицки понечи да стане, но не можа и се свлече тежко на рогозката. Смуга стоеше досами него. В едната си ръка държеше главата на някакъв мъж, а в другата — своята. Разтърсваше ги и двете глави кривяха лица в страшни гримаси. Новицки се втреци — Смуга имаше на врата си две глави, даже три! Около него танцуваха прелестни, феерично облечени индианки. Между танцуващите забеляза Сали и Наташа... После жените започнаха да дъвчат маниоково тесто за чича и да го плюят в големи съдове, които танцуваха заедно с тях. Кървавата мъгла бавно ги погълна. Сега пред Новицки се появи джунгла с разкошни пъстри цветя. Някакви непознати дървета свеждаха цветовете над него. Почувствува тежка, опияняваща миризма. Започна да се задушaва. Наобиколиха го тибетски монаси, които играеха танца на живота и смъртта. Викна им да се махат, но те смъкнаха расата заедно с тялото си и продължиха да танцуват, а скелетите им тракаха. Внезапно сред скелетите се появи бащата на Томек. Със суровия си поглед изпоплаши

ламите, а след това изгледа продължително Новицки. Закани му се с пръст, хвана го за ръка и тръгнаха заедно. Ето ги във варшавския парк „Лаженки“. Новицки развълнуван гледа двореца, моста, водата и великолепните бели лебеди. Идва Томек, а зад него дълга върволица от всевъзможни животни. „В «Лаженки» ще направим зоологическа градина“ — казва Томек. Лъвове, тигри, пантери, ягуари, носорози и слонове сами си правят клетки, влизат в тях и затварят вратата след себе си. Те намигат на Новицки, викат му и той да си направи клетка. Новицки побягва към Висла. Ето го пред къщата, в която е прекарал детството си. Изтичва по стълбите. Пред него изведнъж се изпречва Педру Алвареш. Събаря го с един удар на земята и го рита в корема. Новицки се мъчи да отбие ударите, но безуспешно. От следващите удари загубва съзнание, започва да повръща...

В пурпурната мъгла изплува мрачната вътрешност на малоката. Шумът от повръщането става все по-реален. Новицки идва на себе си, сякаш изплува от бездна. Някои от индианците също вече повръщат...

Новицки с усилие се надигна от рогозката. С олюляваща се походка излезе от малоката. На брега на реката се съблече и се уми. Треперейки от студ, взе дрехите си под мишница и се мушна в палатката. Томек и Уилсън спяха дълбоко. Новицки легна в хамака, зави се с одеялото и промърмори:

— Акула да го глътне това михи. Така ми се пада, като не слушам по-умните от мене.

Не след дълго той отново се разхождаше в парка „Лаженки“.

---

[1] *Агути* — животно с гъста и лъскава козина, на цвят червеножълта с примес от чернокафяво. Гушата му е гола. Живее в Бразилия в поречието на Амазонка и в Източно Перу. Храни се предимно с плодове и семена на растения. Агути най-често се среща поединично; бяга бързо, когато е подплашено. Бременната женска изкопава дупка, постила я с мека козина и там ражда малките си. ↑

[2] *Куваи* — митологичен култов герой на племето субео. ↑

[3] Ленивците заедно с броненосците и мравоядите образуват разреда американски малозъби. В Северна Бразилия и Гвиана живее двупръстият ленивец. Дължината на тялото му достига 70 см. Козината му е зеленикава, а на муцуната — белезникава. Ленивците са едни от най-оригиналните американски животни. Обитават горите с богата

растителност и се хранят с листа и плодове Обилната храна и лекотата, с която я намират, позволява на ленивците да водят спокоен, ленив живот. Те не трябва дори да се движат от едно място на друго. Благодарение на силните си, извити като куки нокти те могат, без да почувствуват умора, да прекарват по цели дни, увиснали на клоните. Могат да си въртят главата на 180°. Козината им е приспособена към висящия начин на живот; космите им растат от коремната част към гърба. ↑

[4] Индианците правят лекарството михи от няколко вида растения. Предизвиква повръщане, а при силни дози страшни халюцинации. ↑

[5] Обреден разговор при пиене на свещеното лекарство михи, поднасяно с ритуални жестове в съд, който никога не се мие. ↑

XVII

СТРАНАТА НА ЗЛАТОТО И СЛЪНЦЕТО

Сали погледна към Томек, който я беше прегърнал с дясната си ръка. Чудеше се за какво мисли той сега? Толкова се беше разтъжила за него през тези близо три седмици, докато го чакаше в Икитос. Но сега не смееше да прекъсне мислите му. Може би си блъскаше главата над тайнственото изчезване на Смуга? Той вече не беше онова безгрижно момче от времето, когато се запознаха в Австралия. Сърцето ѝ се пръскаше от гордост, когато прочути пътешественици се държаха с нейния млад съпруг като с равен. Именно в Икитос срещнаха полковник Рондън, спечелил си в Бразилия същата слава, както Стенли в Африка^[1]. И същият полковник Рондън в присъствието на няколко души се съветваше с Томек по въпроса за създаването на Служба за защита на индианците в Бразилия. Колко интересен беше разговорът! Освен това Рондън даде ценни сведения на Томек във връзка със спасителната експедиция до Гран Пахонал.

Никсън толкова обикна енергичния и разсъдлив Томек, че го придружи от лагера край Рио Путумайо чак до Икитос. Освен това той направи всичко, което беше по силите му, за да ускори заминаването на експедицията. Благодарение на връзките и щедростта на Никсън сега пътуваха нагоре по Укаяли с кораб, който едва след две седмици трябваше да потегли към тия места за каучук.

Преди три дни корабът пое от Икитос нагоре по Мараньон^[2]. За два дни той стигна до мястото, където Мараньон сливаше сивите си, мътни води с водите на Укаяли, а на третия ден вече плаваше по тази тайнствена река.

След вечеря Томек и Сали излязоха на палубата. Застанаха до капитанската кабина. Облегнат на стената, Томек обгърна с една ръка жена си и замислено мълчеше. Сали погледна към небето; сред трепкащите звезди светеше така добре познатият ѝ Южен кръст.

Тропическата нощ беше тиха и задушна. Чуваше се само монотонният плисък на водата и хрипливото пръхтене на речните делфини.

Сали час по час поглеждаше към смълчания си съпруг и накрая тихо попита:

— Томи, за какво си се замислил? Струва ми се, че нещо те гнети...

Томек въздъхна тежко и отговори:

— Не искам да крия от тебе, че отговорността, с която се нагърбих, малко ме плаши. Наистина, с помощта на Никсън, толкова отзивчив по отношение на Смуга, преодоляхме първите трудности, но най-лошото е още пред нас. Дали ще успеем бързо да открием някакви следи? Нямаме много време. Експедицията вече погълна почти всичките ни спестявания.

— Разбирам те, Томи. Не можем да злоупотребяваме с любезността на господин Никсън. И без това той извънредно много ни помогна.

В този момент на палубата се появи капитан Новицки. Забеляза двамата млади и се приближи до тях.

— Всички вече си легнаха, а вие още си гукате — закачи ги той.

— Съвсем не флиртуваме, капитане — отвърна Сали. — Томи е загрижен за нашето финансово положение.

— Не се притеснявайте, ще се оправим — каза Новицки. — Скоро ще получим пари.

— Откъде? — учуди се Томек.

— Помислих за това още в Манауш. Писах на баща ти веднага да продаде моята яхта. Едновременно му изпратих и пълномощно.

— Каква глупост сте направили! — възмути се Сали. — Та нали „Шита“ беше всичко за вас! Толкова й се радвахте!

— Вярно е, че се радвах на тази яхта, но Смуга е по-важен за мене.

Томек развълнуван гледаше добродушния моряк. Тази яхта му беше подарък от благородната индийска махарани, която преди около три години искаше да им помогне да освободят Збишек от заточение в Сибир. „Шита“ беше гордостта на бедния моряк от Повишле. Сега той я беше пожертвувал за спасяването на приятеля си!...

— Колко сте благороден и добър... — прошепна Сали, развълнувана не по-малко от мъжа си.

— Слушай, синигерче! Смуга и Томек винаги могат да разчитат на мене — отвърна Новицки. — Те са ми като родни братя.

— Нали нямате братя и сестри? — учуди се Сали.

— Точно затова те двамата значат толкова много за мене. Пък и яхтата не ми прилягаше. На мене явно ми е писано да си бъда бедняк. За какъв дявол да се противя на съдбата? Хайде, късно е вече, да си лягаме!

Капитанът ги изпрати чак до вратата на кабината, след това и той отиде да си легне.

Беше началото на февруари, т.е. периодът на най-голямото пълноводие на Укаяли. Реката се беше разляла нашироко. Екипажът на малкия параход постоянно беше нащрек, защото непрекъснато възникваха опасни положения. По реката имаше много завои, тя гъмжеше от рамолини, т.е. мощни фуниеобразни въртопи с голяма тяга, заплашваше с многобройните палисади — огромни дънери, заседнали в плитчините и образуващи страхотни прегради.

По двата бряга на Укаяли растяха непроходими девствени лесове. Джунглата израстваше направо от водата, която проникваше дълбоко в сушата и образуваше безброй потоци, канали, заливи, езера и мочурища. От време на време по клоните на дърветата можеше да се види някой заблуден ягуар, пума или оцелот^[3], които се бяха спасили там от наводнението, но сега издъхваха от глад. Над тях се виеха ненаситни, мрачни лешояди. Дивите животни панически бягаха от залетите с вода брегове, но птиците тук бяха още повече, отколкото край Амазонка. Ястреби разпръскаха ята от папагали, които с крясък се изпокриваха между дърветата. От време на време на по-високия бряг можеше да се види индианско наколно жилище. В тези местности, където реките непрекъснато излизаха от бреговете си, това беше единствената форма на строителство, която осигуряваше хората срещу опасността от наводнения. Надземните къщи с покриви от палмови листа нямаха странични стени. Тук рядко се срещаха туземци. При вида на бели хора индианците бързаха да се скрият в горите, защото бандите от каучукотърсачи непрекъснато ловяха роби.

Томек и приятелите му стояха по цял ден на палубата на кораба. Скрити от слънчевия зной под брезентовия навес, те с интерес

разглеждаха бреговете на реката. Хабоку с жена си и петимата индианци субео, които участваха в експедицията, също идваха при тях, защото под палубата беше непоносимо горещо. Динго не се отделяше от Сали. Лягаше в краката ѝ и с тъжен поглед следеше летящите птици.

Бреговете на реката изглеждаха напълно безлюдни. Но това беше само привидно. Полковник Рондън по време на разговора в Икитос беше посъветвал Томек да бъде извънредно предпазлив. В поречието на Укаяли живееха много индиански племена, които още не се бяха покорили на белите. По горна Агуатия живееха войнствените канибали кашибите^[4], които се ползуваха с лоша слава. Те непрекъснато нападаха чамите^[5]. На убитите врагове отсичаха главите, ръцете и краката, после от зъбите им правеха гердани, а от костите — пищялки и остри стрели. Към стрелата привързваха кичур женски коси, за да носи щастие на стрелеца. Чамите заемаха областта по долна Агуатия близо до Укаяли. Те образуваха три племена: кунибо, сипибо и сетebo, които винаги се обединяваха за борба. Служеха си с дълги мечове, издялани от най-твърдо дърво. Главите на децата си деформираха още в кърмаческа възраст, като им сплескваха челото, за да се отличават от маймуните. Племето амауака живееше по горното течение на десните притоци на Укаяли и избягваше срещите с бели хора. Могъщо племе край Укаяли бяха кампите. Тези горди индианци не искаха да се подчинят на белите. Във време на война бяха много жестоки. По долното течение на река Тамбо живееха многобройните племена на пирите, които съдействаха на Панчо Варгас.

Опасност можеше да ги заплашва не само от страна на индианците. В горите на Монтания изобилствуваша хевееви дървета. Сред търсачите на каучук вилнееха всевъзможни авантюристи, за които човешкият живот не представляваше особена ценност. Един от тях беше именно Панчо Варгас и към неговата хасиенда отиваше сега експедицията. Дали няма да се опита да им попречи? Той имаше на свое разположение стотици верни пири.

Участниците в експедицията постоянно се губеха в догадки, крояха планове, а в това време корабът напредваше срещу течението на реката. На седмия ден откъм изток се очерта планинската верига Серос де Контамана. Това бяха единствените планини по десния бряг на Укаяли. Не след дълго на левия бряг се показва западното селище

Контамана, столица на провинция Укаяли. Тук вече свършваше всяко влияние на перуанските власти, което и без това беше нищожно в тоя край. Сякаш в потвърждение на това самата природа се мъчеше да заличи следите от присъствието на белия човек. Стремителното течение на реката системно подкопаваше брега и принуждаваше селището да се отдръпва навътре в душата.

Цялата Контамана се състоеше от няколко зидани служебни постройки, черква и мизерни къщурки на туземци. Томек и приятелите му поеха по алея с два реда мангови дървета към селището, за да се разберат с началника на полицейския пост, както ги бяха посъветвали от префектурата в Икитос.

Мизерното селище имаше добре уредени магазини. Търсачите на каучук се снабдяваха оттук с различни предмети, а и местните жители донасяха от вътрешността на джунглата каквото имаха за продан. Томек и Новицки тръгнаха към полицейския пост, а приятелите им останаха да направят необходимите покупки.

След като прочете официалното писмо от префектурата, началникът стана много любезен, но когато Томек му изложи целта на експедицията, той безпомощно разпери ръце и каза:

— Варгас няма да ви даде никакво обяснение, дори ако го накарате да проговори.

— Ако стане нужда, ще си поговоря с него по моряшки — закани се капитан Новицки.

Началникът на поста изгледа почтително огромния, широкоплещ поляк и отговори:

— Мисля, че вие бихте му развързали езика, но за съжаление Варгас не е в Ла Хуаира.

— Къде е заминал, ако мога да попитам? — каза Томек.

— Преди два месеца властите в Лима изпратиха заповед за арестуване на Варгас. Обвинен е в убийство и в търговия с роби — обясни началникът на поста. — Лично аз се опитах да го заловя, но очевидно е бил предупреден, защото офейка в джунглата при пирите, които го смятат за свой приятел.

— И какво ще стане по-нататък? — попита Новицки.

— Какво може да стане? — учуди се началникът на поста. — Лима е далеч, а отмъстителните пири — съвсем близо. Освен мен в този пост има само двама полицаи. При това всеки хасиендейро има

роби индианци. Когато в Контамана дойдат въоръжени банди от каучукотърсачи, аз се затварям с хората си в поста и търпеливо чакам да си отидат.

— Вие наистина много ясно обрисовахте положението — саркастично каза Новицки. — Тогава ние сами ще се оправим някак.

— Съветвам ви да бъдете много предпазливи, особено в Гран Пахонал. С кампите няма шега.

— Знаем това. Моля ви, уведомете префектурата в Икитос, че сме били при вас. Още днес ще отплаваме от Контамана.

Излязоха на улицата. Заедно с другите се върнаха на кораба. Там тъкмо привършваше товаренето на дърва за гориво. Не след дълго напуснаха Контамана. Вечерта се съвещаваха дълго. Решиха да отидат в Ла Хуаира въпреки бягството на Варгас. Нали оттам Смуга беше тръгнал за Гран Пахонал. Оставаше им още надеждата, че ще успеят да научат нещо от пирите.

Дните минаваха... От време на време корабът спираше до брега, за да се снабди с гориво, и продължаваше пътя си. От двете страни на Укаяли се простираше безкрайна джунгла, а друга не по-малко гъста гора от висока тръстика слизаше направо във водата. Тук-там в пролуките между зеленината се жълтееха пясъчни ивици, на които се припичаха крокодили. Тук беше истинското царство на водните кокошки, чаплите, различните папагали и на още много други, всевъзможни птици. Все по-често на запад се появяваха веригите на Андите, които се извисяваха навъз бог и представляваха незабравима гледка особено в блясъка на залязващото слънце, на фона на белите облаци.

Един следобед участниците в експедицията се възхищаваха от палубата на великолепия изглед. Томек дълго се взира като омагьосан в далечината, докато накрая каза:

— Тук човек може да разбере защо често наричат Перу „страната на златото и слънцето“.

— Прав си, Томек, Слънцето си го бива тук, а и както научих от книгата, която ми даде да прочета, испанците намерили големи количества злато в Перу — допълни Збишек.

— Именно ламтежът за злато и алчността довели испанците в Южна Америка — каза Томек. — Някои от тях искали също и да покръстят индианците. Тогава Испания се е нуждаела от злато, защото

страната била опустошена от продължителна война. Много от испанците никога не били притежавали имот или земя и тук се стремели бързо да забогатеят. Опустошавали страните на Южна Америка, грабели и избивали индианците. И португалците дошли тук по същите причини. След като не намерили злато, те започнали да докарват черни роби от Африка, за да отглеждат захарна тръстика, която продавали с голяма печалба. Други европейски страни завидели на Португалия за тези доходи. Те също искали да създадат плантации в Южна Америка, но били изтласкани от испанците и португалците.

Латинска Америка дълго била ограбвана от нашествениците. Чак в края на XVIII век революциите в Северна Америка и Франция вдъхнали смелост на жителите от колониите в Южна Америка да се вдигнат на борба за независимост. След дълги войни испанските и португалските владения се разпаднали на отделни държави.

— Ще мине още много време, докато тук се възцари справедливостта — обади се капитан Новицки. — Сами се убедихме, че в Амазония и край Укаяли продължава да се шири беззаконие.

— Томек правилно каза, че конквистадорите опустошили Южна Америка — намеси се Наташа. — Чувала съм, че инките имали обширна и превъзходно организирана собствена държава.

— Не мога да повярвам в това, те дори не са познавали колелото — каза Новицки.

— Не бъдете скептик, капитане — възрази Сали. — Професорът в университета неотдавна ни разказа за културата на инките. Те били прекрасни инженери. Настинали улиците, строели в планините висящи мостове, а по склоновете им — тераси, за да не може водата да подмива почвата. Създали и напоителна система. Вярно е, че не познавали колелото, но въпреки това можели да пренасят десеттонни каменни блокове за строеж на храмове и дворци. Огромните блокове не били споявани с нищо и все пак прилепвали така плътно, че между тях не можело да се пъхне дори острието на нож. Сградите на инките издържали честите по тия места земетресения, които превръщат в развалини постройките на съвременните инженери. Инките украсявали изкусно керамиката, правели от злато и сребро предмети с висока художествена стойност. Те нямали писменост, но изнамерили начин за „записване“ на числата по десетичната система с помощта на възли.

— Слушай, Томек — казва ли истината това синигерче? — не вярваше Новицки.

— Забрави ли, че Сали следва археология? Трябва да призная, че отлично е запомнила лекцията. Огромната държава на инките се простирала от Северен Еквадор чак до средата на Чили. Главните средища били Кито в Еквадор и Куско в Перу. Инките покорили много индиански племена. Броят на населението на империята се изчислява на шестнадесет до тридесет милиона. Управниците нареждали на поданиците къде да живеят, с какво да се занимават, колко дълго да работят и дори решавали кой за кого да се ожени. Императорът бил абсолютен владетел на всички блага, които разпределял между своите поданици съобразно потребностите им. Той решавал споровете, житейските проблеми и изисквал послушание. Затова, когато испанците завоювали империята, хората така били свикнали да се подчиняват на по-горните, че конквистадорите им се видели само като по-различна група управници.

— През носа им е излязло това, защото са попаднали в тежко робство — добави Новицки.

— Имаш право. Вярно е, че инките също държали поданиците си с желязна ръка, но поне се грижели за техните потребности и ги защищавали от чуждите. А испанците избивали, грабели и изнасяли всичко, което имало някаква стойност за тях.

— Интересно, дали инките са успели да скрият от испанците поне част от своите съкровища?

— Мисля, че сигурно са направили така — вметна Збишек. — В тези грамадни планини са можели да намерят идеални скривалища.

— Кой знае? Тук има още толкова неизследвани области — прибави Томек.

— Какво бихме направили, ако сега изведнъж намерехме скрито съкровище? — пошегува се Наташа. — Аз например веднага бих отишла в Париж да си продължа следването по медицина, което бях принудена да прекъсна в Москва.

— Аз пък щях да организирам археологическа експедиция до Египет или в Близкия Изток — каза Сали. — А ти, Томек? Не казвай нищо, сетих се. Щеше да уредиш голяма зоологическа градина във Варшава, а може би и етнографски музей.

— Прекрасна идея! Ще я запомня — весело се съгласи Томек. — А ти, Тадек?

— Аз ли? Казах вече, че не съм създаден за богатство. Ще ви поделя моя пай, за да ми е мирна главата.

— Зная какво бих направил! — извика Збишек. — Бих купил значителна площ от очарователната земя край Укаяли и бих основал колония за политически емигранти от Полша. Бих я нарекъл „Нова Варшава“. Какво ще кажете за това?

— Включи ме в списъка на колонистите — развеселен каза Новицки. — Ще ти организирам речно параходство, което ще свърже твоята колония с Икитос.

— Постоянно ще идваме при вас — добави Сали. — Татко ще изберем за управител на колонията.

— Сега ни остана само да намерим съкровищата на инките — каза Томек в заключение на шеговитите проекти.

На десетия ден от пътуването по реката се появиха салове от кедрови и махагонови дървета, свличани до далечния Икитос. Салджиите бяха чами. Някои от тях варяха риба и печеха банани пред колибките от палмови листа. Огнището, направено върху утъпкан пласт глина, се състоеше от три дебели цепеници, поставени във формата на трилъчна звезда. Те горяха само откъм тоя край, където се допираха. След като си сготвеха храна, свлекачите поразбутваха цепениците и те дълго още след това тлееха.

Участниците в експедицията с голям интерес разглеждаха от кораба салджиите. Най-много след два или три дни те щяха да бъдат в Ла Хуаира. Непосредственият им досег с коренните жители на тази област беше неизбежен.

Местността се променяше. Колкото отиваха по-нагоре по Укаяли, толкова по-високи ставаха бреговете и водата все по-рядко нахлуваше в сушата. Масивните планински вериги се приближаваха към реката. Благодарение на живителната хладина, която лъхаше от тях, горещината през деня беше по-поносима, а нощите станаха по-студени.

Корабът отмина устието на Пахитея, после заобиколи малкото селище Масисея, откъдето тръгваха керванджийски пътеки през Андите по посока на Лима. Оттук по левия бряг чак до извисените в небето Анди се простираше Граб Пахонал, населяван от кампите, а на

срещуположния бряг на реката се ширеше земята на пирите. Една огромна скала, издадена навътре в реката, сякаш преграждаше пътя към царството на индианците. Разпененото течение образуваше коварен въртоп и пръскаше бяла пяна.

Беше вече четиринадесетият ден, откакто корабът напусна Икитос. Сега той приближаваше мястото, където Урубамба слива водите си с река Апуримак^[6] и от съединяването на двете реки се образува Укаяли — най-важният приток на Амазонка. А недалеч от това място, на високия бряг на Урубамба, се намираше Ла Хуаира, главната квартира на прочутия Варгас.

Към пладне корабът акостира до брега. Участниците в експедицията помогнаха при разтоварването на багажа и любопитно поглеждаха към селището. То не изглеждаше много внушително. Сред банановите дървета стояха в редици проветриви къщурки без странични стени, а само отгоре покрити с палмови листа. Капитанът на кораба показва на белите пътници дома на Варгас, който се отличаваше само с по-големите си размери.

— Не се зарадваха на нашето пристигане — обърна се Новицки към Томек, наблюдавайки групата голи дечица, които ги разглеждаха отдалеч.

— Възрастните се скриха от нас, още не знаят кои сме — отвърна Томек. — Предпазливи са.

— Нищо чудно, щом има заповед за арестуването на Варгас — промърмори капитан Новицки.

— Кой ще го арестува тук? Според мен тук нищо не го заплашва от страна на властите. По-скоро някой изигран съучастник може да му забие ножа.

— Капитанът отиде на разузнаване в селцето. Познават го, може би ще се претрашат.

— Прав си, вече се връща с пирите. Ще можем да поговорим с тях.

След малко капитанът на кораба дойде при тях, обкръжен от група мъже и жени. Мъжете, с монголски черти на лицето, добре сложени, носеха възкъси панталони, а някои само бедрени препаски. Жените имаха само къси полички, стигащи до над коленете. Мизерният вид на жените показваше, че те вършат цялата по-тежка работа.

— Варгас не е в селцето и не се знае кога ще се върне — извика капитанът, приближавайки се към тях.

Томек най-напред раздаде на жените по един наниз стъклени маниста, а на децата с издути кореми — малко бонбони. Новицки от своя страна почерпи мъжете с тютюн. Благодарение на това ледът между тях веднага се стопи. Индианките изразяваха задоволството си с пискливи възгласи, което при тях минаваше за връх на доброто възпитание.

Капитанът на кораба трябваше да отплава веднага след като стоварят багажа на експедицията. Бързаше за лагерите на събирачите на каучук нагоре по Урубамба. Той сърдечно се сбогува с белите пътници.

— Не се доверявайте на никого — каза на Томек и Новицки. — Това е див край, а индианците ненавиждат белите. Сърбали са попарата на каучукотърсачите. Може би нагоре по реката в селцата на пирите ще срещна Панчо Варгас. Да му кажа ли нещо от вас?

— Носим писмо за него от сеньор Алвареш, негов добър познат от Манауш. Кажете му това. Тогава може би няма да ни се пречка — отвърна Томек.

— Добре, ще му кажа. Пошушнах на пирите, че скоро ще дойде тук голяма експедиция. Не е лошо да ги държите в шах.

— Благодарим ви много, точно това смятахме да направим — каза Новицки. — Проклятие! Тук има повече жени, отколкото мъже.

— Пирите живеят в многоженство. Колкото повече жени има някой, толкова повече го почитат — облени капитанът. — Горе-долу след един месец ще се връщам оттук за Икитос. Ще попитам за вас. Можете да ми оставите бележка.

— Ще ви оставим писмо за това, което възнамеряваме да направим — отговори Томек.

Корабът отплава веднага. Збишек Карски, както при експедицията до Нова Гвинея, пое функциите на интендант. Под негово ръководство индианците субео почнаха да правят бивак. Сали и Наташа се заеха да приготвят вечеря, а Томек и Новицки се запътиха към селцето на пирите. Искаха да намерят семействата на индианците, изчезнали в Гран Пахонал заедно с Кабрал, Жозе и Смуга.

Томек не скъпеше тютюна и дребните подаръци и скоро езиците на пирите се развързаха. Повечето от жителите на Ла Хуаира помнеха

Смуга. Смятаха, че бил постъпил неразумно, като навлязъл в земите на волните кампи.

Курака, т.е. Старейшината на индианците, който управляваше селцето в отсъствието на Варгас, се доближи до белите хора и им каза:

— Лошо направи, сам пропадна и другите погуби. Оттам никой не се връща, там живеят индиос бравос^[7].

— Чувал съм, че пирите, общо взето, живеят в дружба с кампите — обади се Томек.

— Индиос бравос смятат за изменници всички индианци, които се сближават с белите — обясни курака. — Този бял човек не беше много разумен, той дори нямаше жени.

— Любопитен съм ти колко жени имаш? — попита Новицки.

Курака изведнъж се умърлуши.

— Три — тъжно отговори той. — При нас е немотия... Някои имат само по една или две. А и вие не сте богати. Забелязах само две жени при вас. Чии са те?

— Едната е моя жена, а другата на брат ми — отговори Томек.

— А ти колко жени имаш? — обърна се старейшината към Новицки.

— Колкото пръсти имаш на двете си ръце и на единия крак — сериозно каза капитан Новицки и незабелязано смигна на приятеля си.

— Истина ли?! — смая се курака. — А къде са те?

— Оставих ги у дома да работят. Готвят цели планини от ядене. Когато се върна, само ще лежа в хамака и ще ям.

В очите на курака се четеше възхищение и завист.

— Толкова жени струват скъпо... — прошепна той.

— Ще ти дадем разни неща за твоите жени, а може дори да си купиш още една — предложи му капитан Новицки.

— А какво ще поискате в замяна? — поинтересува се курака.

— Нищо, почти нищо... Само ще ни покажеш тези, чиито бащи или синове са тръгнали с ония за Гран Пахонал и изчезнали — обясни Томек.

— Наистина ли нищо повече не искате?

— Да, ще им кажеш също да говорят истината.

— Добре, ще го направя.

До вечерта двамата приятели проведоха много дълги разговори. Всеки завършваше с връчване на повече или по-малко ценен подарък в

зависимост от важността на получените сведения. От разказите на пирирте излизаше, че водачът от племето кампи, който сам предложил услугите си на Смуга, изиграл много подозрителна роля. Изглежда, именно той посъветвал Кабрал и Жозе да се скрият в Гран Пахонал и им посочил пътя към развалините на древния град сред недостъпните планини. После сигурно е повел Смуга в същата посока.

Мнозина пири бяха ходили с Варгас на лов за роби в Гран Пахонал. Томек и Новицки ги разпитаха за древния град. Почти всички бяха чували за съществуването на някакви руини в планините. За ориентир служели маркас, т.е. съответно означени камъни. Един от пирирте ги бил видял по време на поход до Гран Пахонал. Той начерта на пясъка пътя до тях. Томек прерисува маршрута в бележника си, а после попита:

— Щом знаехте пътя, защо не намерихте този град?

— Никой не може да стигне там — прошепна индианецът, като се озърташе дали някой не подслушва.

— Защо?! — пак попита Томек.

— Западно от знаците има страшна гора. Това е гората на смъртта. В нея всеки умира. Казах ти за нея, но не отивайте там, всички ще загинете.

— Кой пази проходите през гората?

— Индиос бравос, кампите... — още по-тихо добави индианецът. — Едно време двама бели искаха да видят този град. Единият дори взе много въоръжени хора. Никой от тях не се върна.

---

[1] С. Рондън — полковник, изследовател и пътешественик. През 1907–1913 г. предприел шест експедиции в различни непознати райони на Бразилия; в последната експедиция, около която се вдигнал голям шум, го придружавал Теодор Рузвелт, преди това президент на САЩ. Те проучили около 15 хил.кв.км в непознатите райони, населявани само от индианци, занимавали се със земемерска работа, прокарвали пътища и телеграфни линии. Благодарение на Рондън върху картите на Бразилия се появили десетки реки, езера и планински вериги. Освен това той радеел за подобряване участието на нещастните индианци, които го смятали за свой приятел и покровител.

Хенри Мортън Стенли (род. в Англия в 1841 г., починал в 1904 г.) — американски журналист и пътешественик, най-големият

изследовател на вътрешността на Африка. ↑

[2] *Мараньон* — название на Амазонка в горното ѝ течение. Извира от езерото Лаурикоча, намиращо се в Перуанските Анди на 3 653 м надморска височина. От сливането ѝ с Укаяли или от границата На Перу до Риу Негру реката често се нарича Солимоещ, а по-нататък вече Амазонка. ↑

[3] Хищник от рода на котките, срещащ се в Средна и Южна Америка. Козината му е кафява с черни ивици. — Б.пр. ↑

[4] *Кашибос* — на езика на чамите „народ на прилепа“. ↑

[5] *Чама* — майка на комари. Името се дължи на рояците насекоми, които кръжат над селцата на това племе. ↑

[6] Река Апуримак изтича от езерото Вилафро в Андите. На кратки разстояния в долното течение се нарича Перене и Тамбо. ↑

[7] *Индиос бравос* — диви индианци, тоест индианци, които не искат да съжителствуват с белите. ↑

XVIII

УМИРАЩИЯТ КАМП

Вече трети ден експедицията вървеше на северозапад през горите на перуанска Монтаня^[1]. В Ла Хуаира Томек нае няколко пири да носят багажа, но към края на втория ден от похода носачите категорично заявиха, че няма да вървят по-нататък. Не помогнаха нито увещанията, нито съблазнителните обещания за по-високо възнаграждение. Пирите се сбогуваха и тръгнаха обратно към селцето си.

Участниците в експедицията бяха подготвени за това, че не ще намерят носачи, които биха искали да отидат с тях в Гран Пахонал. Затова не бяха взели от Манауш много голяма екипировка. Когато пирите си отидоха, Томек раздели багажа между индианците субео и след това вече малко по-бавно продължиха из безкрайния лес.

Девствената джунгла на Монтаня беше пълна с очарование, с богатства и загадки. Преди всичко тя изобилствуваше с разнородни дървесни видове. Редом с гигантите растяха по-ниски или съвсем дребни, хилави дървета. Великаните-самотници унищожаваша всичко около себе си, тъй като поглъщаха животворните слънчеви лъчи и ревниво се ограждаха със завеса от лиани, която се спускаше от короните чак до земята. Някои дървета растяха отделно, а други на двойки или на групи. Твърди като стомана дървета се редуваха с палисандри, махагонови, кедрови и каучуконосни. Свободните пространства между тях бяха заети от още по-буен гъсталак от по-ниски дървета и храсти, често пъти бодливи, и от всевъзможни разкошни палми. Храстът кока^[2] с ароматни, освежаващи листа, съседствуваше с месоядни, хищни храсти или с такива, чийто сок ослепява, убива или лекува. Дънерите на огромни дървета, повалени от бурите навремето, образувала мощни прегради, а други, оплетени с лиани, висяха във въздуха. Хиляди различни пълзящи растения като огромни змии оплитаха дърветата и клоните, съединяваха короните им

и образуваха отгоре свод, който не пропускаше светлината. Слънчевите лъчи тук-таме проникваха през пролуките на покрива от зеленина и просветляваха мрачния лес.

Томек, Хабоку и Динго вървяха начело на експедицията. На няколко крачки ги следваха Сали, Наташа, жената на Хабоку — Мара, и Збишек. Зад тях в колона по един крачеха индианците субео с екипировката, а най-накрая капитан Новицки. Според индианския обичай всички вървяха мълчаливо през гората.

Динго тичаше отпред. Час по час наостряше уши, ту повдигаше главата си нагоре, ту я свеждаше почти до земята и непрекъснато душеше, непрекъснато се ослушваше.

Томек не сваляше очи от верния Динго, който беше отлично дресиран. Знаеше, че може да се осланя на него. Хабоку също поглеждаше към четириногия водач, но и сам беше нащрек. С проницателните си очи непрекъснато оглеждаше гъсталака, вслушваше се в отгласите, които долитаха от джунглата, и от време на време дълбоко поемаше въздух, душейки като тичащото пред него куче. И другите индианци субео се държаха приблизително по същия начин — нали бяха частица от тези безкрайни тропически дебри и ги познаваха като зъбите си. Белите участници в експедицията от ден на ден се изпълваха с все по-голямо доверие към тях.

Оттеглянето на пирите никак не разтревожи индианците субео. Това само ги накара да бъдат по-бдителни. Всички те получиха в Икитос модерни карабини, които сега носеха окачени през рамо. Освен огнестрелното оръжие си бяха взели лъковете и колчаните със стрели, както и щитове от пресована кожа на елени, тапири и ягуари. По време на битка те подпираха щитовете на земята и иззад тях стреляха по неприятеля. След като си отидоха носачите, индианците субео носеха не само оръжието, но и екипировката на експедицията, а именно: палатка за жените, няколко одеяла, хамаци, москитови мрежи, съдове за готвене, тенекиени чинии и лъжици и хранителни припаси: фасул, ориз, брашно, захар, мазнина, чай и консерви. Мара, жената на Хабоку, наравно с мъжете носеше част от екипировката. Томек не можа да се противопостави, защото така изискваха индианските обичаи, а освен това всеки от белите носеше личните си вещи и раница с неприкосновен запас от храна.

Към края на третия ден експедицията навлезе в голяма долина, пресечена от широк поток. Динго остреше уши и очаквателно гледаше към Томек. Потокът не беше много дълбок. По пясъчните острови се излежаваха големи крокодили, а ятата птици се разлетяваха, подплашени от хората. Томек започна да се оглежда за място, удобно за бивак. Всички бяха уморени и гладни.

Спряха на малка полянка край един поток. Мъжете изсякоха с мачетите всички храсти и разпънаха палатката, а вътре, по стволите на отсечените дървета, окачиха хамаци за жените. Своите хамаци опънаха между дърветата около бивака.

Хабоку и още двама индианци наскубаха в гората снопове барбаско^[3]. От това растение се приготвяше отрова за риба. Почти във всяко индианско село държаха съдове с отровна отвара. Разбира се, по време на поход индианците не приготвяха отвара, а просто мачкаха храстите с камъни, за да пуснат по-бързо сок.

Двама индианци отидоха нагоре по бързея и хвърлиха размачканите растения във водата. Много скоро в потока край бивака изплуваха риби, зашеметени от отровата. Най-напред индианците предвидливо удряха с присвити длани по повърхността на водата, за да изплашат пираните, след това смело влязоха в потока и с голи ръце започнаха да изхвърлят рибата на брега.

Индианката Мара и Сали се заловиха да чистят рибата. Прегладнелият капитан Новицки с готовност работеше с тях, въпреки че през деня го бяха изпохапали оси. Наташа приседна на един пън край огнището. Збишек ѝ помогна да изстиска от крака си кърлежите исанге. Щом привършиха най-неотложните работи около бивака, индианците субео също се заловиха да вадят изпод ноктите на пръстите на краката си земни бълхи, досаждащи особено много на местните жители, които ходеха боси.

Томек беше не по-малко уморен от другите, но реши да разгледа околността още преди да се е спуснала нощта. Той взе карабината си и подсвирна на Динго.

— Ще се върна скоро — каза на Новицки. — Бих искал да проверя дали не ни заплашва нещо.

— Поогледай се, не е излишно — съгласи се морякът. — Дано по-скоро се стъмни. Тия досадни мушички не ми дават мира.

— Като се стъмни, ще долетят комари.

— Вярно е, но вече предпочитам комарите. Ония — малките мантабланка, жилият през целия ден. Побързай, скоро ще вечеряме.

— Внимавай, Томи! — прошепна Сали, усмихвайки се на мъжа си.

Томек пое нагоре по потока, после описа широка дъга около бивака. Вече се приближаваше към брега на потока под бивака. Динго, който до този момент се държеше спокойно, изведнъж спря, наежи козината на врата си и сърдито се озъби. Томек му даде знак да мълчи; започна внимателно да оглежда крайбрежния гъсталак. Не забеляза нищо подозрително. Освен бълбукането на бързея не се чуваше нищо друго. Изведнъж разбра за какво го предупреждаваше неговият любимец.

Те стояха точно на пътеката, по която животните отиваха на водопой. По нея личаха следи от капибари. На самия бряг имаше високо кичесто дърво. От един дебел клон, хоризонтално издаден над водата, неподвижно висеше огромна анаконда^[4]. Ако не беше Динго, Томек изобщо нямаше да забележи сред обръчите от лиани масленокафявата змия, изпътрена с кръгли черни петна. Грамадният душител беше опасал клона със задната половина на десетметровото си тяло, а предната половина висеше свободно между лианите точно над водопоя.

Томек разбра, че благодарение на кучето беше избягнал сериозна опасност. Той смяташе да се приближи до брега на потока именно по тази пътека, отъпкана от капибарите, където дебнеше анакондата. Тази змия беше най-страшна, когато можеше да си послужи с някое дърво като с лост, помагащ ѝ да се задържи и смаже жертвата. Анакондите най-вече нападат капибари, агути и паки, но с не по-малка охота се хранят и с птици. Томек предпочиташе да не гадае какво можеше да стане, ако без да подозира опасността, беше застанал под клона. Тихомълком се отдръпна в гората и се върна в бивака.

— Всичко ли е наред? — попита го Збишек.

— Не забелязах нищо съмнително — отвърна Томек. — В гората има много следи от животни, на разсъмване бихме могли да отидем на лов. Гладът ме подгони, като усетих миризмата на печена риба.

— Господин капитанът тъкмо я пече върху нагорещени плочи — обади се Сали. — А ние сготвихме супа от фасул.

Индианците бяха събрали дърва за поддържане на огъня през нощта. Сега се къпеха в потока. Те очевидно не се бояха от пираните, отровните морски лисици, скатовете и рибките канеро, които имаха навик да се мушкат в естествените отвори в тялото на човека и животните.

След вечерята Томек извади картата на Перу и дълго седя над нея. В това време Новицки постави постове за през нощта, след което седна до приятеля си. Останалите участници в експедицията скоро си легнаха да спят.

Небето искреше от звезди. Новицки известно време гледа към Южния кръст, после хвърли още няколко цепеници в огъня; от близките планини вееше хлад.

— Определи ли вече маршрута за утре? — обади се той.

— Не съм сигурен, но вероятно скоро ще трябва да тръгнем на север — отговори Томек. — Тук някъде трябва да е индианската пътека за Гран Пахонал.

— Така ще да е, пирите казваха, че за три дни може да се стигне до нея.

— Не зная дали можем да вярваме на думите им.

— Изглежда, сме близо до Гран Пахонал, щом пирите не искаха да вървят по-нататък. Любопитен съм да видя тази гора на смъртта, от която те толкова се страхуват. А може само да са искали да ни уплашат?

— Полковник Рондън каза, че в тия области живеят непокорени индиански племена, които бранят подстъпите към своите земи.

— В гъсталаците ще бъдем беззащитни срещу стрелите из засада.

— Точно за това мислех — каза Томек. — Гората на смъртта отгражда Гран Пахонал от долината, водеща навътре в планините, където уж се намирили развалините на града.

— В степта веднага ще ни видят, а после в джунглата ще ни изпотрепят като патици.

— Виж, Тадек, месецът вече изгрява. Под неговото призрачно сияние всичко придобива фантастични форми.

— Акула да го глътне! Не съм настроен романтично.

— Нямах пред вид това.

— А какво? Чакай, ти каза, че под лунната светлина всичко изглежда чудновато... Хм, да не си намислил нощем да се промъкнем през степта до гората? Като нищо, идеята е добра! Индианците положително имат там наблюдателни пунктове. Ако не ни забележат, няма да знаят нищо за нас.

— Точно това имах пред вид — потвърди Томек. — През нощта можем да вървим, а през деня да се крием в гъсталака.

— През ясните нощи планините се очертават ясно на фона на небето. Те ще ни служат за пътепоказател. Поне да знаехме как изглежда тая тяхна планина на Сина на слънцето!

— Вероятно е още действащ вулкан, тъй като по думите на пирите духовете на инките, криещи се в тази планина, бълвали огън, когато били разгневени.

— Нещо ми се струва, че няма да намерим руините на този град...

— А аз изобщо нямам намерение да ги търся, ние просто вървим по предполагаемите следи на Смуга. Само по този начин можем да научим нещо за него.

— Самата истина. Ако утре открием пътеката, това ще означава, че пирите не са ни излъгали.

Малко след разсъмване експедицията потегли нагоре по брега на потока. Томек възнамеряваше да починат чак през най-горещите обедни часове. Обаче още от сутринта непрекъснато се натъкваша на различни препятствия. Най-напред Мара едва не настъпи една сурукуку, най-страшната от отровните змии. За щастие индианката носеше щита на мъжа си заедно с лъка и колчана. Когато сурукуку мълниеносно се хвърли към нея, за да я ухапе в бедрото, Мара инстинктивно се прикри с щита. Благодарение на това змията не я ухапа, а докато се приготви за повторна атака, индианците я убиха с мачетите.

Не мина и час, и ето, че Томек се спъна и падна право върху един трънлив храст, който го нарани болезнено. После ги нападнаха разлютени оси, а накрая Динго започна да проявява безпокойство. Душеше ту по земята, ту във въздуха, обикаляше из гората, връщаше се, докато най-сетне Томек задържа всички и тихо каза:

— Динго иска да ни съобщи нещо...

— Може би ни предупреждава за някаква опасност — отговори Збишек.

— Май че не е това. Ако ни заплашваше нещо, щеше да наежи козината на врата си и да се зъби. Какво искаш, Динго?

Кучето се отърка в краката на Томек, а след това започна да поглежда ту към него, ту към гъсталака.

— Виж, братле! Той е подушил нещо в гората — каза Новицки.

— Трябва да проверим какво е — отговори Томек.

— Ще идем заедно. Хабоку, поеми командуването!

— Останете тук и си починете малко — добави Томек. — Два пушечни изстрела ще означават призив за помощ. Търси, Динго, търси!

Кучето тръгна през гората, като душеше по земята. Известно време криволичеше насам-натам, сякаш губеше някаква следа, но скоро започна все по-уверено да задълбава в гъсталака. Изведнъж спря, вдигна глава нагоре и започна да души.

— Какво търси то? — прошепна Новицки.

Томек предупредително сложи пръст на устните си.

Динго се озърна към тях и с дебнеща походка изчезна в храстите.

Томек разтвори тихо клоните и внимателно влезе сред гъсталака. Новицки извади револвера си. С готово за стрелба оръжие той тръгна след Томек. Няколко крачки по-нататък отново спряха. На това място гъстите ниски палми свършваха. На малко по-свободното пространство пред тях растеше огромно дърво с чадърообразна корона и перести тъмнозелени листа.^[5] Кората и плодовете на дървото бяха покрити с дълги шипове. Едрите цветове изпускаха силна миризма. Под сянката на това дърво имаше примитивна колиба. Скелета ѝ образуваха няколко ниски палми, чиито приведени върхове бяха вързани ведно с лиани.

Динго беше застанал пред колибата. Непрекъснато извъръщаше глава към гъсталака, сякаш подканяше скритите в него мъже да надникнат в колибата.

— Акула да го погълне! — изръмжа Новицки. — Там като че ли някой лежи на земята.

— Да отидем, Динго е спокоен.

След минута те бяха пред колибата. Томек внимателно разгърна листовината. Върху купчина пожълтели палмови листа лежеше полугол индианец. Тялото му беше покрито с гнойни рани и струпеи. Главата му беше повдигната върху парче от дебел прогнил клон. Под полупритворените клепачи очите му трескаво горяха.

— Този човек умира... — прошепна Томек.

— Останал е само кожа и кости. Паразитите го ядат, макар че още бере душа — тихо каза Новицки.

— Погледни колко клончета от кока има тук!

— По дяволите, той има стара индианска пушка и модерна карабина, а се оставил да умре от глад.

Томек се шумгна в колибата. Поразбута листата, за да може по-добре да разгледа умиращия.

— Тадек, доведи нашите, не можем да оставим този човек така.

— Естествено, трябва да му помогнем. Ето ти моята манерка с ямайка, налей му няколко капки в устата.

Новицки изчезна в гъсталака.

Томек приклепна до индианеца. Внимателно разтвори устните му и ги навлажни с ром. Резултатът настъпи мигновено. Индианецът внезапно се вкопчи с костеливите си пръсти в ръката на Томек, притисна манерката до устата си и пое голяма глътка. Насмалко не се задави. Томек му изтръгна манерката. Една по-голяма доза алкохол можеше да ускори неизбежния край. Този човек не умираше само от раните, които покриваха цялото му тяло. Виждаше се, че от дълго време не е слагал нищо в уста.

Индианецът дишаше тежко. Сега той погледна Томек с малко побистър поглед.

— Дай кока... — прошепна.

— Нямам — отговори Томек, изненадан от желанието му.

— Расте... наблизно...

Томек се изправи и излезе от колибата. Досети се, че храстите кока трябва да са наблизно, щом като около умиращия имаше толкова клонки с окъсани листа. Досети се още, че именно коката е поддържала гаснещия живот на този човек. За всякакво друго спасение беше вече твърде късно.

Индианецът с усилие задъвка лист от кока. Но преди да дойдат другарите на Томек, в очите на умиращия се появиха по-живи искрици.

Силите му сякаш се възвръщаха.

След половин час Динго пролая дрезгаво. Докосна с глава рамото на Томек. Участниците в експедицията идваха насам. След минута те вече бяха около колибата. Наташа, която изпълняваше функциите на санитарка, се наведе над индианеца.

— С нищо не можем да му помогнем — каза Томек. — Само благодарение на листата от кока в него още мъждука искрица живот. Той умира.

— В какво ужасно състояние е... — каза Сали, потресена от вида на индианеца.

— Сигурно отдавна лежи неподвижен в тая пустош — обади се капитан Новицки. — Той няма дори сили да се брани от насекомите.

— Интересно, кой е той и откъде е? Проговори ми на португалски — забеляза Томек.

Новицки прилекна до индианеца. Наля в устата му няколко капки вода. Изведнъж Наташа нададе пронизителен вик. Томек я сграбчи за раменете. Младата жена избухна в плач. Чак сега Томек забеляза, че Наташа конвулсивно стиска в ръце ремъка на една кожена торба.

— Наташа, какво ти е? Какво има? — извика той, внезапно обладан от лоши предчувствия.

Тя се мъчеше да се овладее. След минута с пресеклив глас прошепна:

— Това е пътната чанта на Смуга. Сама му я купих преди експедицията...

— Сигурна ли си в това? — извика Новицки.

— Натка, съзemi се, нима това е възможно?! — възкликна Сали.

— Ето неговите инициали... сребърни... Аз му ги...

Новицки грабна кожената чанта. В нея имаше няколко патрона за карабина, компас и малко дребни монети.

— Откъде си взел това, човече?! — попита той с пресипнал глас, като тикаше чантата на Смуга в лицето на индианеца.

Индианецът мълчеше. Силите явно го напускаха отново, защото само обърна угасналите си очи към обкръжилите го бели хора. В този миг Хабоку пристъпи до Новицки. Взе от ръцете му чантата, разгледа я внимателно, след това вдигна карабината от земята и най-последно кремъклийката. После прилекна до индианеца. С лявата ръка го хвана

за рамото, а с дясната извади ножа от пояса си. Опря острието о гърлото на умирация.

— Какво си направил с този бял човек, краставо куче?! — застрашително попита той.

— Хабоку, скрий ножа! Този човек умира! — заповяда му Томек. Хабоку го погледна. В очите му нямаше дори сянка от милост.

— Чантата и карабината са на сеньор Смуга — каза той. — Тоя проклет камп му беше водач.

— Да не грешиш? — не вярваше Новицки.

— Познах го това краставо куче!

— Ти си... Хабоку — прошепна умирацията.

Томек се приближи до индианеца. Даде повелителен знак на всички да мълчат. Наведе се над постелята.

— Значи, ти си завлякъл нашия приятел в Гран Пахонал? — заговори той. — Взел си чантата и карабината му. Мъртъв ли е той? Кажете истината!

Индианецът гледаше Томек в пълно съзнание.

— Слушай внимателно! Той е наш приятел! Търсим го. Ти умираш и ние с нищо не можем да ти помогнем. Кажете истината, от това сигурно ще ти стане по-леко. Загина ли този бял човек?

— Всички ли сте негови приятели? — тихо попита индианецът.

— Да, негови приятели сме.

— Краставо куче! Ти погуби един истински приятел на всички индианци — обади се Хабоку. — Нали сам видя, че този човек откупи от Варгас хората от моето селце, които бяха отвлечени като роби. Той плати и за тебе, и за твоята жена! Ти не си чистокръвен индианец, щом сърцето ти е забравило благодарността!

Умирацията се привдигна на лакти. Неочаквано той отговори със силен глас:

— Не говори така! Аз съм от бравос индиос! Не слугувам на белите!

— Този бял човек, когото ти погуби, беше приятел и на мъжествените кампи. Знаеш добре, че той преследваше само двамата лоши бели.

— Той е жив...

— Кажете къде е? Тези бели хора са негови и наши приятели. Знаеш, че умираш, но още можеш да се отплатиш на този бял човек за

добрината му!

Индианецът рухна на постелята. Едва дишаше. Дълго събира силите си, преди да заговори:

— Той постигна целта си. Настигна единия от двамата убийци, които преследваше. Убиецът беше ранен и береше душа. Познаваше ме... Аз бях посъветвал бегълците да се скрият в руините на града, а след това поведох вашия приятел натам. Когато умирацията ме обвини в предателство, метисът, който придружаваше вашия приятел, стреля в мене. Лежах безсилен. После дойдоха нашите. Сигурно бяха хванали вече белия. Помислиха, че не съм жив... Убиха жена ми, та никой да не може да издаде какво е станало. Когато си отидоха, аз се скрих в гората. Намерих карабината и торбата. В нея имаше храна. Спасих се, но знаех, че нашите продължават да дебнат наоколо. Щяха да ме убият, макар че съм един от тях. Знаех тайната. Много, много луни се крих в гората. Страхувах се, че ме търсят. Един ден дърво смаза крака ми. Довлякох се тук, направих колиба и зачаках смъртта.

— Сигурен ли си, че белият човек е в този град?

Умирацията кимна с глава.

— Знаеш ли пътя? — разпитваше го Хабоку.

— Това е тайна на кампите, тайна на индианците — отвърна издъхващият.

— И аз съм индианец като тебе! Каж ми, как да заведа моите приятели до този град? Трябва да спасим нашия общ приятел. Каж само на мене. Заклевам се в духовете на нашите велики прадеди, че никому не ще издам пътя, който ще ми посочиш.

— Ако научиш пътя, ще загинеш! Ще загинеш като мене. Те са открили, че съм оцелял. Търсят ме от много, много луни. Въртят се наоколо. Затова, макар че имам оръжие и патрони, аз се боях да гърмя, за да не се издам. Не можех да убивам дивеч и сега умирам. И ти ли искаш да загинеш?

— За спасението на приятеля аз съм готов да умра!

— Добре, духовете на нашите прадеди, които вече дойдоха за мене, казват, че ти си истински индианец. Ще запазиш нашата тайна. Нека всички излязат оттук и ни оставят сами.

Хабоку се обърна към приятелите. Каменният израз на лицето му не издаваше чувства.

— Нека всички отидат при реката. Там ме чакайте.

— Бъдете предпазливи. Кампите са наблизно.

Томек подаде ръка на умирация.

— Прощавай, индианецо! Ние всички сме твои приятели. Много ни е мъчно, че не можем да ти помогнем. Кълна се, че никога и никому няма да издадем тайната на свободните кампи.

Умирацията повдигна ръката си с усилие. След това Новицки се сбогува с него и всички излязоха от колибата.

Дълго чакаха на брега на потока. Томек изпрати трима от индианците на разузнаване. Върнаха се след един час, без да открият каквито и да било следи. Най-сетне се зададе Хабоку.

— Да вървим! — каза лаконично той.

— Ами тоя нещастник? Можем ли да го оставим така? — възмути се Новицки.

— Длъжни сме да останем при него, докато умре — каза Сали. — Трябва да се погрижим за него.

— Духът му е вече в Страната на прадедите. Нищо не го заплашва — обясни Хабоку.

— Пред тебе ли умря? А да не би... — Новицки не довърши и красноречиво погледна дръжката на ножа, която се подаваше над колана на индианеца.

Хабоку не се смути, по лицето му не трепна нито един мускул.

— Умря, както подобава на един свободен индиански воин. Това не ти ли е достатъчно?

---

[1] По склоновете на Източните Анди и в подножието им се простират високи вълнообразни равнини, които се наричат Монтаня. ↑

[2] В субтропическия пояс, главно в Южна Америка и на Антилските острови, се срещат около 90 вида ниски дървета и храсти, съдържащи кокаин. В Перу расте един храст, висок от 2 до 5 м, листата на който съдържат известен процент кокаин. Тези листа, примесени с гасена вар, отдавна се използват от местните жители като подправка. Туземците често дъвчат листа от кока, което предизвиква силна душевна и физическа възбуда, добро самочувствие, изчезване на умората, жаждата и глада. Честата употреба на кока руши организма и умствените способности на човека. ↑

[3] *Барбаско* — храстовидно растение, отровният сок или отвара от което се използва от местните жители за риболов. ↑

[4] *Анакондата* е най-голямата от известните змии. Дължината на мощното ѝ туловище стига до 11 м. Обитава Южна Америка, където живее главно във водата: може дълго да се гмурка и обича да се припича на слънце, легнала върху стари пънове или върху пясъка. ↑

[5] Дърветата от този вид принадлежат към разряда пеперудоцветни. Именно от тези дървета с жълточервена дървесина е произлязло името на Бразилия, защото европейските колонисти, след като открили това ценно дърво, го нарекли първо бразил, а по-късно пернамбуко. Околността и пристанището, откъдето изнасяли тези дървета, нарекли също Пернамбуко. ↑

XIX

ПЪТЯТ КЪМ РУИНИТЕ НА ГРАДА

Хабоку не пророни нито дума за разговора си с някогашния водач на Смуга. Каза само:

— Да вървим! Сега аз ще водя.

И веднага застана начело на колоната. Новицки поръча на Збишек да върви най-накрая и заедно с Томек и Динго тръгна на няколко крачки зад водача. Мълчаливо извървяха половин километър нагоре по потока.

— Интересно какво е научил Хабоку от този камп! — заговори Новицки на полски.

— Това може би никога няма да каже — отвърна Томек. — А и ние не бива да го подпитваме.

— Точно така! Но в случая се касае за безопасността на цялата експедиция. Ориентираш ли се къде се намираме в момента?

— Естествено!

— Значи, би могъл да се върнеш отгук в Ла Хуаира?

— Без съмнение — потвърди Томек. — Вярно е, че тези области представляват бяло петно на картата, но аз всеки ден нанасям върху нея пътя, който сме изминали. Снощи дори скицирах собствена, доста точна карта.

— Зная, братле, че си почти толкова добър географ, колкото твоят уважаем баща. Помни, че твоята карта може да стане единственото ни спасение.

— Нямах ли доверие в Хабоку? — учуди се Томек.

— Не е там работата! Живата, ходеща карта с карабина в ръка е много несигурно нещо. Предпочитам книжната в джоба ти.

— Нямаме избор, Тадек.

— Зная, но сме длъжни да се подсигуриим. Слушай, ти си ръководител на експедицията и носиш голяма отговорност.

— Какво си намислил? Говори без заобикалки.

— Заклехме се пред кампа, че на никого няма да издадем тайната на свободните индианци и ще удържим дадената дума. Но сега си отваряй широко очите и отбелязвай пътя на картата, за да можеш да ни измъкнеш, ако попаднем в безизходица. После ще изгориш картата.

— Вече мислих за това. Ще направя, както ме съветваш. Ако стане нещо, картата ми е в левия джоб на ризата. Разбираш ли?

— Разбирам и ще я изгоря, когато му дойде времето.

След по-малко от час Хабоку свърна в гората. Сега групата доста често трябваше да си пробива път с мачетите. Придвижваха се значително по-бавно. Не след дълго излязоха при някакъв поток и Хабоку отново ги поведе нагоре, срещу течението. Този ден още няколко пъти се връзваха в гората и попадаха на все нови и нови потоци и чак пред залез слънце спряха да нощуват край един от тях. Индианците накладоха огън по техния си начин. Внимателно подбираха дървата, така че струйката дим да не се забелязва отдалече. След вечерята Новицки определи кой кога ще стои на пост и както бе станало обичайно, седна до Томек, който внимателно проучваше картата.

— Възможно ли е Хабоку да е запомнил точно такъв криволичещ път? Как е могъл онзи умиращ човек да му го опише? През по-голямата част от деня ние вървахме без път — тихо каза Новицки.

— Никъде не забелязах никакви знаци или ориентири — каза Томек.

— Вярно, зная само, че се натъкнахме на седем потока.

— Само на два, Тадек — поправи го Томек. — След онзи, край който се криеше кампът, ние вървахме по брега на още един поток. Този, вторият, е приток на първия.

— Не говори глупости, точно ги броих!

— Не се съмнявам, но съм сигурен, че си броил няколко пъти един и същ поток. Хабоку нарочно криволичеше, за да загубим ориентация. Разбра ли?

— Да не бъркаш нещо?

— Сигурен съм в това, което говоря. Такъв номер ми направи Червения орел в Мексико, когато ме води на среща с вождата Черната светкавица. Той също не искаше да издаде пътя към убежището на волните апахи.

— Да, да, сега си спомням, говорил си ми за това.

— Днес през цялото време държах компаса в ръка, а освен това непрекъснато следях положението на слънцето и на планинските вериги. Благодарение на това не се оставих да ме заблуди. Все още мога да покажа пътя за Ла Хуаира.

— О-хо, умна глава си ти! Баща ти не си е харчил напразно парите да те изучи. А можеш ли да кажеш колко път сме извървели днес?

— Малко, не повече от дванайсетина-петнайсет километра. Погледни планините! Приближили ли сме се до тях?

— Дявол да го вземе, май че имаш право!

— Първият поток водеше право на запад към планините. Ние извървахме по брега му около пет километра. После хванахме по левия приток. Той идваше от север, следователно сме вървели в северна посока. Затова съвсем малко сме се приближили до Андите.

— Смайваш ме, братле. Отбеляза ли този маршрут на картата?

— Да, ей сега ще ти я покажа. — Томек извади скицираната карта и продължи: — Ето тук са Укаяли, Урубамба и Ла Хуаира. След като прекосихме Укаяли, ние вървахме оттук. На това място пирите се върнаха, а тук са потокът и колибата на кампа. След това Хабоку ни води, тъпчейки почти на едно място, чак до този приток. Пред нас, значи на север, е Гран Пахонал, а на запад остават Андите.

— Хм, значи, утре трябва да стигнем в Гран Пахонал.

— По-скоро ми се струва, че ще тръгнем към планините.

— Откъде това предположение? Нали за гората на смъртта трябва да се мине през Пахонал?

— Кампът гарантираше, че през гората на смъртта никой че ще мине. Щом Хабоку се нае с ролята на водач, той сигурно сега знае друг път, който може да води само през планините.

— Това изглежда логично, но утре ще се разбере.

— Кой е на пост след нас?

— Збишек и Сатуру, а в най-тежкото време — преди зазоряване — Хабоку и неговият приятел.

— Това е добре. Индианците обикновено нападат в зори. Но струва ми се, че няма нищо опасно. Динго през целия ден беше спокоен; и сега ни поглежда с едно око.

— Доброто, умно куче. Благодарение на него намерихме умирация водач на Смуга.

В полунощ те събудиха следващите часове. Нощта мина спокойно.

Малко след изгрев слънце тръгнаха отново на път. Още преди пладне капитан Новицки се приближи до Томек и му пошушна:

— Твоите предположения се оправдаха. Отиваме към планините.

— Хабоку престана да криволичи. Явно смята, че вече сме загубили представа за посоката.

— Горкият! Да мисли, че ще надхитри такъв дявол като тебе!

Томек погледна към планинските вериги, които в ослепителния слънчев блясък изглеждаха лилави.

— Няма да минем по пътя, по който е вървял Смуга. Той, изглежда, е първият поляк, навлязъл в Гран Пахонал^[1] — каза той след малко.

— Любопитен бях да видя този Пахонал, на заради жените е по-добре да заобиколим гората на смъртта — отвърна Новицки.

— Те се държат мъжки.

— И още как! Нашето синигерче им дава пример. Огън момиче! Мара я гледа като омагьосана.

— Малко се безпокоя за Натка. На тази експедиция тя не е много във форма.

— Изчезването на Смуга я е извадило от равновесие.

— Тихо! Погледни Динго!

— Защо се е наежил такъв? Да не е подушил някакво животно?

— Да почакаме нашите. Сега е по-добре да вървим в по-стегнат строй.

Спряха до една скала. От известно време вървяха през висока, вълнообразна местност. Все по-често на пътя им се изпречваха възвишения, обрасли с девствена гора, скални отломъци и грамадни камъни.

— Мястото е идеално за засада — измърмори Новицки, като се оглеждаше внимателно наоколо. — Хабоку излишно се отдалечава толкова много.

— Сигурно ще спре да ни почака. Той проучва пътя...

— Динго още върти нос, но аз не виждам нищо между скалите.

— И аз не забелязвам нищо подозрително. Ето ги нашите.

— Ще спрем ли да починем? — провикна се Сали. — От доста време вече се изкачваме нагоре. Уморихме се малко.

— Трябва да настигнем Хабоку, тогава ще починем — отговори Томек.

— Според твоите изчисления трябва вече да сме близо до Пахонал — каза Наташа.

— Но сега води Хабоку, а не аз — отговори Томек. — Вероятно ще тръгнем по друг път. Сухата растителност показва, че вече се намираме в крайнините на това пустинно плато. Ако бяхме завили на север, скоро щяхме да видим тази прословута земя.

Дойдоха носачите, а след тях и Збишек. Капитан Новицки, който през цялото време шареше с очи по скалните отломъци, свали карабината от рамо, провери дали патронът е паднал в цевта, след което извика:

— Не се спирайте, да вървим! Збишек, не изоставай! Всички да се съберем накуп.

— Стой близо до жените, Тадек! — обади се Томек. — Аз отивам с Динго отпред!

С пушка под мишница, той изтича петнайсетина крачки пред тях. Оглеждаше се към скалите и храсталаците, но същевременно не изпускаше от очи кучето. Динго продължаваше да души във въздуха и ежеше козината на врата си.

Сали разбра, че положението е несигурно. Оправи колана с револвера на бедрата си. Сега с едно движение можеше да извади оръжието от кобура.

Изведнъж Томек светкавично отскочи встрани, приклепна и почти без да опира пушката с рамото си, стреля. Една дълга черна стрела, прицелена преди секунда право в гърдите му, се заби дълбоко в земята. Томек едва ли не в последния миг беше забелязал индианеца, надничащ зад скалата. Хладнокръвието му спаси живота. А индианецът, пронизан смъртоносно от куршума, се свлече на ръба на издадената скала, търкулна се безжизнен и рухна право в краката на оцелялата си жертва.

Преди да заглъхне изстрелът, ечна пронизителният боен вик на кампите. Във въздуха засвистяха стрели.

— Динго, при господарката! — викна Томек.

Сали блъсна другарките си сред камънаците. Тя също се скри зад една скала, извади револвера и започна да търси с очи нападателите. Верният Динго дотича при нея; козината на врата му беше

настръхнала, той гледаше към скалите и сърдито се зъбеше. Мара, жената на Хабоку, се притули до Сали с лък, готов за стрелба.

Индианецът субео, който вървеше пръв след жените, се олюля, изпусна багажа, който носеше, и с хриплив стон падна върху него. Една черна стрела бе пронизала шията му от край до край.

— Скрийте се зад камъните! — извика Новицки, но самият той не търсеше прикритие. Подвижен и пъргав, той всяка минута се привеждаше за стрелба и с всеки куршум сваляше по един враг.

Збишек приклекна зад камъните до жените. Не беше много добър стрелец, а и неочакваното нападение в първия миг го зашемети. Затова и изстрелите му не бяха точни. Но пък четиримата оцелели индианци субео мъжествено помагаха на Томек и Новицки. Те опряха щитовете на багажа, приклекнаха зад тях и с пушечен огън започнаха да покосяват атакуващите кампи.

Известно време везните на победата не се накланяха на ничия страна. Повечето кампи стреляха с лъкове, само неколцина от тях имаха стари кремъклийки. Томек и Новицки само за един миг си разделиха терена на обстрела. Томек, притаил се до скалата близо до жените, и Збишек държаха в шах враговете, скрити от дясната страна на котловината, а Новицки обстрелваше лявата страна. И двамата трепереха от страх за Хабоку. Защо не се върна той, когато се разрази битката? Да не би пръв да е загинал? Почти мигновената смърт на индианеца субео, улучен в шията, будеше подозрение, че кампите си служат с отровни стрели.

Томек забеляза един камп, който се прокрадваше между камъните. Веднага вдигна пушката и опря приклада о рамо. Подаде се напред и натисна спусъка. Иглата удари на празно, в цевта вече нямаше патрони. Тъкмо тогава индианецът стреля по него с кремъклийката си. Томек се смъкна на колене, в очите му притъмня, кръв заля лицето му. Сали пребледня, като видя, че мъжът ѝ пада, но както подобава на дъщеря на австралийски пионер, тя натисна спусъка на револвера. Кампът изпусна още димящата кремъклийка и сам се строполи върху нея. В това време Томек вече се свести; куршумът само беше ожулил слепоочието му. С пушката в ръка той се привдигна от земята. Това беше истински трагичен момент. Единият от индианците субео, като видя падащия ръководител на експедицията, се спусна да го спасява. Едва изскочил зад щита, той бе прострелян в гърдите. Издъхна

веднага. Наташа също понечи да изтича при Томек, но извика от болка и се дръпна назад в прикритието. Една переста стрела я рани в дясното рамо.

Сигурни в победата си, кампите с адски викове се хвърлиха в ръкопашен бой. Закален в трудностите, Томек с усилие на волята превъзмогна слабостта си. В ръцете му проблеснаха револверите. Новицки направи същото. Една серия точни изстрели охладиха ентузиазма на кампите. Наистина трима от тях се нахвърлиха на Новицки, но развихрилият се моряк от Повишле само за няколко секунди ги разгроми.

Томек изстреля патроните от револверите, след което, виждайки временното затишие в битката, грабна пушката си и притича до жените. Сали се опитваше да спре кръвта от рамото на Наташа, а Збишек стреляше с карабината.

— Стрела или куршум?! — извика Томек на жена си.

— Стрела, раната не е опасна — отговори тя.

— Не я превръзвай! — разпореди се Томек. Изтръгна карабината от ръцете на Збишек. С три точни изстрела принуди останалите кампи да се скрият зад скалите.

Енергичната Сали не губеше време, тя започна да зарежда оръжието на мъжа си. Томек върна карабината на братовчед си с думите:

— Цели се спокойно, не бързай да дърпаш спусъка. Така по-често ще улучваш...

След това приклекна до Наташа. Стрелата беше разкъсала кожата на рамото и леко бе засегнала мускула.

— Ще те боли, но трябва да се изстиска раната — каза Томек.

Младата жена побледня, когато той я хвана за рамото. След това лицето ѝ се разкриви от болка; припадна. Томек натискаше силно мускула около раната, която отново започна обилно да кърви. След това изсмука кръвта и накрая дезинфекцира раната с йод.

— Томи, кампите бягат! — внезапно се развика Сали. — Нашите ги гонят. Хабоку е нападнал кампите в тил.

Збишек с карабината в ръка се спусна след Новицки и индианците субео. Динго също се втурна след тях.

В хаоса на битката никой не обръщаше внимание на Мара, а тя, след като изстреля всичките стрели от колчана, крадешком се шмугна в

близката гора. Сега дотича с билките, които беше набрала.

— Сложи ги на раната, листата са добри срещу отрова... — обърна се тя към Томек.

— Кой те е научил да познаваш билките?

— Баща ми е велик магьосник и аз често берях билки за него. Не се бой, сложи ги...

Томек наложи раната с листата, бинтова я, след това поднесе шишенце амоняк под носа на припадналата. След минута тя дойде на себе си. С очи, пълни със сълзи, погледна Томек, усмихна му се и прошепна:

— И аз съм една цивра... Целият си в кръв, веднага ще се заема с тебе.

— Нищо ми няма, това е дреболия. Сега лежи спокойно, рамото ти още кърви. Трябваше да разлютя раната, защото колкото повече кръв изтече от нея, толкова по-добре. Стрелата може да е била отровна.

— Зная, Томек, зная.

— Мара набра билки, с тях наложих раната. Кой от нашите е загинал? Видях двама...

— Никой друг. Хабоку направи обход на нападателите откъм тила и наклони победата на наша страна. Скоро нашите ще се върнат от преследването.

Мара донесе вода от потока. Двете със Сали измиха кръвта от главата на Томек и го превързаха. Куршумът беше разкъсал кожата на слепоочието, но костта не беше засегната.

Чак след два часа откъм дъното на падината се зададоха останалите, които се връщаха от преследването. Вървяха бавно... Сали веднага съгледа носилка в ръцете им.

— Томи, още една жертва... — тихо каза тя на мъжа си, за да не събуди Наташа.

Томек извади далекогледа. Една минута се вглежда в приближаващите. С тежка въздишка прибра люнета в калъфа.

— Това е един от нашите индианци, струва ми се, че е мъртъв... — угнетено отговори той. — Понесохме тежки загуби. Налага се да прередим багажа, част от нещата трябва да оставим.

Те мълчаливо чакаха другарите си. Задъхан, пръв дотича Динго. След малко се приближиха и мъжете. Целият в кръв и синини, Новицки приседна на скалата. Индианците оставиха носилката от

клони на земята, след което започнаха да събират камъни, за да покрият с тях гроба на падналите.

— Как е Наташа? — попита Новицки. — Кампите са използвали отровни стрели...

— Това е повърхностна драскотина — обясни Томек. — Изтисках и изсмуках раната, а след това я наложих с билки, които набра Мара. Тя, изглежда, отбира от тия работи.

— Мара свари и отвара от билките. Натка я изпи и заспа — добави Сали.

— Това е добре, индианците си имат свои средства срещу отровите — отвърна Новицки. — Сега прередете багажа, ще вземем само най-необходимите неща. Щом погребем убитите, веднага тръгваме на път. Хабоку ни съветва да стигнем до планините още преди мръкнало.

— В планините по-лесно ще се скрием — каза Томек.

— Ами да, можем да очакваме потеря. Няколко от тях ни се изплъзнаха. Въпреки, че здравата ги сгряхме, отново ни устройха засада. Точно тогава загубихме и другия индианец.

Томек, жена му и Мара се заловиха да прередят багажа, а другите в това време се заеха с погребението. Завиха в одеяла телата на убитите, а след това ги сложиха в плитката яма заедно с оръжието и личните им вещи. В съответствие с племенните обичаи Хабоку произнесе кратко надгробно слово:

— Храбрите воители от племето субео паднаха в бой с пършивите кампи. Преди да умрат, те сами убиха много врагове. Загинаха, защитавайки приятелите си, и затова след смъртта ще се преселят в големия общ дом на блаженството, в който ще живеят заедно с нашите велики прадеди, а не в кучешка колиба, като подлите кампи.

— Никога не ще забравим мъжествените воители от племето субео, които не ни изоставиха в тежкия час — добави Томек.

След това, без да губят време, тръгнаха на път. Вървяха много бавно, защото освен багажа носеха и Наташа, потънала в дълбок сън. Преди залез слънце навлязоха в прохладната сянка на планините. Изнурени, те предпазливо се катереха по каменистия скат. Тук вече евентуалната потеря не можеше да открие дирите им. Спряха за нощуване в една хлътнатина под голяма надвиснала скала. Наблизо шумеше малък водопад.

Всички бяха капнали. Решиха да си починат ден-два. Укрепиха с камъни скривалището под скалния навес, а цепнатините запълниха с дребни камъчета. Едва след като се подсигуриха по този начин срещу студения вятър, те седнаха да хапнат.

Наташа не се събуди дори когато я пренасяха върху постланите одеяла. Сали и Мара легнаха до нея. Щяха да дежурят на смени. Мъжете също си легнаха.

Капитан Новицки, който излезе от битката само с няколко драскотини и синини, пръв остана на пост. Най-напред той се уми в потока, след това си пийна ямайка и най-сетне седна пред входа на импровизираната къща. Съвсем предпазливо запали лулата си. Динго се сви в краката му. Доброто, умно куче бдеше неуморно, час по час повдигаше клепачи и наостряше уши.

Новицки седеше навъсен и размишляваше. Сега разбра, че двамата с Томек бяха постъпили много неразумно, като взеха жените. При първия сблъсък с кампите понесоха големи загуби, а какво ще стане по-нататък? Трябваше да захвърлят значителна част от екипировката. Вече нямаха палатка, храната беше на привършване. Какво ще стане с Наташа? Измъчван от опасения, той стана и тихо се приближи до постелята. Сребристата студена светлина на луната падаше върху лицата на жените. Те спяха дълбоко. Новицки леко докосна челото на Наташа. Беше хладно и сухо. Поуспокоен донякъде, той отново седна при Динго. Кучето си лежеше спокойно и дремеше. Новицки се унесе в мисли. Облегна се на скалата. Монотонният шум на близкия водопад му действуваше като приспивателно. За миг притвори очи...

Ръмженето на Динго пробуди Новицки; той грабна карабината, опряна на камъка. Кучето гледаше неспокойно към небето. Новицки се заслушваше и се оглеждаше наоколо. Чак след доста време забеляза черни сенки, които безшумно се носеха във въздуха. Веднага се досети, че тези прилепи са разтревожили Динго. Спомни си разказите за прилепи-вампири, които пиели кръвта на животни и хора. Бързо стана и влезе при спящите. Подплашен прилеп прехвъркна досами лицето му. Новицки се наведе над Наташа. Гърдите ѝ равномерно се повдигаха. Новицки събуди Хабоку и легна да спи.

Двудневната почивка сред здравия планински въздух ободри участниците в експедицията. Дори Наташа се чувствуваше добре и твърдеше, че може пак да върви. На третия ден в зори потеглиха на път.

Хабоку, както и преди, вървеше най-отпред. В продължение на два дни те ту се изкачваха по склоновете на планината, ту отново се спускаха в долини, обрасли с джунгла. Тишината на девствените лесове се нарушаваше единствено от птичия крясък и от ромола на потоците.

Томек ставаше все по-мрачен. Нанасянето на маршрута на експедицията върху картата беше почти невъзможно. Затова сега обръщаше най-голямо внимание на положението на слънцето. За негова изненада Хабоку отново ги водеше на изток. Томек се сети, че докато са вървели през планините, сигурно са заобиколили гората на смъртта; сега се приближаваха към развалините на древния град откъм противоположната страна.

На петия ден, откак бяха напуснали първия бивак в планините, Хабоку изведнъж забрави, че трябва да скрива чувствата си. Той спря и възбудено извика:

— Най-после го намерих! Наистина съществува, кампът не е излъгал!

— Какво си намерил? — попита капитан Новицки.

— Гледайте, сами ще се уверите! — тържествуваше Хабоку.

Намираха се в една високо разположена долина.

— Струва ми се, че сме попаднали на следи от някакъв стар път — обади се Томек.

— Като че ли си прав, вижда се, че е бил даже постлан — призна Новицки.

— Този път ли търсеше, Хабоку? — попита Збишек.

— Отдавна, много отдавна са го построили владетелите на тази земя — отговори индианецът. — Кампът ме увери, че именно този път ще ни изведе при развалините на града, които търсим.^[2]

— Дано само да намерим там господин Смуга — прошепна Наташа.

— Ако намерим града, сигурна съм, че ще го открием там — каза Сали.

— Води ни, Хабоку! — заповяда Новицки.

Старият път се спускаше по склона. В дупките и цепнатините растеше остра трева, но на места построеният преди няколко века път се очертаваше съвсем ясно. В далечината към небето се извиваше струя черен дим.

Към пладне Хабоку отново спря до няколко големи камъка. На един от тях откри издълбан символ на слънцето. След това свърна в една дълбока падина. По нея стигнаха до малка скална площадка. Застанаха като омаяни. В долината пред тях лежах руините на града. Сред дърветата, храстите и високата трева се виждаха стените на къщи, изградени от големи камъни. Над ширналите се развалини се извисяваше масивна планина с пресечен връх, от който струеше дим.

---

[1] През последното десетилетие преди Втората световна война един поляк, инженер Станислав Голевски, заедно с 10–15 индианци от племето кампи потеглил от Чикоза край Укаяли и прекосил ползващия се с лоша слава Гран Пахонал и Андите чак до колонията Перене, откъдето имало коларски път през Тарма за Ороя, първата железопътна гара по посока за Лима. Дългогодишен служител в полската колония в Кумария, Голевски получил концесия за строеж на железопътна линия, която трябвало да свърже областите край Укаяли със столицата на Перу на брега на Тихия океан, а посредством Укаяли и Амазонка — и с брега на Атлантика. Именно когато проучвал терена за строеж на бъдещата ж.п. линия, Голевски се сблъскал в Гран Пахонал с волните кампи. По-късно заедно с капитан Алварино правили снимки от самолет на тези терени. След няколко месеца Алварино по време на разузнавателен полет загинал в Гран Пахонал, най-вероятно при принудително кацане. Смятало се, че може да е бил пленен от кампите, които ненавиждали белите нашественици. Проектът за строеж на ж.п. линия отпаднал след западането на полските колони край Укаяли. ↑

[2] В държавата на инките, много преди покоряването ѝ от испанците, съществувала мрежа от отлични пътища с обща дължина около 10 000 км. Един от тях — Големият кралски път — бил дълъг 5600 км, а ширината му на различни места се колебаела от 1 до 8 м. Този път на места се е изкачвал на височина 5000 м. над морското равнище. Според съобщение на в. „Куриер Полски“ от април 1965 г. Големият кралски път ще бъде възстановен, за което ще бъдат изразходвани 500 млн. долара. ↑

XX

ГНЕВЪТ НА БОГОВЕТЕ

— И все пак наистина съществува изчезналият град, за който чухме от пирите — тихо каза Томек. — Дали пък свободните кампи не са го избрали за свое убежище?

Капитан Новицки свали зрителната тръба от окоето си и отвърна:

— Никъде не се вижда жива душа. Навсякъде пустота и мъртвило. На много места джунглата вече е навлязла сред развалините.

— Елате тук! Намерихме пътека към долината — извика Сали.

В левия край на площадката имаше масивен каменен блок, обрамчен с тесен праг в долната си част. Точно до него стояха Сали и Наташа.

— Оттук се отива до стъпала, изсечени надолу зад блока — каза Сали.

Томек най-напред погледна към вертикалния склон на планината. Скалната площадка висеше над пропаст, дълбока няколко десетки метра. Той се обърна към жена си и каза:

— Сали, защо без подсигуряване си ходила по този ръб? Малко ли са ни другите грижи?

— На мен не ми се завива свят, а освен това защо винаги мъжете първи трябва да се излагат на опасност?

— Престанете, сега не е време за препирни — намеси се Новицки. — Томек, вземи въжето.

Томек се опаса през кръста с края на въжето, после стъпи на тесния скален праг. Морякът придържаше въжето. Томек се скри зад завоя.

— Тук има място само за един човек, завързах въжето, минавайте по един — извика той. — Слизам надолу! Динго!

След него тръгнаха Хабоку, после Збишек, тримата индианци субео, жените и морякът.

Високите стъпала, изсечени в скалата, почваха под увисналата над бездната площадка, а оттам по почти отвесната стена се спускаха в

дъното на долината. Томек си помисли, че ако това е единственият път за града, всеки нашественик веднага би бил забелязан от жителите. След по-малко от половин час всички участници в експедицията бяха вече долу.

— Динго непрекъснато душеше по стъпалата — съобщи им Томек.

— По камъните не забелязах никакви следи — отвърна Новицки.
— Дали пък някой не е минал оттук преди нас?

— Дявол знае какво се крие тук. Не можем вкупом да влезем сред руините — каза Томек.

— Сигурно в тях живеят духовете на кампите — страхливо прошепна Хабоку. — Близо до нашето село също има скали, обитавани от духове. Там никой не може да ходи.

— И тук сигурно се крият духове! Кучето е умно, то ги е подушило — добави друг индианец.

Томек знаеше, че храбрите в боя индианци субео винаги се разтреперват при мисълта за магии и духове. Затуй се усмихна незабележимо и отвърна:

— Тук положително няма духове, дано само не се сблъскаме с враждебните кампи. Останете тук всички и бъдете нащрек. Аз ще ида с Динго на разузнаване. Ако срещна някого, ще дам два изстрела.

Томек с кучето в краката си предпазливо се приближи до каменния зид, който ограждаше развалините на града. След малко се изправи пред оригинална порта. Страничните ѝ колони представляваха два масивни, гладко одялани монолита, върху които лежеше широк каменен блок. Върху лицевата му част бяха издълбани симетрично подредени орнаменти или знаци, а между тях, над входа зад града, се виждаше символът на слънцето. На много места масивната стена, която опасваше града, беше порутена. Камъните се бяха разместили и дори хлътнали в земята. Томек тихо подсвирна на Динго и стиснал пушката в ръце, влезе през портата.

Градът беше разположен на две тераси, които приличаха на внушителни стъпала, изсечени в ската на високата планина. Широка постлана улица водеше от портата право към широките каменни стълби за горната тераса. От двете страни на улицата се редяха сгради, построени от огладени идеално прилепнали блокове, които бяха зидани без спойка. Повечето от къщите нямаха покриви, защото

гредите отдавна се бяха разпаднали. Само няколко по-големи постройките бяха с покриви от големи каменни плочи.

Томек с най-голяма предпазливост вървеше по главната улица, поглеждаше в напречните улици, надничаше в развалините на сградите. Навсякъде се чувствуваше остра смрад от натрупаните изпражнения на прилепи. На много места улиците бяха хлътнали или прорязани от бездънни, широки пукнатини. Стените на някои къщи също се рушеха, а тук-там едва се подаваха над земята, която сякаш се бе разтворила под тях. Сред развалините на сградите и в пукнатините на уличната настилка бяха израсли дървета, избуяли бяха трева и диви храсталаци. За Томек нямаше съмнение, че градът е бил разрушен от земетресенията, които са обичайно явление в района на Андите^[1].

Все по-заинтригуван, той мишкуваше сред руините. Вече беше сигурен, че преди векове тук е станало земетресение с трагични последици. Този откъснат от света град навярно е бил построен много преди нахлуването на испанците. Може би някога в него се е укрило някое племе, което не е искало да се покори на белите нашественици? Той е бил изолиран от останалата част на страната, тъй като свободните племена на кампите настъргено са бранели достъпа към него. По нищо обаче не личеше, че някъде наблизо се крият хора. Тогава с каква цел биха държали тук Смуга?

По главната улица Томек стигна до широките каменни стълби, които водеха към горната тераса. Динго се спря, подуши във въздуха и след това изтича по каменните стъпала на просторния площад. Там отново спря, изскимтя тихо и няколко пъти размаха опашка.

Сърцето на Томек се разтуптя. Обикновено Динго се държеше така, когато откриеше позната следа. Без да се колебае, Томек се качи на горната тераса.

— Търси, Динго, търси! — поощри той любимеца си.

Кучето започна да души, тичаше насам-натам и поглеждаше към Томек. Ту махаше с опашка и тихо скимтеше, ту отново наежваше козината на врата си.

— Какво намери? Какво искаш да ми кажеш? Някаква опасност ли ни заплашва? — запита го Томек.

Кучето обърна глава към него и изръмжа.

— А, значи, все пак предупреждаваш! Нима тук наистина се крият хора? — промърмори Томек. Преметна пушката през рамо и

извади револвера от кобура. Късото, скорострелно оръжие му се струваше по-практично при това положение.

С готов за стрелба револвер той се оглеждаше по терасата. От двете страни на обширния площад се издигаха две огромни сгради. Едната от тях почти до половината беше в развалини, но другата изглеждаше непокътната. В края на площада между двете сгради имаше по-малки къщи, в голямата си част разрушени.

— Търси, Динго! — заповяда му Томек.

Кучето се въртеше по площада, но същевременно все повече се приближаваше до по-запазената постройка. На попуканите каменни стъпала то спря и погледна господаря си.

— Търси, Динго! — отново му заповяда Томек.

Томек внимателно се изкачи по стълбите. Над самия вход беше издълбан символът на слънцето. След малко Томек се озова в огромна зала. Известно време той стоя неподвижен, докато свикнат очите му с полумрака, който цареше във вътрешността на сградата. След това започна да се оглежда. Огромната зала беше съвсем празна. По стените се бяха запазили следи от някакви изображения. Томек ставаше все по-неспокоен. Внезапно забеляза, че каменният под беше почти съвсем чист. В другите домове, в които бе надникнал преди това, подът бе покрит с дебел слой изпражнения на прилепи и птици. Томек моментално сложи пръст върху спусъка на револвера. Тук някой явно се грижеше за реда, значи, руините на града не бяха съвсем необитаеми.

От двете страни на залата имаше дълбоки ниши, а в стената срещу главния вход на сградата чернееше тесен отвор. Томек надникна в нишите, а след това започна да се приближава към тъмния отвор. Изведнъж Динго изръмжа глухо, с няколко скока прекоси мрачната зала и изчезна в отвора. В тъмнината се чу яростен лай, повторен многократно от ехото. После Динго заскимтя от болка и отново настървено се разлая, сякаш налиташе върху някого.

Томек веднага се втурна да спасява любимеца си. Пъхна се в тъмния отвор. Непроницаемата тъмнина го прикова на място. Бързо извади кибрит. Пъхна револвера под колана на панталоните. Динго лаеше ожесточено. При бледата светлина на кибрита Томек видя кучето, което сърдито се хвърляше върху голата каменна стена.

Томек изгори няколко клечки и като си светеше с тях, обиколи не особено обширната стая. За свое изумление там не намери никого. Нямахше нито прозорци, нито врати. Динго продължаваше да ръмжи и с наежена козина на врата душеше гладката стена.

В този миг се разнесе продължителен, глух тътен. Масивната каменна сграда се разтърси из основи. Бледата струя светлина в тесния отвор посивя. Пронизителният вой на Динго изтръгна Томек от вцепенението. Той се приведе и изтича от тайнствената стая. След няколко минути се озова на стълбите пред сградата. Закова се като ударен от гръм. Другите участници в експедицията, които беше оставил пред развалините на древния град, вече се намираха на втората тераса. Те бавно отстъпваха към средата на площада, а зад тях в широк полукръг вървяха въоръжени, мълчаливи индиански воители.

Томек мигновено се ориентира в положението. В негово отсъствие кампите вероятно изневиделица са обкръжили другарите му. Тъй като не са ги атакували веднага, Новицки е започнал да се изтегля към руините на града, за да се съедини с разузнавача.

— Динго, тук! — със снишен глас изкомандува Томек.

Кампите напредваха в плътен строй. Бяха голи. Само малки престилчици, прикрепени с шнур от лико, закриваха слабините им. Лицата и телата им бяха покрити с фантастични сини и червени рисунки. На главите си носеха корони, изплетени от палмови влакна и украсени с птичи пера, а отзад на плещите им висяха връзки пъстроцветни изсушени колибри. В продупчените им уши бяха забодени дървени украшения.

Индианците красноречиво, заплашително мълчаха. Крачка по крачка те настъпваха след белите хора, държейки дълги черни стрели върху опънатите тетиви на лъковете.

Томек разбра, че всяка съпротива е безнадеждна. Числеността на индианците предварително им осигуряваше победата. Освен това, ако те бяха жителите на изчезналия град, то именно при тях трябваше да е плененият Смага.

Чак сега Томек забеляза черните облаци, които бяха забулили наеженото от слънцето небе. Той веднага си спомни, че от няколко дни наблюдаваше в северозападната част на планините струя черен дим, който се виеше над един висок връх. Сигурно преди минута вулканът внезапно беше изригнал.

Нямаше време за губене. И най-малкото, подозрително за индианците движение или жест можеше да разпали безкомпромисна борба, която би означавала неизбежна гибел за всички участници в експедицията.

Томек изтича по стълбите. Динго изръмжа и се озъби.

— Мирно, Динго! Иди при господарката си! — кратко изкомандува Томек.

Той бавно се приближаваше към другарите си. Кампите вдигнаха лъковете по-високо и насочиха черните стрели към гърдите му. Томек пхна револвера в кобура. Заобиколи приятелите си; застана между тях и кампите. Дълго се вира в техните страшни лица.

— Приветствувам воините на волните кампи — каза той на испански.

Индианците стояха като каменни статуи.

— Идваме при вас като приятели — продължи Томек. — Нека моите братя свалят оръжието и ни заведат в селцето си. Там ще им открием целта на нашето пристигане.

Трудно беше да се отгатне дали кампите разбраха думите да Томек, защото нито един мускул по лицата им не трепна. Те изпитателно гледаха белите и не сваляха обтегнатите лъкове.

— Аз съм водачът на експедицията и искам да говоря с вожда на волните кампи — отново подхвана Томек.

Един от индианците тръгна към него. Приближаваше се с дебнеща походка, докато върхът на дългата му стрела почти докосна гърдите на Томек. Той опъна по-силно тетивата на лъка. Томек спокойно гледаше кампа право в очите. Индианецът неочаквано отпусна тетивата на лъка и свали стрелата. От торбичката, която висеше на кръста му, той извади някаква снимка. Щом я зърна, Томек побледня от вълнение. Това беше сватбеният му портрет със Сали.

Кампът поглеждаше ту към снимката, ту към Томек. Внезапно той смъкна шапката от главата на Томек. Отново погледна лицето му, а след това снимката. После се обърна към жените. Погледът му веднага се заби в Сали. След това той прибра снимката в торбичката.

Кампът даде някаква заповед на своите. Индианците в плътен обръч обградиха белите. Сега кампът прониза Томек с пронизателния си поглед и каза на испански:

— Ще говориш с вожда на волните кампи. Кажи на хората си да не се съпротивяват. Трябва да ви завържем очите.

— Значи, ти не си вождът? — попита Томек.

— Мълчи и прави каквото ти казах!

Томек пристъпи към другарите си. Повтори думите на кампа на испански език, след това на полски добави:

— Той има нашия сватбен портрет — на мене и Сали. Могъл е да го получи само от Смуга.

— Добра новина, макар че се чувствавам като в устата на побесняла акула — отвърна Новицки.

Кампите завързаха с ленти очите на пленниците, след това ги уловиха за ръцете и тръгнаха.

Томек скоро позна, че ги въведоха в тайнствената сграда, където Динго се хвърляше срещу някой невидим. Само за тази сграда водеха стълбите. Той лесно отгатна и това, че влязоха в другата, по-малката тъмна стая. В нея трябваше да има някакви скрити ходове, защото много дълго ги водиха по извити коридори, които ту се изкачваха нагоре, ту слизаха надолу. Томек загуби ориентация. Накрая започнаха да се изкачват по тесни стълби. След малко кампите спряха и им свалиха превръзките от очите.

Намираха се в просторна зала. Страшните въоръжени воини бяха изчезнали някъде. Няколко кампи, облечени в широки кузми, ги разглеждаха с любопитство в очите.

— Свалете оръжието — заповяда им един от тях.

Томек без колебание откопча колана с револверите и заедно с пушката го сложи на каменния под.

И другите направиха същото.

— Оставете тук и всичките си вещи — отново им каза кампът.

След като изпълниха заповедта, въведоха ги в коридор, от който влязоха в голяма зала. В единия ѝ край няколко въоръжени кампи, облечени в кузми, бяха наобиколили в полукръг брадат мъж, който седеше на трон от чисто злато. Той се бе подпрял с ръце на коленете си и мълчаливо гледаше към приближаващите пленници. Те застанаха на няколко крачки пред трона. Динго дрезгаво излая, опита се да се изтръгне, но Сали със сила го задържа за нашийника.

Кампът, който доведе пленниците, пристъпи до вожда, седящ на трона, измъкна снимката от дипломите на своята кузма и му я подаде.

Брадатият кимна с глава, след това с безмълвен жест го отпрати.

Томек и приятелите му стояха мълчаливо. Струваше им се, че брадатият е бял мъж. Навярно предвождаше волните кампи, щом седеше на златен трон, заобиколен от вождовете на отделните племена. Дългата му черна коса се спускаше чак до раменете, а брадата, която обрамчваше лицето му, стигаше до гърдите. Облечен бе в кузма от мек плат, в който бяха втъкани златни нишки. Босите му ходила почиваха върху ягуарова кожа.

Вождът се приведе леко напред и каза на полски:

— Здравейте, скъпи приятели! Не мога сега да ви прегърна. Тези въоръжени вождове внимателно следят всеки наш жест. Бъдете предпазливи, намираме се в пещерата на разярен ягуар.

Динго излая и размаха опашка.

— Да ме глътне акула, това е нашият Смуга! — сподавено възкликна капитан Новицки.

— Най-сетне ви намерихме! — промълви Томек, сдържайки с мъка вълнението си.

— Откакто попаднах в плен, аз се боях от тази минута повече от всичко в живота си — отговори Смуга. — От няколко дни треперя от страх за вас...

— Значи, вие сте знаели, че идваме тук? — слисано попита Томек.

— Съобщиха ми за това в деня след вашата битка. Знаех, че трима от вас са загинали.

— По какъв начин? Наистина ли е възможно това?

— По-късно ще поговорим. От тази трагична битка всяка ваша крачка беше следена внимателно. С голяма мъка успях да накарам кампите да ви доведат живи тук. Въпреки това ни грози смъртна опасност. На всичко отгоре проклетият вулкан от няколко дни отново започна да изригва. Те смятат, че с нахлуването си в тяхната държава вие сте разгневили боговете.

— Как попаднахте тук? Защо ви държат в плен? — попита Томек.

— Моят водач се оказа таен пратеник на свободните кампи. Той ме вкара в капана. Търсели бял вожд, който да ги научи на военната тактика на завоевателите. Те подготвят въоръжено въстание.^[2]

— Ние открихме този водач. Беше на смъртно легло, но преди да умре, ни показа пътя — обясни Томек. — Той измени на своите, за да можем по-скоро да ви се притечем на помощ.

— Знаел е добре, че отгук няма да излезете живи. Тук е някогашното скривалище на инките. Оцелелите от тях се укрили тук от испанците. Когато земетресение разрушило града им в долината, те си построили друг на върха на скалата. Впоследствие той се превърнал в главна квартира на кампите, които твърдят, че са преки потомци на инките.

Един от вождовете, застанали около Смуга, каза нещо с гърлен глас.

— Сега трябва да си вървите. Ще ви видя по-късно — рече Смуга. — Томек, не прави планове, докато не поговорим. Починете си след негодите. Хайде, вървете!

Томек и приятелите му излязоха от залата. Кампът, който преди това ги доведе при Смуга, вече чакаше в коридора. Изкачиха няколко етажа, след което водачът им посочи две обширни стаи, в които щяха да пренощуват.

— Гледайте! Върнали са ни всичките неща! — зарадвано извика Збишек, когато кампът се скри зад рогозката, закриваща входа.

— Но оръжието са задържали — забеляза капитан Новицки. — Поврага! Важното е, че намерихме Смуга.

— Добрият, верен Динго! Той пръв позна господин Смуга — развълнувано каза Сали. — Когато влязохме в тронната зала, Динго за малко не се хвърли към него.

— Още в развалините на древния град ми се струваше, че Динго е попаднал на някаква позната следа — обади се Томек. — Сигурно Смуга неведнъж е бивал там.

— Просто не мога да повярвам, че наистина намерихме господин Смуга — каза Наташа. — Неговите думи ме разтревожиха.

— Ба, положението не е розово, но ние сме се пекли и на пострашен огън — каза капитан Новицки. — Щом Смуга още от преди няколко дни е знаел, че се тикаме в устата на вълка, сигурно и той е помислил по какъв начин можем да се спасим. Пък и ние ще си поразмърдаме мозъка. Да се доверим на Смуга и Томек. Двамата заедно все ще измислят нещо.

— Правилно, капитане! Аз ей тоничко не се боя — обади се Сали.

— Интересно, по какъв начин Смуга е научил тук за нашата битка? — каза Томек. — Дали и те като старите инки не си предават известията чрез щафета?

— Сигурно точно така правят — подкрепи го Сали. — Отделни бързоходци могат да пренасят съобщението от едно племе до друго. Чувала съм, че във времената на инките за един ден са успявали да предадат известието по този начин на около двеста и петдесет километра.

В този момент Хабоку, който през цялото време гледаше през прозореца, се приближи до разговарящите.

— Тук има много воини — каза той. — Наоколо са високи скали. Бягството е невъзможно, а духовете в голямата планина са много разгневени. Те забулват слънцето с черни облаци. Кампите са уплашени, може да стане страшно.

— Вече надникнах в коридора, никой не ни пази — тихо каза Новицки. — Не зная обаче дали ще е разумно да предприемем нещо на своя глава. Кампите са възбудени, по-добре да почакаме до разговора със Смуга.

Преди някой да успее да отговори нещо, индианки внесоха паници с ядене. Оставиха ги на рогозките и веднага излязоха.

— Я вижте, те нямат намерение да ни уморят от глад — зарадва се Новицки. — О-хо! Ориз, фасул, варена кокошка и нещо за пиене в каната. Да сядаме, червата ми куркат. Гладна мечка хоро не играе.

Като се нахраниха, Томек поръча на двама от индианците субео да наблюдават дали някой не идва по коридора, защото участниците в експедицията искаха да обсъдят тежкото положение, в което се намираха. Скоро обаче стигнаха до заключението, че без Смуга не могат да съставят план за действие. Какво можеха да направят без оръжие в този град, пълен с враждебни кампи? Само щастливо стечение на обстоятелствата или някаква хитрост можеха да ги спасят.

— Най-добре ще направим, ако легнем да спим — каза накрая капитан Новицки. — Дявол знае какво ни чака утре. Вулканът дими като сто парахода под пълна пара... Да посъберем сили...

— Предложението е уместно, всички сме уморени и разстроени. Лягайте си, а аз ще се опитам да попълня моята карта — каза Томек.

Той седна до прозоречния отвор, разгъна картата на перваза и дълго работи над нея. После, когато се свечери, загрижено погледна към небето. Червените отблясъци на огъня, който бълваше кратерът на вулкана, се пречупваха в черните облаци дим. Душата на Томек все повече се изпълваше с тревога, той чувствуваше, че над тях надвисва смъртна опасност.

---

[1] Андите, планини в западната част на Южна Америка, са най-голямата планинска бариера на земята и втората по височина планина след Хималаите в Азия. Те се простират като огромна стена, дълга 7500 км, по крайбрежието на Тихия океан — от Караибско море на север до Огнена земя на юг. Сред планинските вериги има равнини и долини, чието дъно лежи на около 2 до 3 км. под морското равнище. В геоморфолошко отношение Андите представляват младонагънати планини. Въпреки че са се издигнали от морското дъно преди милиони години, те все още непрекъснато се изменят. Някои върхове са действащи вулкани; земетресенията са твърде често явление. Аконкагуа (6960) е най-високият връх в Андите и на целия континент.

↑

[2] През 1915 г. край далечната река Тахуания избухнало въстание на кампите. Предвождал ги славният вожд Тасулинчи, който успял да помири и обедини за борба срещу белите племената от Гран Пахонал с племената от областта на Укаяли. По Горна Укаяли пламнала кървава война. Индианците избили търсачите на каучук и заселниците и стигнали до Масисея и дори по-нататък — до средното течение на реката. Дълги години след това белите не се осмелявали да припарят по тия места. По-късно, през 1929 г., индианци нападнали и избили един полицейски отред край градчето Рекена. ↑

XXI

КЪРВАВАТА ЖЕРТВА

Беше нощ. Томек седеше на рогозка под прозоречния отвор и унило гледаше небето. Черните облаци дим се осветяваха от огненото зарево. Все по-често се чуваше глух, протяжен тътен.

Преди да се свечери, Томек разгледа през прозореца главната квартира на войнствените кампи. Малкото градче беше непревземаема крепост. То се намиреше на висока скална площадка, обградена в полукръг от отвесната стена на масивна планина. Повечето каменни сгради бяха долепени до мощния скален скат.

Томек ясно долавяше опасенията, които измъчваха неговите другари от експедицията. Те знаеха, че се намират в изключително опасно положение. Самият Смуга ги предупреди, че си играят със смъртта. Въпреки това той не съжаляваше за рискованото начинание, каквото се оказа тази спасителна експедиция до Гран Пахонал. Нали намериха Смуга... Чувствуваше обаче, че допуснаха голяма грешка, като взеха жените. Само за тях се страхуваше сега.

Изведнъж Динго повдигна глава и наостри уши. След това се изправи и тихо заскимтя.

— Мирно, Динго... — прошепна Томек.

Рогозката на входа се откряна и в мъждивата светлина на газеничето, което гореше в коридора, се очерта тъмен силует. Томек скочи и задържа Динго за каишката. Знаеше, че най-после Смуга идва при тях, защото кучето скачаше към него.

Смуга спусна рогозката.

— Тук съм... — тихо се обади Томек.

Смуга дълго го държа в обятията си. Томек с усилие сдържаше вълнението си, в очите му напиреха радостни сълзи.

— Боях се, момчето ми, че ще ме търсиш — прошепна Смуга. — Макар че сме много зле, радвам се, че не си ме забравил. Само такава необикновено момче като тебе би могло да проникне тук.

— Новицки, Сали, всички, които дойдоха с мен, много искаха да ви намерим — отговори Томек.

— Зная, само истински приятели биха могли да рискуват живота си заради мене. Спят ли те?

— Спят...

— Томек, трябва да поговоря с теб, но не тук. Времето лети... Събуди Новицки! Другите нека да не знаят нищо.

Томек изчезна в другата стая; Смуга приклепна до предания Динго. Притисна главата му до гърдите си. След няколко минути Новицки прегръщаше Смуга.

— Бива си го нашето момче, а? — развълнувано промърмори морякът. — Бях сигурен, че ще ни доведе при вас! И ето че сме заедно! Но, струва ми се, че трябва, докато е време, да вдигаме платната.

— На прав път си, капитане — отговори Смуга. — Имате ли оръжие?

— Взеха ни дори ножовете.

— Донесох един револвер, малко патрони и нож. Ето тук и ножове за Хабоку и за неговите хора. Скрийте ги добре. Сега ще взема Томек, а ти стой на пост, докато се върне той. До сутринта нищо не ви заплашва.

— Бягство ли замисляте?

— Да, но трябва още да се посъветвам с Томек. Той ще ти предаде всичко.

— Вървете и се съвещавайте, аз ще бдя!

— Трябва някак да се промъкнем през коридора. Никой не бива да ни види заедно. Свали си обувките, Томек!

Смуга повдигна крайчеца на рогозката и се огледа.

— Няма никого, хайде! — прошепна той.

Те безпрепятствено стигнаха до края на коридора, а след това слязоха по каменните стълби на площадката между двата етажа. Тук Смуга застана до една стена, на която личаха скулптурни изваяния на глави на различни животни. Опря длани върху главата на ягуар и я завъртя надолу. После наблегна върху стената. За изненада на Томек част от стената се отмести. Смуга се мушна в отвора и дръпна Томек след себе си. Озоваха се на тесни каменни стълби. Смуга най-напред затвори скрития проход. В тайното коридорче гореше светилник.

— Тук никой няма да ни намери — прошепна той. — Виждаш ли, главата на ягуара задвижва лоста от другата страна на стената, а той повдига мандалото на скритата врата. Когато пускам мандалото обратно, главата на ягуара автоматично се връща в първоначалното си положение.

Смуга взе светилника и поведе Томек по тесните стълби. Те свършваха в долния коридор. След няколко крачки спря. Доближи светилника до стената и освети механизма, с който се затваряше тайният проход.

— Зад тази стена е моето жилище или по-точно, моят затвор — каза той. — За щастие кампите не знаят тези тайни ходове. Сам ги открих. Имах достатъчно време за това, защото не ме пазеха непрекъснато. Добре разгледай механизма и запомни, че го задвижва главата на ягуара. Утре преди обяд ще бъдете затворени... в моята стая.

— Затворени?

— Да, Томек! Да не губим време, върви след мен!

Той отново го поведе по вити каменни стълби. Скоро се озоваха в една естествена пещера.

— Сега слушай внимателно и всичко запомни! — каза Смуга. — На стените са издълбани три символа на слънцето. Левият отваря прохода за гробницата и съкровищницата на инките. Средният закрива един подземен път, който извежда извън града. А десният излиза в една пещера под издадената скала, от която са хвърляли в пропастта девойките, принасяни в жертва на боговете.

Томек гледаше Смуга и не вярваше на ушите си.

— Ощипете ме, за да се уверя, че не сънувам — каза той след минута.

— Де да беше така... — отговори Смуга. — Строителите от времето на инките са имали въображение, размах и търпение. Даваш ли си сметка колко време е трябвало, за да се вдълбае този град в скалата? А тайните проходи, които се отварят със скрити механизми, а подземните пътища? Мисля, че тук именно инките са скрили част от съкровищата си от алчните испанци. Ей сега ще ги видиш.

Той се приближи до скалната стена и премести релефа, символизиращ слънцето; след малко въведе Томек в една подземна зала. По дължината на едната стена бяха наредени огромни саркофази,

направени от глина и чакъл, а от външната страна облицовани с базалтови плочи. Всеки от тях имаше тесен отвор.

— Това са староперуанските чулпи, тоест гробници — каза Смуга, като освети с газеничето базалтовите саркофази. — Обърни внимание, че отворът на гробниците е обърнат към изток, за да могат да проникват вътре лъчите на изгряващото слънце. Инките са почитали Слънцето — Инти, смятали са го за божествен основоположник на своята династия. Надникни в гробниците! Вътре ще видиш мумии на хората, които преди стотици години са владеели тази просторна и сурова земя!

Томек взе светилника от ръцете на приятеля си; с усилие се провря през тясната пролука. Отвътре гробницата беше заоблена и боядисана в светъл тон. В дъното с подвити крака седеше една мумия, загъната с обработени меки кожи от лама, и едва върху тях бяха облечени празничните дрехи. Върху кожата, покриваща лицето, бяха нарисувани очи и уста. Грижливо вчесаните и сплетени дълги кафяви коси показваха, че това е мумия на жена. Според перуанската мода краката от глезените до коленете бяха покрити с червена боя. До мумията имаше съдинки с пудра, чернило и благовония, огледало от полиран камък, обеци, гребени и съдове с ядене, които е трябвало да служат на покойната в задгробния ѝ живот. В гробниците на мъжете имаше оръжие и накити, а около децата бяха наредени техните играчки.

Потиснат, Томек се отказа да наднича повече в гробниците.

— Е, какво? Разгледа ли ги? — попита го Смуга.

— Да, мумиите са в отлично състояние. Това вероятно се дължи на сухия планински въздух.

— Така е. Перуанците обикновено са зазиждали входа към чулпа. Но тук това е било излишно. Ела, ще ти покажа съкровищницата.

Влязоха в съседната зала. Смуга светеше с газеничето. Томек втрещено гледаше статуите на богове и крале от чисто злато и сребро, символите на Инти, обсипани със скъпоценни камъни, съдовете, щитовете, купите, пълни със златен пясък и бисери. Чак след доста време той се обърна към Смуга.

— Но вие сте открили бонанса!^[1] — възбудено му каза той. — Това навярно е част от съкровището, с което Атахуалпа е искал да откупи живота си.^[2]

— За спасяването на част от съкровищата инките и техните поданици са платили с море от кръв. Ако сега белите научат за това злато, земята на волните кампи отново ще бъде удавена в кръв.

— Уверен съм в това! Да си вървим оттук, върху тези съкровища тегне проклятието на подло избитите индианци. Да не казваме за това откритие на никого, дори на най-близките си.

— Радвам се, Томек, че това предложение излезе от тебе. Ние двамата положително ще запазим тайната. Да вървим, остава ни малко време, а имаме да обсъдим още много неща.

Смуга внимателно затвори входа на залата с гробниците, след това отвори десния таен проход. Озоваха се в не особено голяма пещера, чийто отвор се намираше точно под една остра, издадена скала. В самия отвор на пещерата имаше два доста раздалечени дървени стълба. Между тях ниско до каменния под висеше мрежа от лиани в овална бамбукова рамка.

В пещерата беше доста светло, защото сребристото лунно сияние и кървавите отблясъци на огъня от вулкана я осветяваха достатъчно. Смуга остави газеничето на земята и поведе младия си приятел към изхода на пещерата.

— Какво е това странно приспособление? — попита Томек, като се вглеждаше в мрежата от лиани.

— Споменах ти, че тази пещера се намира точно под издадената скала, от която са хвърляли в бездната хора като жертва в чест на боговете — отговори Смуга. — Тези жертви са били предимно млади девойки, понякога дъщери на вождове, държавни сановници, а дори и на владетелите. Хитрите жреци явно не са се страхували много от гнева на своите богове, щом са измислили това приспособление, благодарение на което са могли да спасяват от смърт някои от жертвите.

— Вече се досещам как са правели това — каза Томек. — Избутвали са мрежата навън, а когато девойката е падала в нея, те са я издърпвали в пещерата.

— Точно така са правели, а после са обявявали пред народа, че боговете, умиловивени от техните молитви, са върнали жертвата.

Томек се наведе над мрежата. Лианите, от които бе изплетена, бяха свежи и еластични. После изтласка мрежата далеч над пропастта. Устройството действуваше безупречно.

— Странно е, че след толкова много време това приспособление е така запазено — каза той, поглеждайки към приятеля си.

— Аз сложих нови въжета и мрежа — обясни Смуга.

Томек се приближи още повече до Смуга.

— С каква цел ме доведохте тук? Защо ми говорите всичко това? — попита той с неузнаваем глас.

— Искам на всяка цена да спася жена ти и Наташа. Преди да дойда при вас, съветът на вождовете реши да умилостиви разгневените богове, като принесе в жертва двете бели жени. Ако не беше тоя проклет вулкан, може би нямаше да се стигне дотам. Ти си бил в развалините на града, в долината. Според легендата той бил разрушен от земетръс, придружен с избухване на вулкана. Сега вулканът отново гърми и дими. Кампите са убедени, че като сте проникнали в тяхната земя, вие сте обидили боговете. Така подшушна на съвета на вождовете един от магьосниците.

— Значи, те искат да погубят от тази скала Сали и Натка? — попита Томек, потресен до дън душа. — Ами Мара, жената на Хабоку?

— Тъкмо щях да те попитам за тази индианка. Значи, тя е жена на храбрия Хабоку? За нея няма никаква опасност. Жертва за умилостивяване на боговете ще бъдат само двете бели жени. А мъжете, ако се съгласят да воюват в редовете на кампите, ще останат живи.

— Няма ли начин да ги спасим от тази жестокост? Не може ли аз и Новицки да заместим жените?

— Не, те не са им нужни както вие! Смелостта ви по време на битката ви е спечелила тяхното уважение. Аз трябва да давам вид, че съм съгласен с тази присъда.

— В такъв случай какъв е вашият план? — кратко попита Томек.

— Днес преди обед всички, с изключение на Сали и Наташа, ще бъдете затворени в моето помещение. Когато слънцето застане в зенита, ще бъде извършено жертвоприношението. Ще започнат молитви и танци; тогава ти ще отвориш скрития проход и ще отведеш хората си в пещерата. Не забравяй само да залостиш вратата, когато излезете от моето жилище. Ти и Новицки ще дойдете тук и ще чакате. Трябва да се уговориш със Сали и Наташа всяка от тях да извика в последния момент, преди да скочи в бездната. Когато чуете вика, веднага ще извадите мрежата.

— Няма ли да бъде късно?

— Положително не.

— А какво ще правим после?

— Ще избягате през подземния коридор извън чертите на града. В пещерата съм ви приготвил кузми. Ще ги наметнете върху дрехите си. Там има и две карабини, револвер, муниции, два лъка със стрели и три ножа. Посъбрал съм ви малко храна, но тя ще ви стигне най-много за ден или два. После ще трябва да ударите нещо с лък. С огнестрелното оръжие бъдете много предпазливи, Ехото разнася гърмежа из планините.

— Защо говорите така, като че ли изобщо нямате намерение да бягате с нас?

— Слушай, момчето ми, в момента правя всичко, което е по силите ми, за да ви спася живота. Ако, избягам с вас, кампите ще вдигнат на крак всички околни съюзени племена на свободните индианци. За един ден ще ни заловят. А тогава... вече за никого не би имало спасение. За тях аз съм своего рода вожд-талисман. Вече няколко пъти ги предвождах срещу кашибите и амахуаките, с които са в постоянна война.

— Те ще ви убият, когато открият, че сме избягали!

— Не ме прекъсвай, Томек. Като вожд аз участвувам в жертвоприношението. Ще следя да не ви объркат сметките. През цялото време ще бъда при Сали и Наташа. После, когато не ви намерим в моето жилище, ще кажа, че са ви отвлекли злите духове.

— Но те няма да повярват в това!

— Аз съм на друго мнение. Те са големи, наивни деца. Във всекидневния живот те са даже кротки и весели. Затова пък от магии и магьосници се боят като от огън. Може би само кампите са запазили още старата религия на инките, тоест вярата в Слънцето. Те ненавиждат белите хора, а към враговете си са безогледни и жестоки. Мен сами ме доведоха тук и макар че съм техен затворник, нищо лошо не са ми сторили. Имам дори известно влияние върху тях. Мисля, че след вашето бягство ще се оправя някак.

— Нима наистина смятате да останете тук завинаги?!

— Ами! Ако не ви хванат, по-късно ще се опитам да избягам. Още от преди се готвех за това. Имаш ли карта у себе си?

Томек извади картата на Южна Америка и скицата, която беше направил сам.

— Твоята карта е наистина превъзходна — похвали го той. — Аз внимателно се оглеждах по време на гонитбата из Гран Пахонал. Сега слушай внимателно, ще ти кажа накъде трябва да бягате. На Пахитея човек понякога може да попадне на кораб за Лима, но това за вас е много дълъг път. Сега се намираме горе-долу в ей тази част на Андите. Ако тръгнете на югоизток, за няколко дни ще стигнете до Перене, а оттам през Гарма има коларски път за Ороя. Там ще се качите на влака за Лима. Някога имах в Лима добър познат, наричаше се Хабиш. Той е професор там, опитай се да го намериш.

— А вие накъде смятате да бягате?

— Не бива два пъти да се повтаря един и същи номер. Ако ми се усмихне щастието, ще избягам право на юг към боливийската граница.

— Това е опасен преход за един човек. Аз ще заведа жените до града и веднага ще се върна с подкрепление за вас. Снабдени с храна и оръжие, ние ще ви чакаме тук — и той сложи знак върху картата. — Сигурно с мен ще дойдат капитан Новицки, Збишек, а също и Хабоку с неговите хора.

— Наистина ли възнамеряваш да направиш това?

— Както ме гледате, така ще го направя! — решително отговори Томек. — Ще ви чакаме близо до боливийската граница, пък ако ще и до края на живота си. Само заради Сали и Наташа ще си отида оттук без вас.

Смуга мълчаливо обмисляше нещо, след това се вгледа в картата.

— Нейсе, щом си решил, давам ти два месеца да заведеш жените до Лима. След това ела с експедиция някъде из тия места и ме чакайте. Ще вървя оттук. — Смуга започна да чертае знаци и линии по картата и след това да ги нанася върху скицата, начертана от Томек. — Ако не ви хванат и не ви доведат обратно, ще се опитам да избягам точно шестдесет дни след вас.

— Разбрано. Всеки трети ден веднага след залез слънце ще палим сигнални огньовете на някоя височина.

— Е, Томек, скоро ще съмне, трябва да се сбогуваме — каза Смуга и прибра едната от картите. — Ще те изпратя. Запознай нашите приятели с плана за бягството. И най-малката неточност или грешка може да има трагични последици. Довиждане, момчето ми! Прегърни всички от мен.

Томек сграбчи Смуга в обятията си. С мъка сподавяше риданието си. Знаеше, че ако планът на Смуга се провали, Сали и Наташа ще загинат от страшна смърт, но и сам той не виждаше друг изход.

Смуга напълно разбираше чувствата на своя любимец. Може би за пръв път в живота му в неустрашимото сърце на Смуга се прокрадна предателски страх. Той без колебание би дал живота си за своите скъпи приятели, но не можеше да разчита на милост и снизхождение от страна на кампите. Та нали самият той беше техен пленник! И с усилие на волята той потисна собствените си опасения.

— Томек, всички ни чака тежко, жестоко изпитание. Да не се размекваме. Вярвам в тебе, в Новицки и Хабоку. Дано само Сали и Наташа да не се огънат в решителния момент!

Томек тъжно се усмихна през сълзи.

— Сигурен съм, че Сали прекрасно ще изиграе ролята си. Вие знаете, че тя просто умира за необикновени приключения и опасности. Трябвало е да се роди мъж. Боя се само за Натка. Откакто изчезнахте вие, тя е станала много нервна.

— Увери я, че ще бъда с нея до последната минута.

— Това сигурно ще ѝ повдигне духа.

Те здраво си стиснаха ръцете.

— Запомнете, ще вървя с експедицията по източните склонове на Андите. Ще бъдем тук наблизо след шестдесет дни — още веднъж повтори Томек.

— Добре, щом не искаш да отстъпиш. Хайде вече!

---

[1] *Бонанса* (исп.) — съкровище, неочакван приток на богатства, а в преносен смисъл щастлив случай, определение на нещо, което носи печалба, доход. Тази дума се е появила в Съединените щати по време на златната треска. ↑

[2] *Атахуалпа* (1500–1533) — последният владетел на инките, пленен с измама в Кахамарка от предводителя на испанските конквистадори Ф. Писаро. Престъпвайки обещанието си, Писаро заповядал да убият Атахуалпа въпреки големия откуп, даден му от него. При вестта за смъртта на владетеля индианците престанали да предават злато на испанците и укрили част от съкровищата. ↑

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

БЯГСТВОТО

Още от сутринта вулканът тътнеше все по-мощно и бълваше черни облаци дим, които закриваха слънцето. Тълпа от мъже, жени и деца, събрана на каменния площад на града, гледаше с набожно страхопочитание към гърмящата планина. Ще съумеят ли жреците да умилостивят разгневените богове? Кампите неспокойно търсеха с очи своите вождове и жреци.

Слънцето се издигна в зенита. На прага на съвещателната сграда се появи формалният владетел на свободните кампи. Това беше белият пленник. Вождовете го бяха затворили в своята крепост, за да ги научи на военната тактика на белите хора. Те възнамеряваха да откопаят бойната брадва и да я вдигнат срещу всички бели и искаха да им нанесат такова съкрушително поражение, че вече никога да не се осмелят да пристъпят в земята на волните индианци.

Отначало към пленника се отнасяха с известно превъзходство, а понякога и с презрение. Но с течение на времето смелият, разумен и благороден бял пленник все повече печелеше тяхното признание и уважение. Неговите съвети винаги се оказваха добри, той умееше да лекува болестите, които измъчваха местните жители, а най-важното — беше смел вожд, пред когото вече трепереха враговете на кампите.

Изтръпналата от страх тълпа се губеше в догадки. Дали храбрият владетел няма да им попречи да принесат в жертва на разгневените богове двете бели жени, които дойдоха тук с неговите приятели? Ако не бяха неговите молби, а после и рязката му съпротива, всичките бели щяха да загинат още по пътя към изчезналия град. Дали сега обаче се е уплашил от страшния гняв на боговете? Ще пожертвува ли белите си приятели, за да спаси от гибел своите тъмничари?

Владетелят с достолепна походка се приближаваше към златния трон, поставен при жертвения камък. Дългата черна коса и гъстата брада, която обграждаше лицето му, рязко контрастираха с бялата като

мляко кузма с втъкани златни нишки. Той седна на трона, а вождовете на отделните племена застанаха в полукръг зад него.

От каменното светилище излезе процесията на жреците. В напрегнатата тишина те поставиха до жертвения камък изваянията на боговете си. Голяма статуя на мъж от чисто злато представляваше Виракоче — създателя на вселената и извор на всяка божествена мощ. Златният щит с гравирани върху него човешко лице и лъчи беше символът на Слънцето — божествения прародител на инките. Божеството на Луната представляваше сребърен щит, а Гърмът имаше фигура на мъж с бляскаво одеяние, с боздуган в едната ръка и прашка в другата. До изображенията и статуите на боговете жреците поставиха мумиите на четирима вождове в богато украсени саркофази.

Няколко жреци поднесоха до устата си големи раковини. Разнесоха се глухи, стенещи тонове. Главният жрец и неговите помощници застанаха пред формалния владетел. Поклониха се ниско, протягайки ръцете си напред с обърнати длани. После започнаха да мляскат с уста, целувайки върховете на пръстите си.

Смуга сериозно кимна с глава. Сега всички започнаха гласно да се молят. След като завършиха молитвата, жреците наслагаха върху жертвения камък дарове за боговете: царевица, картофи, листа от кока и тютюн, който използваша единствено като лечебна билка. Даровете бяха изгорени в огъня.

Девоичките, избрани да служат на боговете в храма, донесоха съдове, пълни с чича. Най-напред пристъпиха към владетеля и му поднесоха златен бокал.

Тихо се обадиха барабани и свирки. Мъже, жени и деца, заловени за ръце, започнаха да танцуват под такта на повтарящия се музикален мотив. Отначало монотонна, музиката постепенно ставаше все по-бърза.

Смуга крадешком погледна към прозореца на своето жилище, където приятелите му трябваше да останат затворени до края на церемонията. От един джоб, скрит в гънките на кузмата, той извади кърпичка и на няколко пъти избърса потта от челото си. Това беше условният знак, че приближава решителната минута. Томек и приятелите му трябваше вече да се скрият в тайните подземия.

Барабаните гърмяха, танцьорите изпадаха в екстаз.

Леден студ пропълзя в сърцето на Смуга. В прозоречния отвор три пъти се мярна бяла кърпичка. Томек слизаше на поста. Смуга дълбоко си пое дъх: успяха! Никой не им попречи да избягат в подземие.

От стените на храма излизаше шествие от жени. Служителките на боговете водеха Сали и Наташа. Настъпи часът на човешката жертва.

Смуга погледна към небето. Може би се молеше за живота на двете храбри млади жени, а може би забеляза, че небето изведнъж още по-плътно се покри с черни кълбести облаци. От кратера излетяха огнени змейове, ехото от гърмежите отекна в планините.

Музиката секна, танцьорите застанаха като заковани. Сали и Наташа бяха облечени в дълги бели дрехи. Челата им бяха накитени с венци от цветя. Те вървяха в средата на шествието, хванати за ръце. Спряха близо до трона. Един от жреците, който изпълняваше ролята на жертвоприносител, се изстъпи пред Смуга и се поклони дълбоко в очакване на заповедта.

Смуга погледна двете нещастни жени. Сали не проявяваше страх. Дъщерята на австралийския пионер имаше мъжко сърце. Сега тя дори намигна на Смуга, сякаш искаше да му вдъхне смелост. Наташа обаче беше страшно бледа. Краката ѝ се огъваха. Смуга събра силите си. Изправи се. В дясната си ръка стискаше символа на властта. Това беше къс, украсен със злато и скъпоценни камъни боздуган от твърдо като желязо дърво.

Ново, мощно изригване на вулкана разтърси из обнови планините. Земята се разтрепера под краката на хората. Небето потъмня. Стенание на ужас се понесе над площада. Покосени от страх, хората паднаха на колене.

Смуга решително се обърна към вождовете и жреците.

— Казахте, че моите бели приятели с идването си са разгневили вашите богове — произнесе той със силен, внушителен глас — Но ние сме ваши приятели и за да бъде жертвата по-угодна на боговете, аз, вашият бял вожд, сам ще отведа тези жени към тяхното предназначение. Ти, жертвоприносителю, казвай какво трябва да правя!

Онемели и уплашени, кампите със затаен дъх гледаха към Смуга. А той се приближи до жените, хвана ги за ръце и ги поведе към ръба

на скалния ръб.

— Ама чудесно го направихте! — прошепна Сали.

— Да побързаме, докато не са се окопитили... — тихо отвърна Смуга. — Скачай първа, Сали...

— До края на живота си ще има какво да разказвам — успя още да му прошепне вироглавата млада жена.

Жертвоприносителят, не по-малко изумен и зашеметен от другите кампи, вървеше след тях. Чуха се наподобяващи стон звуци от раковини.

— Да скачат една след друга — обади се жрецьт. — В бъдния живот ги чака охолство и щастие, с които нашите богове щедро ще ги дарят.

Тримата приятели вече стояха на ръба на бездната.

— Нека се изпълни жертвоприношението! Скачай, Сали! — високо извика Смуга.

Жрецьт вдигна ръце към небето и... също застана на ръба на скалата.

Сали извика високо и смело се наведе надолу — мрежата вече висеше над бездната. Тя скочи. Жертвоприносителят, застанал на самия край на скалата, видя какво стана с първата „жертва“. Обзе го неудържима ярост. Този бял човек ги измами. И в пристъп на гняв той хвана Наташа за раменете и я отдръпна от пропастта.

Смуга мигновено схвана, че животът на приятелите му, както и собственият му живот, увисва на косъм. Той светкавично се хвърли към жреца и го прасна с боздугана по главата.

— Твой ред е, Наташа! Скачай! — извика с такъв страхотен глас, че замрялата от ужас тълпа чак се прилепи до земята.

Наташа трепереше като лист. Гласът ѝ бе секнал в гърлото. Смуга я хвана през кръста и я доведе до края на скалата. Погледна в пропастта. Мрежата току-що бе изтласкана навън.

Смуга леко побутна занемялата жена. Изчака мрежата да се прибере под скалата. Сега се обърна към кампите. Те продължаваха да стоят, поразени от необичайното събитие. Смуга се приближи до мъртвия жрец, вдигна го и след това го хвърли в бездънната пропаст.

Над жертвения площад, се понесе глух ропот.

— Този човек беше жалък предател — каза Смуга с гръмовит глас. — Всички видяхте, че той искаше да попречи бялата жена да бъде

принесена в жертва на вашите богове!

Щом се намери в безопасност в пещерата, Наташа веднага хвана Томек за ръката и извика:

— Смуга уби жреца, който откри нашата хитрост! Той видя какво стана и се хвърли към мене. Ние сме спасени, но Смуга ще загине!

Томек и Новицки мигновено се спогледаха. Приятелят им загиваше сам, за да ги спаси.

— Збишек, ето ти картата! — без да мисли, извика Томек. — Ще ги водиш по отбелязания на нея маршрут. Хабоку, сега ти си командир. Бягайте!

Новицки вече беше отворил тайния вход към подземния коридор и бързо подаваше багажа на приятелите.

— Ние ще помогнем на Смуга, бързайте! — подканваше всички. — Не ни чакайте, ако не ви настигнем.

— Вземаме револверите и ножовете — каза Томек, като прегръщаше жена си. — Тръгвайте по-бързо, залоствам вратата след вас. Сали, води Динго за каишката и непрекъснато го наблюдавай. Знаеш, че на него може да се разчита.

Нямаше време за сбогуване, макар че можеше да не се видят вече.

Новицки и Томек с все сили се втурнаха по стръмните стълби. Вече бяха до стената със скрития вход към жилището на Смуга. Нахълтаха в стаята. Новицки изтича до прозореца.

— Ей, братле! Браво на Смуга! Вождовете и жреците му се кланят до пояс. Акула да го глътне, тоя човек не пада по гръб. Любопитен съм какво ли им е казал.

— Изключителен човек! — прошепва Томек.

— Слушай, братле! Ние идвахме да му помогнем, а всъщност той спаси всички нас. Какво ще направи сам той сред тия разлютени оси? Аз оставам, двамата по-лесно ще офейкаме. Организирай нова експедиция и ни чакай след два месеца на уреченото място.

— А не може ли аз да остана със Смуга? — отговори Томек.

— Ти по-лесно ще намериш пътя. Трябва да изведеш нашите жени от клопката. Огън момичета! Първо спаси тях, а после побързай

да ни се притечеш на помощ. Хайде, върви! Ще разкажа на кампите как боговете са се погрижили за вас!

Капитан Новицки се усмихна при самата мисъл как ще смае Смуга и кампите. Той силно прегърна Томек, изтласка го на стълбите, след това грижливо залости прохода. Отново се приближи до прозореца. Заобиколен от вождовете, Смуга се връщаше в двореца. Новицки се усмихна и легна на рогозките. Обори го дрямка и очите му се затвориха за сън...

През първите три дни бегълците непрекъснато спираха и се заслушаха. Томек или верният Хабоку час по час се катереха по върховете и неспокойно гледаха към вулкана. Струваше им се, че избухванията поотслабнаха и се разрешиха. Макар че самите те бяха в тежко положение, мислите им непрекъснато се въртяха около двамата приятели, които трябваше да останат в града на свободните кампи.

Но скоро една непосредствена опасност изцяло погълна мислите на участниците в злополучната експедиция. Скромните хранителни припаси се изчерпаха след два дни. Индианците субео намираха ядливи корени и растения, а от време на време убиваха със стрели по някой и друг папагал. Гладът мъчеше всички. По съвета на Хабоку те се подкрепяха с освежаващи листа от кока, но походът през непроходимите планини все повече изчерпваше силите им.

Нощите бяха много хладни. От заснежените върхове духаше студен вятър. Всяка вечер бегълците трябваше да си правят колиби за нощуване и въпреки това се свиваха от студ. Кузмите, с които ги снабди Смуга, бяха единствената им топла дреха. Затова всяка нощ с мъчително нетърпение чакаха да изгрее слънцето.

За щастие в дивите горски дебри не срещаха хора. Все по-смело вървяха на югоизток, а на шестия ден Томек се осмели да напади огън. Супата от папагал и рибата, печена върху нагорещени камъни, подкрепиха силите на изнемошелите бегълци.

Десетата нощ прекараха в една запустяла пастирска колиба, а на другия ден за пръв път попаднаха на селище на кечуаните — планинските индианци. Те живееха в къщи, градени от големи камъни и посипани с пръст.

Не беше лесно да се разберат с кечуаните. Те не знаеха нито испански, нито португалски и гледаха недоверчиво белите хора. Томек купи от тях едно агне и го опекоха цяло. Преспаха в къщата на пастирите. Сутринта от пасището дойде един млад кечуан, който знаеше доста португалски думи. От него Томек разбра, че на два дни път в долината се намирала къщата на мулетар, който давал на пътниците мулета и коне под наем. Пътят, край който живеел мулетарят, водел за Тарма. За един револвер и няколко патрона пастирът се съгласи да заведе бегълците до пътя.

Беше петнадесетият ден, откакто избягаха от твърдината на волните кампи. Томек яхаше едно муле точно зад водача. Час по час той се оглеждаше към Сали и останалите членове на експедицията. С изключение на Хабоку всички дремеха на седлата. Мулетата пъшкаха, но търпеливо вървяха по изрътения път.

Томек беше отслабнал, уморен като другите, но нито за минута не притваряше очи. Недалеч отгук, в Ороя, щяха вече да се качат на влака за Лима. Томек престана да се тревожи за Сали, Наташа и Мара. Те бяха в безопасност. Сега обмисляше плана на експедицията за спасяване на Смуга и Новицки. От време на време изваждаше картата от джоба си. Припомняше си всичко, което знаеше за Боливия. Предстояха му много грижи. Трябваше бързо да екипира новата експедиция. Надяваше се, че парите от продажбата на яхтата са вече пристигнали в банката в Икитос. Колко предвидливо постъпи Новицки, като го упълномощи да разполага с тези пари!

Томек знаеше, че няма да има нито миг спокойствие, докато не се съберат отново с Новицки и Смуга. Нима усилията дотук са били съвсем безцелни? Не, не може да се каже така. Замислен, той дори не забеляза Ороя, която се показва пред тях.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.